Alef

SCIENCE FICTION MAGAZIN

10

MAJ 1988
1500 DINARA

TOLKIN

O BARENU I LUTEINI

ŠO ● GOLDŠTAJN ● LARIONOVA

Broj 10 maj 1988 1500 d

Prečnik Alefa iznosi oko dva-tri santimetra, ali kosmički prostor bio je tamo u nesmanjenoj veličini.

H. L. BORHES

S A D R Ž A J

Odgovorni urednik Milorad Predojević
Urednik Boban Knežević
Likovni urednik Dragoljub Stanković
Naslovna strana Dobroslav Bob Živković

Izdaje: NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST 21.000 NOVI SAD, Vojvođanskih brigada 7/VI

REČ UREDNIKA

Zakašnjenje **Alefa** koje se provlači još od četvrtog broja kulminiralo je sa devetim brojem i sada iznosi preko dva meseca. Pošto je u pitanju mesečno izdanje, jasno je da se toliki zaostatak ne može brzo anulirati. U cilju koliko-toliko hvatanja normalnog ritma odlučili smo da pribegnemo jednom, ne baš popularnom rešenju — izdavanju dvobroja. Biće to broj 12—13 i, za razliku od ostalih brojeva, neće sadržati roman u nastavcima, već jedan kraći roman kompletan. O svemu tome više u narednom broju.

Uvrštavanje Tolkina u **Alef** izazvaće novu lavinu vaših mišljenja, verovatno i onih negativnih. Neosporno je da Tolkinov »Gospodar prstenova«, kao ni »Silmarilion« niti ijedna druga njegova knjiga ni po kakvim kriterijumima ne potpadaju pod naučnu fantastiku, ali, ako se sećate, najavili smo povremene manje uplive fantazije, a legenda o Barenu i Lútieni jedna od najlepših iz čuvenog »Silmariliona«, koji već godinama najavljuju domaći izdavači — najavljuju a ne objavljuju. I dok se čekanje produzava u nedogled, **Alef** vas vodi na kratki izlet u fantastični Tolkinov svet.

Uostalom, koliko je sama granica SF-a duboko zakoračila u fantaziju možete videti u priči »Kasandrine fotografije« Lize Goldštajn. Priča je nominovana ove godine i za nagrade Hugo i Nebula, dakle, smatra se jednom od najboljih američkih SF priča protekle godine, a koliko je ona SF, prosudite sami. Zapravo, onog trenutka, kada je u naučnoj fantastici postala bitnija književna i umetnička strana dela nad SF idejom, klasičan SF (tvrdi) počeo je da gubi bitku. I mada je kraj te borbe još daleko, pobednika znamo: naučna fantastika ideja, samim tim SF vezan za određeni vremenski ili društveno-politički period ne može se uspešno nositi sa pravilima koja nalaže vrhunska književnost... Ali zbog toga niko ne treba da bude tužan.

Pogledajte malo bolje i rezultate ankete koje donosimo u ovom broju. Interesovanje publike se sporo (kako je i osobeno za najšire čitalačke mase) ali neumoljivo pomera ka zdravijim, savremenijim SF tokovima. Nama je, pre svega, drago što je i **Alef** savremenik (i na svoj način — učesnik) u velikim promenama svesti jugoslovenskih SF čitalaca koji polako shvataju i prihvataju da SF ne pišu dva čoveka na svetu, već čitava ekipa dobrih i vrlo dobrih autora.

Boban KNEŽEVIĆ

PISMA

Ovoga puta, nemamo mnogo vaših pisama. Zapravo, pisatna je bilo više nego ikad, međutim, zbog dvomesečnog zakašnjenja prethodnog broja Alefa, vaša interesovanja se svela uglavnom na jedno pitanje: Šta je s Alefom, da li će nastaviti da izlazi?... Ne treba da brinete o sudbini Alefa, njegova budućnost je za sada sigurna. Neizvesno je samo to kada će se ustaliti u mesečnom ritmu. Naš plan je da to ostvarimo od četrnaestog ili petnaestog broja, ali ništa se ne može sa sigurnošću tvrditi. U svakom slučaju, idemo dalje...

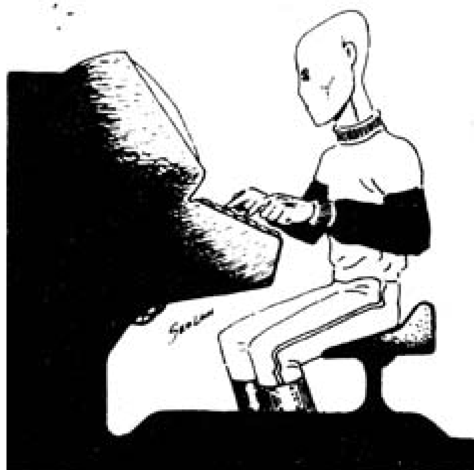
Poštovani uredniče,

Nisam htio da uranim sa javljanjem povodom vašeg i našeg »Alefa«. Međutim, sada, kada je izašlo već osam brojeva, mogu se izneti ocjene, što svakako ne znači da ćete stati u razvoju, tj. podizanju kvaliteta »Alefa«. Kada se pojavio prvi broj, pa još sa podnaslovom »SF magazin«, bio sam u situaciji da se nemalo iznenadim (vrlo prijatno, naravno) i da konačno odahnem od pesimističke vizije razvoja SF-a u Jugoslaviji. »Siriusu« se malo što može zamjeriti, ali on ipak nije bio dovoljan, mada i sada, kao što ste rekli, kaskamo... Veoma sam zadovoljan »Alefom«, posebno pričama, mada mi, uzgred rečeno, nikako nije jasno zašto ste objavili priču »Čovek koji je prodavao čarolije«. Svida mi se, ali to nije SF (bajka s poukom, šta li?). Magazinski dio je izvanredan, prikazi filomova su dosta dobri, mada ponekad nejasni u preteranom sarkazmu, ali su duhoviti i originalni. Ilustracijama sam oduševljen, Bob zna svoj posao. Zadovoljan sam i prikazima knjiga, mada to ne bih mogao reći i za Hajnlajnovog »Građanina Galaksije«, ali, ukusi se razlikuju. I prije sam čitao Farmera, ali »Idite svojim rasutim telima« je neosporno remek-djelo. Toliko o »Alefu«. Nastavite tako. Uz to, u prilogu vam šaljem tri svoja crteža, a na »lageru« imam još popriličnu količinu, pa ako budete zadovoljni...

Drugarski pozdrav, vaš

Vujić Željko
VINKOVCI

Ponešto od vaših crteža bi moglo da prođe, recimo ona glava vanzemaljca (robota, kiborga, šta li?), ali poslali ste nam braon fotokopiju sa koje se crtež ne može dovoljno kvalitetno presnimiti... Jedan mali savet: pokušajte manje da pretrpavate svoje crteže, ne morate deset ideja stavti na jedna komad papira.

Poštovani druže uredniče,

redovan sam čitalac Alefa, što mislim i ostati bez obzira na inflaciju. Ne nameravam vas hvaliti, što u potpunosti zaslužujete, već bih vam htio postaviti nekoliko pitanja.

U sedmom broju Alefa, prilikom recenzije Polovih knjiga »Pijančeva šetnja« i »Anali Hičija«, Miodrag Milovanović je pomenuo da »Anali Hičija« predstavljaju četvrti deo ciklusa o Robinetu Brodhedu, pa me zanima koje su to knjige u kojima se nalazi taj junak?

Špiljak Mario
ZAGREB

Tri prethodna romana sa Robinetom Brodhedom su »Kapija«, »S one strane plavog obzorija događanja« i » Susret sa Hičijima« Sve tri knjige su objavljene u ediciji »Kentaur« od I960, do 1985. godine i sem poslednje, ne mogu se više naći u knjižarama.

J. R. R. TOLK
OF BAREN A
LÚTHIEN;
SILMARILLIC

Preveo, adaptir
ilustrovao: Ped:

TOLKIN
O BERENU I LÚTIENI

Među pripovestima o tuzi i propasti, što dolaze do nas iz tmine onih dana, ima ipak nekih u kojima sred naricanja ima radosti a pod senkom smrti svetlosti što istrajava. A od tih priča najdivotnije još uvek ušima Vilenjaka zvuči priča o *Berenu* sinu Barahira, iz plemena Beora Starog, Berenu, prapradedi Elronda i Elrosa i pretku kraljeva Numenora i njihovih potomaka sve do kralja Aragorna; i *Lútieni*, kćeri Elve Tingola, jednog od trojice prvih Vilin-kraljeva rođenih pod zvezdama, što na poziv Moći sveta povedoše svoj narod na krajnji Zapad pre prvog izlaska Sunca i Meseca, i Meliane iz reda Majara. Moći što uđoše u Ardu, koju mi Svetom nazivamo na početku Vremena. O njihovim životima govori spev Leitian, *Raskidanje veza*, najduža izuzev jedne, od svih pesama o svetu iz starine; ali ovde se ta pripovest priča u manje reči i bez pesme.

Posle četvrte velike bitke, Dagor Bragolaha, *Bitke Iznenadnog plamena*, u kojoj Morgot razbi Opsadu Angbanda, na Severne zemlje leže senka njegove moći; od Barahir što u Bitki Iznenadnog plamena spasi Finroda Felagunda i od njega dobi prsten, ne htede pobeći sa visoravni Dortoniona i ostade, sukobljavajući se sa neprijateljem za svaku stopu zemlje. Tad Morgot poče progoniti njegove ljude do smrti; a sva šuma severnih padina te zemlje malo pomalo pretvori se u oblast takve jezovitosti i mračnih vradžbina da čak ni Orki bez preke potrebe u nju nisu zalazili; i prozvaše je Delduvat, i Taurnu Fuin, *Šuma pod — Senkom — noći*. Posle velikog požara, drveće koje je tamo raslo beše crno i turobno, korenja zamršenog i isprepletanog, što je poput pandži u mraku grabilo; a oni što bi tamo zašli oslepeli bi i zalutali, i bili bi zadavljeni ili bi ih u ludilo progonile prikaze užasa. Najzad, Barahirov položaj postade tako očajan da žena njegova, Emeldira, Ona sa — muškim — srcem (koja bi se rade borila kraj svog muža i sina nego bežala) okupi sve preostale žene i decu, i dade oružje onima koji ga htedoše nositi; i povede ih u planine iza, i tako oni opasnim stazama, praćeni gubicima i bedom stigoše najzad u šume Bretila. Među njima beše i Riana, od majke Tuore, i oca Earendila. Ali niko nikada više ne vide muškarce koje ostaviše za sobom. Jer oni behu ubijani jedan po jedan, sve dok na kraju samo dvanaest ljudi ne preostade Barahiru. Izgnanici bez nade su postali beznadna družina što pobeći nije mogla a predati se nije htela, jer im domovi behu uništeni a žene i nejač uhvaćeni, pobijeni ili pobegli. Iz Hitluma nisu stizali ni glasi ni pomoć, a Barahir i njegovi behu progonjeni poput divljih zveri; i oni se povukoše na goletne visove iznad šume i lutahu među gorskim jezercima, kamenitim pustopoljinama i vresištima te oblasti, najdalje od špijuna i čini Morgotovih. Postelja im beše vres a krov oblačno nebo.

Sad, šume Dortoniona su se dizale ka jugu u planinske pustopoljine; a na istoku tih visova ležaše jezero.Tarn Aeluin, okruženo divljim vresom, i cela ta zemlja beše besputna i neukroćena, jer čak i u danima Dugog mira niko tu nije obitavao. Ali vode Tarn Aeluina su bile duboko poštovane jer po danu behu čiste i plave a po noći — ogledalo zvezdama; i govorilo se da je sama Meliana osvetila tu vodu u danima davno prošlim. Tamo su se Barahir i njegovi izgnanici povukli i tu načinili svoju jazbinu, i Morgot je ne mogaše otkriti. Ali glasine o delima Barahira i pratilaca njegovih proširiše se nadaleko; i Margot zapovedi Sauronu da ih pronađe i uništi.

Među drugovima Barahirovim bio je i Gorlim, sin Angrima. Žena nje gova zvala se Eilinela, i ljubav njihova beše velika pre nego ih zlo snađe. Jer, vraćajući se iz rata u krajini, Gorlim zateče svoju kuću opljačkanu i napuštenu a žene mu nije bilo; da li je ubijena ili zarobljena, nije znao. Tada pobeže Barahiru, i od svih njegovih pratilaca on beše najdivljiji i najbezumniji; ali mu je sumnja izjedala srce, misleći da Eilinela možda

nije mrtva. Ponekad bi odlazio sam i potajice, i obilazio svoju kuću koja i dalje stajaše među poljima i šumama što nekada behu njegovi; a ovo postade poznato slugama Morgotovim.

U neko doba jeseni on dode u predvečerje, i privlačeći se bliže, ugleda kao što mišljaše, svetlo u prozoru; i prilazeći oprezno pogleda unutra. Tamo ugleda Eilinelu, lica istrošenog tugom i glađu, i činjaše mu se da čuje njen glas kako nariče da ju je on napustio. Ali, još dok je odjekivao njegov glasni krik, svetlo bi oduvano vetrom, vukovi zaurlaše a on na ramenima iznenada oseti teške ruke Sauronovih lovaca. Tako Gorlim pade u zamku; i odvedoše ga u svoj logor i baciše na muke želeći da saznaju skrovišta Barahirova i sve njegove pute. Ali ništa Gorlim ne htede reći. Tada mu obećaše da će biti oslobođen i vraćen Eilineli ako popusti; i istrošen bolom, na kraju, žudeći za svojom ženom, on bi poljuljan. Tada ga odmah dovedoše u groznu prisutnost Saurona; i Sauron reče: »Čujem da bi sada trgovao sa mnom. Kolika je cena tvoja?«

A Gorlim odgovori da želi da ponovo nade Eilinelu, i da sa njom bude oslobođen; jer mišljaše da je i Eilinela zarobljena.

Tad se Sauron nasmeši, govoreći: »To mala je cena za izdajstvo tako veliko. Zasigurno će biti tako. Reci svoje!«

Sad bi se Gorlim povukao, ali zastrašen i obeshrabren očima Saurona, najmoćnijeg sluge Morgotovog, on najzad reče sve što znade. Tad se Sauron nasmeja, i rugajući se Gorlimu, otkri mu da je video samo prikazu magijom stvorenu da ga u zamku privuče; jer Eilinela beše mrtva. »Pa ipak, ja ću uslišiti molitvu tvoju«, reče Sauron, »i ti ćeš Eilineli otići, i službe meni oslobođen bićeš.« Zatim ga surovo umori.

Tako Barahirovo skrovište bi razotkriveno, i Morgot navuče svoje mreže oko njega; i Orki, dolazeći u mirnim časovima pre jutra, iznenadiše Ljude Dortoniona, i pobiše ih sve, izuzev jednog. Jer Berena, sina Barahiro vog, otac posla na opasan zadatak da špijunira Neprijateljeve pute, i on beše daleko u polju kad je jazbina zauzeta. Ali, dok je u šumi spavao zatečen mrakom i u neznanju, usni da ptice lešinarke gusto poput lišća sede na golom drveću kraj gorskog jezerceta, a krv im kapaše sa kljunova. Tada Beren u snu posta svestan obličja što mu dode preko vode, a to bi prikaza Gorlimova; i ona mu govoraše, objavljujuči svoje izdajstvo i smrt, i moljaše ga da požuri i upozori oca.

Tad se Beren probudi i pojuri kroz noć, i stiže najzad do jazbine odmetnika drugog jutra. Ali, dok se primicao, lešinari se digoše sa zemlje i popadaše po stablima joha kraj Tarn Aeluina i zagraktaše, rugajući se.

Tamo Beren pokopa kosti oca svoga i nad njim podiže mogilu od oblih gromada, i na kojoj se zakle na osvetu. Stoga je prvo progonio one Orke što mu poklaše oca i saplemenike, i po noći im otkri logor kod Rivilovog vrela iznad velikih močvara Sereha, severno od Prolaza Siriona, gde se reka Rivil spušta sa Dortoniona i uliva u veliki Sirion. I zahvaljujući svojoj šumskoj veštini, on im neviđen blizu vatre priđe. Tamo se njihov kapetan hvalio svojim delima i uvis digao šaku Barahirovu, koju je odsekao kao zalog Sauronu da su zadatak ispunili; a prsten Felagundov beše na toj šaci. Tad Beren iza stene iskoči i kapetana pogubi, i uzimajući šaku i prsten pobeže, štićen sudbinom; jer Orki behu malodušni, a strele im nasumične.

Nakon toga, još je četiri godine Beren i dalje tumarao Dortonionom — hajduk usamljeni; al' je postao prijatelj ptica i zveri, i one su mu pomagale i nisu ga izdavale, i otada on meso nije jeo niti ubio ijedno živo biće ako nije bilo u službi Morgotovoj. Smrti

se nije plašio, već samo zarobljeništva a tako hrabar i očajnički spreman na sve izbegao je i smrt i lance; i o delima usamljeničke hrabrošti koja počini, šuškalo se celim Beleriandom, a priča o njima stiže čak i u skriveni Doriat. Najzad, Morgot uceni njegovu glavu cenom ništa manjom od one za glavu Fingona, Visokog kralja Noldora, Visokih Vilenjaka što dođoše preko mora za Silmarilima što im ih Morgot ote; ali Orki su pre bežali pred glasinama o njegovom dolasku nego što su ga tražili. Zato vojska bi poslana protiv njega, pod zapovedništvom Sauronovim; a Sauron dovede vukodlake, neljudske zveri naseljene groznim dusima koje je zatočio u njihovim telima.

Sva ta zemlja sad postade ispunjena zlom, i sve čiste stvari su je napuštale; i Bereh bi tako jako pritisnut da je najzad bio prinuden da pobegne iz Dortoniona. U doba zime i snegova, on napusti zemlju i grob svog oca, i penjući se na jug, u visoke oblasti Gorogorota, *Planina Užasa*, razabra izdaljine, na jugu, zemlju Doriata. Tu u svom srcu odluči da će se spustiti u Skriveno kraljevstvo, gde smrtna noga još nije hodila.

Strašno beše to njegovo putovanje na jug. Jer, između Ered Gorgonta i severnih krajeva Doriata ležaše *Dolina užasne smrti*, Nan Dungorteb, gde su se sudarale Sauronove čini i moć Meliane koja je svojim Pojasom opasivala i štitila Doriat. Okomiti i oštri behu ponori i litice Ered Gorgorota, a pod njima vukle su se senke bačene pre prvog izlaska meseca. Iza Planina užasa beše divljina Dungorteba, gde su u susretu suprotstavljenih moći, jeza i ludilo hodili. Jer, tu je Ungolijanta, prva i najveća od čudovišne rase stvorenja tmine, pobegla, i tu neko vreme obitavala tkajući po urvinama svoju smrtonosnu pomračinu i tu je i dalje njen ogavni porod — od koga, na kraju, Šeloba* beše poslednja — vrebao i pleo nevidljive mreže — zamke za sve živo, i čudovišta rođena u dugom mraku pre sunca lutala su tuda, nečujno loveći očima mnogim. Hrane u toj posednutoj zemlji ni za Vilenjake ni za Ljude nije bilo, već samo smrti. Retke vode, što su se prosipale sa Planina Užasa, behu zagadene i opasne za piće, jer bi se srce onog ko bi in okusio ispunilo senkama ludila i beznađa.

To putovanje se ne smatra najmanjim među velikim delima Berenovim, ali o njemu nikome kasnije nije govorio, da mu se užas u um ne bi vratio; i niko ne zna kako je put pronašao i tako, stazama kojima se ni Vilenjak ni Čovek nikada nijeusudio da kroči, stigao do granica Doriata. I prošao je kroz lavirinte i zamke koje je Meliana izatkala oko kraljevstva Tingolovog, baš kao što je ona i predskazala; jer veliki usud ležaše na njemu.

Govori se u spevu Leitian da Beren dođe posrćući u Doriat, siv i pogrbljen kao pod mnogim godinama jada i čemera, tako velike su muke puto-vanja bile. Ali lutajući leti šumama Neldoreta, naiđe on na Lútienu, kćerku Tingola i Meliane, u doba večeri i izlaska meseca, dok je igrala po travi što nikad ne vene na proplancima kraj reke Ezgaldin. Tad ga napusti svo sećanje na njegov bol i pade u čaroliju; jer Lútiena beše najlepša od sve Dece Iluvatarove. Plavo odelo njeno beše poput nebesa nenaruženih oblacima, ali njene oči behu sive poput ozvezdane večeri; njena halja beše izvezena zlatnim cvetovima, al joj kosa beše tamna poput senki sumraka. Poput svetlosti na lišću drveća, poput glasa čistih voda, poput zvezda iznad magli sveta, takva beše njena slava i zanosnost; a na licu joj beše sjajna svetlost.

Ali ona mu nestade pred očima; a on postade nem, poput nekog vezanog činima, i dugo lutaše šumom, divalj i oprezan poput zveri, u potrazi za njom. U srcu svom zvao ju je Tinuviel, što označava Slavuja, kći sumraka, na jeziku Sivih Vilenjaka, jer drugo ime za

---

* — O paucima tmine vidi drugi tom, *Dve kule* (IV, 9)

nju nije znao. I viđao ju je iz daljine poput lišća na vetrovima jeseni, a zimi kao zvezdu na brdu, ali lanci behu ha udovima njegovim.

Dođe vreme, jedanput, pred zoru, na prvi dan proleća, a Lútiena igraše na zelenom brdašču; i iznenada, poče da peva. Strasna i ganutljiva bila je njena pesma, poput pesme ševe što se diže sa kapija noći i izliva svoj glas među umiruće zvezde gledajući sunce iza zidova sveta; a pesma Lútienina rastoči zimske stege, i smrznute vode progovoriše, a ćveće je iskakalo iz hladne zemlje, na mestima kuda su njena stopala stupala.

Tada čini tišine spadoše sa Berena, i on je zazva, uzvikujući Tinuviel; a šuma ponavljaše to ime. Tad ona stade u čudu, i ne bežaše više, i Beren dođe k njoj. Ali, dok ga je gledala, usud je zgrabi i ona ga zavole; ipak, ona mu iskliznu iz ruku i nestade mu pred pogledom baš dok je zora rudila. Tada Beren leže na zemlju bez svesti, poput nekog pogubljenog istovremeno blaženstvom i patnjom; i pade u san kao da je to ambis seni, i budeći se beše hladan poput kamena, a srce mu bi jalovo i napušteno. I lutajući u duhu, grabio je poput nekog pogodenog iznenadnim slepilom što pokušava rukama da zgrabi nestalu svetlost. Tako je počeo sa plaćanjem u teškom bolu za sudbinu koja mu je dodeljena; a u njegovu sudbinu i Lútiena je bila uhvaćena, i mada besmrtna, podelila je s njim njegovu smrtnost, i pošto je bila slobodna primila je njegov lanac; i njen bol beše veći nego što je spoznao iko među narodima Eldalie (Visokim Vilenjacima Svetlosti).

Uprkos njegovoj obeznanjenosti, ona mu se vratila, tamo gde on seđaše u tami, i nekada davno, u Skrivenom kraljevstvu, ona položi svoje ruke u njegove. Otada mu je često dolazila i oni u potaji hodiše šumom Zajedno od proleća do leta; i nijedno od Dece Iluvatarove ne imade takvu sreću, mada im vreme beše kratko.

Ali Daeron, minstrel, takode voljaše Lútienu, i on potajno vide njene susrete sa Berenom, i izdade ih Tingolu. Tad Kralj bi ispunjen gnevom, jer Lútienu on ljubljaše više od svih ostalih i postavljaše je iznad svih Vilin—prinčeva, dok smrtne Ljude nije čak ni u službu uzimao. Zbog toga je sa tugom i iznenadenjem ogromnim zborio Lútieni; ali ona ne htede ništa otkriti, sve dok joj se ne zakle da Berena neće ni ubiti nit u tamnicu baciti. Ali posla sluge da ga uhvate i kao nekog zlotvora dovedu u dvorane Menegrota, što znači Hiljadu pećina; jer tu Naugrim-patuljci i Sindar—vilenjaci Zajedno otelotvoriše Melianine vizije i prikaze čuda i krasota Valinora, s one strane Mora, stvarajući najvelebnije obitavalište ma kog kralja što stolovaše s ove strane Mora. Ali ih Lútiena predupredi i pred presto Tingolov sama izvede Berena poput nekog počasnog gosta.

Tada Tingol gledaše Berena sa prezirom i ljutnjom; ali Meliana je ću-tala. »Koji si ti,« reče Kralj, »što dođe ovde poput lopova, i nepozvan se usuđuješ da priđeš mom prestolu?«

Ali Beren, ispunjen strahopoštovanjem, jer sjaj i divota Menegrota i veličanstvenost Tingolova behu vrlo veliki, ne odgovori ništa. Zbog toga progovori Lútiena, i reče: »On je Beren sin Barahira, gospodar Ljudi, moćni neprijatelj Morgotov, o čijim delima priča postala je pesma čak i među Vilenjacima.«

»Nek Beren govori!« reče Tingol. »Šta bi ti ovde, nesrećni smrtniče, i iz kog razloga ti napusti sopstvenu zemlju i uđe u ovu, koja je zabranjena takvim poput tebe? Možeš li prikazati razlog zašto se moja moć ne bi na tebe obrušila teškom kaznom zbog tvoje

drskosti i ludosti?«

Tad Beren, dižući pogled, ugleda oči Lútienine i, takođe, lice Meliane; i izgledaše mu da su mu reči u usta stavljene. Strah ga napusti, i ponos najstarije kuće Ljudi mu se povrati, i on reče: »Moja sudba, o Kralju, dovede me ovde, kroz opasnosti na koje bi se malo ko, čak i među Vilenjacima, usudio. I ovde pronađoh ono što zaista ne tražih, ali što nađoh, posedovaću zauvek. Jer to je iznad sveg zlata i srebra, i vrednije od svih dragulja. Ni stenje, ni čelik, ni vatre Morgotove, niti sve moći Vilin-kraljevstava me neće odvojiti od blaga za koji žudim.

Jer Lútiena, kći tvoja, najlepša je od sve Dece Sveta.«

Tad tišina pade na dvoranu, jer oni što stajahu tamo behu zapanjeni i uplašeni, i mišljahu da će Beren biti pogubljen. Ali Tingol progovori polako, govoreći: »Smrt si tim rečima zaslužio, i smrt bi zasigurno dobio, da u brzini ne položih zakletvu, zbog koje se sad kajem, niskorođeni smrtniče, što u carstvu Morgotovom nauči da u potaji pužeš poput njegovih špijuna i robova.«

Tad Beren odgovori: »Smrt mi možeš udeliti zasluženu il' nezasluženu; al' od tebe prihvatiti neću pogrde niskorođenog, nit' špijuna, niti roba. U ime prstena Felagundovog, što ga dade Barahiru ocu mome na bojnom polju Severa, moja kuća nije takva nazive zaslužila ni od jednog Vilenjaka, bio on kralj ili ne.«

Njegove reči behu ponosne, i sve oči gledahu prsten; jer ga on sad držaše visoko, i zeleni dragulji sijaše tamo, što ih Noldor-Vilenjaci zamisliše i stvoriše u Valinoru, preko Mora. Jer ovaj prsten beše kao dve zmije-bliznakinje, čije oči behu smaragdi, a glave im se sretaše ispod krune od zlatnog cveća koju jedna podržavaše a druga proždiraše; to je bio znak Finarfina i njegove kuće, Feanorovog polu-brata i trećeg sina Finvea, visokog Kralja svih Noldora, jednog od Trojice što povedoše Vilenjake preko Mora u danima davnim, pre sunca i meseca. Tad se Meliana nagnu ka Tingolu i šapatom mu savet dade da se liši zadovoljenja svog besa. »Jer nećeš ti biti onaj«, reče, »što će Berena pogubiti; jer daleko i u slobodi vodi ga na kraju sudba njegova, a ipak je s tvojom povezana. Pazi se!«

Al' Tingol u tišini pogleda Lútienu, i u srcu svom pomisli: »Nesrećnici ljudi, deca gospodarčića i kratkotrajnih kraljeva, zar će takvi ruke na tebe stavljati a da se sa životom ne rastanu?« Tad, prekidajući tišinu, reče: »Vidim prsten, sine Barahirov, i uviđam da ponosan si i držiš sebe moćnim. Ali očeva dela, čak i da su meni u službu počinjena, ne koriste da se kći Tingola i Meliane zadobije. Jer, gle! I ja žudim za blagom uskraćenim. Jer stenje i čelik i vatre Morgotove čuvaju dragulj što bih posedovao rade no sve moći Vilin-kraljevstva. A čujem da prepreke poput tih tebe ne obeshrabruju. Zato idi svojim putem. Donesi mi u ruci svojoj Silmaril iz Morgotove krune; i tada, ako želi, Lútiena može položiti svoju ruku u tvoju. Tad ćeš dobiti moj dragulj; i, mada sudba cele Arde počiva unutar Silmarila, ipak ćeš me izdašnim smatrati.«

I tako on sačini sudbu Doriata, i bi uhvaćen u zamku prokletstva Mandosovog, koje padoše na sve koji, uprkos zabrani Valara, Moći sveta, napustiše blagosloveni Aman u poteri za ukradenim Silmarilima, ili koji ih ikada za sebe poželeše. A oni što čuše ove reči uvideše da bi Tingol da zakletvu svoju ne pogazi, a ipak u smrt Berena pošalje; jer znadoše da ni sve moći Noldor-vilenjaka velikih, pre nego petstogodisnja opsada bi razbijena, ne učiniše da makar sjaj Silmarila Feanorovih iz daljine vide. Jer oni behu postavljeni u Gvozdenoj kruni, i pohranjeni dublje u Angbandu no svo blago; a Barlozi behu oko njih, i mačevi bezbrojni, i rešetke jake, i neosvojivi zidovi, i mračna slava Morgotova.

Ali se Beren nasmeja. »Jeftino«, reče, »Vilin-kraljevi svoje kćeri prodaju: za drago kamenje i stvari veštinom ruku stvorene. Ipak, ako je to volja tvoja, Tingole, ispuniću je. I kada se ponovo sretnemo, moja ruka će držati Silmaril iz Gvozdene krune; jer nije ovo poslednji put što gledaš Berena sina Barahira.«

Tad pogleda u oči Meliani koja ne progovori; i učini pozdrav Lútieni Tinuvieli, i klanjajući se pred Tingolom i Melianom otkloni stražu oko sebe i sam napusti Menegrot.

Tada najzad Meliana progovori, i reče Tingolu: »O Kralju, lukavo si rešenje iznašao. Ali, ako moje oči vid nisu izgubile, loše će po tebe izaći, bez obzira uspe li Beren u svom zadatku ili ne. Jer prokletstvo si bacio, bilo na kćer svoju, bilo na sebe. A sad je Doriat povučen unutar sudbine moćnijeg kraljevstva.«

Ali Tingol odgovori: »Ja ne prodajem ni Vilenjacima ni Ljudima one koje volim i koji su mi prirasli srcu više od svih blaga. I da ima nade ili straha da se Beren ikada živ vrati u Menegrot, ugledao opet ne bi svetlost nebesa, uprkos mojoj zakletvi.«

Ali Lútiena beše nema i od tog časa ne zapeva više u Doriatu. Naoblačena tišina iščekivanja pade na šume, a senke postadoše duže u Tingolovom kraljevstvu.

Pripoveda se u spevu Leitian da Beren nezadržavan prođe kroz Doriat, i dođe najzad u oblast Jezera Sumraka i Močvara Siriona, na jugozapadnim granicama Skrivenog kraljevstva: i napuštajući Tingolovu zemlju pope se na brda iznad Sirionovih vodopada, gde se reka sunovraćala u podzemlje uz veliku buku. Tu pogleda ka zapadu, i kroz vodenu izmaglicu i kišu što ležahu na tim brdima, ugleda Talat Dirnen, Čuvanu ravnicu, što se prostiraše između reka Siriona i Naroga; a iza razabra visove Tauren-Farota što se dizahu iznad dvorova Nargotronda. I kako je bio prazan i bez ičega, bez nade ili saveta, on krenu u tom pravcu.

Na celoj toj ravnici Vilenjaci Nargotronda čuvahu neprekidnu stražu; i svako brdo na granicama beše okrunjeno skrivenim kulama, i kroz sve njene šume i polja strelci su patrolirali potajno i s velikom veštinom. Strele im behu sigurne i smrtonosne, i ništa tamo ni puzati nije moglo protiv njihove volje. Zbog toga, pre nego je Beren daleko odmakao svojim putem, oni znadoše za njega, i smrt mu beše nadomak. Ali znajući za opasnost, stalno je dizao prsten Felagundov; i mada ništa živo ne ugleda zbog veštine prikradnja lovaca, osećao je da na njega motre i često je glasno izvikivao: »Ja sam Beren sin Barahira, prijatelja Felagundovog. Vodite me Kralju!«

Zbog toga ga lovci ne pogubiše, već, okupljajući se, zaskočiše ga i narediše mu da stane. Ali, videvši prsten, pokloniše mu se mada beše u strašnom stanju, divalj i od puta odrpan; i povedoše ga ka severu i zapadu, idući noću da im staze ne bi bile razotkrivene. Jer, u to doba ne beše gaza ili mosta preko gorske bujice Naroga pred dverima Nargotronda; već dalje na sever, gde se Ginglit pridruživao Narogu, bujica beše manja, pa Vilenjaci tu predoše i vraćajući se opet na jug odvedoše Berena pod svetlošću meseca do tamnih dveri svojih skrivenih dvora. Sad, Nargotrond je Finrod napravio uz pomoć Patuljaka iz Plavih planina, po uzoru na Tingolov Menegrot.

U dubokom kanjonu Naroga behu Pećine Naroga pod Visokim Farotom, na strmoj zapadnoj obali, od kojih je stvorio duboke dvorane i oružarnice — utvrdu nazvanu Nargotrond, a on, od Patuljaka dobi ime Felagund, što znači Gospodar pećina.

Tako Beren izađe pred Kralja Finroda Felagunda najstarijeg sina Finarfina, zvanog Verni i Prijatelj Ljudi jer on beše onaj koji dočeka pleme Beorovo kad ovi pređoše Plave planine i sprijatelji se sa njima, i čiji život Barahir spasi na bojnom polju, i Felagund ga

prepoznade, nemajući potrebe za prstenom* da ga podseti na rod Beorov i na Barahira. Iza zatvoremh vrata sedahu, a Beren ispriča o Barahirovoj smrti, i o svemu što ga snađe u Doriatu; i plakahu, zajedno se sećajući Lútiene i svoje sreće. Ah Felagund sasluša priču sa čuđenjem i nemirom, i znao je da zakletvu koju položi dođe do njega noseći mu smrt, kao što je davno nekada i predskazao Galadneli sestri svojoj. Tad on progovori Berenu, a težina mu ležaše na srcu, i reče: »Jasno je da Tingol želi tvoju smrt; ali se čini da ovaj usud prodire dalje od njegovih namera, i da Zakletva Feanorova ponovo deluje. Jer Silmanli su ukleti zakletvom mržnje, i onaj što ih sa željom za posedovanjem makar samo imenuje, veliku moć iz dremeža pokreće; i sinovi Feanorovi bi sva Vilin-kraljevstva u propast bacili pre nego što bi otrpeli da iko osim njih osvoji ill poseduje Silmaril, jer Zakletva njih goni. A sad, dvojica od njih Kelegorm i Kurufin obitavaju u dvorima mojim, i mada sam ja, Kralj, sin Finarfinov oni su osvojili veliku moć u kraljevstvu i predvode mnoge sopstvene ljude. Prikazali su mi prijateljstvo u potrebi svakoj, al' se bojim da tebi neće ni ljubav ni milost ukazati ako tvoj zadatak i potraga postanu znani. A ipak, zakletva moja stoji; i tako smo svi u stupicu uhvaćeni.«

Tad Kralj Felagund govoraše pred svojim ljudima, podsećajući ih na dela Barahirova i na svoj zavet; i objavi da je na njemu da pomogne sinu Barahira, i pomoć zatraži od poglavara svojih. Tad se Kelegorm diže iz mnoštva, i potežući mač zaviče: »Bio on prijatelj il' ne, bilo demon Morgotov, il' Vilenjak, il' porod Čovekov, il' ma koje drugo živo biće u Ardi, nit zakon, nit ljubav, nit savez pakleni, niti moć Valara, nit ma koja moć magijska, neće ga odbraniti od progona mržnje sinova Feanorovih, ako uzme ill nađe Silmaril i zadrži ga. Jer na Silmarile jedino mi pravo polažemo, sve do kraja sveta.«

Mnoge druge reči izgovori, moćne poput reči oca svoga koje davno nekada, na Tirionu, u Valinoru preko Mora prvi put plamen pobune u Noldor-vilenjacima zapališe. A posle Kelegorma, Kurufin govoraše, tiše ali sa snagom ne manjom, prizivajući u duhove Vilenjaka priviđenje rata i propasti Nargotronda. Tako jeziv strah on u njihovim srcima usadi da nikada, sve do dolaska Turinovog, nijedan Vilenjak tog kraljevstva ne htede u otvoren boj poći; već iz potaje i zasede, vradžbinama i strelicama otrovanim, progoniše sve strance, zaboravljajući veze krvne i bratske. I tako izgubiše hrabrost i slobodarstvo Vilenjaka iz davnine, a zemlja im potamne.

I sad rogoboriše da sin Finarfinov nije Vala da im zapoveda, i odvratiše lica od njega. Ali prokletstvo Mandosovo posednu braću, i mračne misli im se u srcima probudiše, misleći da Felagunda samog u smrt pošalju, a da presto Nargotronda, ako im za rukom pođe, uzurpiraju; jer oni najstarijoj grani prinčeva Noldor-vilenjaka pripadahu.

A Felagund, videći da je napušten skide s glave srebrnu krunu Nargotronda i baci je pod noge, govoreci: »Zavete vernosti meni vi možete prekršiti, al' ja svoj moram održati. Pa ipak, ako ma i jedan postoji na koga senka našeg prokletstva nije još pala, moralo bi se makar nekolicina naći da me slede, da ne pođem odavde poput prosjaka što se od vrata tera.« Desetorica behu što uz njega stadoše; a njihov predvodnik, po imenu Edrahil, saginjuć' se podiže krunu i zatraži da se namesniku dade do Felagundovog povratka: »Jer ti postaješ kralj moj, i njihov,« reče, »šta god da nas zadesi.« Tad Felagund dade krunu Nargotronda svom bratu Orodretu da vlada namesto njega, a Kurufin i Kelegorm ne rekoše ništa, već uz osmeh napustiše dvoranu.

---

* Istoriju prstena Barahirovog, što postade nasleđe kuće Izildurove, vidi u Dodatku A (I, III), Gospodara Prstenova

U jesenje veče Felagund i Beren pođoše iz Nargotronda sa desetoricom drugova; i putovahu uz Narog sve do njenog izvorišta u vodopadima Irvina. Pod Planinama Senki, naiđoše na grupu Orka i pobiše ih sve, noću, u njihovom logorištu; i uzeše hjihovu opremu i oružje. Veštinom Felagudnovom obličja i lica im behu promenjena u Orke; i tako maskirani i prikriverii, dopreše daleko severnim putem i zadoše u zapadni prolaz.

Sad, između visova Dortoniona i Ered Vetrina, Planina Senki beše uzana i duga dolina što se pružala od jugozapada ka severoistoku, čije okomite litice behu zaogrnute borovima; ali sama dolja nekada beše zelena, jer reka Sirion proticaše kroz nju, žureći ka Beleriandu. Pre četvrte velike bitke, *Bitke iznenadnog plamena* u kojoj Morgot razbi Opsadu,. Finrod držaše ovaj Prolaz Sirionov, i na adi Tol Sirion, sred reke podiže moćnu kulu-stražaru, Minas Tirit; ali, pošto Nargotrond bi načinjen, on je uglavnom ovu utvrdu poveravao svom bratu, Orodretu.

Pune dve godine posle Bitke Noldorr braniše ovaj zapadni prolaz ispod izvora Siriona, jer moć Ulma, Vale, beše u toj vodi, i Minas Tirit se opiraše Orcima. Ali, najzad, posle pada Fingolfina, Visokog kralja svih Noldor-vilenjaka u Srednjoj zemlji, Sauron, najveći i najstrašniji od svih slugu Morgotovih, čije ime na sindarin jeziku beše Gortaur, pođe protiv Orodreta, zapovednika kule na Tol Sirionu. Sauron je do tada postao mag užasne moći, jer on beše istog reda Maja kao i Meliana i u svim delima Morgotovim na Ardi imadaše udela; a postao je gospodar seni i prikaza, pogane mudrosti, surove snage, unakažavajući sve što bi dodirnuo, iskrivljujući sve čime bi vladao, gospodar vukodlaka; oblast vlasti njegove beše mučenje. Zauze on napadom Minas Tirit, jer mračni oblak straha poleže na one što ga braniše; i Orodret beše proteran i pobeže u Nargotrond. Tad je Sauron pretvori u kulu-osmatračnicu Morgotovu, tvrdavu zla i pretnje; a čisto ostrvo Tol Sirion postade ukleto, i bi nazvano Tol-in-Gaurhot, Ostrvo vukodlaka. Nijedno živo biće nije moglo proći kroz tu dolinu a da ga Sauron ne spazi sa svog sedišta na kiili. I Morgot držaše zapadni prolaz a teror se sve više širio poljima i šumama Belerianda.

I tako Felagund i Beren zadoše između Ered Vetrina i visova Taurnu-Fuina, *Šumom pod senkom Noći*, što se nekada zvaše Dortonion. Ali Sauron u svojoj kuli beše ih osetio, i sumnja ga obuze; jer oni iđahu žurno i ne stadoše da izveste o svojim delima, kao što beše zapovеđeno svim slugama Morgotovim što tim putem prolažahu. Zato on posla da ih zaskoče, i pred njega izvedu.

Tako dođe do glasovite borbe između Saurona i Finroda Felagunda. Jer, Felagund se sa Sauronom takmičio u pesmama moći, a moć Kraljeva beše veoma velika, ali tu Sauron majstor beše, i nadvlada ga, kao što se u spevu Leitian govori:

On zapeva pesmu vradžbine,
Probijanje, otkrivanje, vere izneverene,
Razotkrivanja, svlačenja, verolomstva.
Tad, nenadno Felagund, posrćuć' tamo osta,
Odgovori, zapeva pesmu što je brana,
Pesmu što je opiranje i borba strašna,
Tajni čuvanje, poput kule snažna,
Vere neizneverene, slobode, spasa,
Rastapanja i obličja uvek nova,

Zamki izbegavanja, mišolovki preskakanja,
Tamnica otvaranja, lanaca raskidanja.

Tamo-amo, i napred i nazad,
pesme su jedna drugu bacale.
Ljuljajući se i tonuć', dok je sve jače, jače,
Zapevanje bujalo, narastajuće,
Felagund se borio i svu Eldara magiju,
I moć silnu njihovu, u reč uneo svoju.
U sumraku, tiho, čuše pev ptica onda,
Izdaleka, iz dalekog Nargotronda,
Meke uzdahe Mora daleka,
Iza sveta zapadnoga, sa peska,
Peska biserna, obala Valinora.
Tad sumrak naraste, tama posta bura
U Valinoru, a krvca crvena napuni mora,
kad Noldori pobiše Jahače pene,
I ukradoše im bele brodove, bele sene,
Opusteše dokove lampam' osvetljene.
Vetar tugom reže.
Vuk zavija. Gavrani beže.
Led u ždrelu Mora mrmlja u mržnji,

Jadni u Angbandu suze rone sužnji
Grom se valja, plamen se diže...
I Finrod od prestolja pade — još niže.

Tad Sauron s njih zbaci svako prerušavanje i oni pred njim stajahu nagi i uplašeni. Ali, mada im vrsta i pripadništvo behu razotkriveni, Sau-ron im ne mogaše iznaći imena ili namere.

Zato ih baci u rupu duboku, mračnu i nemu, i zapreti da će in surovo umoriti ako mu jedan istinu ne izda. S vremena na vreme bi ugledali gde se par očiju rasplamsava u tmini, a vukodlak bi proždrao nekog od saputnika, ali nijedan ne odade svog gospodara.

U doba kad Sauron baci u rupu Berena groza svom težinom poleže po srcu Lútieninom; i, idući do Meliane po savet, saznade da Beren leži u tamnicama Tol-in-Gaurhota, bez nade za oslobođenjem. Tad Lútiena, uviđajući da mu niotkuda na zemlji pomoć neće doći, odluči da iz Doriata pobegne i sama mu dođe; al' pomoć potraži od Daerona, a ovaj njenu nameru izdade Kralju. Tada Tingola ispuniše strah i čuđenje veliko; i zato što nije želeo da je liši svetlosti nebesa, da ne bi propala i izbledela, a ipak želeći da je zadrži, učini da se kuća izgradi iz koje ne bi mogla pobeći. Nedaleko od dveri Menegrota stajaše najveće drvo u Šumi Neldoretskoj, a to beše bukova šuma i severna polovina kraljevstva. Ime ove moćne bukve beše Hirilorn, a tri stabla je imala, podjednakog obima, glatke kore, i krajnje visoka; nijedna grana nije iz njih iznicala sve do velike visine iznad zemlje. Visoko gore, među deblima Hirilorna, drvena kuća bi izgrađena, i tu primoraše Lútienu da živi; a lestvice behu uklonjene i pod stražom,

izuzev kada joj sluge Tingolove donosiše stvari joj potrebne.

Govori se u spevu Leitian kako je pobegla iz kuće u Hirilornu; jer ona upotrebi svoju veštinu bacanja čini, i učini da joj kosa poraste jako duga, i od nje istka halju koja obmota njenu lepotu poput senke, a beše okružena činima sna. Od niti što preostadoše isplete konopac, i spusti ga dole sa svog prozora; i dok mu se kraj njihao iznad glava stražara što sedeše pod drvetom, oni padoše u dubok san. Tad se Lútiena spusti iz svog zatvora, i obavijena svojim senovitim ogrtačem, pobeže pred svim očima i nestade iz Doriata.

Desi se da baš tada Kelegorm i Kurufin izađoše u lov *Čuvanom ravnicom*; a to su činili jer je Sauron, ispunjen sumnjom, poslao mnoge vukove u Vilin-zemlje. Zato oni uzeše svoje lovačke pse i izjahaše; i mišljahu da, pre nego što se vrate, mogu čuti vesti o Kralju Felagundu. Sad, predvodnik vučjih pasa što slediše Kelegorma zvao se Huan. Nije bio rođen u Srednjoj — zemlji, već dode iz Blagoslovenog kraljevstva; jer ga Orome, nebeski lovac, u davnini dade Kelegormu i Valinoru, i tamo je sledio rog svog gospodara, pre nego što zlo dođe. Huan je sledio Kelegorma u izgnanstvo i veran mu bio; i tako i on pade pod prokletstvo jada i patnje bačeno na Noldor-vilenjake, a beše mu presuđeno i objavljeno da će smrt sresti, ali tek onda kada naiđe na najmoćnijeg vuka što će ikada hoditi svetom.

Huan beše onaj što otkri Lútienu kako leti poput senke iznenađene svetlom dana pod drvećem, dok se Kelegorm i Kurufin odmarahu blizu graničnih šumskih streha zapadnog Doriata; jer ništa nije moglo pobeći vidu i njuhu Huanovom, niti su ga ikakve čini mogle zadržati, a spavao nije, ni danju ni noću. Doveo ju je Kelegormu, a Lútieni saznajući da je ovaj princ Noldora i smrtni neprijatelj Morgota, bi drago; i otkri se, odbacujući ogrtač. Tako velika beše njena iznenadna lepota razotkrivena pod suncem da se Kelegorm u nju zaljubi; ali reči njegove behu slatke, i obeća joj da će joj u muci pomoć naći, ako se samo odmah sa njim u Nargotrond vrati. Nijednim znakom ne otkri da već poznaje Berena i potragu njegovu, o čemu ona pripovedaše, niti da ta stvar i njega duboko dira.

Tako prekidoše lov i vratiše se u Nargotrond, a Lútiena bi izdana; jer je staviše u pritvor, i oduzeše joj ogrtač, i nije joj bilo dozvoljeno da pređe kapiju, niti da razgovara ma s kim osim s braćom, Kelegormom i Kurufinom. Jer sad, verujući da su Beren i Felagund sužnji van domašaja čak i nade za pomoć, namera im beše da puste Kralja neka propadne a da Lútienu zadrže, i primoraju Tingola da da njenu ruku Kelegormu. Time bi svoju moć unapredili i postali najmoćniji od svih prinčeva Noldorskih. A nameravali nisu da traže Silmarile nekom veštinom ili ratom, niti da dozvole ma kome da to čini, sve dok im sva moć Vilin-kraljevstava ne bude u rukama. Orodret nije imao moći da im se suprotstavi jer su vladali srcima naroda Nargotronda, pokolebavši ga; a Kelegorm je slao izaslanike Tingolu salećući ga dodvoravanjem.

Ali pas Huan beše srca istinitog, a ljubav prema Lútieni pade na nje-ga u prvom času njihovog susreta; i beše duboko ojađen njenim sužnjastvom. Stoga je često dolazio do njenih odaja, a noću joj je pred vratima ležao, jer osećaše da je zlo došlo u Nargotrond. U svojoj samoći Lútiena često govoraše Huanu, pričajući o Berenu, prijatelju svih ptica i životinja koje nisu služile Morgotu, a Huan je razumevao sve rečeno. Jer on je razumeo jezik svih stvari što glasom govore, al mu je bilo dozvoljeno da pre smrti samo tri puta rečima progovori.

Sad, Huan je smislio plan kako da pomogne Lútieni; i dolazeći joj u neko doba noći donese joj njen plašt, i po prvi put progovori, dajući joj savet. Tad je tajnim putima iz

Nargotronda izvede, i zajedno pobegoše na sever; a on svoj ponos proguta i dopusti joj da ga pojaše poput neke jahaće životinje, kao što Orki katkad jašu i vukove. Tako su brzo napredovali, jer Huan beše brz i neumoran.

U dubokim jamama Sauronovim, Beren i Felagund su ležali, a svi njihovi pratioci behu sada mrtvi; ali Sauronova namera bila je da Felagunda do kraja zadrži, jer mu uvid beše da je ovaj Noldo velike moći i mudrosti, i sudio je da u njemu leži tajna njihovog zadatka. Ali, kad vuk dođe po Berena, Felagund razvi svu svoju moć i raskide veze; i rvao se sa vukodlakom i zaklao ga sopstvenim rukama i zubima, pa ipak i sam bio smrtno ranjen. Tad progovori Berenu, zboreći: »Sad idem na svoj drugi odmor u bezvremenske dvorane preko mora i Planina Amana. Dugo će proći pre nego što opet budem viđen medu Noldorima; a može biti da se drugi put nećemo sresti u smrti ili životu, jer sudbe naših Rodova su razdvojene. Zbogom!« Umre on tada u tami, u Tol-in-Gaurhotu, čiju moćnu kulu sam beše sagradio. Tako Kralj Finrod Felagund, najlepši i najvoljeniji iz kuće Finveove, iz koje dođoše svi Visoki kraljevi u izgnanstvu Noldor-vilenjaka u Srednjoj — zemlji, iskupi svoju zakletvu; ali Beren plakaše kraj njega u očaju.

U tom času Lútiena dođe, i stojeći na mostu što vođaše na Sauronovo ostrvo, zapeva pesmu koju nikakvi zidovi od kamena ne mogu zadržati. Beren ču i pomisli da sanja; jer zvezde nad njim sijahu, a u drveću su slavuji pevali. I odgovori, pevajući pesmu izazova što ju je ispevao u slavu Sedam zvezda, Srp Valara što ga Varda okači iznad, na Severn, kao zriak za pad Morgotov. Tad ga sva snaga napusti i on pade dole, u tamu.

Ali Lútiena ču njegov glas kako odgovara, i zapeva tada pesmu velike moći. Vukovi počeše da zavijaju a cela ada zadrhta. Sauron stajaše na visokoj kuli, obavijen svojim crnim mislima; ali se nasmeši čuvši njen glas, jer je znao da je to kći Meliane. Slava o lepoti Lútieninoj i čudesnosti njene pesme odavno se raširila iz Doriata; i on namisli da je zarobi i preda sili Morgotovoj, jer nagrada bi velika bila.

Stoga on posla vuka na most. Ali Huan ga u tišini zakla. I dalje je Sauron slao druge, jednog po jednog; i jednog po jednog je Huan grabio za vrat i klao. Tad Sauron posla Draugluina, grozovitu zver, prastaru u svojoj zloći, gospodara i začetnika semena

vukodlaka Angbandskih. Snaga njegova beše velika, i bitka Huana i Drauglina beše duga i divlja. Na kraju se, ipak, Draugluin ote, i bežeći nazad u kulu crče pred Sauronovim nogama; i umirući reče svom gospodani: »Huan je ovde!« Sad, Sauron je dobro znao, kao i svi u toj zemlji, za objavljenu sudbinu lovačkog psa Valinra, i dode mu pomisao da je on sam izvrši. Stoga uze obličje vukodlaka, i učini sebe najmoćnijim što je do tada hodio svetom, i izade da osvoji prolaz mosta.

Tako veliki užas se širio od njegovog nailaska da Huan skoči u stranu. Tad se Sauron baci na Lútienu; i ona pade pred pretnjom okrutnog i sablasnog duha u njegovim očima i zatrovanih isparenja njegovog daha. Ali, baš dok je nailazio, u padu ona mu baci nabor svog tamnog ogrtača pred oči; i on posrnu, jer ga obuze trenutak vrtoglave omamljenosti. Tad Huan skoči. Tu se odigra bitka izmedu Huana i Vuka-Saurona i zavijanje i divlji lavež odjekivahu brdima, a stražari na zidinama Ered Vetrina, s druge strane doline ćuše ga iz daljine i malodušnost ih obuze.

Ali, nikakva magija niti čini, ni očnjak niti, zmijski otrov, ni đavolja veština, ni zverska snaga, ne mogadoše srušiti Huana od Valinora; i on zgrabi protivnika za grlo i prikliješti ga o zemlju. Tad Sauron promeni oblik, iz vuka u zmijurinu, iz čudovišta u svoju uobičajenu formu; ali nije mogao izbeći stisku Huanovom a da potpuno i nepovratno ne žrtvuje svoje telo. Pre nego što je njegov pogani duh napustio svoju mračnu kuću, Lútiena mu dode i reče da bi mu trebalo potpuno svući odeću od mesa, telo, i drhtureći duh poslati nazad Morgotu; i reče: »Tamo će zauvek i bez prestanka tvoja ogoljena

duša trpeti muke njegovog prezira, probadana njegovim pogledom, ako mi ne predaš vlast nad kulom svojom.«

Tad se Sauron predade i Lútiena uze vlast nad ostrvom i svim što na njemu beše; a Huan ga oslobodi. I odmah on uze obličje vampira, ogromnog poput mračnog oblaka preko meseca, i pobeže, kapajući krv iz grla po drveću, i spusti se na Taurnu-Fuin, i obitavaše tamo, ispunjavajući je užasom.

Tad se Lútiena uspravi na mostu i objavi svoju vlast: i čini što držahu kamen za kamen raščiniše se, i dveri behu zbačene, i zidovi rastvoreni, a jame duboke ragolićene; i mnogo roblje i sužnji izadoše u čudu il sa malodušnošću, zaklanjajući oči od blede mesečine jer dugo ležahu u tami Sauronovoj. Al Beren ne izađe. Stoga ga Lútiena i Huan tražiše po ostrvu; i Lútiena ga nade gde oplakuje Felagunda. Tako dubok beše njegov očaj da ležaše nepomično, i ne ču njen korak. Ta, misleći da već mrtav je, ona ga rukama obgrli i pade u tamu zaborava. Ali Beren, vraćajući se nazad u svetlost iz ambisa očajanja, podiže je, i oni opet gledahu jedno drugo; a dan što se dizaše nad tamnim brdima sijaše nad njima.

Telo Felagundovo pokopaše na vrhu brda njegovog sopstvenog ostrva, i ono opet postade čisto; a zeleni grob Finroda sina Finarfina, najlepšeg od svih prinčeva vilenjačkih ostade neoskrnavljen sve dok zemlja ne bi izmenjena i slomljena, i potonu pod rušilačkim morem. Ali Finrod hodi s Finarfinom, ocem svojim, pod drvećem u Eidamaru.

Sad, Beren i Lútiena Tinuviela behu opet slobodni i zajedno šetahu šumom obnavljajući na neko vreme svoju sreću; i mada zima dođe, ne naudi im, jer se cveće zadržavalo tamo kuda je Lútiena išla, a ptice pevahu pod snegom zaogrnutim brdima. Ali verni Huan vrati se svom gospodaru Kelegormu; ipak, njihova ljubav beše slabija nego ranije.

U Nargotrondu dođe do uzburkanosti osećanja. Jer tamo se sada vratiše mnogi Vilenjaci što behu zarobljeni na ostrvu Sauronovu; i graja se diže da je nikakve reči Kelegormove ne mogaše umiriti. Gorko su oplakivali smrt Felagunda, svoga kralja, govoreći da se djeva usudila na ono što sinovi Feanorovi nisu, ali mnogi prozreše da je izdajstvo, pre no strah, vodilo Kelegorma i Kurufina. Stoga srca naroda Nargotronda behu oslobođena njihove vlasti, i ponovo se okrenuše kući Finarfina; i slušahu Orodreta. Ali da pogube braću nije dopuštao, kako neki želješe, jer prolivanje krvi istoga roda samo bi još čvršće vezalo sve njih za prokletstvo Mandosovo. Ipak, ne htede pružiti ni hleb, niti odmorište Kelegormu i Kurufinu nigde unutar svog kraljevstva.I zakle se da odsad neće biti ljubavi izmedu Nargotronda i sinova Feanorovih.

»Neka bude tako!« reče Kelegorm, a u očima mu sijaše svetlost pretnje, ali Kurufin se smešio. Tad uzeše po konja i odjahaše poput vatre, da ako mogu, pronađu na istoku svoj rod. Ali niko ne htede poći s njima, čak ni oni što behu njihovi ljudi; jer su svi uvideli da prokletstvo svom težinom leži na braći, i da ih zlo sledi. U to doba se Kelebrimbor* odreče dela svoga oca, i ostade na Nargotrondu; Huan je, međutim, i dalje sledio konje svoga gospodara.

____

* Kelebrimbor je u Drugom dobu postao najveći Vilin-kovač Eregiona, iskovao Tri prstena i ispisao natpis na vratima Morije (vidi *Družinu Prstena* II, gl.4), poginuo u ratu Saurona i Vilin-kovača (Apendiks B)

Na sever pojahaše, jer namera im beše da u svojoj žurbi prođu kroz prazni Dimbar, a zatim retko korišćenim severnim putem, izmedu Doriata i opasnosti Nan Dungorteba, tražeći najbrži put do Himringa, gde obitavaše Maedros, najstariji od sedmoro braće; i mogli su se nadati da će brzinom uspeti da ga prevale, jer je ležao blizu severnih granica Doriata, kloneći se Nan Dungorteba i daleke pretnje Planina Užasa.

Sad, priča se da su Beren i Lútiena u svojim lutanjima došli do Bretilske šume, zapadno od pustošnog Dimbara koji je deliše od Skrivenog kraljevstva; i tako se najzad približili granicama Doriata. Tad se misli Berenove vratiše na njegov zavet; i uprkos svom srcu odluči da, kada Lútiena opet bude u sigurnosti sopstvene zemlje, iznova krene. Ali ona ne beše voljna da se opet od njega odvoji, govoreći: »Izabrati, Berene, između ovoga dvoga moras: da se okaneš svoje potrage i zaveta, i potražiš život lutanja po zemaljskom šaru; ili da se reči svoje držiš i da izazoveš silu mraka na prestolu njenom. Ali, ma kojim putem da pođeš, ja ću biti s tobom, i isti će nam usud biti.«

Još dok su o ovim stvarima govorili hodeći i ne obraćajući pažnju ni na šta drugo, Kelegorm i Kurufin dojahaše, žureći kroz šumu; a braća su ih ugledala i prepoznala iz daljine. Tek Kelegorm okrenu konja i podbode ga na Berena, nameravajući ga pogaziti; a Kurufin, zaokrećući, saže se i diže Lútienu u sedlo, jer beše jak i vest jahač. Tad se Beren baci ispred Kelegorma pravo na Kurufinovog konja koji je projurio kraj njega u punom trku; i skok Berenov je slavan i meu Ljudima i medu Vilenjacima. Zgrabi otpozadi Kurufina za vrat, i baci ga nazad, i zajedno padoše na zemlju. Konj se prope i pade, ali Lútiena bi odbačena u stranu i ležaše na travi.

Tad Beren poče da davi Kurufina, al' mu se smrt bližila jer Kelegorm pojaha s kopljem na njega. U torn času Huan zauvek napusti službu Kelegormu i skoči na ovoga, tako da konj zavi u stranu, i ne htede prići Berenu u strahu od velikog pseta. Kelegorm prokle i psa i konja, al' to Huana ne pomeri. Tada Lútiena ustajući zabrani ubistvo Kurufina, ali mu Beren kao plen uze opremu i oružje, i uze njegov bodež, Angrist. Taj bodež načini Telhar*, najslavniji među kovačima Patuljka grada Nogroda, i bez kanije mu je visio o boku; gvožđe je rasecao kao da je zeleno drvo. Tad Beren podiže Kurufina i odbaci ga od sebe, i zapovedi mu da se pešice vrati svojim plemenitim saplemenicima, koji će ga možda naučiti da za vrednije stvari upotrebi svoju hrabrost i ratničku veštinu. »Konja ti zadržavam«, reče »da služi Lútieni, i može se smatrati srećnim što je osloboden takvog gospodara.«

Tad Kurufin prokle Berena pod oblakom i nebom. »Odlazi sad«, reče, »u brzu i gorku smrt.« Kelegorm ga uze kraj sebe na konja, i braća se učiniše kao da će odjahati; a Beren se okrenu i više ne obraćaše pažnje njihovim rečima. Ali Kurufin, ispunjen sramotom i podlošću, uze Kelegormov luk i, dok su se udaljavali pusti strelu; a bila je namenjena Lútieni. Huan je u skoku uhvati čeljustima; al' Kurufin još jedanput odape i Beren se baci pred Lútienu a strelica mu se svom snagom zari u grudi.

Priča se da je Huan progonlo sinove Feanorove, i da oni u strahu pobegoše, a vraćajući se, on donese Lútieni Lekovitu travu iz šume. Tim listkom ona zaustavi krvavljenje Berenove rane, i svojom veštinom i ljubavlju izleči ga; i tako se najzad povratiše u Doriat. Tamo se Beren, razdiran između svoje zakletve i svoje ljube, a znajući da je' Lútiena sada na sigurnom, diže jednog jutra pre sunca i poveri je Huanu na čuvanje; i s velikom teskobom ode dok je ona još spila na travi.

Svom brzinom ponovo pojaha na sever do Prolaza Sirioria, a dolazeći do podnožjaTaurnu-Fuina pogleda preko pustoši Anfauglita i iz daljine ugleda vrhove Tangorodrima. Sad, Anfauglit, *Prašina-što-guši* beše ime velike, nekada zelene ravnice

što se prostirala izmedu severnih planinskih bedema Belerianda i visokih *Planina Tiranije*, Tangorodrima, što ih Morgot podiže daleko na severozapadu iznad svoje tvrđave-tamnice, Angbanda, što označava *Gvozdeni Pak'o*.

Tu on otpusti konja Kurufinovog i naloži mu da sad napusti strah i služenje i da Slobodan juri zelenom travom zemalja Siriona. Tad, pošto beše sam i na pragu krajnje opasnosti, načini *Pesmu rastanka*, u slavu Lútiene i svetlosti nebeskih; jer verovaše da sad mora reći zbogom i ljubavi i svetlosti. Ove reči su deo te pesme:

Zbogom slatka zemljo, i nebo severno,
zanavek sveti — jer ovde ležaše
i ovde, stopalima gipkim trčaše
ispod Sunca, ispod Meseca
Lútiena Tinuviela,
lepša no što smrtni jezik može da rekne.
I, ako svet vasceli propadne, potone,
rastočen bude i nazad bačen
u ambis start, k'o nikad nenapravljen,
ipak, stvaranje bilo je dobro, zbog ovoga
zemlje, mora, zora, sutona-
da, bar za kratko... postojaše Lútiena.

I pevaše glasno, ne brinući se kakvo ga uvo može čuti, jer beznadan beše i nikakav izlaz ni spasenje tražio nije.

Al' Lútiena ču pesmu njegovu, i zapeva odgovor, i dođe kroz šumu, neočekivana. Jer, pristajući još jedanput da joj jahaća životinja bude, Huan je brzo donese, nezadrživo sledeći Berenov trag. Dugo je on u srcu svome tražio kakav savet illi mudrost, kojima bi olakšao opasnost što se nadvila nad ovim dvoma koje je voleo. Stoga je skrenuo kod Sauronove ade, dok su na sever opet jurili; i otuda uzeo sablasno vučje krzno, kućište duhu Draugluina, i čekinjavu kožu slepog miša koja pripadaše Turingvetili. Ona beše Sauronova glasnica, i imala je običaj da u vampirskom obličju leti do Angbanda; a njena široka krila, sa prstima na kraju svakog zgloba, posedovahu kuku u obliku gvozdene pandže. Ovako jezovito zaodenuti Huan i Lútiena projuriše kroz Taur-nu-Fuin, a sve živo bežaše pred njima.

Videvši ih gde dolaze, Berena obuze malodušnost; i nađe se u čudu, jer čuo je glas Tinuvielin, i mišljaše ovo prikazom da ga u zamku navede. Ali se oni zaustaviše, i zbaciše prerušavanje svoje, i Lútiena potrča ka njemu. Tako se Beren i Lútiena sretoše ponovo između pustinje i šume. Neko vreme beše nem i srećan; ali uskoro se opet uspe da odvrati Lútienu od tog putovanja.

»Sada triput proklinjem svoj zavet Tingolu«, reče, »i pre bih da me on pogubi u Menegrotu, nego da tebe pod senku Morgotovu vučem.«

Tad po drugi put Huan rečima progovori; i savetovaše Berena, govoreći: »Od senke smrti više ne možeš spasti Lútienu, jer pomoću same ljubavi svoje ona joj postade podložna. Možeš sudbini okrenuti leđa, i povesti je u izgnanstvo, uzaludno tražeći mir dok vam životi traju. Ali, ako nećeš da se svog usuda odrekneš, tad Lútiena mora ili napuštena zasigurno u samoći umreti, ili s tobom izazvati sudbinu što pred vama leži — beznadežnu, pa ipak ne i sigurnu. Dalji savet ne mogu dati, niti mogu produžiti vašim putem. Ali moje srce mračno predoseća da ću i ja videti ono što na Kapiji zateknete. Sve

ostalo je tama za mene; pa ipak, može biti da naše tri staze vode nazad u Doriat, i pre kraja se možemo sresti.«

Tad Beren uvide da se Lútiena ne može razdvojiti od usuda koji na obema leži, i više nije pokušavao da je odvrati. Po savetu Huanovom i uz pomoć veština Tinuvielinih bi obučen u vučinu Draugluinovu, a ona u krilatu kožurinu Turingvetile. Po svemu Beren uze izgled vukodlaka, izuzev što mu u očima sijaše duh turoban zaista, al' čist; i užas mu beše u pogledu kad na svom boku ugleda kreaturu nalik slepom mišu kako se čvrsto pripija presavijenim krilima. Tad, zavijajući pod mesecom, skoči on niz brdo, a džinovski slepi miš kružiše i lepršaše na njim.

Na severu sveta, u dobu davno prošlom, Melkor-Morgot izdiže Ered Engrin, *Gvozdene planine*, da služe poput ograde njegovoj citadeli, Utumnu; a dizaše se na granici večiti hladnoće, u velikom luku od istoka do zapada. Iza zidina Ered Engrina, na zapadu, gde su zavijale na sever, Morgot, tad još uvek nazivan Melkorom, izgradi još jednu tvrđavu, za odbranu od napada što bi mogao doći iz Valinora. I kada se vratio u Srednju-zemlju, posle prvog rata sa Silama sveta, sužanjstva svoga i krađe Silmarila, uze za boravište beskrajne tamnice Angbanda, te tvrdave, jer u Ratu Sila, Valari u svojoj žurbi da ga sruše u Utumnu, njegovoj velikoj utvrdi, nisu u potpunosti razrušili Angband, niti istražili sva njegova duboka mesta. Ispod Ered Engrina, on učini veliki tunel koji se završavao južno od planina; i tamo podiže moćnu kapiju. A iznad te kapije i iza nje, sve do planina, prope gromovite kule Tangorodrima, načinjene gomilanjem pepela i šljake iz silnih podzemnih peći i divovskih količina materijala od iskopavanja beskrajnih trezora, tamnica i tunela. Behu crne i pustošne i izrazito uzvisite; a njihovi trostruki vrhovi behu uvek prekrivene mrtvačkim plaštom zagušljivih isparina, i dim je iz njih izbijao, zatamnjujući i poganeći severno nebo. Pred kapijama Angbanda đubre, otpad i pustoš su se širili miljama na jug preko široke nekada zelene ravnice; jer sve dok Angband beše opsednut i dveri mu zatvorene, bilo je zelenila,čak i među jamama i raspuklim stenjem pred vratima pakla... sve dok Morgot u Dagor Bragolahu ne razbi Opsadu Noldor-vilenjaka, koji dođoše u poteru za ukradenim Draguljima, i od ravnice učini ogromnu pustoš.

Beren i Lútiena prođoše sve opasnosti, dok najzad, sa prašinom svog dugog i tegobnog puta po sebi, ne dođoše do turobne dolje što ležaše pred Kapijom Angbanda. Crni ponori su zjapili kraj puta, odakle su obličja nalik uzvitlanim gujama izvirala. S obe strane stajahu litice poput utvrđenih zidina, a na njima sedahu ptičurine-strvinarke grakćući poganim glasovima. Pred njima beše neprobojna Kapija, luk širok i mračan u podnožju planine; iznad nje se propinjalo preko tri stotine metara strmoglavih urvina.

Tad ih malodušnost obuze, jer na kapiji beše čuvar o kome se čak ni šapat nije proširio. Glasine o njemu ne znanim zamislima prinčeva Vilenjačkih su do Morgota stigle, i stalno se među šumskim drvećem, kao u kakvoj crkvenoj lađi, čuo lavež Huanov, velikog ratnog pseta koga nekada davno pustiše u svet visoke Moći Valinora. Tad se Morgot seti Huanovog usuda, i odabra jedno među štenadima rase Draugluina; i hranio ga je sopstvenom rukom živim mesom, i svoju moć je u njega ulio. Brzo je vučić rastao, dok ni u jednu štenaru ili jazbinu nije mogao upuzati, već ležaše, ogroman i gladan, pred nogama Morgotovim. Tamo vatra i teskoba pakla uđoše u nj, i postade ispunjen duhom proždiranja, stalno mučen time, užasan i jak. Karharot, *Crveno ždrelo* se on naziva u pričama o tim danima, i Anfauglir, *Žedne čeljusti*. I Morgot ga postavi da

bez sna leži pred dverima Angbanda, iz straha da Huan ne dođe.

Sad, Karharot ih opazi iz daljine, i bi ispunjen sumnjom; jer su u Angband odavno donesene vesti da je Draugluin mrtav. Stoga im on odbi ulaz kad mu se približiše, i učini da stanu; i preteći se primače, njušeći nešto čudno u vazduhu oko njih. Ali iznenada, neka moć, nasledena iz davnine od božanske rase, obuze Lútienu, i zbacujući svoju poganu odeću ona stupi napred, sitna pred silom Karharotovom, ali zračeća i strašna. Dižući ruku ona mu zapovedi da spava, govoreći: »O čemerom začeta dušo, padni sad u tamu neznanja, i zaboravi zasad jezovito prokletstvo koje je život.« A Karharot bi oboren, kao munjom pogođen.

Tad Beren i Lútiena prođoše kroz Kapiju i niz lavirint stepenica; i Zajedno učiniše najveće delo na koje se usudio neki Čovek ili Vilenjak. Jer oni dodoše do sedišta Morgotovog u njegovoj najdubljoj dvorani, koju je nad ambisom držao užas, osvetljavala vatra, ispunjenoj oružjem smrti i oruđem muka. Tamo se Beren u vučijem obličju puzajući podvuče pod presto; ali volja Morgotova svuče sa Lútiene svako prerušavanje, i on skrenu pogled pravo na nju. Njegove oči je ne obeshrabriše ni razoriše, i ona izgovori svoje ime, i ponudi se u službu da peva pred njim, poput kakvog minstrela. Tad Morgot, gledajući njenu lepotu, zače u mislima zlu strast, i zamisao mračniju od ma koje rođene u njegovom srcu od kada je iz Valinora pobegao. Tako bi obmanut sopstvenom zlobom, jer je gledaše, ostavljajući je privremeno slobodnom, potajno uživajući u svojoj namisli. Tad, iznenada, ona mu izbegnu pogledu, i iz senki započe pesmu takve nenadmašne lepote i takve zaslepljujuće snage da ju je slušao bezuvetno, a slepilo se spusti na nj i oči mu divlje lutahu tamo i ovamo, tražeći je.

Ceo dvor mu bi bačen u dremež, a svi plamenovi izbledeše i behu ugašeni; al Silmarili u kruni na Morgotovoj glavi zasjaše iznenada, zračeći blještavošću belog plamena, a teret te krune i dragulja mu povi glavu nadole, kao da je ceo svet stavljen na nju, opterećen takvim teretom brige, i straha, i žudnje, da ga čak ni volja Morgotova nije mogla izdrzati. Tad Lútiena, hvatajući svoj krilati plašt, skoči u vazduh, a glas joj dođe, padajući dole poput kiše u jezerca, u duhu duboka i mračna. Mahnu mu ogrtačem pred očima i baci na njega san, mračan kao Spoljna Praznina u kojoj je nekada sam hodio. Iznenada on pade, poput brda što klizi u lavini, i bačen poput groma sa svog prestolja, ležaše ničice na podovima pakla. Gvozdena kruna mu se odkotrlja odjekujući s glave. Sve je mirovalo.

Poput mrtve zveri Beren ležaše na zemlji; al dodirom ruke svoje Luti ena ga probudi i on odbaci svoj vučji gunj. Tad trgnu bodež Angrist; i iseče Silmaril iz gvozdenih pandži što ga držahu.

Dok je sklapao šaku oko njega, zračeći sjaj mu navre kroz živo meso, a šaka mu postade nalik sjajećoj lampi; a dragulj dopusti njegov dodir i ne povredi ga. U Berenov um tad nadođe da ode dalje od zakletve, i da iz Angbanda iznese sva tri Dragulja Feanorova; al ne beše takav usud Silmarila. Bodež Angrist puče, a krhotina oštrice u letu zakači obraz Morgotov. On zastenja i pomače se, a sva vojska Angbanda se u snu pomeri.

Tad užas obuze Berena i Lútienu i oni se dadoše u beg neprerušeni, i ne obraćajući pažnju ni na šta, žudeći samo da opet svetlost ugledaju. Nisu ni zadržavani ni progonjeni bili, ali je Kapija bila branjena od njihovog izlaska; jer se Karharot iz sna digao, i sad, u osvetničkom besu, stajaše na pragu Angbanda. Pre nego ga postadoše svesni on ih ugleda, i baci se na njih u trku.

Lútiena je bila istrošena, i ne imađaše ni vremena ni snage da pripitomi i savlada

vuka. Ali Beren istupi ispred nje, a u desnoj ruci držaše visoko Silmaril. Karharot stade, i za tren bi uplašen. »Odlazi i beži!« zavika Beren, »jer evo vatre koja će progutati tebe, i svaku zlu stvar.« I gurnu Silmaril pred oči vuka.

Ali Karharot pogleda taj sveti dragulj i ne bi zastrašen, i duh proždiranja unutar njega se probudi u iznenadnom plamenu; i razjapljujući vilice, iznenada uze tu ruku među ralje, i odgrize šaku kod zglavka. Tad se brzo sva njegova iznutrica ispuni plamenom teskobe, a Silmaril oprlji i ožeže to ukleto mesto. Pobegao je od njih, zavijajući, a strane doline Kapije odjekivaše strašnom grajom njegovih muka. Tako grozan je postao u svom ludilu, da sve kreature Morgotove što obitavahu u toj dolini, ili behu na nekom od puteva što vodiše tamo, pobegoše daleko; jer on je klao sva živa bića što bi mu se na putu našla, i izjurio je sa severa sejući uništenje po svetu. Od svih užasa što ikada dođoše u Beleriand pre pada Angbanda, ludilo Karhartovo beše najstrašnije; jer moć Silmarila beše skrivena u njemu.

Sad Beren besvesno ležaše unutar opasne Kapije, a smrt mu je sigurnim korakom prilazila, jer je na vučjim očnjacima bio otrov. Svojim usnama Lútiena izvuče otrov, i upotrebi svoju opadajuću moć da zaustavi krvavljenje grozne rane. Ali, iza nje, u dubinama Angbada, rasla je buka buđenja velikog gneva. Vojske Morgotove behu pokrenute.

Tako se činilo da će potraga za Silmarilom završiti sa propašću i beznadno; ali u torn času iznad zidova doline pojaviše se tri moćne ptice, leteći ka severu krilima bržim od vetra. Među svim pticama i zverima glas o lutanjima i potrebi Berenovoj se proneo, a i sam Huan je zamolio sve stvari da paze, da bi mu u pomoć mogle doći. Visoko iznad kraljevstva Morgotovog Torondor*, Kralj orlova, i njegovi vazali krstarili su, i videvši sad ludilo Vuka i pad Berenov, brzo se obrušiše, baš dok su sile Angbanda oslobađane mučnog i napornog sna.

Tad digoše Lútienu i Berena sa zemlje i ponesoše ih visoko u oblake.

Pod njima iznenada poče grmljavina da se valja, munje poskočiše uvis a planine zadrhtaše. Plamen i dim rignuše sa Tangoridrima a vatrene strele munja su bacane daleko napolje, sejući propast po zemljjama; i Noldori Hitluma, na jugozapadu, drhtaše. Ali Torondorov let beše visoko iznad zemlje, tražeći visoke pute nebeske, gde sunce po ceo dan sija bez velova, a mesec hodi među bezoblačnim zvezdama. Tako brzo predoše preko Dor-nu-Fauglita i Taur-nu-Fuina i stigoše nad skrivenu dolinu Tumladena. Ni oblaka ni magle ne beše tamo, i gledajući dole Lútiena ugleda, daleko ispod, poput bele svetlosti što izvire iz zelenog dragulja, zračenje Gondolina lepog, gde Turgon obitavaše. Ali, ona plakaše, jer mišljaše da će Beren zasigurno umreti; on nije progovarao niti otvarao oči, i stoga kasnije ništa o svom letu nije znao. I najzad ih orlovi spustiše kraj granica Doriata; a stigli su bili u istu onu udolinu iz koje se Beren u beznađu iskrao i ostavio usnulu Lútienu.

Tamo je orlovi položiše kraj Berena i vratiše se na vrhove Krisaegrima, u svoja visoka gnezda; ali Huan joj dođe, i zajedno se brinuše o Berenu, baš kao i pre, kada ga je izlečila od rane što mu je Kurufin zadade. Ali ova rana beše zloćudna i zatrovana. Dugo je Beren ležao, a dun njegov lutao mračnim ivicama smrti, spoznajući uvek teskobu što ga je bolom progonila iz jednog sna u drugi. Tad iznenada, dok je nju nada skoro napustila, on se ponovo probudi, i pogleda uvis, videvši lišće ocrtano na nebu, a pod tim lišćem, kraj sebe, začu laganu i tihu pesmu Lútiene Tinuviele. I opet je bilo proleće.

---

* Gvaihir je Kralj orlova u Trećem dobu (vidi Gospodar prstenova II, 2; VI, 4)

Od tada je Beren nazivan Erhamion, što je *'Jednoruki'* (S' jednom šakom) a patnja mu je bila uklesana na licu. Ali najzad, Lútienina ljubav ga povuče nazad u život, i on se diže, i opet zajedno hodiše šumom. I nisu s tog mesta žurili, jer im prelepo izgledaše. Zaista, Lútiena beše voljna da divljinom luta ne vraćajući se, zaboravljajući kuću i narod i svu slavu Vilin-kraljevstava, i neko vreme Beren beše smiren i zadovoljan, ali nije na duže mogao zaboraviti svoj zavet da se u Menegrot vrati, niti je hteo Tingolu zauvek uskratiti Lútienu. Jer, držao se zakona ljudi, smatrajući opasnim da se volja oca prenebregne, izuzev u krajnjoj potrebi; i činjaše mu se nepriličnim da neko tako lep, i kraljevskog porekla poput Lútiene uvek u šumi živi, poput grubih lovaca među ljudima, bez doma ili počasti, ili lepih stvari što su uživanje kraljica Eldalia. Stoga je on posle izvesnog vremena ubedi, i njihovi koraci napustiše žemlje bez kuća, i on uđe u Doriat, vodeći Lútienu domu njenom. Tako je njihov usud hteo.

U Doriat su zli dani došli. Tuga i tišina su polegli po svima kada je Lútiena nestala. Dugo su je uzalud tražili. I priča se da je u to vreme Daeron, minstrel Tingolov, lutajući izašao iz zemlje, i više nije viđen. On stvaraše muziku za igru i pesmu Lútieninu, pre nego Beren dođe u Doriat; i on beše zaljubljen u nju, i sve svoje misli o njoj u muziku je pretvarao. Postao je najveći od svih minstrela vilenjačkih istočno od Mora, a ime mu se navodilo čak i pre imena Maglora sina Feanora. Ali, tražeći Lútienu, u očaju je zalutao na čudne staze, i prolazeći preko planina stigao na Istok Srednje-zemlje, gde je mnoga doba stvarao tužbalice kraj tamnih voda za Lútienom, kćerkom Tingola, najlepšom među svim živim bićima.

U to doba se Tingol okrenuo Meliani; ali sad mu je ona uskratila svoje savete i mudrost, govoreći da se sudba koju je sam smislio mora do svog utvrđenog kraja izvršiti, i da sad na taj čas mora čekati. Ali Tingol doznade da je Lútiena daleko od Doriata otputovala, jer potajno stizahu poruke od Kelegorma, govoreći — kao što je već ispričano — da je Felagund mrtav, i da je Beren mrtav, ali da je Lútiena u Nargotrondu i da će je Kelegorm oženiti. Tad Tingol bi ispunjen osvetničkim besom, i razasla uhode, smišljajući da zarati sa Nargotrondom; i tako saznade da je Lútiena opet pobegla, a da su Kurufin i Kelegorm proterani iz Nargotronda. Tad mu sumnja pomuti razum jer nije raspolagao silom kojom bi udario na sedam sinova Feanora; al' u Himring glasnike posla, da pomoć potrazi za Lútienom pruže, jer Kelegorm je ne posla kući njenog oca, a nije je ni u sigurnosti sačuvao.

Ali, na severu oblasti dokle se njegova moć prostirala, glasnici mu naiđoše na opasnost iznenadnu i neočekivanu: divlji nalet Karharota, Vu-ka Angbanda. U svom ludilu on je dojurio sa severa, sve proždirući, i prolazeći istočnom stranom, preko Taur-nu-Fuina, spustio se od izvora niz reku Ezgalduin, ka srcu Doriata, poput sveproždirućeg požara. Ništa mu se ne prepreči, a moć Meliane na granicama zemlje ga ne zaustavi; jer sudba ga je gonila napred, sudba i sila Silmarila što ga na svoju muku nosiše. Tako se on probi i jurnu u neobeščašćene šume Doriata, i sve u strahu bežaše. Od glasnika samo se Mablung, glavni zapovednik Kraljev spasi, i donese zastrašujuću vest Tingolu.

Baš u torn mračnom času vratiše se Beren i Lútiena, žureći sa zapada, a glas o njihovom dolasku je pred njima išao, poput muzike što je vetar donosi u zamračene kuće gde ljudi tužni sede. Tad Beren izvede Lútienu pred tron Tingola oca njenog; i ovaj u čudu gledaše Berena koga smatraše mrtvim; ali ljubavi za njega nije imao, zbog jada i patnji koje donose u Doriat. Ali Beren kleče pred njim i reče: »Vratih se u skladu sa rečju zadanom. Dodoh da uzmem ono što mi pripada.«

A Tingol odgovori: »Šta je s tvojim zadatkom, i zavetom tvojim?«

Al' Beren reče: »Ispunjen je. Čak i sada, Silmaril je u ruci mojoj.«

Tad Tingol reče: »Pokaži mi ga!«

A Beren pruži levu šaku, polako rastvarajuci prste: ali ona beše prazna. Tad diže desrncu svoju; i od tog časa prozva sebe Kamlost, *'Praznoruki'*

Tad se Tingolovo srce smekša, i Beren seđaše pred tronom s leve strane, a Lútiena s desne, i ispripovedaše celu povest Potrage, dok svi prisutni behu ispunjeni čudom i divljenjem. I učini se Tingolu da se ovaj Čovek razlikuje od svih smrtnih ljudi i da je među velikim u svoj Ardi; a Ljubav Lútienina nečim novim i čudesnim; i dobi uvid da se usudu njihovom nijedna sila sveta ne može suprotstaviti. Stoga najzad popusti volja njegova, i Beren uze ruku Lútiene pred tronom oca njenog.

Ali sad senka pade na sreću Doriata zbog povratka Lútiene prekrasne; jer saznavši razlog ludila Karhartrove, narod postade još više uplašen, uviđajući da je opasnost koja mu preti opterećena i povezana sa zastrašujućom silom zbog svetog dragulja, i da se teško može odbiti. A Beren, čuvši za besni juriš Vuka, razumede da zavet i Potraga još nisu ispunjeni.

Stoga, pošto se Karharbt svakim danom približavao Menegrotu, pripremiše lov na vuka; najopasniju od svih potera za zverima o kojima priče govore. U tu poteru pođoše Huan, lovački pas iz Valinora, i Mablung *'Teškoruki'*, Beleg *»Jaki-luk«*, Beren Erhamion *'Jednoruki'* i Elu Tingol Kralj Doriata. Izjahaše ujutru i predoše reku Ezgalduin; ali Lútiena osta iza, na kapijama Menegrota. Mračna senka na nju pade i učini joj se da je sunce bolest zahvatila i da pocrnelo je.

Tad lovci okrenuše na istok i sever, i sledeći tok reke najzad naidoše na Vuka Karharota u mračnoj dolini, dole, na severnoj strani odakle je, u bujici, Ezgalduin padao niz strme brzake. U podnožju brzaka Karharot je pio da utaži svoju sveproždiruću žeđ i zavijao. I tako ga otkriše. Ali on, videvši ih gde dolaze, ne jurnu iznenada u napad. Može biti da se đavolja lukavština u srcu njegovom probudila, jer mu bol za tren olakšaše slatke vode Ezgalduina; i dok su ka njemu jahali on se na stomaku odvuče u duboki gustiš paprati, i tamo ležaše skriven. Ali oni postaviše stražu oko celog tog mesta i čekahu, a šumske senke postadoše duge.

Beren stajaše kraj Tingola i iznenada osetiše da ih je Huan napustio. Tad se strašan lavež izdiže iz guštara; jer Huan, postajući nestrpljiv i žudeći da vidi tog vuka, sam pođe da ga iz skrovišta potera. Ali ga Karharot izbeže, i probijajući se kroz trnjak, iznenada se baci na Tingola. Brzo Beren s kopljem istupi pred njega, ali ga Karharot zamahom u stranu baci i sruši ga, ugrizavši ga za grudi. U tom času Huan iskoči iz gustiša na leđa vuka, i zajedno padoše, boreći se gorko; i nije bilo borbe između vuka i psa lovačkog nalik ovoj, jer u lavežu Huanovom čuo se glas nebeskih lovačkih rogova Oromeovih i osvetničkog besa Valara, al' u zavijanju Karharota beše mržnja Morgotova i pakost surovija od zuba čeličnih: a od strašne buke nji-hove stenje se cepalo i pucalo, a s visine padajući zagušilo brzake-vodopade Ezgalduina. Tamo su se nasmrt borili, al' im Tingol ne obraćaše pažnju, već klečaše kraj Berena videvši ga teško ranjena.

Huan u tom času pogubi Karharota, al' tamo u izatkanim i spletenim šumama Doriata ispuni se njegov sopstveni usud davno rečen, i beše smrtno ranjen, i zmijski otrov Morgotov ga ispuni. Tad dođe, i padajući kraj Berena po treći put rečima progovori; i pre smrti zbogom reče Berenu. Beren ne progovori već položi ruku na glavu psa, i tako se rastadoše.

Mablung i Beleg žurno dođoše Kralju u pomoć, al' kad očima videše šta se zbilo, odbaciše koplja i zaplakaše. Tad Mablung uze nož i raspori Vuka; a iznutra je gotovo ceo

bio spaljen kao vatrom nekom, ali šaka Berenova što držaše dragulj i dalje beše nepokvarena. Ali kad Mablung pruži ruku da je dodirne, šake nestade i Silmaril ležaše tamo razotkriven a svetlost njegova ispuni senke šume svud naokolo. Tad ga Mablung brzo i sa strahom uze i položi u Berenovu živu šaku; i Berena probudi dodir Silmarila, i on ga diže uvis i pozva Tingola da ga primi. »Sad je Zadatak izvršen«, reče, »a usud moj do kraja izdeljan«; i više progovarao nije.

Odneli su nazad Berena Kamlostna sina Barahira na mrtvačkim nosilima od grana a Huana, lovca na vukove, kraj njega položili; a noć je pala pre no što su se Menegrotu povratili. Kod podnožja Hirilorna, bukve velike, srete ih Lútiena gde polako stupaju, a neki nosahu baklje pokraj nosila. Tamo je ona Berena zagrlila i poljubila, pozivajući ga da je iza Zapadnog Mora čeka; a on je njene oči pogledao pre nego ga je duh napustio. Al' svetlost zvezda bi utrnuta a tama pade čak i na Lútienu Tinuvielu. Tako se završi Potraga za Silmarilom; al' se spev Leitian, *Raskidanje veza*, ne svršava.

Jer duh Berenov oklevaše, čekajući po njenoj želji i pozivu, u dvoranama Mandosovim. Za razliku od svih ostalih Ljudi, nije hteo da napusti Svet, sve dok Lútiena ne dođe, da mu poslednje zbogom kaže na tmurnim obalama Spoljašnjeg mora odakle Ljudi umrli polaze da se nikada ne vrate. A duh Lútiene propade u tamu, i najzad pobeže, a njeno telo ležaše poput iznenada posečenog cveta što još neko vreme neuvenuo na travi počiva.

Tad zima, poput doba sedina Ljudi smrtnih, leže na Tingola. Al' Lútiena dode u dvorane Mandosa, gde su mesta odredena za Eldalie—Vilin — narod besmrtni (i za ovaj Svet vezani) — iza dvorova Zapada na graničnicima sveta. Tamo oni Vilenjaci što čekaju raščinjenje ovog sveta sede u senci svojih misli. Ali njena lepota beše veća od njihove lepote, a njena tuga dublja od njihovih tuga, i kleče ona pred Mandosa, što duhove ubijenih priziva u svoje kuće mrtvih, i pevaše mu.

Pesma Lútiene pred Mandosom najdivotnija je pesma ikada rečima izatkana, i pesma najžalosnija što će je svet ikada čuti. Nepromenjena, neuništiva, peva se još uvek u Valinoru van dometa sluha sveta, i slušajući bolno bivaju dirnuti Valari, čuvari Arde. Jer Lútiena je rečima dve teme utkala, žal Visokih vilenjaka i tugu Ljudi, dva Roda što Iluvatar stvori da obitavaju u Adi, Kraljevstvu Zemlje međ' bezbrojnim zvezdama. I dok je pred njim klečala, suze njene su mu na noge padale poput kiše po kamenju; i Mandos ganut beše, on koji nikad do tada niti od tada dirnut ne bi.

Stoga on Berena priziva, i baš kao što Lútiena reče u času njegove smrti, ponovo se sretoše iza Zapadnog Mora. Ali Mandos nema moć da duhovima Ljudi mrtvih uskrati odlazak van granica koje okružuju svet, posle vremena odredenog im za čekanje, niti može promeniti sudbinu Dece Ilúvatarove. On zato ode Manveu, Gospodaru Valara, koji svetom vlada pod rukom Iluvatara; a Manve potraži savet mudrosti u najskrivenijim i najdubljim mislima svojim, gde bi otkrivena volja Ilúvatarova.

Ovo beše izbor koji ponudi Lútieni. Zbog njenih teških dela i tuge njene da od Mandosa bude oslobođena i ode u Valimar blagosloveni, gde bi međ' Valarima obitavala do kraja sveta, zaboravljajući sve patnje što ih je u životu spoznala. Tamo Beren nije mogao doći. Jer Valarima nije dopušteno da mu uskrate Smrt, koja je poklon Iluvatarov Ljudima. Ali drugi izbor beše ovaj: da se u Srednju—zemlju vrati i sa sobom Berena povede, da tamo opet obitavaju, ali bez sigurnog života ili sreće. Tada bi ona postala smrtna i podložna drugoj smrti, baš kao i on; i uskoro bi napuštila svet zauvek a

lepota njena bi postala samo sećanje u pesmi.

Ovaj usud je izabrala, zauvek napuštajući Blagosloveno kraljevstvo, i ostavljajući po strani sve što je po naslednom pravu imala, zahvaljujući onima što tamo prebivaju; da tako sudbe Berena i Lútiene budu združene, ma kakva patnja u zasedi čekala, i da im staze spojene vode iza crte što ograničava i sadržava ovaj svet. I tako se zbilo da je ona jedina od svog naroda Eldalie zaista umrla i nekada davno, davno, napustila svet. Pa ipak, njenim izborom Dva Roda su združena; i ona je predak mnogih u kojma Eldari i dalje vide, mada je ceo svet izmenjen, lik Lútiene obožavane, one koju su izgubili*.

Priča se da su se Beren i Lútiena vratili u severne oblasti Srednje zemlje i neko vreme živeli zajedno kao živi čovek i živa žena; a svoja smrtna obličja su opet uzeli u Doriatu. Oni koji su ih ugledali behu radosni i uplašeni; a Lútiena ode u Menegrot i izleči zimu Tingolovu dodirom ruke svoje. Ali je Meliana pogleda u oči i pročita usud u njima ispisan, i okrenu glavu; jer je shvatila da je izmedu njih došlo do rastanka što će trajati i posle samog kraja sveta, i ne beše tuge zbog gubitka teže no što beše tuga Melian Maje u tom času. Tad Beren i Lútiena izađoše sami, ne plašeći se ni žedi ni gladi; i preko reke Geliona uđoše u Osiriand, na dalekom jugu Belerianda, i življahu tamo na Tol Galenu, adi zelenoj nasred Aduranta, dok sve vesti o njima ne prestadoše. Eldari su kasnije tu zemlju nazvali 'Dor—Firn—i—Guinar', *'Zemlja mrtvih što žive'*, i tamo se rodio Dior Aranel prekrasni, kasnije poznat kao Dior Eluhil, a to je Tingolov Naslednik. Nijedan smrtni čovek nikad više nije zborio s Berenom sinom Berahirovim, i niko ne vide kako Beren i Lútiena napuštaju svet, nit' zabeleži gde najzad počinuše.

___

* pored, naravno, njenog praunuka Elronda i njegove kćerke Arvene koja je i sama načinila Lutienin izbor, njena blagoslovena krv teče i u Aragornovim venama i svim njegovim precima, sve do kraljeva Numenora i prvog od njih, Elrondovog brata Elrosa.

Liza Goldštajn
KASANDRINE FOTOGRAFIJE

Lisa Goldstein CASSANDRA'S PHOTOGRAPHS 1987
preveo: Miodrag Milovanović

Subaru kamionet je najbolji auto za krijumčarenje gmizavaca«, reče Aurora sedeći za volanom automobila, »jer ima pogon na sva četiri točka, jaka svetla da gniizavce noću vidiš na putu i stranice koje se lako skidaju, pa se iza njih mogu sakriti zmije i oprema. Kupiću ga čim to budem mogla sebi da priuštim.«

Sedeo sam na zadnjem sedištu auta (koji je, na Aurorinu veliku žalost, bio samo običan VW karavan) i pitao kako je uopšte do ovoga došlo. Pošli smo da kupimo hamburgere, a onda je Aurora odlučila da ne bi bilo loše, pošto je tako lep letnji dan i tako to, da odemo dole do Meksika i pokušamo da pronađemo neke zmije koje bi zaokružile njenu zbirku. Uostalom, rekla je, do njega ima samo nekoliko stotina milja. Tako smo stali da na uglu kod Dž. K. Penija kupimo jastučnice u koje ćemo stavljati zmije, i Autoputem 5 krenuli ka Baji u Kaliforniji.

Napred, pored Aurore, sedela je Kesi, Aurorina sestra. Zbog Kesi sam i pošao na ovo putovanje. Zapazio sam je onog trena kad je na početku semestra ušla na moj čas iz elementarne algebre. Svi tvrde da ne bi trebalo izlaziti sa svojim studentima, i verovatno su u pravu. Međutim, za manje od mesec dana mi smo se već vidali dva ili tri puta nedeljno. A pošto sam ja bio samo pomoćnik-asistent koji nije odgovoran za davanje ocena, kad je na kraju semestra dobila jedva prolaznu ocenu, nismo imali oko čega da se prepiremo. Čini mi se da nije mnogo ni marila.

Mirno sam sedeo i posmatrao kako se narandžasto-riđa Kesina kosa vijori kroz prozor automobila, pokušavajući da se setim da li je trebalo da nešto uradim u toku sledećih nekoliko dana. Škola je bila gotova i više nisam imao časova. Tako sam želeo da iz džepa izvadim mali rokovnik i na brzinu ga prelistam, all znao sam šta bi Kesi na to rekla »Prestani da uvek budeš tako odgovoran«, rekla bi. »Na odmoru smo. Skloni to.«,

U poslednje vreme neprestano smo se svadali oko toga zašto sam ja opsesivan (po njenim rečima), zašto je ona detinjasta (po mojim rečima). Stalno je kasnila, i to ne jednom, dvaput, već svaki božji put. Otkako smo. počeli da izlazimo, nisam video početak nijednog filma. Zato sam ćutao kad je Aurora predložila da odemo do Meksika. Želeo sam da dokažem da i ja mogu da učestvujem u avanturi, kao što to može ostatak Kesine lude porodice. Palo mi je na pamet da bi Kesi trebalo da sutra ode na posao (pospremala je u jednom obdaništu), ali ništa nisam rekao. Samo sam posmatrao njenu kosu, blistavu na suncu. Sam pogled na njenu kosu bio je dovoljan da se sve to isplati.

»Jesi li ponela knjigu?« reče Kris. Kris je išla s Aurorom u isti razred u gimnaziji i, kao i pola razreda (ako je suditi po danonoćnom zvonjenju telefona), nije bila sposobna da se odupre Aurorinoj ludačkoj energiji, nje-nim otkačenim šemama. Ako Aurora reši da se snabdeva i trguje ilegalnim gmizavcima, onda će se i ona, Kris, snabdevati i trgovati ilegalnim gmizavcima. Knjiga *Poljski vodič za severnoameričke gmizavce i vodozemce* postala je Krisina biblija.

»Ne, ostala je kod kuće«, reče Aurora. »Ali ne brini. Znam koje su nam potrebne.«

S druge strane Kris sedeo je Alen. Poslednjih deset milja nije rekao ni reči. Kasnije se ispostavilo da se smrtno boji zmija. Medutim, bio je zaljubljen u Auroru i šta se tu moglo? Jadan dečko. Tačno sam znao kako se oseća.

Stali smo tik pre meksičke granice da pojedemo poslednji hamburger sa pomfritom. Bilo je 19.30.

»Stigli smo u pravi čas«, reče Aurora kad smo seli da jedemo. »Za nekoliko sati bi trebalo da stignemo do tog mesta koje poznajem, Onda možemo da provedemo noć vozeći se tamo-amo i da se vratimo sutra popodne.«

»A kad ćemo da spavamo?« rekoh. Odmah sam prokleo sebe. Neko ko je pošao u

veliku avanturu ne razmišlja o snu.

»A kome je potreban san?« reče Kesi. Učinilo mi se da se malo razočarala u mene.

»Tebi sigurno nije«, rekoh pokušavajući da sve okrenem na šalu. »Niti ostatku tvoje lude porodice.«

»Zašto misliš da smo ludi?« reče Kesi.

Pretpostavljao sam da je razumna. To mi je bila prva greška. Pogledao sam preko stola njenu riđu kosu i smeđe oči sa istom zlatnom senkom i po prvi put se opustio i stao uživati u putovanju. Ako sam s njom, onda uopšte nije važno kuda idemo. Ipak su ekscentričnosti bile samo deo njenog šarma.

»Pa, znaš ti«, rekoh. »Eto onaj tvoj praujak, kako-se-ono-zvaše, onaj što misli da je Egipćanin.«

»On ne misli da je Egipćanin«, reče Kesi. On je Ozirijanac. Sledbenik kulta Ozirisa. Objasnio ti je to kad si bio kod nas.«

»Nije mi ništa objašnjavao«, rekoh. »Postavljao mi je pitanja. 'Znano li ti je ime ovijeh vratiju i smeš li ga izreći?' Pa onda lintela, pa dovratnika, pa praga...«

»Ti nisi slušao«, reče Kesi. I dalje se činilo da razborito govori. »Ako naučiš sva ta imena, onda ćeš moći da prođeš kroz vrata u zemlju mrtvih. Ako ih ne budeš znao, proburaziće te. On sve mora da ih drži u glavi. Duga je to lista.«

»I ti ne misliš da je to malo čudno?« rekoh. »To da on u sve to veruje.«

»Dobro, a šta ako je u pravu?« reče Kesi. »Mislim, milioni ljudi su u to verovali. Možda su nešto znali.«

»Dobro, a šta je s tvojom bakom?« rekoh. »Ona po nekoliko nedelja provodi u sobi, a onda izađe i drži zagonetne govore...«

»Vidi, Roberte«, reče Kesi. U tom trenutku kao da je nešto prostrujalo izmedu sestara, nešto meni suviše strano da bih ga mogao razumeti, i Aurora se okrenula prema Kris i počela brzo da govori. Zlato kao da je napustilo Kesine oči; postale su prazne, mutne.

»To što si odrastao u dosadnoj porodici ne daje ti pravo da osudujеš druge porodice. U redu? Mislim, poznato mi je da su tvoji roditelji pripadali pravim religijama i radili prave poslove i nikada nisu izgovorili nešto neobično, nešto nad čime bi se morao zamisliti, ali to ne znači da su sve porodice takve. Neki od nas ne žele da budu takvi, u redu? Zato zadrži svoje glupo mišljenje za sebe.«

»Žao mi je«, rekoh. »Nisam mislio... samo sam se šalio. Žao mi je.«

Kesi se okrenula od mene da bi pričala sa Aurorom i Kris. Alen me je gledao sa simpatijom u očima, ali sam izbegao njegov pogled.

Ostatak putovanja ličio je na noćnu moru. Na moje veliko iznenađenje, pored graničara smo prošli bez problema. Negde usred noći, stigli smo do mesta za koje je Aurora čula, usput pokupivši dve zmije. Aurora i Kris su bile u ekstazi; zbog čega, nisam znao. Bojim se da meni sve zmije isto izgledaju. Alen, ukočen i mahnitih očiju, sve više je ličio na narkomana. Pronašli smo još jednu zmiju, stavili je u jastučnicu, smestili jastučnicu u prtljažnik i krenuli nazad. Onda je Aurora zaspala za volanom.

Kola su, skrenula u stranu, odskočili nekoliko puta naletevši na kamenje i zaustavila se. Aurora se nije probudila.

»Aurora?« reče Kesi, drmajući je. »Aurora?«

»Hmm. Mf«, reče Aurora.

Izvukli smo je i poseli na Kesino sedište. Nadao sam se da nije dobila potres mozga.

Prirodno, niko u kolima nije bio vezan. Kesi je vozila sledećih nekoliko milja, a onda rekla: »Bože, kako mi se spava«, i ukopala se u mestu posred uskog puta.

»Ja ću da vozim!« reče Alen sa vidljivom dozom očaja u glasu. Zatim je pogledao preko Kesinog ramena i nagnuo se unazad, ali ne previse. Otkako smo stavili zmije u prtljažnik, njegovo telo nije došlo u dodir sa naslonom sedišta. »Oh. Ukočio sam se. Ništa od mene.«

»Gledajte«, rekon. »Samo nekoliko milja iza nas nalazi se veliki grad. Naći ćemo nekakav hotel ili motel, ili nešto slično i naspavati se. U redu?«

Niko ništa nije rekao.

»Hoćeš li da ja vozim?« upitao sam Kesi. »Ili još možeš? Mislim da ima samo nekoliko milja.«

»Mogu, naravno«, reče Kesi. Nikada se nije dugo ljutila zbog nečega. To me je uvek zbunjivalo, ja sam potomak duge loze zlopamtila.

Grad je bio dalje od nekoliko milja, ali smo uspeli da ga se dokopamo. Aurora, sad potpuno razbuđena, veselo nam je pričala o čoveku koga je ujela kobra i koji se ukočio baš kad je podigao slušalicu da nazove bolnicu. Na ulici, ispred jednospratnog hotela, izbrojali smo novac i utvrdili da sve skupa imamo jedanaest dolara i devedeset dva centa. Umoran, ušao sam i na svoje ogromno zaprepašćenje ustanovio da će primiti moju kreditnu karticu. Mi smo već odlučili da nas dvojica iznajmimo sobu, a posle prošvercujemo žene. Ja sam samo želeo da imamo što manje problema. Dok sam se pružao po podu, spreman da nekom drugom ponudim mekan bračni krevet, primetio sam da Kesi i Aurora ulaze. Kesi je legla na pod pored mene. U snom zamagljenom umu pomisilo sam da su vreće koje je Aurora nosila njen prtljag.

Kesi i ja smo poslednji ustali. Izašli smo i pronašli ostale u restoranu. Ispostavilo se da niko od njih ne zna španski i da su naručivali rukama i na tarzanskom engleskom. Uprkos svim upozorenjima i šalama, svi su pili meksičku rakiju. Pitao sam se kako su mislili da plate jelo.

Aurora je podigla jednu od jastučnica razbacanih uokolo i pogledala u nju.

»Do đavola«, reče ona. »Jedna zmija je pobegla. Pitam se je li ostala u hotelu. Alene? Alene!« Jadno dete je zakovrnulo očima ispod zatreptalih kapaka. »Znaš, ako se plašiš zmija, trebalo je to odmah da kažeš«.

Ja nisam pio rakiju, ali sam nedelju dana po povratku bio bolestan. Ležeći u krevetu sa temperaturom 38,9 imao sam vremena da razmišljam o putovanju, da preispitam detalje, otkrijem šta je čemu vodilo. Činilo mi se kao da se to dogodilo nekom drugom, nekom ko ima mnogo manje osećaja za realnost od mene.

To putovanje mi je mnogo toga pojasnilo. Život se ne živi onako kako to Kesi i njena porodica čine. Čovek ne može tek tako da sedne u kola i odveze se u Meksiko jer se tako oseća. Šta da tamo nije bilo mene i moje kreditne kartice? Šta da je Aurora dobila potres mozga? Ja sam od života tra-žio nešto više: red, razumnost. Želeo sam da završim studije, doktoriram na matematici i zaposlim se u industriji.

Ozdravio sam, opteretio se jesenjim časovima i prestao da je zovem. Nisam svesno razmišljao o tome da smo raskinuli, ali sam se ponekad s nostalgijom sećao nje i njene porodice. Bio je jedan moraak koji je kod njih visio — na znam da li je bio član porodice ili šta. — koji se pojavljivao u filmovima kao saksofonista. Stvar je bila u tome što on

uopšte nije znao da svira saksofon. On je samo *izgledao* kao saksofonista. Tako bi puštali ovog momka u groplanu, a neko drugi bi svirao. Posmatrao sam ga kako vežba, okrećući saksofon tamo-amo, ne ispuštajući ni glasa. Bilo je jezivo.

Setio bih se i njenog praujaka kako pita Kesi kako se na staroegipatskom zove neki deo vrata. Ponekad bi znala odgovor i on bi zasjao od zadovoljstva. U protivnom, tužno bi odmahivao glavom i govorio:

»Kasandra, luče moje, šta če biti od tebe?«

Jednom sam zapazio da žalostivo odmahujem glavom pri samoj pomisli na njega.

Naposletku bih je verovatno i pozvao da jednoga dana u kancelariju nije zabasala sestra mog kolege tražeći ga, pa sam je odveo na kafu. Zvala se Laura i bila je osećajna.

Nekoliko nedelja nakon što sam počeo da izlazim sa Laurom, nalazio sam se kod kuće kad sam začuo glasno lupanje po vratima. Odložio sam *Časopis za multivarijabilnu analizu* i ustao. Čim šam otključao vrata stana, požalio sam. Bila je to Kesi.

»Dakle, želiš red u životu!« rekla je bez uvoda. Lice joj je bilo zgrčeno i ružno, a smeđe oči teške i bezizražajne. Pokušao sam da je sprečim, ali se progurala u sobu. »Proklet bio, želiš da ti sve u životu bude dosadno i predvidljivo, da znaš šta će ti se u svakom trenutku desiti. Zar ne?»

Nisam znao šta da kažem.

»Dakle, je li tako?« glasno reče ona. Dovoljno sam je poznavao da znam da je na ivici suza.

»Život koji vodim je suviše nepredvidljiv za tvoje pojmove, zar ne? Ako bi ti neko ponudio raspored po kome će se tvoj život odvijati, ti bi ga rado prihvatio, zar ne? Dakle?«

Posegnula je u torbicu i izvadila iz nje smeđu omotnicu.

»Kesi, ja...« rekoh.

»E pa, evo ti ga!« reče ona, gurajući mi omotnicu u ruke. »Nadam se da ćeš biti srećan!«

Pomalo zbunjen, uzeo sam je. Činila se pretankom da bi sadržavala raspored mog života. Posegnuo sam unutra i izvadio — fotografije. Moje fotografije.

Okrenula se da ode.

»Kesi«, rekoh. »Otkud ti ovo?«

»Od moje bake!« rekla je, otrgla se i bučno otrčala niz hodnik.

Kad je otišla, izvadio sam fotografije i razgledao ih. Bilo ih je samo pet. Prva me je prikazivala kako sa kapom i togom hodam preko bine da primim diplomu. Problem je bio jedino u tome što nikada nisam prisustvovao dodeli diploma, ni u gimnaziji, ni na koledžu. Okretao sam sliku na sve strane pokušavajući da utvrdim kako je načinjena. Tu i tamo bilo je čudnih detalja — na primer, momak ispred mene bio je u invalidskim kolicima — ali, u celini, delovala je vrlo uverljivo. Osoba na bini jako je ličila na mene.

Sledeća slika prikazivala me je kako sipam kafu u nekoj nepoznatoj kuhinji. Na trećoj, trčim ulicom po kiši, s aktovkom koja lebdi u ruci. Izgledam izmučeno i nekako neobjašnjivo stariji. Na sledećoj sam s ženom koju nikad nisam sreo. Čvrsto smo zagrljeni i na licu mi se ogleda mir. Slika se završva odmah ispod vrata, ali mi se čini da smo oboje goli. Na poslednjoj fotografiji sam definitivno stariji — bar mi je trideset — i naginjem se da porazgovaram sa petogodišnjim ili šestogodišnjim dečakom.

Premetao sam slike po rukama, mešajući ih kao špil karata. Znači, to je ono što Kesina baka mesecima radi u svojoj sobi. Mora da unutra ima mračnu komoru. Mogao

sam je zamisliti nagnutu iznad fotografija, kako odseca glavu sa ove, pozadinu sa one, možda ih retušira, aranžira tako da izgledaju kao prave. Kakav čudan hobi. Nije ni čudo što kad izađe iz svoje sobe govori stvari poput: »Vetar je oduvao obrise njegovih usana.«

Ponovo sam pogledao fotografije. Bile su veoma lepe, ali nisam imao pojma šta kog vraga da radim sa njima. Vratio sam ih u omotnicu, gurnuo omotnicu u ladicu i zaboravio na njih.

Na dodeli diplome, ispred mene bio, je čovek u invalidskim kolicima. Osetio sam neodredenu nelagodnost kad sam ga video — podsetio me je na nešto neprijatno, ali nisam mogao da se setim na šta — međutim, uspeo sam da ne mislim na njega. Roditelji su mi došli iz Čikaga da prisustvuju dodeli diploma — u protivnom pretpostavljam da na nju ne bih ni otišao — a posle sam ih na prijemu upoznao sa Laurom i ostalim prijateljima, ne razmišljajući previše o ceremoniji. Tek kad smo izašli na večeru, setio sam se fotografije.

»Šta je bilo?« reče Laura. »Nešto nije u redu?«

Kasnije mi je rekla da sve do te noći nije verovala u frazu »razjapio je usta«.

»Ništa«, rekao sam nelagodno i, pretpostavljam, zatvorio usta. Nemoguće, pomislio sam. Nemoguća koincidencija. Pitao sam se šta bi od toga napravila Kesina baka. Kesi. Odmahnuo sam glavom. Mesecima na nju nisam pomislio. »Samo sam se nečega setio, to je sve.«

Kad sam se te večeri vratio kući, izvadio sam sve ladice tražeći fotografije. Najzad sam ih našao zakopane ispod prvih nekoliko skica moje disertacije. Prsti su mi drhtali dok sam vadio fotografije iz smeđe omotnice.

Scena sa fotografije do tančina se poklapala sa scenom na pozornici. Skoro da je to bila fotografija koju je načinio neko iz publike. Bio je tu dr Miler koji je na brzinu pozvan pošto se dr Fajn razboleo. Iza mene, preko bine prelazi moj prijatelj Lari. Ispod toge vire mu patike; nije imao vremena da se preobuje. Momak u invalidskim kolicima spušta se niz rampu sa bine.

Osećao sam se kao da je neko otvorio prozor a u sobu je uleteo hladan vazduh. Zadrhtao sam i morao da sednem. Kako li je stara dama to učimla? Kako je, zaboga, znala?

Gledao sam ostale fotografije mnogo pažljivije nego što sam išta u životu gledao. Ruke su mi strašno drhtale. Znači, na to je Kesi mislila. Ovo će biti moj život. Jednoga dana živeću u kući sa ovakvom kuhinjom kakva je na fotografiji. Imaću posao koji će zahtevati nošenje aktovke. A za oko deset godina razgovaraću sa dečakom od pet ili šest godina. Može li taj dečak biti moj sin? Na tu pomisao osetio sam kao da je sobom prošao još jedan nalet hladnog vetra i spustio tu fotografiju na gomilu.

Međutim, slika koju sam najduže posmatrao bila je ona na kojoj sam bio sa nekom ženom u zagrljaju. Lice joj je bilo odmah ispod moje brade i blago nagnuto ka mojim grudima, međutim, ono malo što sam video govorilo mi je da je prelepa. Kosa joj je bila plava, skoro zlatna, vrlo kratka; crte lica nežne. Ono oko koje se videlo na slici bilo je sklopljeno:. Činilo mi se da je srećna.

Začudo, drhtavica je prestala. Prihvatio sam — nekako — da gledam scene iz svoje budućnosti, medutim, ta ideja me više nije plašila. Na slikama nisam video ništa loše, ni smrt, ni jad, ni bol. U stvari, činilo mi se da budućnost nosi samo dobro. Posao, kuću, prelepu ženu, možda dete.

Ako je Kesi nameravala da me ovim fotografijama uplaši, da me nekako pridobije natrag, loše je proračunala. Osećajući beskrajno zadovoljstvo, fotografije sam stavio u smeđu omotnicu, a omotnicu brižljivo vratio u ladicu.

Po završetku studija, zaposlio sam se u avio-kompaniji u predgrađu Los Anđelesa. Osećajući se pomalo blesavo, pažljivo sam proučio aktovku sa fotografije i onda izašao da kupim baš takvu. Sada sam razgledao fotografije dva ill tri puta nedeljno, zapažajući sitnice. Dečak mi se činio neobično poznatim, tako da ne bi bilo čudo da je moj sin. Kola su parkirana odmah iza njega. Na kuhinjskom zidu nalazio se poster na kome sam, posle višenedeljnih napora, pročitao reči »Spasite kitove«.

U to vreme Laura i ja smo se nekoliko puta posvađali. Nijedna svada nije bila previše ozbiljna — odbacio sam brošuru koju mi je dala, na primer, a da je nisam pročitao, ili se ona ne bi složila sa restoranom koji sam izabrao — međutim, ja bih svaki put pomislio: »Žena sa fotografije ne bi ovako reagovala«. Žena sa fotografije je, mislio sam, mudra, draga i podatna. Uskoro smo se Laura i ja razišli.

Sastajao bih se sa ženama nedelju ili mesec dana, a onda bi ih napuštao, sekretarice iz avio-kompanije, ili žene koje bih pokupio u barovima za usamljene u Marini. Jednog jutra probudio sam se u nepoznatom krevetu pored žene koje sam se jedva sećao i video na njenom časovniku da za jedan sat moram da budem na poslu. Dovukao sam se do njene kuhinje i sipao sebi kafu. Tek kad sam popio kafu osvrnuo sam se i ugledao poster Spasite kitove prikačen na zidu.

Ceo dan sam bio bodar. Nekoliko ljudi na poslu me je čak pitalo čemu se smejem. Ako se ispostavi da je još jedna slika istinita, onda ni ostale nisu daleko.

Sledećih nekoliko meseci verovatno su bili najsrećniji u mom životu. Živeo sam u stanju skoro neprestanog iščekivanja. Svakog trena mogu je ugledati kako zamiče za ugao ili kupuje cipele. Smišljao sam joj ime: Aleksandra, Diedri. Maštao sam o tome kako je vodim kući i pokazujem joj sliku, pričam joj storiju i posmatram kako joj se oči šire od zaprepašćenja. Naporno sam radio, ponekad se sastajao sa ženama i provodio večeri u dugim prebiranjima po fotografijama.

Medutim, čekati se ne može dugo. Postepeno, toliko postepeno da sam jedva i primetio, fotografije su postale manje važne. Pogledao bih ih jednom ili dvaput nedeljno, zatim jednom mesečno. Prestao mi je zastajati dah svaki put kad ugledam ženu kratke plave kose. I dalje sam osećao da mi budućnost nosi nešto prelepo, da je moj život burniji od života drugih ljudi, ali više nisam razmišljao o tome zašto se tako osećam.

Posle otprilike pet godina dao sam otkaz u avio-kompaniji i prešao u savetnike. Uštedeo sam bio nešto novca, ali ta prva godina samostalnog rada bila je vrlo trnovita. Onda sam počeo da stičem reputaciju i već druge godine zaradio skoro duplo više nego što bih to mogao u kompaniji. Kupio sam kuću u predgradu. Sada sam tako naporno radio da gotovo nisam nalazio vremena za sastanke sa ženama ili posete prijateljima. Nije ni bilo važno, jer sam znao da ću jednoga dana sresti plavokosu ženu koja će promeniti moj život. Ponekad, radeći do kasno u noć, zaticao bih sebe kako se pitam šta bi ona rekla kad bih na taj način uredio slobodnu spavaću sobu, ili da li bi joj se svidelo da izgradim bazen u stražnjem dvorištu.

Jednoga dana, zaključao sam ključeve u kolima i požurio u telefonsku govornicu da pozovem servis. Kiša je rominjala i ja iznenada prepoznadoh scenu sa fotografije. Osetio

sam sigurnost. Život mi je bio na pravom putu.

Deset godina posle diplomiranja ponovo sam video Kesi. Vraćao sam se iz firme koja se nalazila u nepoznatom kraju grada i na putu do kola setio da u kući nemam ništa za jelo. Prešao sam ulicu ka supermarketu a na parkiralištu, s kesom punom namirnica u jednoj ruci i detetom u drugoj, stajala je Kesi. Trebalo mi je nekoliko minuta da je prepoznam. Do tada se već bila okrenula prema meni. Odmah me je prepoznala.

»Roberte?« reče ona, široko se osmehujući. Skoro da nije ostarila.

»Kesi!« rekoh »Kako si?«

»Dobro, baš dobro«, reče ona »Kako si ti?«

»Dobro sam. Kako je Aurora? Kad si se udala?« klimnuo sam na maloga koji se obesio o Kesinu ruku i nešto mrmljao sebi u bradu.

»Nisam udata«, reče ona. Naravno. Ista stara Kesi.

Klinac je nešto rekao, ali ga nisam razumeo pa sam čučnuo da ga bolje čujem.

»Moja mama je neudobna«, reče on, pričajući preko najvećeg kolača koga sam u životu video.

»Neudobna?« rekoh.

»Neudata«, reče Kesi, i ja ustadoh, osećajući se glupavo. »Pretpostavljam da si diplomirao, a?«

Ljudi su u školi ili avio-kompaniji ponekad govorili o inspiraciji, o iznenadnom rešavanju problema koji su ih nedeljama mučili, prihvatajući da će se problemi i dalje pojavljivati i da će i njih rešavati, bez mnogo napora. Uvek sam im iskreno zavideo. Tako nešto meni se nikada nije desilo. Ali sada, dok sam ustajao, shvatio sam da je Kesin sin Dečak sa fotografije; da mi je izgledao poznato jer je ličio na Kesi, iako nije imao njenu riđu kosu; da su se, pošto sam najstariji na fotografiji sa detetom, ostale scene već dogodile. Sve sam ovo prihvatio u deliću sekunde i mogao sam samo da kažem: »Aha, jesam«, pre nego što je razumevanje doprlo do mene i ja rekoh: »Prevarila si me!«

Dečak, sada tako poznat, podigao je pogled, uznemiren.

»Kako to misliš?« reče Kesi.

»One fotografije«, rekoh. »One fotografije koje si mi dala, ti kurvo mala. Želela si da u meni probudiš nadu, želela si da pomislim da ću jednoga dana sresti ženu u koju ću se zaljubiti, a sve vreme to je bila laž. Sve scene su se već odigrale, uključujući i ovu sa tvojim idiotskim sinom, sve osim one sa ženom. Sad sam prestar za nju. Stavila si je tamo da me... da me...«

»Sad se sećam«, reče Kesi, izgledajući zamišljeno. Dečak je ponovo počeo da je vuče za ruku. »Dala mi je fotografije, tako je. Bila sam ljuta na tebe, jer me nisi zvao. Dobila sam ih od bake. Ali sve su scene istinite, tako mi je rekla. Baš sve. Ako je na njima bilo da ćeš sresti ženu, onda si je sreo. Ja ih stvarno nisam toliko detaljno zagledala. Čekaj. U pravu si — bila je jedna sa nekom ženom. Pitala sam baku ko je to i ona mi je rekla da radi u robnoj kući. Je li i moj sin bio na nekoj? Toga se ne sećam.«

U robnoj kući, pomislio sam, ucveljeno. Sad sam se setio žene koju sam pre pet godina odveo kući. Negde polovinom večeri shvatio sam da pomalo liči na ženu sa fotografije, ali onda se okrenula prema meni i iluzija je bila razbijena. Zvala se Irma i radila je u robnoj kući, pomislih, začuđdeno što se toliko dobro toga sećam. Otišla je usred noći jer se brinula što je sa njenim psom. Nikad je više nisam pozvao.

»Znači, ja sam čekao...« rekao sam. »Deset godina sam čekao ženu i sve ovo vreme...«

Kesi je slegnula ramenima.

»Ne znam«, rekla je. »Vidi, žao mi je ako...«

»Žao ti je«, tupo sam rekao. »Na žalost, to će mi teško nadoknaditi deset godina života. Mislim da si mi se na kraju ipak osvetila.«

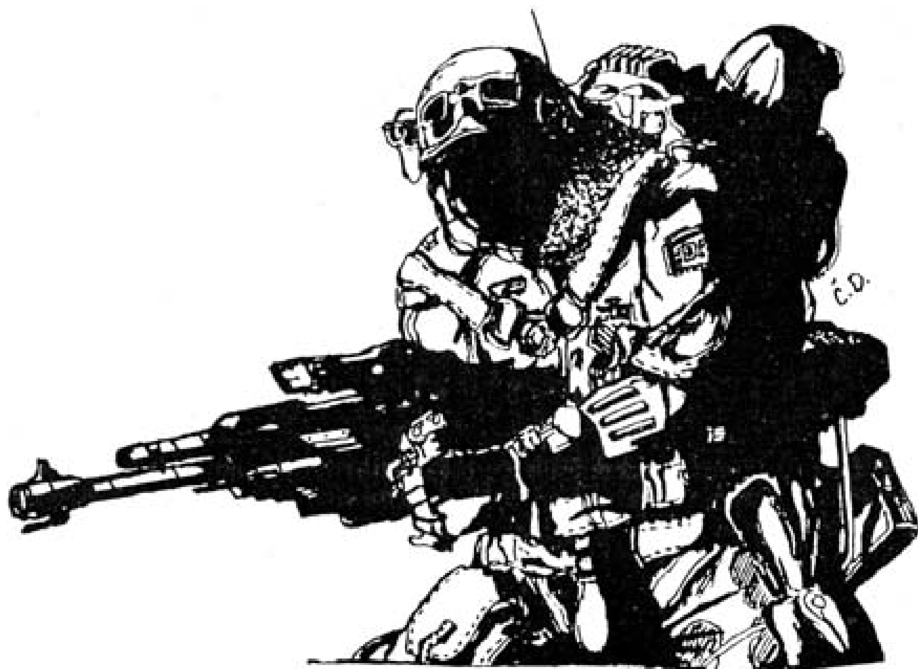
»Nisam ti se svetila«, reče ona. »Želela sam da ti nešto pokažem. Da život i nije tako zabavan kad znaš šta će ti se desiti. Da te malo pustim.«

»Da, dobro, učinila si sasvim suprotno«, rekao sam, okrećući se.

»Roberte«, reče ona, oprezno. Nisam se osvrnuo.

Kada sam stigao kući, uzeo sam fotografije i raširio ih po stolu. Iznenađeno sam konstatovao da su se ofucale, da su iskrzane po rubovima. Koliko li sam samo sati proveo gledajući ih, planirajući budućnost koja nije postojala? Upalio sam šibicu i prineo je jednoj fotografiji, a zatim ih sve bacio u kamin. Nekoliko sekundi kasnije, izgorele su.

Sada, uveče, uglavnom sedim i razmišljam. Osećam se izgubljeno, kao da sam preživeo veliku tragediju. Zapostavio sam posao i svakoga dana stižu pozivi ljutitih klijenata. Razmišljam o protraćenih deset godina, o Kesi i njenoj ludoj porodici i o njihovoj čudesnoj sposobnosti da opčinjavaju. Mislim da će, pre ili kasnije, doći vreme da pozovem Kesi nazad, da nastavim zaustavljeni život — život koga sam ja zaustavio — pre deset godina. Prilično sam uveren da će mi Kesi dati korpu. Ali po prvi put nakon puno vremena, *nisam siguran*. A to me uzbuđuje.

Bob Šo

KONVERZIJA

— BOB SHAW: CONVERSION, 1976

Prevod s engleskog: Aleksandar B. Nedeljković

Kad voliš jednu ženu, možeš da joj oprostiš maltene sve — ali neka granica ipak mora postojati.

A Šarli je prešla tu granicu, i to daleko preko te granice, 12. juna u 3 časa i 17 minuta popodne.

Tačan tren kad se to desilo poznat mi je zato što je celu stvar snimio, doduše iz daljine, Arni Arčbold. Upravo je bio na svom vremenskim rasporedom predviđenom, stražarskom obilasku osmog nivoa, podesivši tempo svog kretanja tako da se zatekne blizu automata za kafu kad nastupi njegovo vreme za odmor, i toliko je bio obuzet vizijama vrućeg, penušavog lončeta i svoga nosa kako se u to lonče zavlači, da u početku nije ni bio svestan da se Šarli nalazi na galeriji iznad njega. Njegova kamera ju je, međutim, snimila.

Na objektu Ajsvel, svi članovi obezbedenja, pa i ja, nose širokougaone kamere, ne veće od dugmeta, koje služe približno istoj svrsi kao crne kutije zvane »flajt rikorderi« na avionima — ako neko od nas nastrada, istražna komisija može posle da pregleda traku od početka, zavali se udobno u fotelje, i utvrdi gde je bila greška. Istina je živa da ove kamere često daju dragocene retrospektivne podatke o nesrećama i o kvarovima opreme; trebalo bi, valjda, da budem zahvalan što je uklonjena svaka, ma i najmanja, sumnja što se tiče onoga što je Širli uradila. Kad se to dogodilo, nisam bio na ostrvu, bio sam na petodnevnom putovanju, ali traka je pokazala sve...

Izašla je iz odeljenja za analizu polja, na devetom nivou, i polako krenula prema odeljenju strukturne telemetrije na južnoj strani bunara. U njenom hodu i držanju nije bilo ničeg što bi pokazivalo da je nešto muči. O tome sam mogao da posvedočim zato što smo ona i ja bili već mesecima ljubavnici; iako je na sebi imala prostranu, komotnu termo-odeću, mogao sam da vizualizujem fine, lenje pokrete svakog mišića njenog tela. Ona je čak (a to me je zabolelo svaki put kad sam gledao tu traku) izvela jedan od svojih najtipičnijih trikova sa kosom — potiskujući kovrdže koje su joj padale niz zadnji deo vrata malo nagore, kao da su to neke male opruge, koje treba sabijanjem testirati. U stvarnosti sam sto puta video Šarli da to čini, i to uvek onda kad je bila relaksirana, zadovoljna, kad je imala osećanje da je život dobar; utoliko više je ono što se potom dogodilo bilo šokantno.

Još desetak koraka joj je ostajalo do vrata odeljenja za strukturnu telemetriju, kad je naglo stala kao ukopana i stisnula obema rukama slepoočnice. Nekoliko sekundi se ljuljala napred i natrag, a onda se okrenula prema središtu bunara. Uvećani snimci sa Arčboldove trake omogućili su nam da dobro vidimo izgled njenog lica u tom ključnom trenu: molim boga da više nikad ne vidim ništa što bi toliko ličilo na »Vrisak«. Njene oči i usta bejahu okrugle crne rane, duboke, neprebolne. Prišla je bezbednosnoj ogradi galerije, popela se uz četiri poprečne šipke kao uz lestvice, i onda sa četvrte šipke zakoračila u prazninu.

U hladnu, smrtonosnu prazninu koja nikome ne oprašta.

Iznenadni pokret privukao je Aroboldovu pažnju i na tu stranu ga odvukao, što je imalo za posledicu da svi koji su kasnije proučavali Arčboldovu traku jasno vide kako Šarlino telo pada u bunar. Tamo dole postoje i sijalice, ali jedini efekat njihovog dejstva bio je da tama izmedu njih izgleda još crnja. Njeno telo se uvijalo; padajući, nestalo je u komplikovanom donjem svetu cevovoda, ventila, ledenih bedema i bara nafte i naftom

zaprljane morske vode. U padu nije dala glasa od sebe, a konačan udar izgubio se u masivnom pulsu primarne pumpe.

To je bilo sve.

Šarlota Reilton kretala se pozornicom ovog sveta kao toplo, inteligentno i duhovito ljudsko biće dvadeset šest godina, a onda je iznenada — iz nekog razloga meni nedokučivog — nestala. Nisu uspeli čak ni da pronađu njene posmrtne ostatke. Istražna komisija koja je sledećeg dana došla helikopterom zaključila je da je telo bilo uvučeno u neki od glavnih kanala za pražnjenje i izbačeno u more. Članovi komisije zadržali su se samo dan i po, a onda odleteli natrag u Port Hajden; stekao sam jasan utisak da bi se zadržali i mnogo kraće, da Šarli nije bila inženjer klase jedan.

Veoma ogorčen sam bio zbog toga. U stvari, to ogorčenje je bilo pokretačka snaga koja me je nosila nekoliko sledećih nedelja. Osećao sam i druge emocije, naravno — jad, očaj, gnev, samosažaljenje — ali uspeo sam da ih suzbijem u razumne okvire tako što sam se koncentrisao na ogorčenje zbog onog što se dogodilo. Samo jedno gledanje Arčboldove trake bilo je dovoljno da ubedi svakog zainteresovanog da se radi o čistom samoubistvu, i time je ovaj slučaj bio tako reći okončan. Moj iskaz da Šarli nije bila tip sklon samoubistvu i da je, u svakom slučaju, u periodu neposredno pred smrt bila izvrsno raspoložena, učtivo je primljen i otpisan kao nevažan. Jedino je relevantan bio dokaz sačuvan na traci; sa tim sam čak i ja morao da se saglasim.

Zato se moje ogorčenje kristalisalo kao nešto upereno protiv Šarli lično. Čest je slučaj da udovci i udovice osećaju bes — mada to retko ispoljavaju — prema svom pokojnom bračnom drugu koji je sve pokvario time što je umro; sad mi je bilo jasno šta se u njihovim umovima dešava. Na mahove sam istinski mrzeo Šarli zbog bola koji mi je zadala, onda bi usledila reakcija pa bi se osećanje krivice pridružilo svim drugim mojim emotivnim teretima; da bih se ispod njih lakše izvukao, tada sam ustajao iz kreveta, oblačio svoju uniformu i, nabacivši karabin na rame, odlazio da patroliram kroz ledene mračne prostore Ajsvela 37. Ne znam šta sam se to nadao da ću naći. Želeo sam da nađem nešto što bih okrivio za Šarlinu smrt, ali racionalni deo mog uma govorio mi je da nema šanse da nađem odgovarajući, pogodan eksterni faktor. Nikakav zli duh nije postojao na devetom nivou, a i da je postojao, teško da bi mogao biti izgnan gustim rafalom metaka velike brzine.

Bunar je, međutim, mesto jeze i straha, naročito noću. Ajsvel 37 je veštačko ostrvo sagrađeno od leda nenaučniku kao što sam ja teško je da prihvati člnjenicu da lokalizovana hladnoća koja omogućava da se ostrvo održi potiče iz međuzvezdanog prostora.

O telekongruentnom iskrivljenju prostora Šarli je znala isto koliko i najveći stručnjaci. Sate je traćila pokušavajući da mi objasni kako generator iskrivljenja egzistira na dva mesta istovremeno, naime ovde usred Beringovog mora i negde daleko, neznano gde, među zvezdama, gde vlada temperatura bliska apsolutnoj nuli. Pozicija alfa-lokusa, naime žižne tačke ovde na Zemlji, može se precizno kontrolisati; alfa-lokus se automatski premešta kroz čitavo ostrvo, da bi led ostao čvrst i jak. O poziciji zeta-lokusa, tamo u svemiru, niko ni pojma nema; izgleda da zeta-lokus može biti tako reći ma gde u univerzumu. Nikad mi se nije mnogo svidela pomisao da mi, na taj način, ostavljamo neku vrstu kosmičke udice da visi u udaljenom delu svemira, ali Šarli nije nalazila da ima mesta strahovanju. Telekongruencija ju je oduševljavala.

»Ovo je samo početak«, uveravala me je jednom prilikom. »Telekongruencija je

močna alatka kojom se mi za sada koristimo prilično jadno. Upotrebljavati iskrivljenje kao odliv za suvišnu toplotu da bi se pravili ovi ledeni zamkovi na okeanu ubedljivo je najjeftiniji i najbolji dosad pronađeni način da se otvaraju petrolejske bušotine na dnu mora, ali sve je to samo poigravanje sa telekongruencijom. Moramo steći kontrolu. Treba da se osposobimo da reverziramo potencijale, da učinimo da proces bude dvosmeran. Onda ćemo, verovatno, moći da bacimo zeta-lokus precizno na ono mesto gde ga želimo — a kad se to ostvari, moći ćemo da uzgajamo hranu ili da skupljamo dijamante ili da beremo cveće na bilo kojoj planeti u ovoj galaksiji.«

Kad je tako pričala, mene je obuzimala ljubomora zato što su se tada u njenim očima pojavljivali diskovi maglenog belog svetla identični sa onima koji su nastajali kad smo vodili ljubav i kad nam je išlo dobro, ali imao sam dovoljno pameti da ćutim i da ne otkrivam svoja osećanja. Ljudi su se, većinom, čudili što je žena takvog socijalnog porekla pošla sa jednim narednikom u odredu za bezbednost Ajsvela, pa pošto je to i meni ponekad izgledalo neverovatno, pazio sam da ne izazivam sudbinu. Na kraju se Šarlina sudbina rđavo pokazala, a ne moja. Nikad ona neće imati mogućnost da bere to vanzemaljsko cveće. Razlog sam očajnički želeo da znam.

Čak sam, a to pokazuje koliko sam blizu opsesiji bio, razmišljao o ubistvu. Izmozgao sam posthipnotičku sugestiju kao jedan od metoda — činilo mi se da je neko mogao usaditi u Šarlinu svest komandu da skoči sa te ograde. Pomišljao sam, dalje, na neku egzotičnu drogu koja bi mogla izazvati nagon za samouništenjem, i na sonične talase koji bi mogli pomutiti mozak i izazvati ludilo istog trena. Razne fantastične ideje tog tipa satima su odzvanjale mojim umom, praćene podjednako bizarnim pretpostavkama o mogućem motivu, tako da sam bio u prilično nenormalnom psihološkom stanju tokom tih noći kad sam se šunjao po visokim nivoima, naoružan karabinom koji me je gurkao u leđa kao tajni saučesnik. Verovatno sam baš zato stekao osećanje da je nešto krenulo veoma rđavo onog časa kad me je poručnik Oliver pozvao preko mog radija.

»Naredniče Hilman«, reče on zlovoljnim glasom čim sam se identifikovao i raportirao o svojoj poziciji, »šta radite vi tamo? Po rasporedu, bili ste slobodni još pre šest časova.«

»To znam, gospodine, ali nisam mogao da spavam noćas«, rekoh mu, prinoseći ustima radio-aparat koji mi je bio na zglavku ruke. »Odlučio sam da odradim još jednu smenu.«

»Odlučili ste da...« Oliverov glas je sad odavao i nevericu, a ne samo zlovolju. Očigledno mu je bilo teško da svari ideju da neko može dobrovoljno da šeta galerijama u tri ujutro iako bi mogao da leži ututkan u toplom krevetu. »Da se niste vi, kojim slučajem, dogovorili sa narednikom Drešom da mu učinite uslugu i odradite njegovu smenu umesto njega?«

»Ne, gospodine«.

»Zbbg čega onda ne mogu da dozovem Dreša niti ikoga drugog u stražarskoj sobi?«

»Ne znam, gospodine. Bio je ovde sve do pre jedan sat i problema nije bilo, a onda...« Zaćutao sam, svanulo mi je da već dugo nisam čuo kretanje lifta gore-dole među nižim nivoima. U kontrolu straže te noći je trebalo da idu Madern i Kacen, a nijedan od njih nije bio sklon da se penje stepenicama ako je imao ikakvu drugu mogućnost. Prišao sam ogradi i pogledao dole, u bunar. Galerije ispod mene formirale su koncentrične krugove. Duž svakog kruga bile su raspoređene svetle tačke, lampe. U

sredini su se mutno mogli nazreti oblici opreme za izvlačenje nafte. Iznad svega je lebdela smrznuta izmaglica, koja je najudaljenijim lampama davala izgled osvetljenih lopti šećerne vune boje krečnjaka. Tamo dole primarna pumpa je postojano tukla, prebacujući naftu u spoljašnje rezervoare; mogao sam da čujem, pored tog zvuka, još i vrlo slab zvuk okeanskih talasa koji je dopirao kroz zidove od leda. Nije se mogao primetiti nikakav znak ljudske aktivnosti. Niko nije mlatarao baterijskim lampama niti iz punog glasa izvikivao »duhovite« primedbe — a to su dve stvari kojima se najradije bave oni koji kreću u noćnu inspekciju.

Pomakao sam karabin sa ramena naniže i podigao pogled da osmotrim galeriju koja je, jedina, ostajala iznad mene. Prilikom naših vežbi, saboteri su se, izvodeći napad na Ajsvel, često pentrali preko vrha, ali sad sam tamo mogao da vidim samo krug svetiljki koje nisu treptale i nekoliko zvezda čija se svetlost jedva probijala kroz zelenkastu izmaglicu. Nimalo umiren, pustio sam da mi puška sklizne u desnu šaku.

»Šta radite, naredniče? Jeste li još tamo?« Oliver me je zvao iz odeljenja Kontrole polja, smeštenog preko pola kilometra odavde, na suprotnom kraju ostrva; zvučao je sve zlovoljnije. U tim trenucima nije se činilo da je nešto mnogo uplašen. Ja sam, međutim, već tri nedelje živeo od sopstvenih nerava. Ja sam bio taj koji je bio spreman da u svakom pramenu izmaglice vidi avet smrti.

»Razgledao sam okolinu«, rekoh tiho. »Sve izgleda mirno.«

»I jeste mirno — u tome je čitav problem. Pogledajte da li možete dozvati Dreša preko svoje operativne frekvencije.«

Pritisnuh dugme za hitan poziv, na svom radiju pričvršćenom za zglavak ruke. Odziva nije bilo. »Ne odgovara.«

»U vraga! Bolje požurite dole u stražarnicu i pogledajte u kakvu se to igru on upustio. Recite mu da odmah stupi u kontakt sa mnom. Sem toga — Hilman?«

»Da, gospodine?«

»Recite mu da bi mu bolje bilo da nađe prokleto dobro obrazloženje za ovo.«

»Razumem!« Odgovorio sam odsečno da bin prikrio duboku uznemirenost koju sam počeo da osećam. Sa mojom uznemirenošću nekakve veze je imalo i doba noći — tri sata ujutru je zlo doba, naročito za nekoga u mom psihičkom stanju — ali takođe nije bila izvan granica mogućeg ni pretpostavka da je Ajsvel 37 izložen napadu neke vrste. Jedan mentalni scenario odmotao se preda mnom. Internacionalna teroristička grupa... približavanje vozilom koje može da se kreće i ispod vode... stražare noževima, pištoljima sa prigušivačem, ili gasom... postaviti bombe... mogao sam tamo dole da naletim na bilo šta, odista bilo šta.

Čak i na ono što je usmrtilo Šarli Reilton.

Ta misao izronila je u punoj svetlosti moje svesti kao neko ogromno čudovište koje izranja na površinu preistorijske močvare. Sobom je donela trenutnu i duboku promenu u mom pogledu na stvari. To se ponekad tako dešava. Možeš biti sam u nekim avetinjskim okolnostima; sam ali savršeno spokojan, a onda se dogodi promena. Ne promena u onome što te okružuje, nego u tebi. Jedna ruka koju ne vidiš spusti se na tvoje rame, jedan glas koji ne čuješ prošapuće nekoliko reči upozorenja, i gle — uplašen si. Stvar je utoliko strašnija što je taj nečujni glas bio glas prijatelja. Glas brižan, zabrinut, pun prekora. Ne samo što si bio neoprezan, nego si zaboravio zbog čega svi treba da budemo oprezni — a to ti je bilo tako nepametno...

»Ovo je ludo«, rekoh poluglasno. Pogledom sam zaokružio po devetom nivou.

Svetla su bila raspoređena na podjednakim razmacima; njihova svetlost odbijala se od mase leda iza njih, a takođe i od predfabrikovanih kućica u kojima su se nalazili pomoćni generator i jedan deo opreme za strukturnu telemetriju. Znao sam da su obe kućice bezbedno zaključane, a pošto sam se upravo spustio sa desetog nivoa koji sam obišao, sledeći logični korak bio je da proverim galeriju ispod sebe, i tako postepeno da se spuštam sve do stražarske sobe na trećem nivou. Lift mi je bio tako reći nadohvat ruke, ali to je bio bučan lift otvorene konstrukcije — dobar način da svima i svakome javim o svom kretanju, i to tačno.

Repetirao sam pušku i otkočio je. Tiho sam krenuo ka najbližem stepeništu. Stepenište se spuštalo u cik-cak kroz konstrukciju nalik na kulu, koja je pod mojim nogama sva vibrirala; psovao sam zamišljajući da će te vibracije odati moju poziciju. Sišavši niz četiri odseka sa stepenica, nađoh se na osmom nivou. Obazrivo sam obišao celu galeriju. Sve je bilo sasvim u redu. Isto se ponovilo na sedmom, i onda na sledeća dva nivoa ispod. Sticao se utisak da Ajsvel 37 upravlja sam sobom sa uobičajenom efikasnošću, i da ne postoji stvarna potreba da ljudska bića uopšte išta petljaju unaokolo — iz kog razloga je potrošnja žestokih pića tokom noćne smene bila poprilična.

Sad kad mi je to palo na pamet, prisetio sam se da je Bert Dreš bio nešto crven u licu i očiju zakrvavljemh kad sam ga video pre jedan sat. Bilo je moguće da se nalazi u kancelariji skroz naljoskan — to mu se ranije dešavalo — i da Madern, Kacen i ostali ulažu napore da ga dovedu u red bar toliko da može da se odazove na poziv starešine. Ta pomisao me je znatno ohrabrila, pa krenuh mnogo opuštenije u obilazak četvrtog nivoa. Čak sam razmišljao i o mogućnosti da se nagnem preko ograde i da uputim, najglasnijom dernjavom, nekoliko izabranih psovki u pravcu stražarske sobe, koja je bila, u suštini, samo četvrtasta rupa urezana u ledu u visini trećeg nivoa.

Tad sam nabasao na sitne komade tela Dejva Maderna.

U prvi mah nisam ni znao šta su.

Kad sam prevalio približno trećinu puta duž galerije četvrtog nivoa, vi-deo sam da je po metalnom podu galerije razbacana velika količina nekog otpada, i to na prostoru dužine oko deset koraka, kao da je neko uzeo vreću-dve uglja, razasuo taj ugalj uokolo i jednostavno ga tako ostavio. Približavajući se, video sam da fragmenti imaju duboko-crvenu boju, mada je pod veštačkim svetlom bilo teško boju oceniti sa sigurnošću. Nogama sam gurnuo nekoliko fragmenata i uvideo da su tvrdi kao staklo. Moja sledeća pomisao bila je da se dogodio neki udes sa nekakvim tovarom duboko smrznutih lubenica. Onda sam počeo da zapažam belinu kostiju, a koji sekund kasnije video sam tri četvrtine Dejvovog lica kako leži na metalnom podu kao odbačena zastrašujuća maska.

Šok je, izgleda, izoštrio moje percepcije, jer sam istog časa uvideo da unaokolo leže i drugačiji fragmenti. Bili su to nepravilni komadi odeće — ali se na njihovim ivicama nije videlo cepanje, nego su bili odlomljeni čisto kao komadi bombona. Video sam čak i komade Dejvovog karabina, šlema i njegovih čizama, što ležahu izmešani sa svetlu-cavim, tamnim razlomljenim komadima onoga što je donedavno bilo njegovo meso i njegovi unutrašnji organi.

»O, čoveče«, prošaputao sam. »O, čoveče!«

Pretpostavljam da je u torn času trebalo da pozovem, putem radija, nekoga u pomoć, ali sad se više ne sećam sigurno zašto nisam to učinio. Možda mi se mozak malo uzdrmao od najgroznijeg šoka u životu. Iznenada, obuzet nelagodnošću zbog onog što bih nogom mogao dotaći, prođoh na prstima kroz tu ruševinu čoveka, i to žurno, pa sve brže, tako da sam na nezagađeni deo galerije izbio gotovo trčeći. Jedini konvencionalni način da se jedan čovek razori ovako temeljito kao što je Dejv Madern razoren bio bi da ga potopite u kadu sa tečnim kiseonikom i da onda smrznuto telo napadnete maljem — ali postojala je još jedna mogućnost.

Personalu na ovim ledenim ostrvima uvek se govorilo da alfa-lokus ne može da skrene sa svoje predviđene putanje. Uz pomoć kompjutera i tros-trukih kontrola, alfa-lokus se kretao pravilnom, predodređenom putanjom kroz ostrvo, pojačavajući neprestano ledenu strukturu nezamislivom hlad-noćom svemira — ali od kada su to ljudi sposobni da prave savršene mašine? Šta ako se udesi ponekad ipak dešavaju? Naš posao ovde bio je da isisamo poslednje kapi nafte iz Zemljine kore, koristeći se novom tehnikom rođenom iz očajničke potrebe; nijedna vlada na svetu ne bi ustuknula zbog nekoliko mehaničkih kikseva. Bilo bi sasvim prirodno prikriti činjenicu da se s vremena na vreme u sistemu telekongruencije dogodi mali kvar, da se s vremena na vreme kontrolni mehanizmi uskolebaju i pošalju nevidljivog ubicu da krstari kroz stambene delove ledenog ostrva. Bilo bi dovoljno da taj sumorni fokus interstelarne hladnoće samo jednom ovlašno prode kroz čoveka, pa da ga pretvori u kristalnu statuu.

Nisam baš tako jasno razmišljao dok sam trčao ka stepeništu koje će me odvesti dole, do stražarske sobe. Šok, gađenje i strah otupeli su moj mozak toliko da sam jedva uspevao da zakucam i jednu koherentnu misao; a da bi stvar bila još gora, nečujni glasovi su vrištali ka meni, bacajući konfuzna pitanja. *Jesi li to tražio? Šta si stvarno objasnio o Dejvu Madernu? Da li je Šarli, na neki način koji još ne razumeš, bila naterana preko te ograde? Dobro, ubio si Maderna smrzavanjem — ali ko ili šta ga je razbio kao onaj krti slatkiš od kikirikija? I zašto?*

Toptao sam niz stepenike sve do trećeg nivoa, sprintom pojurio preko malog rastojanja duž galerije što me je delilo od sjajnog četvorougla prozora stražarske sobe, ali sam se zaustavio, klizajući se, nadomak prozora: svi moji instinkti samoodržanja bili su iznova uzbunjeni.

Tamo je bilo hladno.

Ledena ostrva su, po svojoj prirodi, hladna mesta, sem toga, u ovom delu sveta nikad nije toplo, čak ni u sred leta; ali ovo je bila hladnoća druge vrste. Bila je neprijateljska, ubilačka, daleko gora od polarnog vetra; naslutio sam, i pre nego što sam zavirio u sobu, da stvari unutra nisu dobre.

Možda su to bili ostaci trojice, a možda čak i šestorice ljudi; nisam mogao biti siguran, jer je čitav pod bio prekriven jezivim organskim krhotinama čije je crvenilo počinjalo da se gubi pod belinom mraza koji je nastajao kondenzacijom nove vlage iz vazduha. Nameštaj u sobi ostao je sasvim nedotaknut, ali su ljudi smrvljeni, degradirani, oduzet im je i poslednji ostatak ljudskosti. Da nije bilo prethodnog iskustva sa Madernom ne bih čak ni pogodio šta ti ostaci predstavljaju.

Moja je reakcija pratila klasične ljudske obrasce, pa su se dve misli gotovo simultano pojavile u mojoj glavi: *Hvala bogu da se to nije meni desilo, i, Kako da obezbedim da se ovo meni ne desi?*

Iza mojih očiju nije bilo mesta ni za šta sem za ta dva povezana oblika izražavanja ličnog interesa. Okrenuh se liftu, rešen da se popnem na deseti nivo, na zvezdama osvetljenu površinu ostrva; tad ugledah ono sa mnogo nogu.

Bilo je ogromno — kao automobil, pa i veće — crno i košmarno; jurilo je ka meni stravičnom brzinom, takvom od koje duša vene. Nije bilo vremena za razmišljanje nego samo za reagovanje. Moj postupak koji je usledio bio je nešto najprirodnije.

Zgrabio sam ogradu galerije i skočio preko nje u prazninu.

Možda čitav sekund bio sam ispunjen očekivanjem da ću umreti kao što je Šarli umrla. Neobično je to što nisam mario. Izbegao sam da me ona gnusna crna stvar zgrabi, i u tom prvom času leta kroz vazduh ništa drugo nije mi bilo važno — a onda sam tresnuo u cev velikog prečnika i odbio se od nje, nalećući potom na rešetkastu potpornu konstrukciju, tako silovito da zamalo ne polomih rebra. Karabin odlete tumbajući se kroz polumrak. Pokušao sam rukama da se zakačim za te rešetke, ali zamah koji sam stekao bio je toliki da to nije moglo uspeti. Padao sam dalje, klizao se, odskakivao, naletao na čelik, na cevi, najzad na kose bedema od leda. Činilo se da je dugo, dugo vremena prošlo od mog skoka preko ograde na trećem nivou do časa kad sam se našao ležeći na boku u plitkoj bari vode. Ispod mene bilo je mekano hladno blato; znao sam da se nalazim praktično na samom dnu mora. Sve one kompleksne konstrukcije i mašine povezane sa ispumpavanjem nafte uzdizale su se u visine iznad mene, stvarajući prostornu konfuziju senki i magličastih, bledih osvetljenih površina.

Ležao sam nepomično, neznano dugo. Nije stvar bila u tome što sam se oporavljao od pada, nego u tome što sam pokušavao da konstruišem novu verziju realnosti u kojoj bi bilo mesta za ono užasno što sam video tren pre skoka. Kasnije su mi mnogo puta rekli da na trećem nivou nisam, u stvari, video baš ništa. Po teoriji, priroda programira ljudska bića, pa smo nemoćni da percipiramo ma koji fenomen izvan svoje ograničene slike sveta. Suočio sam se sa pojavom koja me je ispunila krajnjim užasom, pa sam zato toj pojavi pridodao atribute krajnjeg užasa, a u mom slučaju to žnači mnoštvo nogu. Time se možda može objasniti moj utisak da je to biće, iako crne boje, ipak bilo donekle i providno, kao loše izvedeni specijalni efekat u filmu; ali nisam siguran da mogu stvarno da prihvatim sve to mudrovanje o limitacijama percepcije. Ti ljudi, koji su tako sigurni u svoje teorije, pojma nemaju kako je bilo onome koji se zatekao tada, tamo; ja znam da sam video nešto veliko, crno, sa mnogo nogu.

To je, na žalost, bilo jedino u šta sam tad bio siguran. Neka vrsta nezainteresovanosti kradomice me je obuzela dok sam ležao tamo, u blatu oko bušotine — čekajući da povratim dah i da moje telo da neki signal, kakav-takav, o svom opštem stanju — tako da sam mogao da razmišljam racionalnije nego što bi se moglo očekivati. Ali nikako nisam uspevao da uklopim sve delove. Izvestan broj mojih prijatelja izgubio je živote na izuzetno jeziv način, ali meni se činilo da je uzrok tome čisto tehničke prirode — moja je dijagnoza bila da se u kompjuterskom kontrolnom sistemu povremeno događa kvar — dok je, međutim, ono što se potom ukazalo bilo najgore moguće otelotvorenje prastarih košmara i predrasuda. Koincidencija? Malo verovatno. Pre bi odgovarala reč »nemoguće«. Koje bi stvorenje zamrzavalo svoje žrtve a onda ih kršilo na krvave komade? Odakle je, za ime sveta, došlo to stvorenje? Zaključio sam da mora postojati još nešto što previđam, neka veza koju ne uspevam da sagledam.

I dalje sav obamro od preopterećenja čula, pridigoh se u sedeći položaj. Pokušavao sam da smislim šta da činim. Želeo sam da se udaljim od bušotine i da se domognem odeljenja Kontrole polja na drugom kraju ostrva, a samo su dva puta vodila tamo — jedan kroz servisni tunel na devetom nivou i drugi preko desetog nivoa i preko površine ostrva. Obe alternative zahtevale su da se prvo prođe kroz zonu galerija gde je onaj crni stvor krstario, a to mi se nimalo nije dopadalo. Prineo sam ruci radio na svome zglavku i pokušao da dozovem poručnika Olivera. Odgovora nije bilo. Ili je radio bio polomljen, ili je ono stvorenje otišlo još dalje.

Možda sam jedino živo ljudsko stvorenje na čitavom ostrvu...

Suzbijajući jake napade grčevitog drhtanja, osvrnuo sam se da pogledam po zjapećim sumračnim prostorima oko sebe i da ustanovim gde se tačno nalazim. Slabe refleksije odbijale su se sa mnogobrojnih crnih barica: nisam mogao znati ispod koje se krije tunel namenjen ispumpavanju otpadnih tečnosti u more. Ovaj deo ostrva bio je stigijska ničija zemlja. Tu su zalazili jedino inspektori službe za održavanje opreme, pa i oni veoma retko. Da bih izašao, morao sam da pronađem lestvice i popnem se do prvog nivoa. Zaključio sam da će se lestvice najverovatnije naći u blizini automatske pumpne stanice koja je postojano tukla negde na levoj strani, izazivajući podrhtavanje refleksija na baricama.

Okrećući se u torn pravcu, pridigao sam se na noge i odmah postao svestan prisustva nekog bledog objekta udaljenog nekoliko koraka. Iako mi se oči još nisu dobro privikle na mrak, stekao sam utisak da taj objekat ima manjeviše ljudske proporcije. Ležao je mlitavo preko jednog odbačenog drvenog sanduka, približno onako kako bi ležala bačena krpena lutka. Zurio sam u tu stvar, trudeći se da se ne grčim, a jedna užasna pomisao uvlačila se kao crv u moj um, praćena podjednako užasnim postepenim prepoznavanjem.

Šarli!

Pronašao sam Šarlin leš.

Izuzetne situacije, kao što sam tad uvideo, dovode do izuzetnih ljudskih reakcija. Bio sam toliko šokiran onim što se dotad desilo da na ovo grozno otkriće nisam mogao da reagujem na normalan način — umesto toga osetio sam ubod gneva, ogorčenja, pa i mržnje prema toj vojnoj »istražnoj komisiji« kompanije Ajsvel koja je bila toliko nemarna, toliko željna da se što pre vrati u svoje tople kancelarije na kopnu, da je dopustila da se nešto ovakvo dogodi. Trebalo je da nađu Šarli još pre tri nedelje i da je pristojno sahrane, a ne da je ostave da trune i da se nadima ovde u smrdljivom crnom blatištu oko naftaške bušotine.

Verovatno gonjen nekom mutnom idejom da treba utvrditi punu meru zlodela te istražne komisije, prišao sam Šarlinom lešu i kleknuo pred njega. Moj pogled je kao lovac lutao po toj ljudskoj olupini, beležeći mučno iskrivljenje slomljenih nogu, krv koja je na više mesta procurela kroz odeću, ogrebotirie koje su naružile to divno lice...

Mešutim, bilo je baš neobično, vrlo neobično, što je Šarlina glava stajala uspravno, ne dotičući drveni sanduk, kao da je čvrst vrat podržava.

Užasnut, smeten novim vizijama strave, polako sam ispružio ruku i dotakao njen obraz. Kapci pocrneli od kontuzije otvoriše se naglo.

»Zdravo, Džek«, zaklokotala je ona. »Čekala sam te.«

Vrisnuo sam. Bacio sam se unazad, od nje, i vrisnuo onako kako ume samo čovek koga je realnost totalno izdala. Postoje izvesne stvari koje čovku nikad ne bi trebalo da se dogode, a jedna od takvih stvari upravo se desila meni. Čitavo moje biće bunilo se protiv toga, sve do časa kad vrištanje više nije bilo dovoljno. Došlo je i vreme kad sam morao ponovo da pogledam Šarli i pokušam nekako da ovladam ovom situacijom.

»Nemoj da me se plašiš, Džek«, reče ona glasom koji kao da se probijao kroz dušnik pun vode. »Ne mogu ti ništa.«

»Ti... si... mrtva«, optužio sam je, pridižući se u nekakav sprinterski čučeći položaj da bih u svakom trenu, ako zatreba, nagrnuo da bežim.

Osmehnula se; i danas priželjkujem da to nije učinila. »Kako mogu biti mrtva, kad razgovaram s tobom? Ma hajde, Džek. Iznesi me odavde.« Ispružila je ruke, moleći me da joj pomognem.

Jedan trenutak sam se kolebao. Želeo sam da Šarli bude čudesno živa, a nisam bio u stanju da razmišljam racionalno. Možda je preživela pad — baš kao i ja? Možda je uspela da se održi u životu ovde dole, uprkos užasnim povredama, hladnoći i vlazi? Onda sam video da je taj njen napor da govori, da istiskuje vazduh, doveo do toga da su crne tečnosti pocurele niz njenu vilicu. Ustuknuo sam još malo, odmahujući glavom.

Verovatno je bila u stanju da ispravno shvati tu moju reakciju, jer ruke je spustila, a avetinjska karikatura osmeha nestala je sa njenog lica. »Želela sam da umrem«, reče ona. »Trudila sam se da umrem, ali uzalud. Možda ću morati da živim veoma dugo... ali ne želim da to bude ovde, Džek... ne ovako. Moraš da mi pomogneš.«

»Ne... ne razumem.« Ta mi je bila tačna — a ono što sam ponajmanje razumeo bilo je, zašto već uveliko ne bežim. Možda se radilo o tome da je moj um u pogledu straha i užasa stigao do tačke zasićenja, što mi je omogućilo da se borim dalje, da vodim nešto nalik na normalan razgovor.

»Možda i ne znaš koliko dobro razumeš...« Taj mehurasti glas iz dubine grla znatnim delom se gubio u buci primarne pumpe. »Ja sam bila, navodno, velika inženjerka za telekongruenciju, ali tvoj instinkt bio je bolji od mog, Džek. Rekao si da je to kao... kao ostavljanje neke vrste kosmičke udice da visi u udaljenom delu svemira. Ja sam se tome smejala jer sam znala koliko je svemir zapravo prazan... ali uhvatili smo nešto... a onda je to nešto uhvatilo mene.«

Ne znajući šta bih drugo, klimnuo sam glavom. Crni mnogonogi košmar šunjao se ledenim ostrvom iznad mene, verovatno tražeći nove žrtve, a ja sam čučao u pulsirajućoj tami na dnu, pored ne mrtvog tela žene koju sam nekad voleo. I sve što sam umeo da uradim bilo je — da klimnem glavom.

»Zeta-lokusi su veoma vidljivi, dok plove galaksijom... vidljivi, naime, izvesnim vrstama čula... gonili su me... pogrešna reč — virus ne goni svog domaćina... pokušala sam bekstvo kroz zeta-lokus, ali sam se našla u zamci... izabrala sam najpogodniji instrument promene, ali pojavio se otpor...«

Šištavo udaranje pumpe zaglušivalo je mnoge reči, reči čiji je smisao bio sasvim bizaran, ali ja sam na neki čudan način — gotovo telepatski — uspevao da pratim ono što mi je ona govorila. Moje razumevanje bilo je samo delimično, ali je nastupilo relativno brzo, zato što sam već bio pripremljen: od početka sam verovao da Šarli nije običan samoubica. Radilo se o sledećem: nju je zaposela jedna bestelesna forma života koju je naš telekongruenti aparat nekako dovukao iz kosmosa, a ona tada nije htela da

joj se podvrgne nego se bacila u provaliju sa devetog nivoa, tragično je bilo što se njen herojski čin pokazao uzaludnim. Životna sila koja je prodrla u nju i obuzela je, bila je toliko moćna i uporna da je prinudila jedno upropašćeno telo da živi dalje. Šarli je sad bila Šarli-plus, a njene glavne preokupacije bile su preokupacije jednog vanzemaljskog bića...

»Ne mogu da hodam ovim nogama, Džek«, rekla je svojim mukotrpno formiranim davećim glasom. »Kosti su smrvljene... ne mogu se više upotrebiti kao poluge... ali ruke su u redu... a ti bi mogao da me odneseš do odeljenja za Kontrolu polja, Džek. Sećaš se kako sam ti govorila o recipročnosti... o potrebi da razmena ide u oba smera... sad znam kako se to može uraditi... možeš mi pomoći da pobegnem...«

»Zakasnila si«, rekoh grubo, čudeći se svojoj sposobnosti da mislim i govorim«. »Ono od čega bežiš je već ovde.«

»Ali to je nemoguće!« Njena se glava okretala u trzajima. »Znala bih... moja čula ne mogu biti toliko....«

»Ja sam se bacio sa trećeg nivoa da bih pobegao od toga. Tamo gore svi su mrtvi.«

»Znači zato si ovde... a ja sam mislila da sam konačno uspela da uspostavim kontakt s tobom...« Njeni očni kapci su se sklopili, zadrhtali, opet se otvorili. »Ali nije moguće da si od Uzimača pobegao tako lako... Da li si ga video?«

»Video sam ga, još kako.« Ta uspomena je učinila da mi se trenutna situacija učini maltene podnošljivom. »Crno stvorenje. Noge.«

»Veličina?«

»Bilo je široko koliko galerija.«

»Znači da još pokušava da izroni ovamo... Još uvek je vezan za alfa-lokus...« Kapci su opet zatreperili, prekidajući njeno slepo belo zurenje onako kako preklopci na pomorskoj signalnoj lampi prekidaju mlaz svetla. »Džek, odnećeš me do Kontrole polja...«

I sada sam uveren da je ona na moje postupke uticala i nekom vrstom mentalne kontrole, sve ono što mi je ispričala o prirodi Uzimača i o posledicama koje bi ovu planetu zadesile kad bi samo jedan uspeo da prodre ovamo i stekne slobodu, nije dovoljno da objasni činjenicu da sam smogao snage da je ponesem. Smrdela je, jeste, moja nekad-voljena Šarli je smrdela; bila je i hladna a donja polovina njenog tela je davala osećaj kao da nosim gomilu raznovrsnog dubreta zatvorenu u plastičnu vreću. Možda je od svega bio najgori ona] njen pokret rukom oko mog vrata, kao da me grli, pokret koji me je svojom prirodnošću podsetio da Sarli nije stvarno mrtva, da njena prvobitna ličnost još postoji, ali zarobljena u omotaču koji trune, upotrebljena od strane jednog vanzemaljskog stvora koji nema pravo da bude na ovoj planeti. U jednom času zamalo da je stisnem rukom, u poku-šaju da uspostavim neku komunikaciju preko provalije koja nas je razdvajala ali zdrav razum je ipak preovladao pre nego što sam to učinio.

»Alfa-lokus je programiran tako da prođe kroz svaki deo ledene strukture jednom u svih dva sata«, progovorio je grleni glas pravo u moje uvo, kad sam ustao noseći na rukama teški teret. »Sada je alfa-lokus na udaljenom delu ostrva, i spušta se ka najnižem nivou. To znači da će se vratiti ovamo, ka bušotini, kroz manje od pet minuta, donoseći Uzimača sa sobom. Proći će vrlo blizu ove tačke gde smo sada, a Uzimač će

dotle uspeti još da izroni, pa će se činiti da je mnogo veći. Moramo da se domognemo petog nivoa, ili nekog višeg, u sledeća četiri minuta.« Ta inženjerska analiza naše situacije bila je zasnovana na Šarlinom znanju, ali klinički-hladan način kako je bila formulisana pokazivao mi je da ipak govori Šarli-plus. Informacija je bila: kreni brzo ili umri.

Orijentišući se po zvuku, krenuo sam ka pumpi; teturao sam se pod svojim teretom. Površina ispod mojih nogu bila je pokrivena kašom blata, nafte i vode, još opasnijom činilo ju je prisustvo industrijskih otpadaka — ovde komad kabla, tamo utonula metalna šipka, onde komad drveta prekriven sluzavom masom. Neprestano sam padao na kolena; posle toga sam svaki put sve teže ustajao. Samo zbog obamrlosti i šoka nisam još uviđao puni obim povreda koje sam pretrpeo padajući sa trećeg nivoa. Najzad pronađoh lestvice koje su vodile ukoso uvis, do prve galerije, ali tada sam već ozbiljno sumnjao u svoju sposobnost da se popnem uz njih. Medutim, ta stvar koju sam nosio pomogla mi je: sa puno elana grabila je rukama prečage iznad sebe, zatim je potezala, izvlačeći se uvis neprirodnom snagom. Bilo je sasvim jasno šta to galvanizira njene ruke, njene prste. Šarli-plus i ja imali smo zajedničko osećanje — smrtno smo se plašili Uzimača i želeli smo da u raspoloživom vremenu pobegnemo što je moguće dalje od njega.

Nisam mogao da pratim proticanje vremena, ali mi se činilo da su četiri minuta već istekla kad sam dospeo do lifta i konstatovao da se kavez za putnike ne nalazi tu, nego negde u visini, izgubljen u naizmeničnim krugo-vima svetlosti i tame. Mrtva tišina usledila je posle mog pritiska palcem na dugme za pozivanje lifta. Tokom jednog momenta panike pomislio sam da je struja isključena, onda je čelična rešetka koja je okruživala prostor za kretanje lifta počela da brunda. Instinktivno sam pogledao Šarli; po prvi put sam dobro sagledao njeno lice pri dovoljno jakom svetlu pa sam okrenuo glavu na drugu stranu, a oči zatvorio.

Stajao sam tako u tami koju sam samom sebi nametnuo. Mogao sam gotovo da osetim kako alfa-lokus huji nazad čitavom dužinom ostrva, donoseći sa sobom kao noć crnu antitezu života koju sam ranije na tren ugledao, donoseći stvar koja se još grči, zarobljena, ali koja je već znatno porasla, postala sposobnija da me uništi a da i ne primeti moje postojanje. Uzimač, koliko sam shvatio, nije zapravo biće željno da čni zlo, nego je pre neka vrsta nesvesnog činioca entropije. Bio je, izgleda, nekakva materijalizovana sila koja je slepo reagovala protiv svake organizovanosti bilo materi-je bilo energije, ali je posledica bila ista kao da me progoni zver koja oseća moju toplotu, oseća miris moje krvi, i hita da me kandžama rastrgne na komade. Svaki nerv u telu govorio je da treba bekstvom da spasavam život, ali jedino što sam mogao da učinim bilo je da stojim tu na prvoj galeriji i da se molim bogu da lift stigne. Tad mi se učinilo da je vazduh postao primetno hladniji.

Kad se kavez konačno sa treskom zaustavio ispred mene, posegoh rukama, grabeći da otvorim vrata, ali Šarli ih je već uveliko otvarala. Sad je vazduh bio stvarno hladniji, ispunjen upozoravajućom mraznošću. Povraćalo mi se od straha. Uteturao sam se u kavez i pritisnuo dugme za deseti nivo. Opet tišina: mašinerija je izvodila svoje surove šale. Onda je kavez počeo da se penje bolnom sporošću. Čitao sam brojeve ispisane na svakom nivou. Dva. Tri. Četiri.

Dok je kavez uzlazio pokraj petog nivoa, Uzimač je prošao ispod nas, i to ne daleko.

Ovoga puta ništa nisam video, ali je kroz gornji deo Šarlinog tela prošao grč, a temperatura vazduha u kavezu spustila se u jednom momentu na subarktičke nivoe. Tokom nekoliko sekundi nisam uspevao da dišem. Stajao sam nepomično kao statua i priželjkivao, sav jadan, da sam negde na toplom i sigurnom, negde vrlo daleko od Ajsvela 37.

»Alfa-lokus je programiran da opisuje izlaznu spiralu oko bušotine«, promuklo će Šarli. »Ponekad se pojavi potreba da kroz neke zone prođe po više puta uzastopce — ne mogu o tome da govorim bez izveštaja koji stižu svaki sat o dejstvu plime i talasa — ali nije verovatno da će čitav posao trajati duže od pola sata. Kad je posao završen, lokus jednom pređe preko čitave površine ostrva, dolazeći na kraju pred Kontrolu polja. Mi moramo tamo da stignemo znatno ranije. Razumeš li?«

Klimnuo sam glavom, zato što se nisam dovoljno pouzdavao u svoju sposobnost govora. Odeljenje zvano Kontrola polja bilo je zapravo, ribarski brod preobraćen za novu upotrebu; tu je bila smeštena sva bitna oprema za generisanje i kontrolu telekongruetnog iskrivljenja. Pre dve godine taj brodić je doplovio ovamo uz pomoć satelitske navigacije, zaustavio se pokraj mesta gde je trebalo bušiti morsko dno, i oko sebe stvorio četvrtasto ostrvo od leda. Na jednom kraju veštačkog ostrva ostao je brod usađen u led, a na drugom kraju bila je bušotina. Morao sam, sa Šarli, da prevalim rastojanje od bušotine do Kontrole polja. To samo po sebi ne bi predstavljalo problem, jer su motorna kola tipa »Mouk«, otvorena sa obe strane i predviđena da ih vozi svako kome zatrebaju, postojala i na površini i u tunelu na devetom nivou. Moja glavna briga bila je šta će se desiti kad stignemo. Nije bilo mogućno, a naročito ne u raspoloživom vremenu, objasniti činjenice čoveku kao što je poručnik Oliver, a nije mi bilo jasno kako bin mogao da uđem, sa Šarli, u prostoriju sa generatorom telekongruencije a da ne budem primećen.

I dalje sam se trudio da konstruktivno razmišljam o tome kad kavez stiže do desetog nivoa i stade uz žestoki potres. Nađosmo se u maloj mašinskoj kućici na gornjoj galeriji, i ujedno na površini. Kad sam otvorio vrata, mnogo toga mi je reklo da sam na površini. Kroz razne konstrukcije podignute po ostrvu hučao je i bučao vetar sa mirisom mora; grupisana svetla Kontrole polja videla su se na udaljenom delu ostrva. Vazduh je bio čist, za razliku od onog vazduha kojim su plovile ledene izmaglice, duboko dole u bunaru. Mesec je bio visoko na nebu, spokojan, dalek. Svuda je vladala varljiva normalnost.

»Moramo da požurimo«, reče Šarli. Bio je to zvuk kao onaj što ga stvara zvečarka. »Vremena ima vrlo malo.«

Trudeći se da ne pogledam direktno u nju, okrenuo sam glavu i video tri vozila parkirana samo nekoliko koraka od mene. Prišao sam najbližem vozilu i položio nemrtvo telo na zadnje sedište. Lice mi se zgrčilo od bola koji je prosvrdlao moju slabinu čim se nagnuh napred. Znatnim naporom volje prinudih sebe da uguram jednu njenu smrvljenu nogu, koja je ostala da viri, u vozilo. Onda načinih pokret kao da ću se popeti u vozačko sedište.

»Kud si pošao, Hilmane?» odjeknu muški glas. »Šta zamišljaš da ćeš učiniti?«

Iz senke hangara za dizalicu iskoračio je poručnik Oliver, držeći u ruci karabin koji nije bio njegov. Od gneva i od hladnoće njegovo ovalno lice je pocrvenelo, a brkovi boje peska, predugi, koje je pustio da bi izgledao stariji, na vetru su se svijali tamo-amo. Na sebi je imao teški zimski kaput koji se činio nekoliko brojeva veći, tako da je Oliver ličio

na statistu i jeftino pravljenom filmu. I ranije sam imao sukobe sa njim. Znao sam da je to ambiciozan čovek koji ljubomorno brani svoje perspektive za napredak u karijeri.

»Moram pravo u Kontrolu polja«, rekoh. »Nema vremena za objašnjavanje«.

»*Naredniče*! Čujem li ja to dobro?«

»Bolje će biti da dobro čujete«, odgovorio sam teško, »jer ću ovo reći samo jednom. Dreš i svi ostali koji su noćas bili na dužnosti mrtvi su, iskidani na komade. Ono što ih je poubijalo još se nalazi tamo dole, na nižim nivoima; postoji samo jedan način da ga se oslobodimo.«

Oliverove oči su se suzile. »Jel' vi to meni kažete da se nekakav medved ili nešto tako kreće slobodno po galerijama?«

»Nije obična životinja«, rekao sam sa oklevanjem, svestan da će ono što ću reći zazvučati smešno, ali lišen ma kakve alternative, prinuden da nastavim priču. »To je neka vrsta bića iz svemira, usisana telekongruencijom. Poubijalo je Dreša i ostale, i... Čujte, moram da krenem«. Posegnuh rukom ka ključu za paljenje motora.

»Ni makac!« Oliver je iskoračio pred vozilo. »Pijani ste, Hilmane, rekao bih. Po izgledu sudeći, pijani do padanja. Kladio bih se da je Dreš u još gorem stanju.« Podigao je svoj zglobni komunikator do usana. »Pilgrim i Duboi. Prekinite proveravanje galerija — idite pravo u stražarnicu. Pilgrim? Odgovorite mi, Pilgrim.«

»Ako ste ih poslali dole ka bušotini, mrtvi su. Ne mogu više ništa da objašnjavam, ali bolje vam je da zgrabite motorni čamac i odjurite sa ovog ostrva prokleto brzo — istinu vam govorim«.«Upalih motor vozila. Istog časa Oliver je naperio pušku u moje grudi.

»Gasi to i ispadaj napolje«, naredio je prilazeći mi sa strane.

Moji prsti na volanu su se grčili i opuštali. Bojao sam se da ću biti ubijen, ali sam se još više bojao ovog novog odlaganja na mom putu do kontrole polja. Svaka sekunda bila je sad od vitalnog značaja, jer Uzimač se primicao — a sekunde su proletale brzo.

»Upozoravam te, Hilmane«, reče Oliver zauzimajući položaj iz koga je mogao nesmetano da puca pravo u mene. »Ako ne ugasiš tu ma...« Zastao je videći šta leži na zadnjem sedištu.

»To je telo Šarlote Reilton«, začuh samog sebe kako objašnjavam. »Našao sam je dole u mulju«.

»I doneo je ovamo gore. Pa šta je s tobom, Hilmane?« Oliver se primakao nepomičnom telu, reklo bi se zgaden ali i privučen. »Niko normalan ne bi *nosio* tako nešto...«

Nekako sam pretpostavljao šta će se u sledećem trenu desiti, a Oliver to nije znao. Kad mu je Šarli istrgla pušku iz ruku, njemu se otrgao zvuk nalik na jecanje ili stenjanje, zvuk nadjačan režanjem izduvne cevi vozila, jer ja sam već bio dao gas. Jedan tren su se točkovi okretali u mestu na plastičnoj mreži koja prekriva radne zone ostrva, a onda smo pojurili, sve brže, niz klinastu perspektivu svetiljki koja se okončavala pred Kontrolom polja. Gledao sam u retrovizor da vidim hoće li Oliver poći za nama jednim od preostalih vozila, ali on je naprosto stajao tamo gde se zatekao, sve dok ga nisam izgubio iz vida.

Uspon do glavne palube broda bio je omogućen kosom rampom na kojim se obično nalazio stražar, ali sam već izdaleka video da tamo nikoga nema. Shvatio sam da će prodor do sobe sa generatorom možda biti lakši nego što sam pretpostavljao. Lako je bilo mogućno da je Oliver poveo sve raspoložive stražare sa sobom, prema bušotini,

a pošto su bili dani vikenda, svi inženjeri su odleteli do Aljaske. Ako se tu ipak zatekne jedan inženjer, ili dvojica, moći ću da ih nateram, karabinom uzetim od Olivera, da miruju, dok Šarli — plus obavi ono što se obaviti mora, pa ma šta to bilo.

Moram priznati da nisam stvarno shvatao njene namere. Čak i da sam mogao da jasno čujem ono što mi je ranije, na dnu, govorila, čak i da sam bio sposoban da se udubim u apstrakcije, svejedno je ne bih shvatio. Šarli je bila jedina osoba u mom životu koja je uvek mogla da govori i misli tako da je ja ni približno ne pratim — a sad je to bila Šarli — plus. Još jedan um bio je prisutan, vanzemaljski um priviknut na baratanje vanzemaljskim konceptima; udružena sa tim umom, Šarli je daleko nadmašila sve granice današnjeg ljudskog znanja.

Jedino sam bio siguran da Uzimač rovari prodirući u moj deo kontinuuma, i da se jedino može zaustaviti ako ovu vrlo neprijatnu stvar, Šarlino telo, bez daljeg gubljenja vremena odnesem u Kontrolno odeljenje. Nadomak rampe zakočio sam tako da je »Mouk« doklizao blokiranih točkova, postrance, do samog početka rampe; iskočio sam i podigao telo na ruke. Opet me je jedna ruka obgrlila oko vrata, ali sad sam već bio tako daleko od normalnog stanja da sam to jedva primetio. Mučno sam se popeo uz rampu, prešao deo palube, otvorio i ušao. Hodnici u ribarskoj lađi bili su uski, ni u kom slučaju predvideni da se kroz njih nose nezgodni tereti, ali ja sam grabio teturavo niz njih, otvarajući svaka vrata udarom ramena, dok se najzad ne nadosmo u preuređenom delu broda, gde su aparati za telekongruenciju bili smešteni. Za razliku od spartanskih uslova koji su vladali u drugim delovima lađe, ovde je na podu bio debeli tepih, svetla su bila indirektna, a kroz jedan veliki prozor mogla se videti panorama ostrva od leda. »Onamo«, zaklokotala mi je Šarli u uvo, upirući prstom ka dugoj konzoli pred kojom su bile tri obrtne fotelje. Spustih je u najbližu fotelju, postajući tek tad svestan jedne nove, uznemiravajuće facete ove situacije. Do tog časa imao sam utisak da sam padajući sa trećeg nivoa zadobio samo mnoštvo modrica i možda slomljeno rebro, ali me je sad iznenada obuzela gadna sumnja da je nešto unutar mene provaljeno i da curi. Oduvek sam hotimice izbegavao da steknem ma kakvo medicinsko znanje pa zato nisam mogao da postavim nikakvu dijagnozu, ali u središnjem delu mog bića nešto sad sasvim sigurno nije bilo u redu, a posledice tog nečeg kao da su se širile. Pridržavajući se za jednu šipku osmotrio sam svoju okolinu i našao da je čudnovato udaljena i nerealna. Horizontalne površine dobijale su nagib, a čvrsti predmeti počinjali su da se treperavo gube.

Mora biti da se čovek ovako oseća kad pada u nesvest, razmišljao sam smeteno. *Ili možda ovako umireš!*

Usledio je konfuzan period u kome se sve mešalo. Pridržavao sam se za šipku, preokupiran svojom unutrašnjom mukom, pa sam bio samo mutno svestan onoga što je Šarli — plus radila. Ništa i nije značilo to što se ona prebacivala iz fotelje u fotelju samo snagom svojih ruku, niti to što je tom istom snagom odvaljivala, da bi doprla do opreme, spoljašnje ploče sa konzole i vrata sa raznih ormarića. I druge sile su radile, jer video sam, to sigurno znam, kako se fioke same otvaraju i zatvaraju, kako dugački svežnjevi žica menjaju oblik kao da su živi, kako prašti struja visoke voltaže, osetio sam miris ozona i vrelog metala. Prisustvovao sam događajima koji su daleko prevazilazili moju moć shvatanja. Neko vreme Šarli je bila nadljudsko biće, možda natprirodno; nametala je svoju nezemaljsku volju ljudskim zemaljskim tvorevinama, menjala je njihove međusobne odnose i njihove funkcije, ukalupljivala ih prema svojim potrebama. Zalutali tokovi psihokinetičke energije odizali su i talasali ćilim, bacali su

gomile hartija uvis kao jata preplašenih ptica, potezali moju odeću. I vazduh je, sam, zujao i mumlao, uznemiren proletanjem čudnih senki. Jedino što sam mogao bilo je da stojim gde sam i da trpim.

Zatišje, odsustvo zvukova, zateklo me je nespremnog.

Boreći se da jasnije vidim šta se dešava, primetio sam da Sarli — plus, glave zabačene pod neprirodnim uglom, više ništa ne radi, nego samo zuri kroz prozor. Pogledao sam u istom pravcu i tad, posle svega što se desilo oko mene i u meni, zaječao.

Noćni prizor bio je u osnovi isti — višestruki redovi svetiljki, izmedu kojih su bili helikoptersko sletište i pista za STOL avione konvergirali su prema grupi svetlih tačaka i zelenkasto osvetljenih pravougaonika koji su označavali grotlo bunara u kome se bušotina nalazila. Mesec je bio suviše visoko da bi se iz te prostorije mogao videti, ali je njegova svetlost ocrtavala srebrno-sivu pozadinu okeana i kupolu nebesa prošaranu oblacima i probodenu zvezdama.

Naspram te pozadine nešto se kretalo. Nešto neverovatnih gigantskih razmera, nešto sa previse nogu.

»Probio se... prerano« dahnula je Šarli-plus. Pružila je ruku prema jednoj nagnutoj, krivo postavljenoj kontrolnoj tabli i počela po njoj munjevito da iskucava instrukcije. Na dalekom kraju ostrva Uzimač se uzdigao visoko nad kranovima i mašinskim kućicama, a njegove su noge opisivale kružne putanje po nebu, kao kraci vetrenjača, drhteći, tražeći...

Bilo je to pre tri godine. Smatraju da će do uvođenja u rad prvog generatora nove vrste proteći još nešto manje od tri godine. Biće upotrebljena uglavnom ista oprema kao kod Ajsvela, ali će velika razlika biti u tome što zeta-lokus neće slepo lutati svemirom nego će se nalaziti tačno tamo gde mi želimo. Neće služiti kao đubrište za odbacivanje suvišne toplote radi konstruisanja nekakvih ledenih ostrva, nego će iz blizine Sunca donositi neograničenu energiju. Vizionari, a takvih među naučnicima ima poprilič-

ničara izvukle su iz te scene glavninu onoga što je Šarli-plus uradila sa aparatima za kontrolu telekongruencije, drugi deo su dedukcijom izveli, a o ostatku su uspeli da nagađaju inspirisano.

»Odlazi odavde, Džek«, rekla je Šarli — plus; možda je to bila Sarli, jer je njen glasu torn času zvučao gotovo ljudski. »Uzmi čamac i idi brzo.«

Otvorenih usta sam zurio u njena leđa, ćutke sam klimnuo glavom, odgurnuo sam se od šipke i potrčao, delimično presamićen, prema rampi kojom sam se u ovaj brod i popeo. Na to je ono ozleđeno u meni reagovalo bolnim grčevima, mučninom i slabošću; dok sam stigao do podnožja rampe već sam pri svakom udisaju jecao. Do kraja je trebalo prevaliti samo trideset metara, ali taj put kao da je trajao dugo; čitavo to vreme u jednom uglu mog vidnog polja noć je bila jezivo uskomešana i živa.

Kako sam stigao do čamca, ne pamtim jasno, kao ni paljenje motora, otiskivanje i zaplovljavanje ka pučini. Ali, iako sam u to vreme bio polusvestan, živo pamtim kako je izgledalo kad je Šarli pretvorila Ajsvel 37 u minijaturno Sunce. Ležao sam tamo, zaklonjen ivicom čamca, daveći se u iznenadnoj stravičnoj poplavi podnevnog bleska.

Trajalo je to manje od tri sekunde, ali kad se završilo Ajsvel i sve što je bilo u vezi sa njim — uključujući Uzimača i posmrtne ostatke Šarli Reilton — iščezlo je u stubu plamena i pare visokom čitavu milju. Uskoro su se oblaci pare klobučali prema stratosferi, a kružni talasi jurili su prema dalekim obalama okeana, noseći poruku da se bitka vodila i da je dobijena.

Sagnute glave plakao sam dok nisam izgubio svest.

Nikad mi neće verovati!

Reči te stare pesme mešale su se i pretapale sa mojim sopstvenim mislima, kvareći svaki pokušaj lucidnog razmišljanja. Ležao sam u bolničkom krevetu i proveo veći deo dana tako, oslobadajući se dejstva anestetika koji su zaštitili moj nervni sistem tokom operacije vađenja gušterače, a moja glavna briga bila je da mojoj priči niko neće poverovati. Takva inverzija prioriteta tipična je za polulucidno stanje. Zamišljao sam da se nalazim u onoj situaciji, tako čestoj u pričama za decu, u situaciji kad se svi dokazi o fantastičnoj avanturi gube, na izluđujući način, a protagonist, ako uopšte progovori, naiđe na mudre osmehe neverice.

Samo, zaboravio sam na svoju kameru veličine dugmeta.

Ona je tokom svih tih dogadaja neprekidno radila, dajući traku koja je postala jedan od najdragocenijih predmeta u istoriji, iako je dokazni material na njoj bio u mnogo čemu nesavršen. Na primer, Uzimač se na snimcima pojavljuje samo kao nejasna tamna zona — a od onih nogu koje sam tako jasno video nema ni traga; scena u Kontroli polja mestimično je zaklonjena, ne vidi se, zato što sam se držao za šipku. Ipak, ekipe naučnika i tennologa, sada govore da nam neće još dugo trebati do ostvarenja onog reciprociteta o kome je Šarli često govorila i da će nam usavršena varijanta telekongruentnog iskrivljenja omogućiti momentalno putovanje do zvezda. Ili, da se poslužim Šarlinim rečima: »Moći ćemo da uzgajamo hranu ili da skupljamo dijamante ili da beremo cveće na bilo kojoj planeti u ovoj galaksiji.«

Pretpostavljam da bi Šarli takav nadgrobni natpis za sebe izabrala.

Olga Larionova

STVARANJE SVETOVA

ОЛГА ЛАРИОНОВА
С ОТВОРЕНИЕ МИРОВ

Prevod s ruskog: Milorad Predojević

Mladići — Makolej, Pogenpol, Sporišev i Hori He — stajali su u grupi, položivši ruke jedan drugome na ramena i, u iščekivanju, gledali ispred sebe. Anohin je stajao nešto dalje, u uglu kvadrata, takođe oborena pogleda. Ingling, komandir odreda, koračao je oko grupe i sam gledajući ispred sebe, prosto iz solidarnosti, jer ništa nije osećao. Mladići su jednostavno maštoviti, ništa drugo.

— Dobro, o čemu se radi? — upitao je.

— Ja sam nekako tup, ništa ne osećam, — reče Makolej. — Jednostavno, đavolski mi je lepo.

— Imam utisak kao da mi ispod tela klizi nekakva prohladna struja... — blaženo se naježi Pogenpol. — Aerodinamični tuš. Uzlazni.

— To je neki miris bez mirisa — prihvati Hori He. — Ispunjava dušu aromom iščekivanja...

— I sve je, naravno, sasvim blizu — kao i uvek zbunjeno progunđa Venja Sporišev — no, sve su to sekundarni efekti. A u stvari, radi se o snažnom zračenju, kakvom — ne mogu reći; zemaljsku, pa čak ni bilo kakvu interplanetarnu analogiju jednostavno ne poznajem... Osim toga, imam nekakav predosećaj... Kirile Pavloviču, dođite ovamo!

Anohin je začuđeno podigao već prosedu bradu i poslušno, kao automat, odazvao se pozivu. On i Gejr Ingling ovde su već smatrani veteranima.

Sporišev i Hori He rastaviše ruke i učiniše mu mesto.

— Zračenje je sve snažnije — osećate li? — tiho izgovori Venja.

— Komandire, dođite i vi ovamo! — viknu Makolej.

Gejr zaroni pod njihove ruke i nađe se u centru kruga. Po vazduhu se prosu miris rascvale višnje.

— Eh, vi! — reče Gejr. — Ko kaže da je ovaj miris — bez mirisa? Ova ploča miriše ugodno, kao vrt japanskih imperatora!

— Možemo li odigrati sirtaki? Uslovi su stvoreni... — Makolej je blistao od radosti što su planeticu nazvali njegovim imenom. Zemlja Makoleja, kao mak, aleja. Makova Aleja.

— Ploča je ovde manje bitna, — reče Venja Sporišev spustivši ruke. — Tu zrači svaki kamenčić, svaka pukotina. Ovde, na ovom mestu, izbija prosto kao fontana, ali nešto dublje, ispod ploče. Možda su oni ploču i dovukli ovde da obeleže mesto?

— Hm, — zavrte glavom komandir — hteo bih da znam, ko su to oni i pre koliko su vekova dovukli ovde tu ploču. A zašto — to sada i nije toliko važno.

Svi su ućutali, zato što su, naravno ništa manje nego komandir, hteli da saznaju ko je i kada boravio ovde, i je li to bila tek poseta? Po svoj prilici — bila je... jer je u tom novoformiranom svetu, koji je rođen negde u osvit kambrijske ere, sve bilo odnekud doneseno. Svitanje je ovde bilo nezaboravno — praktično, ispunjavalo je vreme sve od izlaska sunca pa do sutona. Ružičasta svetlost bojila je u pastelne rumene tonove bele hridine nad morem, a rascvali ljiljani tek u podne dobijali su svoju snežnobelu boju.

— Blažen je ko je na zemlju stupio u vreme prolećnog cvetanja... — zamišljeno je citirao Hori He, ili sebe ili nekog znamenitog klasika. — Mali nesporazum je samo u tome što sada ovde nije proleće. Ja bih pre rekao: pravi je kraj leta. Istina, mi smo se spustili u subekvatorijalnu zonu, i naš brodski kompjuter očitao je prosečna godišnja kolebanja temperature u granicama između devetnaest i petnaest stepeni, ali svejedno — ponašanje ovdašnje flore ne čini mi se nimalo karakterističnim...

... Povratak u logor nije bio nimalo jednostavan, kako bi se to moglo zaključiti na prvi pogled. U svakom slučaju ni kod koga se nije javljala želja da tokom puta nastavi

razgovor. Kamene gromade, neobično poslagane po ovoj šesto metara dugoj padini, tokom dve noći obrasle su slojem ljubičasto-ružičastog lišaja; ići po toj penastoj masi, koja se sastojala iz milijardi sićušnih niti i zrnaca, predstavljalo je pravu pravcatu muku.

Na sredini padine prošli su pored još dve ploče stranog porekla, koje su uporni lišaji obrastali sa strane. Obe ploče bile su razbijene... Makolej se samo začudi — jer na njima nije ostavljao trag ni geološki čekić, ni laserski zrak. Hori, najlakši i najpokretljiviji, sve ih je pretekao i već je trčkarao u ljubičastoj sceni »Harfagroma«, koja se tu prostirala. Na kraju, i svi ostali poskakaše s poslednje izbočine na ravan plato koji su izabrali za svoj logor i svlačeći kombinezone, skupiše se pored potočića. Mlaz vode padao je s visine čoveka i obrazovo prirodni slap. Voda je bila topla i penušava, kao narzan*, a na dnu levka, koji je izdubila tokom godina svoga monotonog padanja, lenjo je pomicala šape velika zelena žaba. S vremena na vreme, otvarala je usta i Pogenpol je utvrdio da izgovara »bon apetit«. Iz ovoga se nije moglo zaključiti da domoroci već govore francuski jezik — to i nije bilo živo biće, već kompleks kontrolnih uređaja. Dok je žaba imala zelenu boju, voda se mogla piti; promena nijanse prema žutom govorila je da je voda pogodna samo za tehničke potrebe, a crvena boja sasvim je zabranjivala da se makar i dotakne.

Svi, sem naravno ćutljivog Anohina pozdravili su smaragdni indikator, kao da im je to bio dobro poznati pas. Odsustvo životinja sa planete, pri tolikom obilju raslinja, posebno je padalo u oči.

— Dok smo mi šetali — komandir je zauzeo svoje mesto u čelu stola, koji se sklapao i rasklapao, i potegao za činijom sa salatom — taj rascvali vrt uspuzao se još osamdesetak metara. Bilo bi interesantno kad bismo znali da li i tamo, iza prevoja, takođe sve cveta?

— Sudeći po snimcima, ne, — učtivo progovori Venja Sporišev, odvajajući se od tanjira. — Cvetni pokrivač pruža se od obale ka dubini kontinenta. Ne uznemiravajte se, neprekidno snimanje obavlja se automatski.

— Samo ti jedi, — reče komandir. — Botanički aspekt me ni najmanje ne uzbuđuje. Stručnjaka za biljni svet, u sastavu kompleksne ekspedicije, i tako će se okupiti više nego što je potrebno. Oni će sve i razjasniti. Ali najvažnije je da ne zaboravimo specijaliste kojih se u Bazi niko neće setiti. Eto, na primer, stručnjake za ovo zračenje. Moraćemo da zatražimo konsultanta za psihotroniku, iako možemo pretpostaviti kakav će izraz lica imati Polubojarinov.

Gejr se trgao — nije bio navikao na diskusiju višeg rukovodstva u prisustvu redovnog sastava. Ali, tome je doprinosio finale svakog istraživanja: ne jednom, skoro najvažnije u njihovoj profesiji bilo je, ne toliko samo istraživanje, koliko sastavljanje sheme buduće kompleksne ekspedicije, kojoj ništa ne sme promaći. Zatražiš li više specijalista — Polubojarinov će početi da urla: s kadrovima je tako teško, planeta nema perspektive, a zbog popustljivosti istraživača uputili smo tamo ceo karavan... A ako ih ne zatražiš — još gore: planetu će kasnije obavezno proglasiti izuzetno interesantnom i perspektivnom, a sva njena bogatstva i lepote nije bilo moguće istražiti zbog površnosti istraživača.

Istina, za istraživačima na planetu pristižu oni koji žele da je kultivišu, i odmah se kod njih javlja toliko prigovora na račun svojih prethodnika da ekspediciji preostaje samo da odmahne rukama, zato što te usijane strasti, koje su praćene uzajamnim konfliktima, po pravilu, nagoveštava već startni izduv lzvidničke međuzvezdane krstarice.

---

* Kavkaska mineralna voda (Prim, prev.)

Međutim, za stolom je nastupila pauza - Hori se prihvatio supe.

— Salata je bila izvanredna, — primeti Kit, — pirinač, kalmari i jaja — sve iz sopstvenih zaliha. Ali otkud tako sočan luk?

— To nije luk — odazva se Hori — to su latice vodenog ljiljana. Venijamin i ja isprobali smo ih i proverili indikatorom.

— Nadam se i u doslednost sa suprotne strane — strogo se umeša komandir. — Još je, po svoj prilici, dobro što ovde nema ni trilobita, ni crva, inače bismo rizikovali da se sa njima, baš tako, bez opomene, upoznamo iz neposredne blizine.

Hori He se protegao, iskazujući počast supenom kašikom:

— Razumem, komandante, neće se više ponoviti, unaprd se obavezujem da posadu nećemo hraniti lokalnim crvićima.

— Voljno — reče Ingling — dajte hranu. Tim pre što pojavu crva ovde možemo očekivati ne pre nego za koji milion godina.

— Ja, e-e-e… nisam hteo da istupim sa neproverenim činjenicama utoliko pre što mi se moglo učiniti... — Sporišev je oklevao više nego obično. — Kraće rečeno, juče uveče, na dubini od dvanaestak metara primetio sam jato meduza. Sasvim sitnih.

Nema scena usledila je istog trena: jedino je Hori He imao dovoljno azijske prisebnosti da šerpu sa supom spusti na zemlju — ostalima su kašike i viljuške poispadale iz ruku.

— Velike rupe, crne i bele! — zavikao je Pogenpol. — Jesi li to ti ostavio kamere?...

— Naravno. Na raznim dubinama. Ćak i sve rezerve...

— Idemo, uhvatićemo jedan par, kome je sad do supe! — naredio je Ingling i ustao.

— Trenutak, — Makolej je podigao svoj široki dlan. — Svi lovorovi venci ne pripadaju samo Venjki. Ja takođe nisam hteo da istupim pre vremena, ali u uzorcima tla kao da nailazimo na ostatke beskičmenjaka. I više od toga: moja najdraža Makovka najmanje je dva puta bila nastanjena raznim životinjicama, koje su kasnije potpuno izumrle.

— Paleokatastrofa? — brzo upita Gejr, strča niz stepenice i smesti se na amortizatore »Harfagra«.

— Nije isključeno, — klimnu Makolej. — Makovka — to je mirna, uravnotežena dama, nikako u prvoj mladosti, kako bi se moglo suditi po prvom utisku. Da bi se nastanila životinjicama i zarasla u travu, njoj je, sudeći po svemu, bilo neophodno dvesta—trista miliona godina.

— Otkud takva preciznost? — surevnjivo upita Pogenpol.

— Intuicija. Sećaš li se prve zapovesti kosmonauta — »veruj intuiciji«? U ovom slučaju — mojoj.

Anohin, koji do tada nije izgovorio ni reči, podiže glavu, kao da je hteo nešto da kaže. Ali predomislio se. Intuicija. Ti mladići trajno su usvojili i napisane paragrafe i nepisane zapovesti. Da nije tako, oni ne bi ni bili u taktičko-istraživačkom timu. Za sada se još nisu opekli. Ali nema nikakve koristi od razgovora o tome. Može se naučiti kako da se podastire slama, i čak sasvim precizno izračunati — gde. Ali naučiti kako da se ne padne, e to je već nemoguće.

— Dobro, u redu, pronalazači — reče Pogenpol — i ja sam pričuvao nešto za izveštaj, a poslednjih dana hteo sam sedam puta da to proverim. Gospodine predsedniče, ledis end džentlemen, hoću da vas obavestim da ovu planetu stranci još

neutvrdenoga porekla nikako nisu posetili samo jednom. Oni su ovde boravili najmanje dvaput.

— Jeste li se svi izjasnili? — upita komandir. — A ti, Anohine, mogao bi da me poštediš iznenadenja, zar ne!... No, hvala ti, dragi moj. A sad slušajte: ovlašćenjem koje mi je saopšteno instrukcijom, produžavam boravak na Makovoj Aleji još deset dana. No, molim vas, obratite pažnju na četvrtu zapovest!

— Dok se nalaziš na planeti, prikupljaj informacije — izveštaj ćeš sastaviti za vreme karantina — zagrakta neko od mladih.

Deseti dan primicao se kraju. Sunce, narandžasto i bezbrižno, tonulo je za niskim, tulipanima obraslim brežuljcima. Kod šestorice ljudi, raspoređenih po kamenju duž same crte u kojoj se spajaju voda i obala, raspoloženje je bilo rđavo.

— Mi se čak ni o čemu nismo ni dogovorili — konstatova Ingling, i potčinjeni prvi put u njegovom glasu osetiše uzbuđenje. — Vreme je da sklopimo šatore, kako se ne bismo petljali po mraku...

— To je sve zato što se bojimo da stvari nazovemo pravim imenom. Ma koliko bilo neverovatno to što svaki od nas misli, sve ipak treba glasno izgovoriti, i rešenje će se već javiti, — bez neke naročite ubeđenosti reče Pogenpol.

— Onda kaži šta imaš, — zamumla Makolej. — Ja nemam nikakve rezerve u rečima. Jednostavno, zato što, prosto rečeno, moramo priznati besmislicu.

— Dobro, — reče Sporišev, — mada, pošteno govoreći, ne shvatam šta je u svemu tome naročito. Na Radzivilu je bilo još više vatre. Mene lično ništa ne plaši, jednostavno znam — moja je dužnost da prikupljam informacije, a ne moram se truditi da ih interpretiram...

— Aha, — obradovano uskliknu Makolej, — druga zapovest kosmičkom putniku glasi: verujući u intuiciju, ne izvodi zaključke — u Bazi će svejedno imati svoje sopstveno mišljenje.

— Baš tako! Shvatate li, Gejre, — Venja je ustao i počeo da korača po šljunkovitoj obali, posutoj belim lukovičastim cvetovima, — na žalost, nas su isuviše dugo učili da skupljamo činjenice, da ih sažimamo, tražimo materijalne dokaze... Znali smo da će, u svakom slučaju, umesto nas Baza pronaći neophodno rešenje. A ovde... Doleteli smo na potpuno beživotnu planetu, i osamnaestog dana registrovali život. U momentu kad se spremamo za odlazak možemo se diviti čitavim plantažama cveća.

— Pa ipak, pre našeg dolaska ovoga života nije bilo, — zbunjeno prošapta Hori He.

— Ovoga — to da, — saglasi se Sporišev. — Iako bi se moglo i reći da je život ovde postojao, ali samo u pritajenom, embrionalnom stanju. Ma koliko verovatne bile procene do kojih smo došli za ovih desetak dana, moramo se saglasiti da je nastanak — ili ako je tako povoljnije — obnova — života na Zemlji Makoleja podudarna sa prisustvom živih bića koja na njoj borave.

— Eto, od Sporiševa nisam navikao na takvu kategoričnost — prasnuo je Kit. — Kako to, došljaci seju spore, šta li? Teorija spazmatične panspermije?

— Ne, ne odnosi se to na sve došljake, ja lično ništa nisam posejao.

— Ne uzbuđuj se, Mak, što se toga tiče, ti si izvan sumnje. Ne radi se čak ni o primarnoj pojavi života. Šta ga je iniciralo — to će kompleksna ekspedicija uspeti da razabere... ili ne razabere. Za nas, problem se sastoji u tome da li je ovde za najelementarnije postojanje i razvoj života obavezno prisustvo razuma. Ako hoćete, u funkciji katalizatora. Drugoga poređenja ja nemam.

Ingling se, u bukvalnom smislu reči, uhvatio za glavu:

— Ti, Venijamine, zamišljaš da ja sve to mogu izgovoriti pred Polubojarinovim?

— Dobro, komandire, ako je u pitnju samo to, i sam mogu sve da izložim....

Anohin ustade. Bio je za glavu viši od svih članova ekipe.

— Gejre, — reče on — kakav sad Polubojarinov? Kakav izveštaj? Zar nisi shvatio da jednostavno nemamo prava da odletimo odavde?

Nastupi tišina. Velika bela grana s krhkim alabasterskim cvetićima isplivala je na obalu i zašumela na pesku. Za dva sata ona će pustiti koren i, kao i sve mladice koje su iz mora izišle na kopno, postaće ružičasta; već sutra, u momentu starta, njene gipke grane, slične pletivu, uspuzaće se na zaravan i, verovatno, dospeti do stabilizatora »Harfagra«.

— Kirile — reče komandir, — ti više nisi početnik. Ne treba ti objašnjavati da »Harfagr« ne može ostati ovde do dolaska kompleksne ekspedicije. Nema dovoljno zaliha. Čak da i ne govorimo o tome kako Baza to nikad ne bi dozvolila. Ako bismo, slučajno, naišli na humanoide, ili ako bi došlo do kvara... U krajnjem slučaju, nas bi spustili odavde, i to bi bilo sve. U toj varijanti nemamo se za šta boriti.

— Uopšte, boriti se ne treba nizašta. Vi ćete se vratiti kako je uobičajeno, i isto tako na uobičajen način i bez žurbe koja nas samo uvaljuje u neprilike, poslaćete ovamo kompleksnu ekspediciju. Koliko ja procenjujem, ona se ovde može pojaviti za sedam-osam meseci. Toliko vremena ću izdržati. Sam, imaću dovoljno zaliha.

— Ali, kako ćete, to jest — vi?... — zbuni se Sporišev. — Ja sam biolog ove ekspedicije...

— Venjačka, a šta će vaša specijalizacija ovim lotosima?

— Dobro, ne ja, ali zašto baš vi? Gejr i Kiril se pogledaše.

— Radi se prosto o tome, — reče Anohin, — što ja umem biti sam. Samo što nije dodao: »Već imam neko iskustvo...«

— Anohin — specijalista za daljinske komunikacije, — suvo progovori komandir, kako da Kiril nije bio uz njega. — U datoj situaciji to će, izgleda, biti odlučujuće.

Kiril se okrenu na potpeticama i, metnuvši ruke na leđa, zagleda se u bele, kao injem pokrivene stene koje su se izdizale iz vode. Uopštene razgovore smatrao je beskorisnim, a Gejr se izrazio s maksimalnom preciznošću. Ipak, makar Ingling i ne bio dobar komandir izviđačke flote poput legendarnog Ričina, bio je svakako pouzdan prijatelj. U stvari, čak nije ni znao šta je to Kirila odjednom navelo na dobrovoljni podvig. On uopšte nije znao ništa, osim toga koliko je nevolja Kiril preživeo onda, pre deset godina. Tada su Anohina ubrajali u početnike, ali ga je Gejr izvlačio ne samo zato što mu je bio komandir. Još tada je među njima postojalo nešto veliko, nešto što nema imena, jer je pojam »prijateljstvo« nedopustivo širok. I to veliko iskazivalo se nečim što se ne može znati, već jedino osetiti.

U dubini večernje vode, izvijajući se kao traka, prošlo je zmijoliko telo. Kiril se osvrnuo — niko sem njega nije gledao u vodu.

Za svaki slučaj, oćutao je.

Probudio se, okrenuo glavu i pogledao na kalendar: prošlo je šest meseci i jedanaest dana njegove robinzonijade. Budio se uvek u osvit, a legao s poslednjim sunčevim zrakom. Dogadalo se to samo po sebi, u taj ritam ušao je prirodno, i ni o čemu nije razmišljao — kao što, verovatno, ni cvetovi ne razmišljaju o tome kako i kada otvaraju ili sklapaju svoje latice. Uostalom, to se odnosi na zemaljske cvetove; ovdašnji, kako se

otpre nekog vremena počelo činiti Kirilu, mogli bi možda i da se zamisle.

Ali da nekako obeleži dane koje je tu proživeo, to jedino Kirilu nikako nije polazilo za rukom. Da nije pravovremeno okrenuo kalendar na automatsko podešavanje, već odavno bi izgubio svaki račun o danima.

Ne oblačeći se, izašao je iz svoje kućice, nabrao gljiva i bacio ih u tiganj na štednjaku. Dok se štednjak, bubnjajući, nosio s gljivama, Kiril je odjurio na svoj mali stadion, razmišljajući o tome kako su prolećne kiše odnele poveliku gomilu peska, koji je on s plaže dovukao ovamo, na zaravan (kako skoro nijednog, čak ni najbeznačajnijeg priručnog sredstva nije imao, sve što mu je bilo potrebno morao je vući na sopstvenim leđima).

Stadion je bio obasjan sunčevom vetlošću. Ne da nije voleo sunce, ali je Kiril ipak davao prednost hladovini, i, baš kao da su to naslutili, cvetovi visoki do tri metra — nisu to bile ni bulke, ni tulipani — koji su rasli uz ne tako brojne stazice, upleli su svoje vrhove i obrazovali pokrivene aleje, a nad Kirilovom omiljenom klupicom izrastao je ceo baldahin, četiri metra u prečniku. Ni to svetsko čudo nikako nije bilo izuzetak: trećeg dana o stene iz koje je izviralo vrelo pitke vode, obesila se debela lijana sa zelenom »bombom« na kraju. Juče se bomba rasprsla, prosuvši na sve strne neki narandžasti sok, i za nepunih pola sata raširio se šest metara širok zastor bledoljubičaste boje.

Kiril je spretno skočio na gimnastičku gredu. Od detinjstva je imao nevolja sa ravnotežom, i ovde, usamljen, konačno je mogao da nadoknadi propušteno. Nekoliko se puta okrenuo, sa zadovoljstvom primetivši da na uzanoj površini igra valcer bez i najmanjeg straha, i odjednom se njegov pogled zaustavi na zaravni, koja se mogla otkriti jedino s te, iako male visine.

Nekolike srebrnaste ploče, umesto da mirno leže na brižljivo poravnatoj zemlji, stajale su uspravljene bočno.

Nešto ovde nije bilo u redu. Kiril je skočio sa grede i, razmičući rascvale lijane, koje su više ličile na stabla mladog drveća, došao do zaravni. Uznemirene ploče bile su poduprte nekakvim čudnim, mrko-ljubičastim, spiralno uvijenim stabljikama, a svaka od njih završavala se bujnom sivom metlicom. Trebalo je imati dosta snage da bi se na bok izokrenula vrlo teška baterija, a ipak nijedna od tih mladih stabljika nije se ni povila.

Kiril otrča u svoju ostavu da uzme lopatu (sve je morao da radi sam). Zatim je, pažljivo pomerajući ploče, iskopao spiralne lijane i, prenevši in dvadesetak metara, takode pažljivo, zasadio u unapred pripremljene rupe. Svim tim bulkama i lalama bilo je dovoljno dva-tri sata, pa da nikad više ne izrastu ni na stadionu, ni u okolini kućice. Kako im je to polazilo za rukom, Kiril se trudio da ne razmišlja o tome.

Pretrčao je petsto metara, okupao se i lagano pošao nazad, uzbrdo, udišući miris sveže pečenih gljiva, uskočio je u kuhinju i ukipio se: tiganj je bio izvrnut a sos je curio po podu.

Prva Kirilova ideja bila je da zaviri ispod stola i kreveta — nije li se tamo sakrio kakav radoznalac, možda čak i opasan. Trgnuvši se, on zatrese glavom, i smiri se: razume se, nije, desantna kućica — to sigurno nije isto što i kakav kućerak u tajgi, u koji svako može da zabode nos. Ovde su prozori i vrata prilagođeni jedino njemu: nijedno živo biće, pa čak ni muva, ne može ovde dopreti, čak ni kad je odbačeno energetskim udarom.

A biljke puzavice?

Je li predviđena zaštita i za takvu invaziju? baš to nije znao, ili, tačnije, baš to je zaboravio, i morao je da pogleda u uputstvo. Oslonivši se oprezno leđima uza zid, na

kuhinjskoj polici napipao je plastičnu sveščicu i počeo grozničavo i nespretno da je prelistava — na kraju krajeva, od početka svoje dobrovoljne usamljenosti, prvi put se prihvatio ovakvog posla. Neprobojnost zidova i krova... Antiseizmičnost... Podešenost ulaznog ventila...

Mirno je odahnuo. I šta ga je to uznemirilo? Morao bi da shvati — ni zver, ni ptica, ni kamen, ni travka.

Njegova kuća — njegova je tvrđava. I to kakva.

— Da, a s tim što je napolju, nekako će se već objasniti. Ima polugodišnje iskustvo.

Nimalo se ne plašeći, izišao je iz kućice i došao do kuhjnjskog kutka. Kao što je i mislio, ispod poda koso je štrčala spirala tek izniklog biljnog monstruma. Nije mu, jednostavno, uspelo da probije kuhinjski pod, ali je potres iz temelja pomerio ploču. Tako da je od doručka malo što ostalo. A zašto ga to, uostalom, čudi?

Šest meseci živeo je u ovom vrtu blaženo i bezbrižno. Ako bi se tako moglo reći, čak i u punoj sjedinjenosti duša — njegove i svih tih lijana i lotosa. Iako je, posle svega što mu se desilo pre deset i nešto više godina, kod njega umesto duše moralo ostati samo zgarište. Sve što se dešavalo kasnije, otplutalo je mimo njega, na rastojanju ispružene ruke. Tako je on prolazio razne komisije, leteo, podešavao sve i svašta, dovršavao, primao — izdavao, a kad bi imao posebnu sreću i naleteo na humanoidnu civilizaciju — vraćao se svojoj profesiji prevodioca. Radio je sve što se od njega zahtevalo, ali ni manje ni više.

Ta strahovita napetost u kojoj je proveo najstrašniju godinu svoga života, verovatno mu je istrošila svu duševnu snagu za desetine godina unapred.

Evo i ovde, pre pola godine, on je ravnodušno slušao sporove, propuštao mimo ušiju hipoteze, sve dok se odjednom u njegovu svest nezvano nije probilo nešto bivše, što je neprirodno rezonovalo s njegovim davnašnjim bolom. Nestanak života, odsustvo čoveka — sve je to bila prosto lepa brbljarija koja je protekla mimo njegova uma i srca.

A neminovno umiranje — nije mu bilo nimalo strano. Ono je već bilo u njemu, unutra, pritajeno i oštro, kao zapušteni trn koji mu se zario u živčani splet.

Tada je i rekao Gejru: »Pa mi ne možemo odleteti, zar ti to ne shvataš?«

Otada, živeo je mirno, jednostavno, u prirodnom skladu sa šušketavim, bezglasnim zelenilom, onom istom skladu u kojem je sa njima bio još pećinski čovek. Nije brao ništa osim gljiva, a plodove je uzimao samo kad bi mu se sami skotrljali ispred nogu. Svaki jaglac, koji bi, poput šteneta, ispuzao na nepodesnom mestu, on bi preneo na bezbedno rastojanje. Ponekad bi mu se odjednom učinilo da neka biljka počinje da kržlja i vene; odmah bi počeo da je zaliva, i ne razmišljajući radi li se o nedostatku vode. Ali cvetić — ako je dopušteno takvim imenom nazvati tri-četiri metra visoki lemez — u trenutku bi živnuo, a u trepetu i ravnomernim naborima njegovih listova bilo je nečeg sličnog psu koji se umiljava. To što su se listovi pružali prema njemu, a stabljike mu se klanjale skoro do zemlje, Kirila nije nimalo iznenađivalo.

Šta se, međutim, sad dogada? Kakve su se to ćudi uzbunile, i šta je u tome strašno? Biljke su izrasle — ne svaka pojedinačno nego sve zajedno, kao kolektiv; nastupilo je doba njihove samostalnosti. A odraslo štene, pre ili kasnije, počne da kida papuče svoga gazde.

Po drugi put Kiril je dohvatio lopatu i, pažljivo potkopavši ugao sopstvene kuće, iščupao joguncа. Ako prekor upućen samo jednoj osobi, na neki način koristi i ostalima, tu osobu svakako treba prekoriti. Tako valjda biva i kad se popnemo na kameniti plato, gde ne raste ništa osim lokalne drače, i posadimo pomenutu individuu, — bar neće

prosipati doručak po podu. Ta misao učinila se Kirilu srećnom i on je, podupirući se lopatom, počeo da se penje uz padinu, samom ivicom, čvrsto stežući hladnu i elastičnu stabljiku. Da nije bilo metlice koja se na njemu lepršala, cvet sa druge planete najviše bi podsećao na gigantsku spiralu. Snaga njegovog rasta bila je takva da bi ta usukana motka, da kućica nije bila zaštićena energetskim poljem, verovatno naskroz probušila pod.

Kiril je najpre morao da iskopa rupu, zatim da dovuče kvalitetnije zemlje, uzdigne okolo obrub kako kišnica ne bi odmah otekla niz padinu — a za sve to bilo mu je potrebno oko pola sata. Ispravivši se, Anohin je pogledao odozgo na srebrnasti krov svoje »vile«, kako ju je opravdano nazvao, — i odjednom mu umalo nije pozlilo: na desetak koraka od ulaza, uzdižući se visoko nad žbunovima mlečnih lotosa, svoje latice raširio je narandžasti gigant. Šumno i vedro žuboreći, razmotavale su se mnogoslojne latice, od kojih bi svaka mogla obezbediti jedra za oveću karavelu; grimizne žilice bile su zategnute, jer su preuzimale na sebe težinu jarko-plamene mase, a crni tučak, podrhtavajući, nišanio je u zenit, kao antena u obliku koplja. Razmerama i nekakvom produhovljenom prefinjenošću, taj cvet je zbilja podsećao na antenu radioteleskopa.

Kiril oslušnu sopstvenu intuiciju, kako su to preporučivale nepisane zapovesti. Da, zaista, vrlo zgodno — kao da to rastu deca... A ipak, u dubini duše, sazrevalo je uzbuđenje. Njega nije bilo kad su mu se cvetovi onako poverljivo klanjali — pomišljao je čak da se sposobnost kretanja mogla primetiti i kod zemaljskih biljaka. Ali kada se desi nešto ovakvo, kao ovo sada... počneš sebe sažaljivo porediti sa šimširom, koji i raste na jedvite jade.

Dole je nešto bučno tresnulo, i Kiril ugleda drugo jedro, koje je rastvorilo svoje krilo iznad stadiona. Treće se crvenelo nad meteorološkom stanicom, gde se svakodnevno radilo. Divno... Nailazi period toplog vremena, a njemu je u svakom kutku obezbeđena prijatna hladovina.

Jedino je nejasno zašto se ništa slično ne vidi, ni dalje niz obalu, ni duž padina obraslih lišajevima.

On je skočio sa terase, na kojoj je sada usamljeno štrčala prognana »spirala«, pogledao na ružičasto sunce i zapazio kako je isuviše toplo za rano proleće. Treba sići do vode i ispljuskati se. Istina, krene li najkraćim putem, moraće da se probija kroz gusto šiblje, ali nije mu to prvi put. Laganim koracima potrčao je ka prvim, ne baš visokim — jedva njegove visine — cvetovima, kad se odjednom uzane voštane čašice naglo okrenuše k njemu, saviše se i preteći zaškljocaše tvrdim laticama, baš kao rode kljunovima.

— Šta vam je, jeste li poludeli? — viknu Kiril, ustuknuvši i zaklonivši lice laktom.

»Pokazuju svoju prirodu«, pomisli, tek sada shvatajući zašto su svi dosadašnji posetioci Makove Aleje, ranije ili kasnije, napuštali ovaj rajski vrt. Ako se ovo i dalje ovako nastavi, moraće, izgleda da se prebaci u planine, koje su se plavele na oko pet kilometara od mora, tamo još uvek rastu samo lišajevi. Izrasli su, razumeš li, kao kosmodromske antene, a razuma ni za lek.

Vratio se svome potočiću, gde se lenjo pomicala tek nešto potamnela žaba, stao je na stazu posutu morskim šljunkom, gde su rasle samo priglupe bulke. Zabacio je glavu, začuđen neočekivanim ubrzanjem njihova rasta, i nije odmah primetio da njegove noge ne idu više po kamenčićima, već po nečemu jako elastičnom. Pogledao je dole — uzani listovi, koji su podsećali na listove banane, prekrili su put, i odjednom su njihovi krajevi počeli grabežljivo da se zatvaraju, spremni da se saviju u trubu i zatvore unutra

čovekovo telo. Kiril htede da se iščupa ali se njegove noge upetljaše u lepljivu zelenu masu; jedini izlaz bio je da se na trenutak skupi i snažnim skokom odbaci napred; telo je sve to uradilo brže nego što je mozak i promislio, i Kiril je izleteo iz te zatvorene zelene trube, upravo kao zrno iz mahune. Razmahnuvši se, pojurio je sprinterskom brzinom i istrčao na plato ispred kućice, neizmerno se radujući što i on nije obrastao ranosazrevajućim zupcima makova i vrežama tulipana.

Uostalom... da, jedan se ipak pojavio.

Pored samoga praga štrčala je tek iznikla žuta perunika, koja Kirilu nije dosezala ni do kolena. Ona se očigledno još nije snalazila u belom svetu i, oborivši nežnu glavicu, beznadno je zevala, oborivši široku bradatu laticu. Kiril, ne žureći se, sede na jedan list — nema ničega zabavnijeg ni dirljivijeg od slike novorodenčeta koje zeva ili kija.

— Prostranstva nebeska crna i bela, — progovori on, — hoćeš li i ti da odrasteš samo zato da bi mene smazala?

Žućkasta čeljust ponovo se otvorila, i Kiril ne izdrža da ne stavi tamo svoj prst. Perunika je istog trenutka ispljunula prst, bezvoljno počela da otresa pobočne latice i nemo kihnula, rasprskavajući aromatične sokove. Kiril frknu. Stabljika cveta oštro se trže unazad, skupi se, blede latice u trenutku se zatvoriše, i Kiril ne uspe da povuče ruku, a perunika ga, ne toliko bolno koliko uvredljivo, kljucnu u dlan.

— Budala si ti, budala, — ljutito reče Kiril.

Put nazad, prema izvoru i planinama, bio je prekriven. Kiril je ušao u kućicu, dohvatio ruksak, bacio u njega nekoliko paketića hrane, masku sa kiseonikom, radio-svetionik i mikrošator. Uključio je radio-stanicu. Sastavio je saopštenje: »Izložen sam napadu biljaka grabljivica. Bazu ću premestiti istočno, šest kilometara od ovog boravišta, na čistim stenama. Molim, pošaljite brod.« Priključio je aparat na zalihe energije i poslao alarmni signal. Ovakva veza koristila se samo u krajnjoj nuždi, i sad je Kiril opravdano strahovao ne toliko za sebe, koliko za kompleksnu ekspediciju, koja se ovde svakoga časa ni o čemu ne brinući, mogla iskrcati. Recimo, ako ga biljke stvarno progutaju, ko će tada opomenuti celu ekspediciju? Nevolja je bila još i u tome što je, da bi poslao takav signal, morao angažovati sve zalihe energije, i taj signal će svakako primiti sve letilice za pružanje pomoći u datoj zoni, ali da primi njihov odgovor — to već nije bilo u njegovoj moći, zato je bila neophodna snažnija antena, koju posada »Harfagra« samostalno nije mogla izgraditi. Znači, moraće da trune negde u nekoj pećini, da žvaće koncentrate, zaliva ih morskom vodom i čeka.

Zadenuo je za pojas desintor za neprekidnu borbu, i požurivši otvorio ulazna vrata. Skok — i već je bio na stazi koja vodi ka stadionu.

Teško da ga ovde očekuju, zato što se odmah iza stadiona nalazi strma padina k moru, i, po logici stvari, Kiril tamo nema šta da traži. Samo da ga ne ščepaju dok je još na stazi. Jurio je kroz špalir glatkih kosmatih stabljika, a nije imao ni vremena ni želje da istražuje šta to tako neugodno treperi među njima, kao da se upliće debela mnogoslojna rogozina. Niko ga nije ometao, i on je, u ritmu disanja, ponavljao za sebe — projuriti, projuriti...

Podigao je glavu, povinujući se novom talasu opasnosti, i ugledao je ono. Ako je sve do sada celokupna vegetacija Makove Aleje imala određenu, čak nesumnjivu sličnost sa zemaljskom, ta ružičasta oblačna tvorevina, slična aerostatu, koja se na tanušnoj nožici njihala iznad stadiona, uopšte ni na šta nije ličila. Njihala se lenjo, nimalo agresivno. Puklo kud puklo...

Kiril je iz trka izleteo na stadion, držeći se levog oboda, ubrzao i pošao koso naviše. U trenutku kad je već bio na polovini te distance, gljiva-puhara apatično je izgovorila »pufff« i na sve strane prosula čitav oblak bleštavih sitnih spora. One su počele da kruže kao sneg, pa da padaju, i svakoj bi posle pada iznikao jedva vidljiv končani rep. Kiril se zario u taj oblak kao u paučinu, lepljive niti pokrivale su mu lice, sputavale mu ruke i noge, pri disanju nastojale da mu prodru u grlo i u nos. Kiril je u očajanju zamahao rukama, trudeći se da skine sa sebe lepljivu prljavštinu, i, što je najvažnije, da oslobodi noge, ali tada ga je mek ali snažan udarac u leđa oborio na zemlju. Čitav svežanj vlakana tankih kao padobranske vrpce spleo se oko njegovih stopala i sada se (grčeći povlačio unazad, ka pokrivenoj galeriji staze. Pri svakom trzaju Kiril je prelazio metar-dva, i da na sebi nije imao ranac, dobro bi izgrebao leđa.

Izabravši trenutak, laktovima se odgurnuo od zemlje, dohvatio iza pojasa desintor, premestio fokus na najuži snop i presekao pokrete letećih niti koje su ga stezale, progorevši ponegde i svoju odeću, Skočio je na noge. Put nazad, otkrivenim prostorom stadiona, bio mu je odsečen — pepeljasto-rumena puhara, pažljivo nišaneći, njihala se i sejala varnice spora. Probijati se zaobilaznim putem, kroz čestar rascvalog raslinja, bilo je besmisleno — biće odmah ulovljen. Da desintorom progori hodnik — to je bilo opasno, može isprazniti baterije sa punjenjem, i tada bi se našao direktno među grabljivcima. Znači — nazad u kućicu. Drugog izbora nema.

Pojurio je stazom, neprekidnom vatrom brišući, zbog bezbednosti, sve pred sobom. Niko ga, međutim, nije zadržavao. Ispred same kućice isključio je desintor. Gromada riđeg jedra nadnela se nad njim, stvarajući vatrenu senku, ali on je ipak uspeo da preskoči prag i da zalupi za sobom vrata.

Najpre — potpuna hermetizacija, automatsko podešavanje svih standarda, a zatim — radio-stanica... Posle drugog alarmnog signala, dangubiti oko skupljanja spasilačke ekipe nije imalo smisla: poslaće mu automatski skuter. A njemu ništa drugo i ne treba. Tokom trećeg dana uključiće svetionik, i potom će mu preostati još četrdeset i osam časova, ne više. Toliko će izdržati u potpunoj usamljenosti bez i najmanjeg napora. Ne bez razloga, njega su upravo zbog moći da se prilagodava svakoj situaciji i ostavili samog — danas je, na primer, spasavanje neke alpinističke amaterske grupe, recimo na Himalajima, uzimajući u obzir sva zemaljska ograničenja i komplikacije, gotovo problematičnije nego spuštanje jednog brodolomca sa tuđe planete ili sa neke letilice. Razume se, sve zavisi od toga da li je zona udaljenosti manje ili više savladana.

Još jednom je proverio jesu li preduzete sve mere predostrožnosti, i odjednom je odozdo osetio snažan udar o pod: tamo se snažnim impulsima probijala »spirala«. Da, biće joj teško da sve ovo sažvaće, pomislio je Kiril.

Kućica se klimala, pocupkujući pod učestalim udarima, koji su već načeli pod na nekoliko mesta. Da čovek dobije morsku bolest. Uzgred danas nije ni doručkovao, a svi su izgledi da ne miriše ni ručak.

Kućica se najzad uspravila na bočni zid. Kiril se otkotrljao u ugao, ali je uspeo da pogleda kroz prozor i shvatio je da se njegovo sklonište već odvojilo od zemlje i da je na spiralnim stubovima, uzdignuto na visinu čovekova rasta. Ne spremaju li se to da ga podignu i bace, kako to čine majmuni kad se domognu jezgra ukusnog oraha? Vesela perspektiva, čak i ako se uzme u obzir čvrstina konstrukcije... Jeste, dižu ga. I to prilično brzo. A vitalni potencijal tih spiralnih motaka takav je da bi ga mogle podići i na visinu Isakijevske saborne crkve...

Zaslepljujuća eksplozija koja ga je naterala da se povuče s prozora, za delić

sekunde ga je zbunila, ali već sledećeg trenutka shvatio je da se nije ni uplašio onoga čega bi morao da se uplaši. Energetski kabl, koji je spajao kućicu sa sistemom baterije... Eto, na to nije ni pomislio. A i da je — šta bi se tu moglo uraditi?...

Sada je raspolagao samo energijom koju daju akumulatori. Ako isključi sve, čak i kondicionar, zalihe će biti dovoljne jedva za održavanje zaštitnog polja... kompjuter se nikako ne može uključiti. Istina, povremeno se može skidati zaštita sa tavanice, a na prozorima se mora ostaviti molekularna propustljivost, inače bi mogao da se uguši. A o ponavljanju alarm-signala nema ni govora. Odvratno. Jedina sreća bila je u tome što su, uplašeni nastalim pražnjenjem, stubovi izgleda prestali da rastu. Do zemlje je pet metara; sojenica na toj visini nije ni toliko loša... A kućica se odatle čak i ne može zbaciti — dole je sve zaraslo u spleteni čestar, u koji su, pored trnja, šumoreći, padale i plavozelene lijane, i isplele gigantski kompaktni dušek. Ako se tako nastavi, prosto će ugušiti jedni druge sopstvenom masom.

Glupake-žutokljunce, i na to treba pomisliti, već su zgazili.

Donekle se začudio spokojstvu s kojim je njegov mozak odbacio bezizlaznost situacije. A šta mu je, uostalom, i ostalo izuzev spokojstva? Otvoriti vrata i sipati vatru, sve dok se baterije ne isprazne? Tako bi se možda i mogao probiti kroz kakvu džunglu. Eh vi, tulipani-proždrljivci, ja vam čak ni sa svojom utrobom nisam ni na zub. Uzalud pocupkujete, podstičete svoj apetit. Evo kako se ispoljava nedostatak elementarne materije...

Otpuzao je od prozora, dokotrljao se do prevrnutog stočića. Jeste, sedeti ovako, dosađivati se u iščekivanju da te sa svih strana čupaju kao puža iz kućice, — poslednja je glupost na svetu. Bilo bi dobro da ostavim poruku Gejru, ali kako uključiti diktafon... Uostalom, zašto diktafon? Negde ovde postoji i stara dobra olovka. I rolna perforirane trake. Ali zašto je hartija ružičasta?... Ah, da, sunce se probija kroz listove »jedra« — hvala bogu da nije naročito vrelo. Znači, ovako: »Gejre, druškane! Pišem ti ne samo zato da prekratim vreme, koliko da ti sebe ne bi nizašta okrivio. I ranije sam imao želju da ti kažem nekoliko otvorenih reči, jer sam se nekako odvikao od opširnog izlaganja svojih misli. Usmenih, u svakom slučaju. Tako ću sada, ako mi okolnosti budu dozvolile, verovatno protraćiti više reči nego što bih ih izgovorio do kraja života, a da sve ovo više ili manje uspešno završim...«

Kiril proviri kroz prozor — crvenkasta senka bila je sve tamnija iako je sunce dosta visoko stajalo. Znači, približava se uljarkina čeljust. Ne žuri se, draga, nemoj sve odjednom. Hartiju ću strpati negde ispod stola — kada akumulatori presuše i verovatno zatvore kućicu, pismo će ostati sačuvano.

»Eto tako, Gejre, ja te ne okrivljujem nizašta — počev od onog trenutka kad si me namamio u kosmos; to si ti samo predložio, a odluku sam doneo ja sam. Nisam ni tada bio toliki žutokljunac da ne bih mogao proceniti svu ozbiljnost sopstvene nesposobnosti. Mada sam je dokraja tek sada shvatio.

Reč je o tome da na Zemlji o čoveku u velikom broju slučajeva odlučuje sticaj okolnosti. Ovde je, međutim, neophodna intuicija. Da, da, upravo ona, ona što u našim zapovestima uvek stoji na prvom mestu. Ali intuicija mora posedovati i jedno neophodno svojstvo — adekvatnost. Inače, ona bi se drukčije i zvala: ćudljivost, fantazija, himeričnost... Moja intuicija je meni uvek podvaljivala. Evo, ako baš hoćeš, i sada: ispod mene okupljeni su proždrljivi monstrumi, ali nemoj ni slučajno pomisliti da su to nekakvi reptili ili gigantski mravi — ne, nego na prvi pogled nevini cvetovi. A ima ih tušta i tma. Po tome kako su se ustremili, trebalo bi da pomislim: progutaće me. Ako,

naravno, skuter ne stigne na vreme.

A meni ih je, i pored svega, zao; dave jedan drugoga, medusobno se unakažuju. Naročito oni najmanji. Za ovih šest meseci, navikao sam da razmišljam o njima kao o nemim zverima. Nije to ni tako smešno, naročito ako bi ovog'trena pogledao dole ispod prozora...

Ti nisi nimalo kriv što si me pre desetak godina uvukao u ovu letilicu — sećaš li se, bila je prosto samo svitac sa Zemlje. Sve što sam tamo napravio, bilo je isključivo delo mojih ruku... ili tačnije, moga uma. Ti ne znaš za to, to ne zna niko, ja ti ni sada ništa neću objašnjavati, a ti mi jedino možeš verovati da sam uspeo da stvorim nešto čudovišno. Neostvarivo sa stanovišta zdravoga razuma. A ostao sam u životu samo zahvaljujući nekakvom čudnom — intuitivnom, valjda — osećanju obaveze da okajem... svoju krivicu... To je bilo nemoguće. A da sve zaboravim? Smešno. Ne znam, Gejre, ne mogu naći pravu reč, a vreme prolazi, i plašim se ne da ću slagati, već da bih kod tebe mogao stvoriti nepotpunu predstavu o svemu tome.

Kratko rečeno, bio sam obavezan da nešto uradim. I deset godina proveo sam kao u zimskom snu — to nije nailazilo, nije se događalo. Sve dok nismo došli ovde, na Makovku. Sećaš li se kako smo jednodušno izmislili predivnu legendu — da je za postojanje ovakvog sveta neophodno čovekovo prisustvo? Ne znam kako ti, ali ja od prvog trenutka nisam verovao, ne samo zbog toga što je lepota — skoro neoboriv argument.

Radi se o tome da je moj prestup, tada, pre deset godina, značio, ako se tako možemo izraziti, — uništenje ljubavi. I sad bih mogao da se obračunavam istom monetom. S kim? Sa vasionom, naravno. Ti ćeš mi već oprostiti visokoparnost.

Bio sam gotovo srećan, Gejre, zato što sam zavoleo taj svet, i on me je time potkupio. Kao srednjovekovni filozof, poverovao sam da se moja ljubav preobraća u životnu snagu kojom se hrane svi o kojima se brinem. Dokazi su postojali — nigde unaokolo nisam video toliko bujnog i veselog cveća. Čak i usred zime.

U poštenu me je šikaru zavela intuicija, zar ne?

A sada ću ti, ako budem uspeo, reći kako zapravo stoje stvari. Sećaš li se, Venja je uvek vrebao nekakvo životvorno zračenje? Mi smo samo primetili da je ono stvarno prisutno, iako se ne može registrovati nikakvim uređajima. I zaboravili smo na njega.

Kao što vidiš, nisu humanoidi, nego je upravo to zračenje neophodno za postojanje života. Isto kao i oni koji su ovde boravili pre nas, mi smo ga samo registrovali, inicirali. Kurkov efekat. Sami sobom, mi svim tim ljutićima nismo potrebni ništa više nego statua Venere miloske. A to što su oni, u mojoj blizini, rasli povišenim intenzitetom, dokazuje samo naličje uzajamnog odnosa izmedu tog još neidentifikovanoga zračenja i nekog od mnogobrojnih polja koja stvara čovekov organizam.

Deca su poodrasla i, kao tigrovi, kad su prešla period mlečne ishrane, počela su da traže »meso«. Sve je jednostavno, počeo je da deluje zakon borbe za opstanak, nema tu nikakvih apstraktnih zakona sveopšte ljubavi. Kad mene pojedu, ona će, sve u slast, početi da jedu jedno drugo. Eto, vidiš li kako je sve jednostavno kad umesto loše intuicije uzmeš u obzir možda ne blistav, ali apsolutno zdrav razum.

Ja znam da skuter već dolazi — verovatno je uronio u kosmička prostranstva, — ali još je daleko, a ova riđa proždrljiva uljarka sasvim je blizu. Obim čaške njenoga cveta takav je da se čitava moja kućica može u nju smestiti. Sada ću pogledati na zadnji prozor... Tako je. U sobi je sve crveno, kapci latica se zatvaraju. S leđa me gleda ogromna retorta — tučak. Čim pojede akumulatore, probiće prozor. To mi nagoveštava

intuicija. A uz sve to i nešto miriše? Pocepan je paketić sa začinima. Ne, Gejre! Miris je, Gejre...«

Probudilo ga je sunce koje mu je udaralo pravo u lice. Uspravio se držeći se za glavu koja mu je bolno zujala. Pošao je prema prozoru — pod ispod njegovih nogu bio je nekako elastičan, upravo kao da je kućica tonula u blato. Poklopac ulaznog ventila se klimao, akumulatori su stajali na nuli. Sasvim indiferentno, Kiril je pogledao napolje i užasnuo se.

Ispod njega bila je mrtva gomila biljaka. Kućica je stajala na nekakvim mrkim skorelim krpama, ispod kojih su se nazirala polegla oborena stabla.

Skrenuo je pogled — na pedesetak metara od kućice pružala se žila antracitove rude, a gdegde su šikljale fontane vrele pare. U vazduhu se dizala prašina i osećao se miris tek prohujale nesreće.

Pojurio je k vratima i ukočio se na pragu: teren je bio unakažen da se nije mogao prepoznati. Ljubičaste, lišajem obrasle padine, bile su isprugane gigantskim kanalima, a površ niske planine, iz koje je izvirao zdenac, rascepila se nadvoje i otkrila pećinu koja je blistala stalaktitima. Ukleti stepenici žlebova išli su do samoga mora, naizmenično se smenjujući s pukotinama koje su nastajale na samim obrubima kanjona. Jedna takva pukotina, široka oko pet metara, zmijoliko je vijugala ispod same kućice, i da nije bilo guste mreže upletenog rastinja, stropoštala bi se u tu provaliju sa svom svojom toliko hvaljenom zaštitom. Ali rastinje se sakupilo ovde, sklizalo se sa cele visoravni, štiteći jedino kućicu, po svaku cenu — kao što mravi ili pčele štite svoju kraljicu, a sada je umiralo s podrezanim korenjem, polomljenim stablima.

A pismo za Gejra?... Ubeđen u njihovu krvožednost, pripisivao im je sotonsku borbu za komad mesa, a biljke su za to vreme plele poslednje etaže svog genijalnog amortizera, nimalo ne brinući da će i same, za samo nekoliko časova, biti preobraćene u trine.

Gospode, kakva sramota...

Visoko, na zenitu, začuo se slabašan signal. U oblaku prašine, koja se još nije slegla posle snažnog zemljotresa, nije se moglo precizno razaznati — je li to skuter kojim upravlja automat, ili jedrilica sa kompleksnom ekspedicijom. Treba odmah ispaliti raketu: svud naokolo su velike pukotine, a, uza sve, tu je i pokidani provodnik pod naponom... Ali, pre svega, pismo.

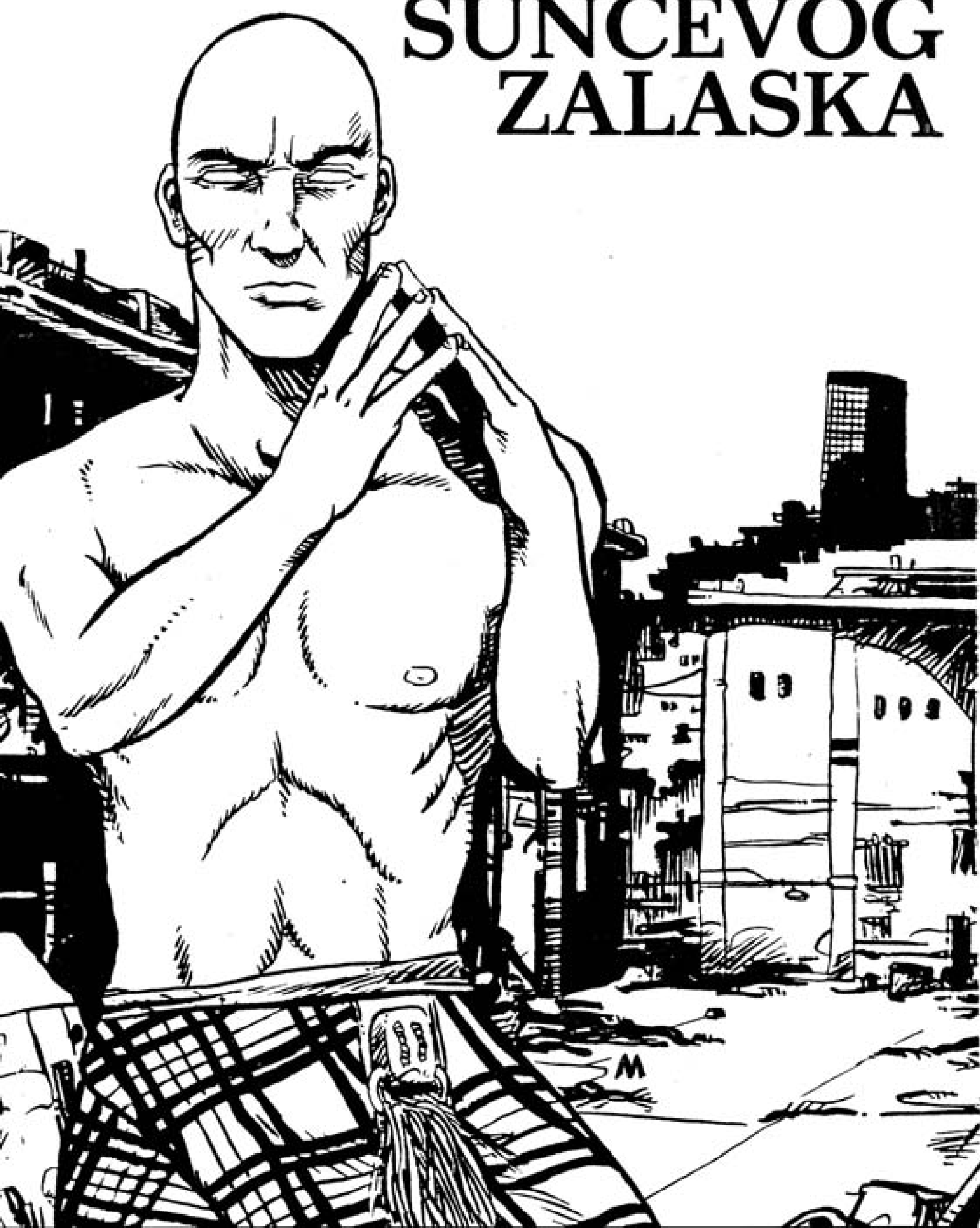
Ispod stola napipao je rolnu perforirane trake, otcepio ispisani deo i, užurbano ga kidajući na komadiće, počeo osmatrati — ko se to ipak pojavio.

Da, bio je skuter... Junačine, navigatori-mehaničari, umalo da zakasne. Kiril ponovo iziđe na prag, da bi bolje video kako se, metući pesak i razbacujući vodu, na samu crtu što spaja kopno i more, spustio lep i veoma okretan brodić.

Motori su se ugasili, odjeknuo je pozivni signal — odvratan, beživotan zvuk na mrtvoj obali. Kiril je, mršteći se, čekao da mu već jednom dosadi, pa da se isključi, i nastavio je mahinalno da kida svoje pismo, a komadići hartije padali su, tako da se više nisu razlikovali jedan od drugog.

VLADIMIR LAZOVIĆ

RATNIK SUNČEVOG ZALASKA

UMESTO PROLOGA:

... Bogovi Nzame, Meber i Nkva utroje sazdaše jedno stvorenje koje je gotovo sasvim ličilo na njih: Jedan mu dade snagu, drugi moć, treći lepotu. Nzame, Meber i Nkva dali su tom prvom čoveku ime Fam, što znači snaga.

Gordo zbog svoje moći, snage i lepote, to prvo stvorenje okrete kud ne valja; ono postade oholo, ne htede više da obožava Nzamea i poče da ga prezire. Bog, sav besan, pozva Nzalana, grmljavinu. I Nzalan dojuri gromko grmeći, munja šinu i zapali šumu.

Sve je buktalo. Zemlja je kao i sada bila pokrivena šumama: Gorelo je drveće, čak i korenje u zemlji, sve se sušilo. Životinje, ptice, ribe, sve bi uništeno, sve satrto. Ali na nesreću, stvarajući prvog čoveka, Bog mu je rekao: — Ti nećeš umreti. A Bog šta daje, to više ne uzima. Da li je prvi čovek izgoreo, šta je s njim bilo, nemam pojma; on je u životu jer je besmrtan, ali gde je? Moji preci mi to uopšte nisu rekli.

»Legenda o postanju«
Ekvatorijalna Afrika

1.

Sunce na smiraju bilo je krug blagog sjaja, delom već iza horizonta.

Mutna, žućkasta svetlost letnjeg sutona probijala se kroz prozore sa ostacima stakla, a po uglovima sobe već su počele da se skupljaju senke. Još je jednom pogledao napolje, na mrtve i mračne oblakodere i puste, ruševinama zakrčene ulice. Sa ovog mesta, sa jednog od poslednjih spratova ove vitke zgrade, mogao je da vidi daleko ispod sebe.

Svuda dokle je pogled dopirao, prostirao se mrtvi grad.

— Vreme je — reče poluglasno sam sebi kao i svake večeri.

Stajao je nag i mišićav, u praznoj sobi u kojoj su se senke produžavale, i gde ne beše nikakvog nameštaja, izuzev vreće za spavanje i njegovog otvorenog crnog kofera na podu. Znaci propadanja bili su uklonjeni iz ove sobe.

Najpre, je obukao uske pantalone od crne kože, s opasačem na kome se isticala samo ovalna, srebrnasta kopča, sa stilizovanom lobanjom. Zatim je navukao prsluk kratkih rukava, i ovaj od crne kože, ne potrudivši se pri tom da ga zakopča na grudima. Istina, taj prsluk beše oklopljen — mogao ga je zaštititi od metka i noža — ali sam vlasnik kao da je izazivao tu mogućnost. Sagnuvši se, obuo je meke, kratke čizme.

Na dnu kofera ležalo je oružje.

Uzeo je nož u kožnim koricama i izvukavši ga, proverio kako je naoštren. U širokom, sjajnom komadu metala sa dvostrukim sečivom mogao je da se ogleda. Vratio ga je u korice i privezao kaišem ispod levog kolena. Ispod desnog, pričvrstio je kratki aluminijumski tobolac sa poklopcem. Pre nego što je pritegao remenje, otvorio ga je i letimično pogledao snop sjajnih, metalnih strelica. Bilo ih je dovoljno.

Pošto je završio sa ovim, izvukao je dve uske cevi mutnog sjaja: Svaka je na jednom kraju imala savijeni metalni deo, koji je podsećao na luk. Cevčjca je bila spojena sa sredinom savijenog luka, a na njegovim krajevima bila je pričvršćena zategnuta metalna tetiva, koja je prolazila i kroz prorez na cevčici. Potezom poluge, tetiva se zatezala, u cev se stavljala strelica, a promenom položaja poluge, iz oružja je bešumno izletalo smrtsnosno sečivo, izbačeno otpuštanjem tetive. Oružje je bilo vrlo efikasno do trideset metara daljine.

Jedan ovakav minijaturni samostrel pričvrstio je za levu podlakticu, a drugi za desnu. Zatim je pažljivo zategao tetive, i u cevi postavio strelice.

Proverio je da li u pojasu ima svoj najlonski konopac, pažljivo namotan.

Bilo je još raznolikog oružja u koferu: veliki luk od lakog metala, na sklapanje, visok skoro dva metra; nekoliko noževa za bacanje, jedna vitka kriva sablja slična

samurajskoj, kao i dva automatska pištolja i municija za njih. Municija je bila dragocenost u ovom svetu.

Uz pištolje ležali su i prigušivači. Prezrivo se osmelmuo okrznuvši in pogledom. Smejao se sigurnosti koju bi mu dalo automatsko oružje. Sve to je ostavio. Opredelio se noćas za borbu iz neposredne blizine.

Pred malim ogledalom naneo je na svoje lice sitan crni prah iz kutijice koju je nosio u jednom od džepova. Isto je učinio sa svojim golim rukama. Ovako, sav u crnom, sa nagaravljenim licem, biće vrlo teško uočljiv u mraku. Na oči je stavio široke, tamne naočari — u stvari, pasivan infracrveni uređaj za osmatranje. Naprava je omogućavala da se vidi i pri svetlosti zvezda, u noćima bez meseca. Sa podešavanjem na drugi režim rada — bilo je moguće uočiti toplotno zračenje živog bića.

Kad je završio, ponovo je pogledao kroz prozor, napolju se već uveliko smrkavalo, ali svetla je još uvek bilo dovoljno da su se stakla njegovih naočara odmah polarizovala i prilagodila, čuvajući mu oči od preterano pojačanog sjaja. Onda je navukao rukavice i odmerenim korakom krenuo niz stepenice na ulicu. Ubrzo će biti potpuna tama, znao je to i krenuo da zauzme što bolji položaj pre nego se oni pojave. Sad je bio u srcu zabranjenog grada.

Napolju postoji samo neprijatelj.

Bio je profesionalac, jedan od najboljih egzorcista koji danas rade. Valjda najbolji — mislio je, dok je stajao pred vratima udahnuvši duboko, spreman da zakorači napolje. U svakom slučaju bio je jedini koji je do sada ušao u ovaj grad, u srce zabranjene teritorije. Prvi dovoljno hrabar — ili lud — da se ovde suoči sa Smrću, rešen da pobedi.

Napolju ga dočeka noć.

Držeći se prolaza uz zidove, polako je krenuo ulicom u pravcu u kome je pretpostavljao da je bio nekadašnji gradski centar. Bez i najmanjeg šuma, mačijim korakom, kretao se kroz pomrčinu razrušenih ulica odakle se, kad bi podigao oči, videlo mračno nebo i tek poneka zvezda. Ničeg živog nije bilo u ovom tamnom lavirintu, kojim se on kretao tako sigurno kao da su ulice okupane svetlom.

Ničeg osim Smrti, koja je negde blizu.

Osmehnuo se krajem usana, pomislivši da na njegove protivnike gledaju kao na oličenje smrti. Jer, on ih je pobeđivao. Samo ime — egzorcist — nije izmislio on. On nije isterivao zle duhove u klasičnom smislu. Ali to ime, njemu i sličnima, dali su drugi ljudi — a protivnici s kojima se on suočavao, imali su ponešto zajedničko s tim zlim dusima.

Široka avenija otvorila se pred njim, uglavnom nezakrčena u svom središnjem delu. Uopšte, ovaj grad bio je odlično očuvan: Verovatno da su u Vreme vatre na grad bačene neutronske bombe, ili nešto slično. Možda nervni bojni otrovi, mislio je dok se kretao među senkama, stapajući se s tamom. U svakom slučaju, ova rušenja potiču više od starosti i raspadanja, nego od ratnih razaranja. Samo su stanovnici nestali, možda baš svi umrli istog dana, ko zna.

A grad su naselila *Deca tmine*.

Na mutnoj, crvenkastoj pozadini, u avetinjskom sumraku — kako je on video okolinu kroz infracrvene naočari, uočavao je sasvim dobro prepreke i sumnjive senke. Tu i tamo — iskričava sumaglica, mesta pojačane topline, ali on ih je prepoznavao kao mesta preko dana zagrejana od sunčeve toplote. Si-gurnim korakom išao je dalje, osluškujući, zastajući ponekad i osvrćući se.

Nikad dosad nisu ga iznenadili.

Njegove čizme meko su gazile. Tišina je bila potpuna.

Procenio je da je sad negde u najužem centru. Izgled okolnih ruševiha potvrđivao je to. Zaustavljen u senci, primenio je jednu od vežbi za samokontrolu. Ne više od tri minuta — da bi njegov um postao otvoren, osetljiv, ispražnjen. U slično stanje mogao se dovesti i nekim drogama, ali nije voleo droge zbog onog posle.

Bio je možda najbolji egzorcist — jer bio je otporan na telepatsku moć mutanata. Osećao bi snagu njihovog uma, ponekad bi to izuzetno bolelo — ali oni nisu bili u stanju da uspostave kontrolu nad njim,

da ga nateraju da sledi njihove misli i njihove pokrete — do sopstvene smrti.

Bio je imun na najstrašnije oružje Dece tmine. A oni su to znali, i plašili ga se.

Među njima imao je puno imena: Bezdušni, Nedodirljivi, Nemilosrdni... Jer, bio je legenda.

Stop. Ovaj sjaj u sablasnom pejzažu pred njegovim očima, ovo je drukčije: To nisu zagrejane tamne površine, koje noću ispuštaju toplotu. Ovo je bio toplotni trag živog bića. Doskora, neko je stajao ovde.

Poput mačke, prebacio se preko gomile krša i blokova betona. Tako zaklonjen, provlačio se izmedu naslaga po ivici ulice, i ruševnih zidova sa strane. Zaključivši da je blizu raskrsnica, lagano je izvirio iznad gomile otpadaka.

Četiri mutanta, ni više ni manje. Možda su ga već osetili, uznemirili se — ali sad je kasno. Video ih je — oni su, znači, mrtvi.

Kad je iz senke ispružio obe ruke prema njima, osetio je paničan pokret u svom umu. Zapljusnuše ga strašne vizije, ali određena neosetljivost i uvežbana samokontrola učinile su svoje: Te slike, koje je sasvim nejasno video, nisu ga nimalo plašile.

Sa ove daljine nije mogao promašiti.

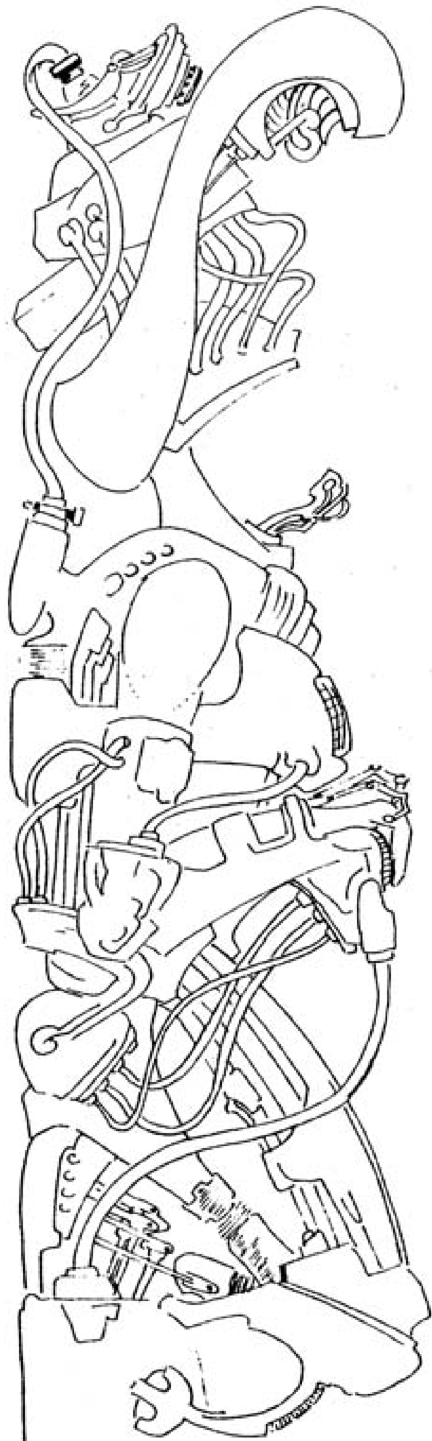
Dve strelice izleteše uz tihi fijuk sa njegovih ruku, dve senke tamo pred njim padoše na zemlju, jedna kriknuvši, druga ječeći, sada sve slabije. Druga dva mutanta pokušala su da pobegnu, uplašeno tražeći prolaz. A on je već menjao zaklon, trčeći pognut da im preseče put, i usput ponovo zatežući samostrele.

... Blesak sećanja i svesti, sada, kad je izgubio mentalni kontakt. Kratkotrajna slika: Isto ovako je trčao onda, poslednji put, kad je pomislio da će uhvatiti svog čoveka...

Obišavši ovaj kraj preko dana, odlično je upamtio raspored ulica. I nije mu bilo teško da se postavi gde treba, tako da dva begunca, trčeći preplašeno, nalete baš na njega. Samo se uspravio iz zaklona pred njima, kao duh, i sa ispruženih ruku uputio još dve smrtonosne strelice.

Ova dvojica nisu ni kriknula.

Četiri za jednu noć bio je dobar posao — a tek je počeo. Razmislivši za trenutak,

priđe da pogleda ova dva nepokretna tela, zatežući istovremeno tetive na oružju. Učinilo mu se da čuje neki slab zvuk.

Neko je tiho cvileo.

Da li mu se učinilo da je jedna od senki odbacila nešto, kad ju je pogodio? Da li? Prišao je i nagnuo se nad leševima: Jedan muškarac i jedna žena, mutanti, nepomični. Opet tiho cvlljenje sa strane, vrlo blizu. Nije pogrešio. Samo se okrenuo — i video dete, da dete, bebu.

Beba-mutant ležala je na stomaku, nespretno pokušavajući da puže — što nije umela — i kad je ponovo zacvilela, osetio je slabašan drhtaj u grudima.

Jer posle toliko vremena, i posle svih života koje je uzeo — bio je zbunjen za tren. Osećao je ovu zbunjenost, i delom svog uma bio je začuđen — otkuda ona. Treba ubiti mutanta, ali dete do sada nije ubio. Još ne. Možda poslednji trag savesti.

Samo jedan trenutak stajao je neodlučan.

A onda ga je više ruku zgrabilo s leđa i oborilo na zemlju, dok još nije stigao da shvati šta se dešava. Bilo ih je mnogo i tako su ga pritisli svojom težinom, da je s mukom hvatao vazduh.

Ovog puta su ga iznenadili.

2.

Nije znao koliko dugo je ležao bez svesti.

Više nije imao naočari, i oko njega je vladao potpuni mrak. Bolela ga je glava, verovatno od udarca. Bol je osećao i u ramenu i u stomaku. Ruke su mu bile vezane.

Više je naslutio, nego što je video nečije prisustvo pored sebe. Pokušao je da se pridigne na slami na kojoj je ležao, da bi zaštitio stomak i grudi. A onda je svojim umom primio poruku — čudnu, hladnu, ali ubedljivu. Ne pretvorenu u reči, ali smisao je bio: Ne boj se. Neću te udariti.

Iskrivio je usne: — Bojim? — pomisli.

Uspeo je da sedne, naslonivši se leđima na zid iza sebe. Učinilo mu se da je oko njega prisutno više osoba. Nije video, ali osećao je pokrete, čuo disanje, nešto što je ličilo na šapat.

Deca tmine bila su oko njega.

Serija strašnih prizora, zastrašujućih lica, sporih umiranja, munjevitom brzinom prođe kroz njegov um. A ondaraču tih, neobičan glas iz tame.

— Biće ipak bolje da govorimo, jer nas ovako nećeš dobro razumeti. Nismo ni pomislili da bi ti mogao postati naš zarobljenik, Bezdušni.

Pauza.

— Znate ko sam? — reče muklo.

— Znamo. Dotakli smo tvoj um, i znamo. Ne plaši se ovih ovde - došli su samo da te pogledaju. Mnogima od njih ti si pobio srodnike. Žele da vide kako izgledaš, ti koji si živa legenda... A zatim će odlučiti na koji način ćeš umreti.

Ni ovo ga nije preterano uplašilo — o tome je imao svoje mišljenje. Umesto odgovora, samo je uzdahnuo.

Ćutanje oko njega.

— Reci mi, Bezdušni — opet se javio isti glas, koji je delovao starački: — Reci mi, zašto nas toliko mrziš? To ne mogu da vidim iz slika koje premećeš u umu.

Odgovoriti?

— Mrzim vas... od one noci kad se moj očuh, i sam egzorcist, nije vratio. Mrzim vas od one druge noći, kad su mutanti ubili jedinog prijatelja koga sam imao... Mrzim vas od onog jutra, kad sam stigao prekasno. Devojku koju sam voleo, već behu ubila Deca tmine. Želiš još? — A u sebi se smešio lažima koje je ređao. No, mogao je da se kontroliše, Uhvatiće samo nejasan prizvuk nečega u njegovim mislima. Nije to bila nemaskirana laž.

Ćutanje.

— Možda je sada ponešto jasnije. Ali s te strane možeš biti miran, Bezdušni. Ni ti nama nisi naneo manju količinu bola. Svojski si se trudio.

Tišina je potrajala još neko vreme, a onda je osetio da se povlače. Iscrpen, u mraku i bez vode, zaspao je.

Kad se probudio, ugledao je mutnu svetlost. Svetlo je značilo da je napolju dan, ali bilo je suviše mutno da bi raspoznao nešto više, od jedne senke koja je stajala pred njim. U hodnicima Dece tmine uvek je bilo mračno. Dnevno svetlo,

bilo kakvo svetlo, predstavljalo je bolnu senzaciju za njihove oči, a čak bi i po koži dobili plikove slične opekotinama, posle dužeg izlaganja podnevnom suncu. Zauzvrat, samo svetlost zvezda bila je dovoljna da bi se snalazili savršeno. Noć je bila njihovo vreme.

I imali su telepatske sposobnosti.

Ovaj malobrojni mutantski soj bio je najčudnija posledica totalnog, poslednjeg, Velikog rata.

— Ustani, Bezdušni, i podi za mnom — progovorila je senka. Glas je bio mek, ženski. Uspravio se, pomažući se vezanim, utrnulim rukama, i stojeći pogledao u nju. Nazirao je mršavo lice s krupnim očima i s dugom, potpuno belom kosom, karakterističnom za Decu tmine. — Završimo s tim — reče u sebi.

— Beba će živeti — reče ona tiho. Ukočio se, jer to je pomislio trenutak ranije, to je bila njegova neizgovorena misao.

— Razumela sam odjeke tvojih poslednjih misli. Iako si pred očima imao blisku smrt, poželeo si, odjednom, da ta beba ostane živa. Hoće. Našli smo majku koja već ima jednu bebu, ali moći će da hrani i ovu. — Poćuta časak. — Zašto si to pomislio?

— Zašto bih to tebi rekao?

— Pa... možda, jer ja sam sestra njene majke. — Nije dodala: »...koju si ti ubio.«

Dok je stajao ukočen, pod spuštenim kapcima video je dugu kolonu duhova, sve one koje je ostavljao iza sebe, u noćima dok je radio svoj posao. Uhvaćen. Da li ga to stiže umor?

Definitivno je prihvatio da ona razume njegove misli, mada ne baš precizno, kad je dodala:

— I nećeš umreti, toliko mogu da ti kažem. Pođi za mnom. — Okrenula se, a on je sporim korakom krenuo za njom, spotičući se u uskom hodniku.

Nije ga dugo vodila podrumskim prolazom kad su skrenuli i našli se u ovećoj prostoriji osvetljenoj svetlošću nekoliko sveća, koje su gorele na stolu od grubo tesanog drveta. Okolo, na stolicama ili drvenim sanducima sedelo je desetak mutana — uočio je tri žene među njima, svi belokosi, svi obučeni u jednostavne platnene haljetke. Shvatio je da su sveće tu zbog njega, da bi mogao da ih vidi. Svi oni izbegavali su da gledaju u plamen, a nekolicina je čak imala tamne naočari na licu.

Posadiše ga da sedne na neki stari sanduk a žena koja ga je dopratila, preseče mu veze na rukama. Bilo ih je više i bili su snažni — no nije zbog toga odbacio misao o bekstvu. Sedeo je, trljajući bolne zglobove svojih šaka, i čekajući da čuje šta žele,

Zašto su ga oslobodili? To nije očekivao.

Jedan od Dece tmine, bledog i izboranog lica, progovori naspram njega, dok mu se plamen sveće ogledao u zatamnjenom staklu naočara.

— Kada je pre mnogo godina jedan od vaših ubio mog brata, i to tako što ga je ostavio vezanog da leži na najjačem suncu, zarekao sam se da neću poštedeti nijednog čoveka koga sretnem. I sada, baš meni je pripalo da oslobodim tebe, Bezdušni, i da te ubedujem da prihvatiš nešto.

Gledao ga je, i nije mogao da poveruje da ga je dobro razumeo. A mutant, po svoj prilici vođa, nastavi:

— Ali desilo se mnogo toga u međuvremenu. Prihvati savet koji sam ja prihvatio: Pokušaj da za kratko zaboraviš sve mrtve

što su između nas, i pokušaj da me slušaš, a da ne budeš zaglušen mržnjom. Samo da me slušaš. Samo za kratko, uloži napor i zaboravi da smo neprijatelji — da smo to još uvek. Samo pažljivo slušaj, pa onda izvedi zaključke.

Čak i preko stola, i pri slabom osvetljenju, mogao je da nazre crvenkasti sjaj u očima onih koji su sedeli okolo. Bilo je nečeg uznemirujućeg u njihovom izgledu, i ljude su najčešće podsećali na aveti.

Mutant je uzdahnuo:

— Pokušaću da te ubedim da se pojavila... opasnost. Na ovom svetu ne postoje više samo ljudi i mutanti. Sada postoji još nešto — a to je podjednako opasno i za nas, i za vas. To što smo ga mi prvi postali svesni, nipošto ne znači da biste vi ostali pošteđeni. Ne. Ugroženi smo svi.

Zaćutao je, kao da procenjuje učinak svojih reči na neprijatelja. Nešto tiše, dodao je:

— Ali glupo se osećam dok te oslovljavam imenom Bezdušni, zbog toga jer želim da te zamolim za nešto... A zbog toga što moram da te molim, osećam se još gore. Zovi me Kor. Koje je tvoje pravo ime?

Blesak razumevanja obasja led njegove svesti. Da, najzad! Zurio je u vodu, da bi onda s naporom prevalio preko suvih usana.

— Ja sam... Torin.

— Kad bi mogao da pratiš moje misli, Torine, bilo bi ti jasno da ne lažem. Cele noći većali smo i svađali se oko tebe. Svaki drugi... egzorcist, bio bi ubijen brzo. Ali saznali smo da smo zarobili Bezdušnog i podelili se. Jedni su bili za to da umreš, ali na poseban način. A drugi, na kraju i ja s njima, bili su za to da te oslobodimo, i pokušamo nešto s tobom. — To je izgovorio s gorčinom. — Neverovatno, Torine, ali potreban si nam. Možda zato što nisi običan čovek. Među svojima si poznat i poštovan. Strahopoštovanje, rekao bih. Zato ćemo pokušati.

— Zbilja očekuješ da sve što postoji među nama možeš da ukloniš jednim govorom? — Torin je to izgovorio tiho i razgovetno. Da, glumio je — ali predobro, da bi oni to otkrili. Tako dugo spremao se za ovo.

— Ne. I mislim da posebno ti, Torine, uživaš u ubijanju.

— A šta drugo očekuješ da radim, kad neko ulazi u moj um kao u razgrađeno dvorište, kako mu se prohte, kad može da pokreće predmete na daljinu, potčinjava volju drugih ljudi — da bi uništavao?!

— Da bi uništavao one, Bezdušni, koji nas progone kao divlje zveri, kao čudovišta, zato što smo različiti, što želimo da živimo drukčije! Nas je malo, a vi činite sve da iščeznemo.

— Ne, i među ljudima ima mnogo izmenjenih...

— Ali niko nema telepatske sposobnosti. Zato smo osuđeni, zato nemamo pravo na život.

Torin je već zinuo da odgovori kad jedan starac-mutant, zboranog, bledog lica, viknu:

— Dosta!

Obojica ga pogledaše iznenađeno, a on reče, malo tiše:

— Umuknite, i pokušajte da završite ono zbog čega smo ovde.

Kor uzdahnu i sklopi šake na stolu ispred sebe.

— Dobro. Pokušaj da prihvatiš osnovnu pretpostavku, Torine. Nikad ne bismo ovako razgovarali s nekim čovekom, da nismo suočeni s pretnjom. Ali i vi ste suočeni s istom pretnjom. Da li je ovo samo naš manevar, kojim hoćemo da vas zavaramo? Prosudi sam. Čak i ako ne prihvatiš ono što nudimo, možeš otići posle ovoga svojima. Slobodan si, mada... — nije završio rečenicu. — Ako ništa drugo, znaćeš o čemu se radi kad budete suočeni sa simptomima.

Torin nije protestovao, samo se bolje namestio, spreman da sasluša. A u sebi, morao je da priguši jedan osecaj: zadovoljstvo lovačkog psa koji je najzad na tragu.

— Jasno ti je da su Deca tmine mentalno vrlo osetljive osobe, koje mogu da razlikuju više vrsta mentalnog dodira. Najzad, mi tako komuniciramo. Bez obzira na raznovrsnost, moguće je uočiti nekoliko vrlo širokih, grubo rečeno, tipova misaone aktivnosti.

Torin dotače rukom spuštene kapke. Da, znao je to.

— Kad Dete tmine izgubi svoje mentalne moći — onda je to najveća moguća nesreća, jer mi naš odnos gradimo na takvoj komunikaciji. Iskustvo nam kaže da se naše moći mogu izgubiti, samo ako prođemo kroz neko užasno iskustvo. Ujedno, za tog... mutanta to znači kraj, jer umreće brzo posle toga.

— A skoro da nisu zapamćeni slučajevi gubitka mentalnih moći i umiranja koje to povlači, do sada.

— Najzad: sad imamo desetak takvih slučajeva u kratkom periodu, a to je ravno epidemiji. Samo, pre nego što počneš da likuješ, odgovori mi iskreno — kao što ja tebi govorim — na nekoliko pitanja:

— Video si više ljudskih zajednica. Da li se u poslednje vreme povećava broj mentalnih oboljenja, da li se pojavljuje više uzastopnih slučajeva nekog težeg oboljenja, sa sličnim simptomima?

Torin je razmišljao.

— Mislim da ne... Doduše, u zajednici kojoj ja pripadam, u poslednje vreme bilo je tih slučajeva, ali se mogu nabrojati na prste, i simptomi nisu bili toliko neuobičajeni. Neobično je to što su svi oni bili mahom mladi ljudi, ali... Svi su ubrzo umrli. Video sam to samo jednom. Kao da ničeg više nije bilo u pogledu, u umu tog čoveka. Potpuna praznina. Samo, zar to nije normalno za svet koji je imao nuklearni rat i u kome se posle tolikog vremena još uvek rađaju mutanti, sa i bez paranormalnih sposobnosti. Nije li?

— Nije. Nije jer su pojedina Deca tmine imala mentalni dodir sa takvim umom, za koji su jedino sigurni da nije bio ljudski. Do dodira je obično dolazilo u trenutku smrti onoga, koji je kratko vreme pre toga izgubio telepatske i sve mentalne moći.

Sad su ćutali i gledali jedan drugog.

— Šta hoćeš da kažeš? — najzad reče Torin.

— Kažem da se pojavio neprijatelj koji je inteligentan. Kažem da se ta inteligencija razlikuje od ljudske — jer utisak, posle dodira s njom, zastrašujući je. I kažem da taj neprijatelj napada umove kako Dece tmine, tako i ljudi. Rezultat je smrt.

Pa ti si bolji nego što sam mislio — pomisli Torin. Glasno reče:

— Zašto? Ko je on, i zašto to radi?

— To ti reci meni. Ništa određeno ne znamo.

— Možeš li to da dokažeš? — upita Torin.

— Mogu da ti prenesem delimičnu sliku, naša sećanja o braći koja su bila potpuno normalna po našim merilima, zatim iznenada obolela i umrla. Mogao bih da ti prenesem utiske onih koji su osetili prisustvo nevidljivog neprijatelja, ali ne verujem da bi ti to koristilo, zbog tvoje imunosti na mentalni uticaj. Ne bi mogao da razumeš ove potpuno vančulne utiske. I tako, stižemo do naše ponude.

Torin protrlja oči koje su ga pekle. Osećao je pritisak u glavi, umor u celom telu. Ova noć počinje da liči na košmar.

— A to je? — prošapta.

— Nudimo saradniju. Nudimo mir — ili primirje, ako ne može drukčije. U svakom slučaju, možeš obavestiti ljude — valjda će se naći neko dovoljno pametan da shvati opasnost. A tebi, baš zbog tvoje delimične otpornosti, predlažemo da nam pomogneš, jer tako pomažeš i sebi, i ljudima. Protivnik je vrlo jak i vrlo opasan — zajedno možda imamo šanse.

Torin ga je dugo posmatrao, ne progovorivši ništa. A u sebi morao je da uloži izvestan napor da se ne nasmeje.

3.

Bio je suton u mrtvom gradu a njih dvoje stajali su na ulici, u senci tihih zgrada s praznim dupljama prozora. Senke su postajale sve tamnije, ali ona je ipak imala na licu svoje zaštitne naočari.

Njemu one nisu bile potrebne.

Bio je ponovo Slobodan, ponovo sa svojim oružjem, mogao je da ide kud hoće. Samo, dao je reč.

Ona je stajala kraj njega, za čitavu glavu niža, i u sutonu upadljiva sa svojom dugom, potpuno belom kosom. Imala je samo jednostavni tamni haljetak, pričvršćen pojasom, i ništa više.

— Osećam nemir u tebi — reče ona tiho. — Ako ipak želiš da odustaneš, sad je prilika.

Pogledao ju je, dvoumeći se da li da svoj odgovor pretvori u reči, ali shvatio je da samo tako može dobro da se izrazi.

— Ne. To je nervoza pred nepoznatim. Ubedili ste me. Poverovao sam. Dao sam reč.

— Tako visoko ceniš svoju reč?

Nije odgovorio.

— To je dobro. Ima bar neke sličnosti među nama. Mutant ne daje reč, jer zna da će svako razumeti njegovu misao. Ali to što je mislio — to je kao da je dao reč.

— Ti nisi uznemirena?

— Jesam. Ali ja se vrlo dobro kontrolišem. Umem da odagnam strah, da se koncentrišem na ono što treba da uradim. Stvar tehnike.

— Nisi uplašena?

— Ne mislim o tome na taj način. Postoji opasnost, mogu da pomognem da se učini nešto. Ti možeš da pomogneš. Meni je bitno da si ti iskreno pristao da sarađuješ.

Torin poćuta malo.

— A svi oni mrtvi među nama?

— Uspevam da ne mislim o tome, jer svi smo ugroženi. Ovo je teže. A shvatam da otprilike i ti sada osećaš tako. Potisnuo si uspomene u sebi.

— Poverovao sam ti, bila si tako ubedljiva.

— Bila sam samo tehničar, Torine. Zadužena da ti prenesem naše slike i naša sećanja, onoliko koliko možeš da razumeš, da bi se uverio da postoji opasnost. Nisi morao da doživiš sve detalje užasa. Ali pustio si me u svoj um — i radila sam što sam bolje mogla. Pristao si da me slušaš, to je bilo glavno. Video si najvažnije.

— Svejedno. U umu sam razgovarao s tobom. Poverovao sam tebi, tvojim mislima. Hoću da kažem... da se to nikad pre nije desilo. — Torin se očigledno mučio da nađe reči. — Slike nisu bile jasne, ali ti si bila prvi mutant koga sam se trudio da razumem. Poverovao sam... tvom strahu.

Sad ona ništa nije odgovorila. Da li se samo nasmešila krajevima očiju, ispod velikih tamnih naočara?

— Kako se zoveš? Ema, ništa više?

— Samo Ema. Deca tmine uz ime upućuju i određen... mentalni naboj, ali to za tebe nema značaja.

Dodala je posle kraćeg ćutanja:

— Onda, kad sam uhvatila tvoje misli o bebi, tek nekoliko misli ali snažnih, neobičnih, pomislila sam... da si možda čovek s kojim se može računati.

Sad je skinula svoje zaštitne naočari.

— Noć je, ovo mi više neće trebati. Pođimo.

Osmehnuo se — i na lice navukao svoje infracrvene naočari. Izgleda, pomislio je, uveriću na kraju i samog sebe da je to tako. Krenuli su.

Torin je sada bio malo drukčije opremljen. Mutanti su doneli njegove stvari iz skrovišta na vrhu one zgrade: Sad je o pojasu, na svakom kuku imao po jedan pištolj u futroli. U tobolcu na leđima nosio je veliki rasklopljeni luk i strele za njega. Osećao je težinu svog velikog noža, pričvršćenog ispod levog kolena. Ema je išla kraj njega, sama bez oružja.

— Da li stalno osluškuješ moj um? — upitao je u jednom trenutku.

— Ne, veruj mi. Nastojim da osetim samo velike promene raspoloženja, jer to može da znači da si opazio nešto, pre nego što mi to saopštiš. Pokušavam da ne ulazim u tvoj um... kao u razgrađeno dvorište.

Opet se osmehnuo. Bile su to njegove reči.

4.

Stajali su na širokom, mračnom trgu. Visoko iznad njih, crno nebo osuto zvezdama i veliki, pun mesec. Vedra letnja noć.

— To je ovde? — upita Torin.

— Da — reče Ema. — Poslednji put se desilo ovde. Ujedno, to je napad do sada najbliži našem naselju. Nas ovde nema mnogo. U ove delove grada nismo ni zalazili. Tog mutanta... — opet je tražila reči — našli smo ovde. Bio je živ, ali bez ikakvih svesnih misli. Potpuno prazan. Sedeo je i bezglasno plakao. Baš tu, osetila sam ONO.

— Ti si dodirnula tu neljudsku svest?

— Nas četvoro bili smo ovde. Kako je izgledalo? Delimično sam to uspela da ti prenesem. Ili rečima: kao kad se nagneš nad otvorom bunara, a odozdo iz tame, zapljusne te ledeni vazduh koji te svog ukoči. Kao kad ležiš u polusnu— a na grudi ti odjednom padne zmija, velika, vrlo hladna, sluzava, što šišti i palaca jezikom. Kao dodir Smrti. A u svim tim istovremenim slikama, oči: tamne, bez beonjača, hladne, nepokretne... Ili na neki užasan način, nasmešene.

Znam, pomisli Torin. Noć kao da postaje hladnija — ili se njemu to samo učinilo.

— Ostali su u telepatskoj vezi s tobom?

— Jesu, veza traje. Ako išta vidimo — znaće i oni. Ako... se mi ne izvučemo.

Ema je izgledala zamišljena.

— Ali čini mi se... verovatno sam suviše napeta. U onim trenucima kad sam dodirivala tvoj um, povremeno, da bih osetila tvoje raspoloženje... stalno sam imala osećaj da postoji još nešto. Još nešto duboko, dobro zaštićeno u tebi, što ne razumem, što mi izmiče. Stalno izmiče. Nešto zatvoreno. Sasvim sigurno, umorna sam, ali taj utisak nije me napuštao.

Umesto odgovora, Torin je sklopio veliki luk.

— Ne verujem u duhove. Ako neko i razara umove — taj neko ima telo. Ako ima telo, mogu ga raniti... Mogu li nam tvoji priteći u pomoć?

— Na žalost, ne. Suočićemo se sami. Da nas je više ovde, to bi bilo sumnjivo, i to biće moglo bi postati podozrivo. Dvoje je broj koji izgleda obično. Uostalom, znaš to. Samo... svi oni slučajevi uništavanja svesti, sva ta Deca tmine zatečena su sama. Mi ga očekujemo.

— Smatraš da će napasti prvo mene?

— Da, jer je sigurno da može uništiti i čoveka i mutanta. Ali ti si imun — znaće da si bar donekle imun, kad dotakne tvoj um. Ti si nov, nepredvidljiv, opasan. Drukčiji si. Pokloniće pažnju tebi. A ja ću ti pomoći udružujući um s tvojim, fazirajući ih. To što ćemo napraviti nije tako lako slomiti. A dotle možeš pucati. Ili ću ja uočiti neku njegovu slabu tačku. Ili moji mogu sugerisati čime da ga napadnem.

— Ili smo otpisani.

— U svakom slučaju, Deca tmine će saznati više. S tim se možda može pregovarati sa ostalim ljudima, ako mi sad propadnemo.

— Veruj da ću se ipak vratiti da što sam saznao sam ispričam svojima — osmehnu se Torin.

Sporim korakom obišao je trg, tražeći najbolje mesto za čekanje. Ema ga je sledila napeto osluškujući, svojim umom sva okrenuta noći oko njih.

Ovoga puta Torin je uzeo malu, zagasitožutu pilulu. Stimulans će mu potpuno razbiti pospanost i izoštriti sva čula u dužem periodu. Biće prilično mučno sutra, kad dejstvo droge prođe — ali to je bila beznačajna cena. Pa i to što pilule narušavaju nervni sistem, ako se uzimaju duže.

Sopstvenom samokontrolom bio je u stanju da priguši strah — ali lagao bi kad bi rekao da se ne plaši uopšte. Da, bojao se — ali to osećanje potiskivao je u dubinu svesti, koncentrisan na okolinu, s lukom u rukama. Ovo je bila opasnost s kojom je morao da se suoči — jer to je bilo ono za čime traga. Ako se traganjem može nazvati ono što radi TOLIKO DUGO.

Večeras bi mogao saznati da li se isplatila sva ta surovost — dok je tražio NJEGA.

A onda, osetio je još nešto: godine lova naučile su ga da raspoznaje svoja osećanja, da shvati svoja raspoloženja. Ovo noćas nije zebnja usamljenog lovca, u tami i pred nepoznatim. Ovo je bila slika koja se prvo nejasno, a onda sve potpunije oblikovala u njegovoj svesti:

Šuma. Siva dnevna svetlost. Stogodišnji hrastovi zavijeni u maglu. On se polako probija kroz tu šumu, hladno je, visoka paprat je vlažna... Samo, posle rata, ima li na svetu uopšte tako gustih šuma? On polako hoda, nepogrešivo nalazeći stazu kroz pramenove magle.

Zašto ta slika? Zašto sad?

On je drukčije obučen, o pojasu ima samo mač. Probivši se iz šume, izbija na senoviti proplanak, okružen tako visokim drvećem, da ga sunce može obasjati samo u podne. Na sredini proplanka hum-

ka, a na njoj nekoliko velikih, uspravljenih, grubo tesanlh kamenova poređanih u krug. Mesto gde druidi...

Onda je među kamenim gromadama spazio siluetu čoveka...

A što je najčudnije, imao je utisak da je sve to jednom, nekad već video. I da to ima veze sa ovom noći i sa opasnošću koja vreba u njoj.

Slika se proširivala, kao sećanje koje protiv njegove volje navaljuje na površinu. Onda se ljudska prilika okrenula da bi joj video lice.

— A ako ne dođe? — upita Torin.

— Nastavljamo iduće noći — reče Ema.

Stresao je ljutito glavom, ali vizija je bila postojana. Prilika je silazila niz humku, uputivši se ka njemu. Čovek je bio natprosečno visok, ogrnut ogrtačem crvene boje, sede kose i iste takve brade. I dok se ova prikaza primicala — Torin shvati da zna puno o tom druidu. Kako taj može da potčini volju čoveka, kako je majstor opsene i iluzije, kako živi već mnogo duže nego što bi jedan smrtnik mogao da očekuje.

I kako su njih dvojica protivnici. Smrtni neprijatelji, vrlo dugo. Odavno.

Stao je, a njegov sedokosi protivnik, ruku skrštenih na grudima i nenaoružan, čekao ga je u podnožju. Više je osećao nego što je video njegove oči — crne, hladne, nepomične...

Torin je stajao s rukom na čelu, zbunjeno vrteći glavom. Najzad je uspeo da se oslobodi te slike.

— Šta ti je? — Ema mu dotače ruku. — Nije ti dobro? Osećam uznemirenost, mučio si se s nekim sećanjem. Šta je to?

— Ne znam — uzdahnuo je duboko. — Ne znam odakle mi to iznenada, ta slika u svesti. Nešto duboko iz mene, verovatno zato što sam napet. Gotovo je. — A u sebi, šapnuo je: — Zar već?!

Posmatrala ga je zabrinuto.

— Naš protivnik napada upravo umove.

Trgao se.

— Ovako?!

— To ne znam. To niko ne zna.

Noc je bila sveža, no odjednom je osetio plimu vreline na čelu, na obrazima. Srce je udaralo jače nego obično.

— Ti nisi ništa osetila?

— Ne.

Ponovo je disao odmerenim ritmom, duboko, nastojeći da smiri puls. Nije li postao preosetljiv na droge koje izoštravaju čula?

— Misliš da je ovo dobro mesto? — upitao je tiho.

— Zašto da ne? Zaklonjeno je, može da se vidi ceo trg. Nećemo odmah upasti u oči.

Seo je u zaklon skrstivši noge i položivši na krila luk i jednu strelu. Olabavio je kaiš svojih naočara i malo protrljao oči. Pogledala ga je i na sličan način sela pored njega.

— Zašto bi ovde trebalo da se pojavi?

— Zato — reče Ema — što duže vreme ne idemo pojedinačno izvan naselja. Istina, mogao bi ponovo da napadne ljude, kao što sigurno ponekad radi. Mogao bi da se vrlo dugo ne pojavi ovde. Ali on je sklon promeni mesta, vremena i žrtve. Mesecima nije dirao Decu tmine. Nešto mi kaže da bi mogao da se vrati. A mi smo sami, daleko od svih, i on će to osetiti...

— A tvoja veza s ostalima?

— Nije toliko jaka da bi je on odmah zapazio. Neće ga to odbiti od nas. Bar se nadam.

— Kako ti kažeš — reče Torin. A onda mu pred očima iskrsnu nova vizija, iako je bio siguran da se nije trudio da je prizove: Lice sedobradog čoveka s crnim, nepomičnim, užasavajućim očima.

— Loki! — šapnuše Torinove usne.

— Šta ti je? — Ema beše preplašena onim što je videla u njemu.

— Dani budući zapisani su u danima prošlim, brate! — progovorio je lik, a glas je odjekivao Torinovom svešću. I crne oči bez beonjača, oči smrti nestaju — nema više ničeg... Nema vizije.

— Ema! — Torin je brzo disao. — Ovo nije normalno. Nešto se dešava sa mnom. On napada.

— Ti goriš, treseš se, u glavi ti je haos. Ali ja ne osećam nikog oko nas. Neke vizije čine da postaneš nesvestan svega oko sebe, srce hoće da ti poludi — ali te slike dolaze duboko iz tebe, iz tame tvoje

podsvesti, iz tvog mraka. Ima nešto u tim slikama što te izbezumljuje. Kao da odjednom nešto očekuješ, njušiš i panično se obazireš oko sebe. Ali ja ne vidim ništa.

— Šta ih izaziva, Ema? Šta?

— Oh, kad bih znala! Smiri se, smiri se...

Dugo sticana samokontrola učinila je svoje: zaklopio je oči, počeo da diše duboko, na odreden način, osetio je da dolazi olakšanje...

— Afrička pustara?!

Reči su poput plamenog biča pale na njegovu svest. Da! Da! Afrička pustara je ključ! To su te reči, sad će, SADA!

A onda je u njegovoj svesti eksplodiralo, i potpuno zaglušen tom bukom, pred očima je video samo belu vatru, belo, belo...

Osetio je kako mu se mišići nadimaju, kako njegova odeća i remenje pucaju, jednim potezom strgao je smešne naočari s lica, jer mu više neće biti potrebne. Ne, sad mu više ništa neće biti potrebno, čak ni čekić.

Jer, sad je znao šta će se desiti.

Odbačena snagom trenutnog preobražaja na zemlju, Ema ga je preneraženo gledala: izmenjen, mišićav, nag, uspravan, zračio je svoju moć — gotovo da je mogla da nazre auru svetlosti oko njegovog tela, ili joj se tako činilo. A on je stajao — visok, jak kao mladi bog.

Tako se i osećao.

Savio je obe šake oko usta, i zaurlao:

— Fame! Ovde sam i čekam te.

A iz tame mu je odgovorio glas koji sigurno nije bio ljudski:

— Ha, ha, ha! Pozdravljam te opet, brate moj. Neverovatno si smešan u svom poslednjem telu!

Mladi bog se stresao.

— Mrzim te — dobacio je pomrčini.

— Onda osećamo isto, brate moj. Tore, Loki te pozdravlja, poslednji put.

Torin je stajao napet, stisnutih pesnica, a njegovi mišići lagano su podrhtavali od naprezanja. Oslonjena na ruke, Ema se napola pridigla sa zemlje, a kad je progovorila, njen glas bio je zaprepašćujuće pribran:

— Osećam napetost, strah i mržnju. Osećam nešto mutno, nedokučivo ispod te mržnje, i samo znam da je to nešto užasno staro. I da to ne može biti ljudska emocija. Ko je on, Torine? I ko si ti? I šta će biti sada?

Onaj koga je oslovljavala kao Torina kružio je pogledom po tami oko njih, po konturama sablasnih visokih zgrada koje su se isticale spram noćnog neba.

— On se zove Fam. A moje pravo ime beše Van. Jednom, veoma davno, obojica smo bili samo ljudi. A sada... on će, po ko zna koji put, pokušati da me ubije. Sada je vrlo siguran u sebe.

— Da li ste zaista... braća?

— Da.

Shvatio je da u njenom glasu nema užasnutosti, pa spusti pogled na nju:

— Ti se ne bojiš?

— Za sebe? Ne. Sve ovo već su primila i Deca tmine. Učiniću da prime što više, dok god mogu da budem u vezi s njima.

Uz fijuk, kao udarac džinovskog biča, i uz snažan prasak, tmina iza njih se pocepa, i u svetlosti belog ognja oni spaziše sedobradog čoveka. Sa rukama skrštenim na grudima, u svetlucavoj odeći, on se smejao:

— Ha, ha, ha! Bojiš li se, Tore? Bojiš li se Vane, brate moj? Ne, ne bojiš se — jer ti si budala. Hrabra budala. Ha, ha, ha!

I prikaza nestade, a tama i tišina naglo se sklopiše pred njima.

— On misli da će me uplašiti — reče onaj koga je zvala Torin. — Zanima ga da li sam se promenio. Pojaviće se ovako možda još jedanput, dvaput, pre nego što udari.

— Deca tmine ponovo pitaju ko ste vi? — šapnu Ema, zagledana u njegovo lice. Njeno je bilo čudno smireno, koncentrisano, bez primetnih osećaja. Beše ustala i stajala je kraj nagog čoveka, koji je ličio na mladog boga.

— Rekog ti. Bili smo obični, smrtni ljudi, ali toliko davno, da već ni sam nisam siguran koliko nam je godina. A onda su jednog dana stigla bića iz dubokog Svemira, bića vrlo slična nama. S jednom izuzetnom osobinom: bili su besmrtni. Ne, bogovi nisu bili, ali su znali postupke da svoj duh prenesu iz tela u telo, i tako produže trajanje u nedogled. I tada, u afričkoj pus-

tari, oni počinju svoj eksperiment: dali su ljudima delić svog znanja. Verovatno su hteli da budu dobri i da učine nešto za nas, bar ja tako mislim. — Dok je govorio, Torin je pogledom probijao tminu. A probuđena sećanja grunuše u njemu i poput lavine sustizala su ga lica koja je imao, tela koja je nosio, pomajke i staratelji, žene koje je voleo... Vekovi. I cilj.

— Onda se desilo: moj brat Fam prevario je našeg učitelja — jer on i ja bili smo posebno povlašćeni, najbrže smo usvajali njihova znanja. Fam je ubio našeg učitelja-vanzemaljca, koji nam je bio više od oca i koga sam voleo kao oca, jer onog pravog nisam ni zapamtio. A pošto ga je ubio, dokopao se opreme za prenos svesti — i sebe učinio besmrtnim.

Ema tiho kriknu.

— Pobegao je da izbegne njihov gnev. Ali sada je bio jači, njegov um bio je moćniji. I posle ovoga, mogao je uzeti tuđe telo bez posebne opreme. Mogao je da luta kao duh.

— Shvatam. — šapnu Ema.

— Sa ovim moćima, Famu nije bilo teško da daleko odatle okupi grupu sledbenika, ponovo ovlada opremom za prenos svesti pošto je pobio njene čuvare — i još nekolicinu učini besmrtnim. Svi su mu bili nalik: bili su željni moći — i besmrtnosti. Optuživši »bogove« da najbolje stvari čuvaju za sebe, Fam je okupio vojsku obećavši ljudima znanje, lekove, tehniku, kosmičke brodove, bogatstvo naših učitelja — i besmrtnost. Ovo poslednje bilo je fantastično oružje. Vojsku je naoružao onim što je takođe ukrao od vanzemaljaca. Oni su krenuli na »bogove« — i vanzemaljci ih satreše u bici kod Kurukšetre. Pokolj i kaznu nije izbegao niko, čak ni nekolicina ljudi koji su već prošli kroz postupak za večnost — sem Fama. On jedini izbeže smrti.

— A došljaci?

— Posle Kurukšetre, sve su nas poslali do đavola, natovarili svoje stvari na brodove i otišli. Ali pre toga, ja koji sam sve vreme bio po strani, uspeo sam da uzmem nešto opreme i prođem kroz uređaj za modifikaciju svesti. Sad sam mogao isto što i Fam: da menjam tela, ili lutam sasvim bez tela... Bio sam besmrtan.

— I od tada...

— I od tada progonim Fama, a ako su se dva čoveka ikad mrzela u punom smislu te reči — onda smo to nas dvojica. Znao sam da mu sama besmrtnost neće biti dovoljna, njemu je potrebna vlast nad svetom. A to nisam smeo da dozvolim, ni po koju cenu.

Blesak, fijuk, eksplozija: nasmešeno sedobrado lice.

— Lepo si to ispričao, brate moj. Ali sad sam jači nego što sam ikada bio. Razmisli o tome pre nego što se pojavim ponovo.

Stisnutih pesnica, zagledan u utvaru, Torin-Van reče:

— Ovoga puta nećemo stvarati sablasna bića. Nema Tamnih Elba, ni Midgard-zmije, nema zombija ni duhova što ih prizivaju druidi... Predugo traje, Fame. Završimo to — čovek protiv čoveka, snaga protiv snage, Van protiv Fama.

— Anubis protiv Ozirisa, Loki protiv Tora, Da, brate moj. Stvarali smo paklena bića — i nismo postigli ništa. I zato sam ja pokušao nešto novo.

— Hoćeš li mi otkriti tajnu, ili ćeš me iznenaditi?

— Otkriću ti, Vane, jer sada je kasno za tebe; otkriću ti. Ja više nisam jedna svest.

— Ne razumem te — osim ako ne lažeš po običaju.

— Ha, ha, ha! Da li su ikad postojala dva bolja brata?! Znaš li da već dugo želim razgovor s tobom, jer, ti me ipak najbolje razumeš?! Ha, ha, ha! Ali — transformacija te snašla iznenada? Da ne nazebeš tako go, noć je sveža, ha, ha, ha, ha!

Visoki čovek naspram Torina i Eme ležerno se primakao nekoliko koraka. Sad je bio dovoljno blizu, da su se pod zategnutim, svetlucavim kombinezonom mogli videti snažni mišići. Bela brada davala je njegovom tamnoputom licu asketski izgled. Samo oči — oči su bile tamne i nepomične, i kao da su gorele nekom hladnom vatrom. Videvši ih, Ema se strese, jer je prepoznala oči iz svojih vizija. A njegov pogled počivao je na Torinu.

— Koliko se dugo nismo videli, Vane? Četiri, pet stotina godina? Mnogo sam razmišljao za to vreme, znaš. Uvek si govorio — još više, mnogo više od besmrtnosti, ja obožavam vlast. Priznajem, bilo je nešto u tome, ha, ha, ha, ha! Koliko smo samo borbi vodili — ja, da te uništim i budem jedini, ti — da me sprečiš. Samo, ja sam uvek bio iskreniji. Bar sam otvoreno priznavao šta želim, a ti si se zaklanjao iza ljubavi prema čoveku. »Ako Fam pobedi, vladaće kao čudovište nad ljudima i svetom!« Ha!! Pa zar ti nisi pokušavao upravo isto to, brate moj?! Samo što si još bio i licemeran.

— Laž! — procedi Torin kroz zube.

— Oh?! Ali zar da se svađamo pred damom?! Vidi šta sam smislio: stalno smo dolazili na slične ideje — zato što i jesmo slični. Jedan bi zauzdao mračne sile — a drugi bi uspeo da mu parira. I tako zauvek, večita pat pozicija. Bez napretka. Kad sam zrelo razmislio, rekoh: on i ja smo ravni — dva genija zla. Odlično! Hajde da tu menjamo nešto, dva čoveka uvek više vrede nego jedan. I znaš šta sam uradio?

— Ne. Ali znam šta ću ja uraditi.

— Hej, polako! Vidi, umesto da stalno seljakam svoju svest iz tela u telo, razarajući um domaćina, rešio sam da apsorbujem vredne umove. Ne da učim od drugih — baš da upijam ono što je vredno, bez ostatka. I tako sam lovio vanserijske umove, i računao — naći će se već nešto. I umesto da samo dopunjavam sopstveno iskustvo, ja sam mu pridružio iskustva više pametnih ljudi, znaš. Ovog se nisi setio, ha, ha, ha.

Van oseti jezu niz leđa. Ema se trže, uočivši ovu promenu.

— Ali to nije sve, dečko moj. Onda rekoh — umesto da lovim genije, jednog na milion, hajde da malo podstaknem evoluciju. Da pripomognem stvaranju više izvrsnih umova, jedna generacija savršenija od druge, da lepo uzgojim ono što mi treba.

— Proklet bio, ti jesi đavo — procedi Van.

— Ho, ho, ho! Znaš, nije išlo lako. Ljudski mozak se užasno sporo usavršava i moram puno da čekam od jedne stepenice do druge, čak i kad malo podstaknem stvar. Ali bar ja imam vremena, zar ne?

Torin-Van, napet do krajnjih granica, osećao je snagu kojom je zračio njegov protivnik. A s druge strane, svim čulima je lovio znak koji bi predskazao početak napada, koji bi prethodio udarcu.

Ali Fam se zabavljao.

— I tako dolazimo do rase mutanata, takozvane Dece tmine. Bili su mi potrebni umovi sa telepatskim osobinama. Samu telepatiju poznajemo i ti i ja — ali veća zajednica ljudi sa ovakvim osobinama ima vrlo zanimljiva mentalna iskustva. Vrlo inspirativno, vrlo bogato, znaš. Pošto mi je to bila sledeća tačka u programu, pripomogao sam izbijanje onog ubogog rata, čiji prvi i najvažniji plod je upravo mutirana vrsta ljudi. Sam rat me nije nimalo oduševio — ti i ja smo bili spektakularniji u dobra, stara vremena. Ali, šta se može. Sad sam imao telepata u izobilju. Gospođo — Fam se uz osmeh lako nakloni Emi — vi ste mutant. U izvesnom smislu, ja sam vaš otac, ha, ha, ha.

Sedokosa devojka ne reče ništa, ali poče snažno da drhti celim telom.

— Ali zašto? — skoro prošapta Van. Odjednom oseti bol u glavi.

— Zato što su i ambicije porasle! Slobodno možeš da kažeš da se hranim umovima. Želim da pružim ruku gore, ka našim svemirskim učiteljima, onima koji me jednom davno zamalo ne ubiše kod Kurukšetre! Želim njihovu moć — i moć nad njima. A prvo ću ukloniti tebe!

— Fame, ti si sasvim poludeo — suvim usnama reče Van-Torin.

— Ne, dečače. Samo sam spoznao svoju meru. Brani se.

Kao udar orkanskog vetra, kao talas što se s hukom razbija o obalu, takvom je žestinom navalio Fam. U Eminoj glavi blesnu munja, ona se zanese, kao od udarca u stomak, i izgubivši vazduh sruči se na tlo, odbačena snagom mentalnog udarca. Zaglušena snažnlm šumom u ušima, zaslepljena, samo je nazirala dve siluete pred sobom, dok joj je bol parao lobanju, a srce udaralo pomamno. Ali

oštrica oružja koje je nju samo dotaklo, beše okrenuta Vanu.

Ali ovaj je stajao neuzdrman, dok se oko njegovog nagog tela stvarala aura slabe plavičaste svetlosti.

Ruku skrštenih na grudima, Fam se smejao.

— Posle svega što si napričao, očekivao sam nešto jače — zareža Torin-Van. I bio je iznenađen, jer ovom napadu mogao je lako da parira.

— Ne — odvrati Fam. — To sam te tek potapšao po ramenu, pozdrava radi. Da vidim nisi li naučio nešto novo.

— Ne, ali sam vredno vežbao. Pazi! — Van iskorači jednom nogom i pognu se, stisnutih pesnica, kao bokser koji napada. Ovako je lakše održavao ravnotežu i podnosio naprezanje. Svojom svešću dotakao je hladan, savršen mentalni oklop koji je okruživao njegovog protivnika. Navalio je — i bio lako odbijen, kao od jake, elastične prepreke. Fam ga je odbacio s lakoćom.

— Brate moj, umeš li ti bolje? Jer, ovo ti neće biti dovoljno — osmehnulo se sedobrado lice.

Na Emu kao da behu zaboravili. Otpuzala je desetak metara dalje, i skoro potpuno došla sebi. Posmatrala je dva nepomična protivnika, dok su joj se u glavi smenjivale plime i oseke bola, od udarca koje su oni razmenjivali svojom svešću, a za koje se ona nije mogla isključiti. Uz ogroman napor ponovo je uspostavila sa svojima vezu, povremeno prekidanu naletima velikog bola.

Smešeći se, Fam podiže ruku. U trenutku, pojačao je snagu svog napada za više nego dvostruko. Van zadrhta, zadrhta i fasada ogromne zgrade iza njega, i na protivnike se sruči prava kiša betonskih krhotina, i delova opeke. Ali nije im od toga pretila opasnost.

Emi se učinilo da joj lagano podrhtava tlo pod nogama.

Torin se uspravio. Osećao je da se napad pojačava, samo to još nije bilo opasno. Ali zbunjivalo ga je što je Famova zaštita bila savršena, i što je shvatio da, ispod tog sloja, ovaj ima još ogromne rezerve snage.

— Misliš da smo pogrešili što smo se igrali bogova? — reče.

— Da. Da sam ranije počeo svoj program, sada bih već tragao za našim učiteljem, trajno oslobođen tela. Ali nećemo žaliti za propuštenim, zar ne? — I Fam utrostruči pritisak.

Na Torinovom licu izbiše prve kapi znoja. Kao da mu nevidljiva ruka naleže na grudi, grlo i lice. A onda se s treskom srušio deo zida iza njegovih leđa. Međutim, samo Ema je bila svesna buke i razaranja.

Sada više niko nije izgovarao reči. Razmenjivali su jedino misli — a Ema ih je slušala.

— Jači si nego što sam mislio. — uputio je Torin. — Ali potcenio si me.

Odgovorilo mu je osećanje nadmoći.

Ne, nije mogao da prikrije svoje misli pred protivnikom, ali ni ovaj pred njim. Torin to nije ni želeo. Mogao je pokušati da mu oblikuje osećanja, i istovremeno se braniti da ovaj ne oblikuje njegova. I mogao je pronaći logičku slabu tačku svog protivnika i pokušati da ga napadne tu.

Logičku slabu tačku? Fam mu je odgovorio ekvivalentom smeha. Na njegovom licu, u njegovom držanju, nije bilo ni traga napora.

— Ti si ipak, konačno, poludeo — govorile su Venove misli, a u njihovoj pozadini naslućivao se napor da se održi odbrana pod pritiskom. — Od samoće, od vekova, od bolesne ambicije. Izgubio si svaku meru... i vezu sa stvarnošću.

— Samo si delimično u pravu — kao da je zlobni osmeh provejavao kroz Famove misli. — Samo delimično, jer svoju meru određujem ja sam. Ali nešto drugo me zanima. Odakle ti pravo da mene nazivaš zlim. Dragi brate, to što ja radim — nije li to isto ono što i ti radiš poslednjih nekoliko hiljada godina.? Znamo, lažeš i sebe i druge — ali, ne radimo li iste stvari sve ovo prokleto vreme? Ja sam uzimao tuđa tela kao košulje, jer ne mogu dugo da postojim bez tela; dobro, ja sam u još većem broju počeo da uzimam i tuđe svesti da bih svoju učinio najmoćnijom, dobro; tako mnogo ljudi dalo mi je i telo i dušu. A ti?! Čija su prokleta tela u kojima

si živeo sve ovo vreme? Šta si, molim te, uradio sa njihovim prvobitnim svestima? Da ih nisi sačuvao? I ti kažeš da se boriš za ljude!

— Ja... — uzdahnu Torin-Van, kada udar nevidljive sile pogodi mesto na kome je stajao. Fam je domonstrirao svoju moć postepeno pojačavajuči pritisak, ali onda bi ga skokovito pojačao višestruko. Uz neverovatan zvuk mrvljenja betona, pločnik oko Vanovih nogu izbrazdaše pukotine oštrih ivica. Ema prigušeno vrisnu kad jedna od naprslina stiže do njenih stopala.

Vanov nevidljivi oklop je izdržao. Ali sada je bio svestan da je pritisak strašan.

— Nisi mi odgovorio. — Snaga Famovih misli razdirala je Emu, koja se grčila na tlu, nastojeći da uprkos svemu zadrži oči na prizoru pred sobom. — Nisi mi odgovorio, što si uradio sa telima onih u koje si se uselio, i sa njihovom svešću. Eliminisao si te svesti. Pobio si te ljude. Tvoj jedini cilj bio je da budeš dugovečan kao i ja.

— Laž. Laž? — s naporom pade s Torinovih usana.

— Zašto laž? — Misao je ošinula poput biča. — Šta bi uopšte uradio, čak i da uspeš da me uništiš? Seo bi na moje mesto, učinio iste stvari, zagospodario smrtnim stvorovima — da bi se onda obazreo za nečim još višim. To je tvoja dobrota, to je tvoj visoki cilj. Zato se ti žrtvuješ. Možeš reći šta hoćeš — ali ja znam šta je na dnu tvog srca!

Začu se snažna tutnjava iz dubine. Tlo se oglašavalo čudnim zvucima. Vanovo telo snažno zadrhta, a još jedna zgrada iza njega, uz tresak i lomljavu, sruši se u oblaku prašine. Kao kula od peska.

I dok je kiša manjih i većih kamenica bučno padala okolo, kašljući od prašine, zaslepljena, Ema je čula Famov glas iz tame, koji je nadjačao haos: — Vane, jači sam nego ikad! Ti ne napadaš, samo se braniš. A tek smo počeli!

Torin-Van nije odgovorio. Ono što je bilo u njegovom umu, i što je Ema mogla da uhvati, moglo se opisati rečima: osećaj gušenja. Vanov puls i disanje behu nepravilni, mišići su drhtali, a ljuštura njegove svesti ugibala se pod pritiskom. Prepoznala je prve znake panike...

I shvatila da će Van pokleknuti. Potcenio je protivnika. Osećala je kako se on lomi. I osećala je radost njegovog neprijatelja.

Fam usvaja umove...

Fam usvaja umove, zakovitla se kroz njen mozak, i usvojio je više umova Dece tmine. Usvojio... Da!

I dopola se pridigavši, i sama zapanjena tom idejom, ne razmišljajući uopšte zbog čega to radi — osmehnutog lica, kao da je upravo shvatila veliku tajnu — ona se grčevito dočepa jedne misli.

Daleko odavde, Deca tmine su pratila.

A Ema, osmehnuta, poče da šalje nešto — u svesti, analogno šumu, visokom tonu, vrisku vrlo visoke, nepodnošljive učestalosti. I dok je njen um treperio u uništavajućoj rezonanciji — Famovim mozgom minu čist, oštar bol. Takav bol, da mu se telo od iznenađenja povi unazad a kolena zadrhtaše. Zatečen, prinese ruke slepoočnicama. Ovo nije poznavao, ovo nije mogao biti Van. I tek sad postade svestan Eminog prisustva:

A ona je slala svoj ubistveni »vrisak«, jer je shvatila: ako je Fam preuzimao svesti Dece tmine, onda je preuzeo i osetljivost, neke odlike suštinski vezane sa tom svešću. Jer, mutanti su razvili i ovo telepatsko oružje — baš za borbu protiv neprijatelja naoružanih telepatijom. Oružje opomene i odvraćanja, kratkotrajno primenjeno na nekom. Prime-njeno duže, protiv složenog mutantskog uma, oružje koje izaziva rušenje struktura, raskidanje veza, haos.

U tom trenutku Ema već beše isključena za sve iz spoljnog sveta. Svesna samo da joj se telo rasteže, oči hoće da izlete iz duplje, lobanja puca — a ona i poslednje atome snage ulaže u »vrisak«, da ga što više produži.

Samo to. Smrviti Fama.

A on, potpuno iznenađen, oseti kako mu se ličnost cepa, kako mu se oklop ruši, nepovratno uništavaju podaci iz svesti, poljuljan, povređen, s mislima zavrtloženim u haos — okreće se prema njoj i šalje jedan jedini, žestoki mentalni udar. I Ema se sruči na tlo, kao gromom ošinuta,

pregorela, mrtva.

Ali koncentracija mu je bila razbijena — dovoljno dugo da Van provali u njegovu svest i unese osećanje straha, poraza i patnje.

Sada je neprijatelj bio u njemu.

Panika buknu Famovim umom. Složene veze su prskale, on više nije imao kontrolu nad svojim moćima, fantastične sposobnosti poimanja su se gasile u njemu jedna za drugom — a Van, kao pobesneli demon rušeći po ovoj prebogatoj svesti, sad kada je odbrana probijena —Van uloži svu svoju snagu da smrvi, istopi, rastoči sve ono što je energetski bio Famov um, što je bilo Fam lično. Da ništa ne preostane, da ništa ne može da potraži spas u nekom novom telu.

Više se ne braneći, Fam, onoliko koliko je još postojao, gušeći se, pokuša da učini to isto sa svešću Van-Torina. I dok su se na njega, poput tutnjeće lavine, rušile slike, sećanja, lica ljudi čija tela je imao, slike sopstvenog, najranijeg detinjstva, lica žena koje je poznavao, želje, fantazije, davno zaboravljena lica pravih roditelja — pritisnut ovim košmarom, već u ropcu, poslednjim zalihama energije i volje provalio je u Vanov mozak, čija odbrana takode beše isključena.

Udario je jednom, poslednji put, snažno, izlio se poput reke plamena, reke što bolno dotače Vanov um — a onda, kriknuvši u agoniji, kriknuvši tako da se odjek mnogostruko odbio od okolnih zgrada — Fam se sruči na zemlju dok mu je krv lila iz nosa i usta, i osta tako. Zgrčeno telo, potpuno ispražnjeno, bez ikakvog traga svesti. Mrtav.

Ništa ne beše ostalo od onoga što je za sebe govorio: »Ja sam Fam«. Svojim poslednjim napadom, uništenju je dodao i samo uništenje.

Nekoliko metara od njega na zemlju je klonuo izboran starac, klecavih kolena. Do malopre to je bio ponosni Van-Torin. Onaj koji beše sličan mladom bogu, sada je ličio na ruševinu.

Pokušavajući da smiri drhtanje, Van pređe prstima preko svog lica. Zatim pogleda svoje ruke kao da ih prvi put vidi, pa spusti pogled na noge koje ga vise nisu držale. Znao je: gotovo je — ali i za njega.

Fam ga je dohvatio, i trajno oštetio njegovu svest.

Sedeo je na smrvljenom pločniku, zagledan u nepokretno telo protivnika, i prebirao po svom umu. Nije mu mnogo preostalo. Ni prepoznavanje tuđih misli, ni memorija, ni brzina reagovanja...Pravo pitanje je — koliko vremena mu je preostalo? Jer ovako mora umreti. A preneti ovo što je preostalo u neko novo, zdravo telo? Otići u bazu, priključiti se na uređaje, sačuvati taj ostatak?

Jedan trenutak razmatrao je ovu mogućnost, a onda se slabo osmehnuo. Ima li smisla u mlado, zdravo telo, preneti osakaćeni um — da živi dalje, s mutnim sećanjima na propuštenu šansu, osujećeni cilj, na gubitak toliko toga — a opet, tek s nejasnom predstavom šta je sve izgubljeno. Treba li sve ponovo — s tom razlikom, što bi sad osakaćenom umu podario beskrajno trajanje?

I svoju osujećenost i gorčinu osudio na večnost?

Ne. Jedan bivši besmrtnik imaće još toliko ponosa.

A kad mu pogled pade na Emino beživotno telo, u njemu se rodi jedna iskra zahvalnosti. Zahvalnosti za uzaludnu žrtvu? Doduše za nju, i za Decu tmine, valjda i za ostale ljude, ta žrtva nije bila uzaludna.

Možda bi mogao da učini nešto za nju.

U tom trenutku se uplašio — učinilo mu se da oseća kako ga snaga napušta. To su ga čula varala. Samo, on je znao da neće još dugo. Da vidimo, pomisli. Možda je ostalo još toliko snage za jedno teleportiranje, jedan prostorni skok... Možda toliko.

Sporo je ustao, s mukom podigavši u naručje mršavo, ukočeno Emino telo. A onda je poslednji put iskoristio svoju moć, i teleportirao oboje u svoju udaljenu bazu. Uspeo je.

Bio je svestan kako život ističe iz njega, dok je teturajući se, postavljao Emu na metalni sto i priključivao na nju mnoge instrumente. Komandne table i ekrani oživljavali su jedan po jedan pod

njegovim dodirom. Prebacio je celokupni proces na automatsko upravljanje i umorno seo na pod ispod devojčinih nogu.

Mutilo mu se pred očima.

Dohvatio je još mini-registar, i s naporom izdiktirao nekoliko isprekidanih rečenica.

Telo Torina — Vana sahranila je nedaleko odatle. Pred niskom humkom koju je iskopala rukama, s nadgrobnim kamenom bez ikakvog znaka, Ema se klečeći usrdno pomolila svojim bogovima, silama čudne religije koju su ispovedala Deca tmine.

Molila se da prime dušu ovog polubоga, i ne budu prestrogi prema njoj. Prema tom biću, nekada čoveku, osećala je toplu, beskrajnu zahvalnost.

Ali sada nije mislila o tome.

Sedela je u glavnoj sali dobro opremljene i izvanredno skrivene Van-Torinove baze, prave podzemne tvrđave. Upravo je, po ko zna koji put, preslušala njegovu poruku, glas koji je snimio registrator. Prvi put kada je došla svesti, sprava se uključila automatski. Kasnije bi se uključivao kad bi ga dotakla rukom.

Bila je to kratka, vrlo sadržajna poruka. Glas koji je drhtao objašnjavao joj je gde je, kako se otvara izlaz, gde se nalaze hrana i voda.

Glas joj je rekao da ju je oživeo. Sećala se one noći, Fama, borbe i svog postupka. Van je rekao da je uređajima uspelo da je ožive. Na osnovu energetskih tragova u njenom mozgu, rekonstruisali su joj svest sa zanemarljivim odstupanjima, i udahnuli nov život u njeno telo.

Samo su je oživeli, podvukao je glas. To nije bio postupak kojim se postiže besmrtnost.

Glas je želeo da doda još nešto, ali se poruka prekidala.

Sada je znala kako da stigne do svojih, a to što ju je čekalo više dana hoda nije bio problem.

Sedeći u dubokom mekom sedištu, Ema je zamišljeno prelazila pogledom po nizovima čudnih uređaja koji su je okruživali, i od kojih su neki, najvažniji, davno ukradeni od moćnih, neljudskih posetilaca iz svemira. Razmišljala je — za sada, sa čisto akademskim interesovanjem. Da li bi mogla da shvati kako radi i kako se uključuje mašina koja svest prilagodava za večnost?

Kako se to živi, menjajući s vremena na vreme telo...

OPTUŽEN DA JE PESIMISTA

Njujork, grad kontrasta. Ovde sam na Četrnaestoj ulici, šetam pored New *School Graduate Faculty*, čiste, moderne zgrade. Unutar nje je divna muzejska izložba fotografija sa nadrealističkim pejzažima, ali zavese na prozorima su navučene zato što napolju, na prljavom trotoaru, tek samo preko puta izloga, tamo je Prljavi Grad, nakrcan propalicama, trokartaškim mućkarošima i dama zaodenutim sa krpama i sa kesama iz kupovine, i žvakajućim prostacima, narkomanima koji se klimaju nalakćeni na požarnim hidrantima. Četrnaesta ulica, klientela iz Portorika, roba sa Tajvana. I to kakva roba! U radnjama drečavim i nestalnim, kao što su ulični buvljaci za vreme karnevala, ovde su plastični tanjiri za ručak, i vaze, plastične igračke, plastično cveće i voće, plastične Isusove figurice, plastični nameštaj, plastične pantalone i jakne — sve u šarenim i svetlim bojama, delujući prirodno. A izvan prodavnica su mračni kicoši sa povijenim šeširima u senci, u kožnim opasačima, sa crvenim i narandžastim perikama, i afro-frizurom... putujući trgovčići sa kebabom kuvanom na lizajućim plamenovima drvenog uglja u aluminijumskim ručnim kolicima... stari luckasti ljudi prodavajući ogromne balone... muvatori svake vrste. Zatim dalje, kroz neprestano udaranje fanfara brze muzike, i automobilskih sirenama, prošavši kroz Narodnu banku, stoji Trg Ujedinjenja, pod senkom Klajn Signa. Klajnovu poštovanu staru radnju izbacili su iz biznisa lokalni trgovci i ona je godinama ležala prazna, ali njena raspadajuća fasada još uvek se ocrtava nad skverom, potvrđujući bankrotirajući položaj ovog područja. Dok na samom skveru — brate moj, ovde su, imam ih, andeoski prah, hašiš, kokain, THC, trava, kiselina, Valium, Sekonal, Elavil!...

Trg Ujedinjenja nije uvek bio ovakav. Majkl Murkok je jednom rekao da je trg dobio svoje ime po tome što je bio poslednje bojište u Američkom Građanskom ratu. Ludo, ja sam mu verovao. Za istinu, ovde postoje neke veze sa američkim radničkim pokretom: središta mnogih proizvodačkih unija još uvek su prisutna u ovim starim, dostojanstvenim zgradama, izvan kojih stoji stari, ponosni union čovek, u nasrtljivim klikama u časovima za ručak, piljeći u prosjake i muvatore i koji su teglili za sobom vino u boci od pinte u papirnim kesama i ogromne dvadesetvatne i desettalasne Pa-nasonik stereo zvučnike koji trešte sa hi-tovima radio stanice WBLS.

Dosta čudno, ja tražim jednu adresu ovde, adresu pisca koji je poznat na polju naučne fantastike za svoj civilizovani, gotovo elitistički senzibilitet. On je preselio u jednu bivšu kancelarijsku zgradu koja je bila preobraćena iz komercijalnog u stambeni status. Trg Ujedinjenja je na ivici Čelsija za koji se uzima da je novi Soho, zona gde se, teoretski, umetnici i pisci useljavaju i popravljaju stare zgrade sve dok, kada se popravka završi, oglašivači i vlasnici galerija ne »otkriju« područje i preokrenu ga u bogati, moderni deo grada.

Teoretski, ali *JOŠ UVEK NE*. U međuvremenu, ovovekovna šesnaestospratnica, bivša kancelarijska zgrda jeste jedna od odličnih pionirskih predstraža. Primljen sam od uniformisane straže na uličnom ulazu, i uzeo sam lift do jedanaestog sprata. Ovde upadam u koridor nedavno urađen od neobojenih listova plastičnih ploča, sada oslikan grafitima, ali prvoklasnim grafitima, porukama društvenoprosvetljenih podstanara koji kritikuju vlasnika zgrade zbog njegove navodne nesposobnosti da obezbedi održavanje! (Mr. Elis Saks. Smesta štrajkujemo!) i ovde, dospeo sam do čeličnih vrata prethodno obojenih lateks belom bojom, vrsta boje koja pokupi svaki otisak prsta i

ne može lako da se opere. Nema zvona, tako da mora da se udara na vrata, ali svejedno, ovo je mesto gde živi Tomas M. Diš.

Gospodin Diš otvara vrata. On je ekstremno visok, srdačan i uljudan, vrlo gostoprimljiv. Uvodi me unutra, i ovde, unutra, sve JESTE zaista civilizovano. Debeli, novi tepih i kauč i zavese i divan stari mahagoni okrugli sto — i pogled na Trg Ujedinjenja, koji je toliko dole ispod da šareni trgovci nestaju u beznačajnosti. Prijatno je a takav je i gospodin Diš, gostoprimljivo nudeći široki asortiman jela i pića za zakusku. Ne samo takva raznolikost kakva je na raspolaganju u domaćim restoranima na trgu, nego ih on nudi sa značajno većom srdačnošću i finesama.

Njujork, grad kontrasta, ali takođe i grad visokih zakupnina, tako da čak i dobrostojeći, sasvim uspešni pisac u svojim srednjim godinama mora da se nastani u nepoželjnom susedstvu da bi rešio problem svog smeštaja. Ali stvar je u tome da je gospodin Diš putovao naširoko i nadugačko tako da se posvuda gde je išao prilagodio načinu življenja, on je znao da spoljna okolina izgleda nevažno. U Dišovoj prirodi je da napravi takvu atmosferu kao da je kod kuće, svojim dobrim raspoloženjem i snagom svoje volje, ne osećajući se nikada nelagodno ili nezgodno, bez obzira na okolnosti. Možda je to njegova visina, ili možda su to njegova neumoljiva samokontrola i elegantni maniri: uvek je izgledalo da je on i deo svoje okoline ali u isto vreme i na odstojanju od nje, kao i na višem planu u istom smislu.

Na primer, u svom pisanju: puno je putovao, gotovo kroz svaki žanr i tehniku: poeziju, naučnu fantastiku, beletristiku, filmske scenarije, misterije, istorijske romanse. I na svakom polju učinio je da se oseća kao kod kuće, nikada nelagodno i neugodno, pišući sa istom neumoljivom kontrolom i elegantnim manirima.

Uzmimo, na primer, njegov poduhvat na polju naučne fantastike. On se ubacio tek samo pre nekoliko godina u ovaj literaturni geto. Ipak on je oduvek ostao samo posetilac radije nego član, deo okoline i u isto vreme na udaljenosti od nje, sa svojim vlastitim ironičnim pogledom. Nije uvek išlo tako dobro sa samim geto-stanovnicima — dugoročnim rezidentima u naučnoj fantastici. Neki od njih nisu bili srećni da vide takvog elegantnog estetu kao što je Diš koji je »ot-krio« susedstvo iskoristivši jeftin smeštaj za svoje sumnjive ciljeve.

Dišov prvi roman ilustruje ovaj momenat. Čitaoci naučne fantastike prepoznali su ga kao priču o stranim zavojevačima Zemlje, tradicionalno kao temu prisutnu kod Velsovog *RATA SVETOVA* i hiljade drugih. Ima samo jedna poteškoća: u svim drugim romanima ovog tipa, Zemlja dobija a došljaci bivaju nadvladani. U Dišovom romanu (sa voljom nazvan *GENOCIDI*, Zemlja gubi a došljaci ubijaju sve. Već je izgledalo kao da je Diš namerno zbijao šalu sa onim tradicionalnim načinom pričanja kojim su oduvek bile ispričane priče na polju naučne fantastike.

Naravno, on na ovo gleda drugačije: *»Po meni, oduvek je bilo estetički neuspešno videti neku ogromnu i dobro opremljenu stranu silu kako tiho pada na kraju romana. Po meni izgleda da je savršeno ispravno ako kažemo, da budem pošten, da se pravo interesovanje za ovu vrstu priče vidi u nekoj razornoj kataklizmi koja će ZBRISATI SVET. Postoji veličina u onoj ideji koju svi drugi odbacuju i nipodaštavaju. Moj argument je bio to da jednostavno napišem knjigu u kojoj neće biti opljačkana lepota i zadovoljstvo kraja.*«

Društvu naučnofantastičara, Dišova ideja o »lepoti i zadovoljstvu« izgledala je pomalo depresivno, i oni su ga optužili, i ne prestaju da ga optužuju, da je pesimističan autor. On odgovara:

»Kakva je to vrsta KRITIKE koja kaže da je autor pesimista? Mogli bismo da imenujemo brojne obožavane pisce koji su zaista bili pesimisti i čija dela cenimo. Bezvezno je ponuditi to kao kritiku. Obično sve se svodi na to da ja iznosim jedan moralni stav koji je neugodan osobi koja čita priču. To znači da ja imam pogled o bitisanju koji nameće ozbiljna pitanja o kojima on nije spreman da

diskutuje; pogled na činjenicu da je čovek smrtan, ill na primer da ljubav umire. Mislim da ta sama činjenica što moja mašta ide do većih udaljenosti nego što su oni spremni da putuju, pokazuje da postoji taj ograničen pogled na život više zbog njih a ne zbog mene«.

Romentari slični ovima vodili su, za uzvrat, do druge kritike — na primer, da se Diš postavlja kao intelektualac.

»O pa ja sam uvek podrazumevao da sam intelektualac,« odgovara on prostodušno. *»Ne mislim da je to stvar toga da sam se ja tako postavio.«*

»Moje namere u pisanju nisu nikada bile da se učlanim i postanem clan kluba. Ne osećam se neprijateljski prema svojoj publici, zaista ja sam joj naklonjen, ali pisati nešto drugo osim onoga u čemu UŽIVAM značilo bi popustiti mojoj publici, a ja mislim da bi to bilo za osudu. Mislim da svaki autor koji zauzdava svoje nadahnuće radi nekog pretpostavljenog nedostatka inteligencije ili komplikovanosti na strani svojih čitalaca jeste... pa, to je žalosno ponašanje.«

Dakle Diš je stalno pisao na onom nivou na kojem udovoljava sebi, i stalno su ga čitaoci naučne fantastike pogrešno shvatali kao rezultat toga. Njegov roman 334 mračna vizija o Americi u budućnosti, bio je ako ništa manje onda barem dobro primljen od strane takvih čitaoca u odnosu na GENOCID i bio je osuden da je još više deprimirajući pisac — čak nihilističan.

»Pa, nihilizam je prejorativ kojeg ljudi izbacuju putem neuvažavanja jedne perspektive,« odgovara on. *»Bila je to jedna od Agnevljevih reči. Agnev ju je voleo zato što ona znači da neko ne veruje u ništa, i svakako, mi ZNAMO da nas kao takve drugi ne uvažavaju. Ali to takode nameće problem u šta verovati? U Boga? Je li on živi Bog. Jeste li ga videli? Jeste li govorili sa Njim ? Ako mene neko zove nihilistom ja želim rukopis njegovih razgovora sa Isusom, sve dok se ne uverim da nismo braća pod kožom.«*

A o knjizi 334 sam kaže:

»Mislim da ono što uznemirava neke ljude jeste to da ona predstavlja svet u kojem se ti mikroproblemi života, kao što su smrt i porez, smatraju nerešivim, i na sisiem bogaćenja se ne gleda kao na totalitarijanskog monstruma koji će izazvati revolt ugnjetenih masa. Ne bi trebalo da se do radikalnih rešenja lakše dolazi u fantastici nego u realnom životu. Uglavnom sva naučna fantastika predstavlja svetove u kojima se društvena reforma može ostvariti nekim herojem u pripovesti o nekom simboličnom činu pobune, ali svet u ovoj knjizi nije nalik na to, i stoga nema razloga da bi budućnost bila takva.«

Postoji li neki argument da bi sva naučna fantastika trebalo da bude nemilosrdno povezana sa realnošću svakodnevnog života?

»Ne kažem da bi svaki pisac trebalo da bude realista, ali s obzirom na etički senzibilitet uključen u rad mašte, bio bi potreban jedan kompleks moralnog razumevanja sveta. U umetnosti koju volim, ja zahtevam ironiju, na primer, ili jednostavno neki osećaj toga da pisac ne govori nečuvene laži o životu koji živimo.«

Ja uzvraćam da nije nužno loša stvar ako pisac traži neko pojednostavljenje većih problema realnog života, ili bar povremeno bežanje.

»Ljudi koji to žele sigurno su time dovoljno obskrbljeni. Svakako nema razloga da ova veština ne primenjuje takav moralno jednostavniji materijal, ali on ostaje moralno jednostavan, i po meni on će uvek biti manje zadovoljstvo nego kad ista veština primenjuje sadržajniji moralni materijal. Čitalac kao taj koji povremeno beži, želi knjigu koja završava sa pobedom heroja a ne sa dvosmislenom nagodbom na kraju, mislim da takvu knjigu ne možete imati. Ne poznajem ljude koji imaju moraine pobede u svom životu. Znam samo ljude koji vode manje ili više dobar život.

»Književnost koja ne pokušava da slika ovu realnost ljudskog postojanja postepeno, i u potpunosti i snažno koliko god je to moguće, postaje manja nego život. Kome je potrebna?«

Tom Diš je roden u Ajovi 1940. i odrastao u Minesoti, prvo u Mineapoliskom Sv. Pavlu *(»oduvek moja dečačka zamisao velikog grada«)* a zatim u brojnim manjim

gradovima. *»Išao sam u seosku školu od dve sobe tek polovinu vremena čelvrtog razreda... završivši četvrti razred u sledećem gradu gde smo se preselili, u Fairmontu, Minesota, koji je u pojasu kukuruza...«*

Kada je imao devet godina već je počeo da piše: *»Punio sam niklovane pločice sa zapletima naučne fantastike izvučenim iz jedne od Asimovljevih priča o misterioznim robotima. Da možemo da pronađemo te pločice siguran sam da bi sličnost bila zapanjujuća. Ali mislim da su MOJE priče još tada bile življe.«* Smeje se srdačno.

»Sećam se jednog momenta u desetom razredu u srednjoj školi, kada sam govorio svom učitelju engleskog jezika — uvek sam bio ljubimče svih svojih učitelja engleskog jezika i učinio sam ih svojim saveznicima — i smislio sam dve alternative. Jedna od njih bi me držala u sličnim gradovima na putevima pravednosti i dužnosti (ne mogu tačno da se setim šta bi to moglo da bude), a druga je doći u Njujork i postati umetnik.

Moj prvi posao posle srednje škole, pošto sam išao na neke testove u državnom centru za zapošljavanje, bio je sa U. S. čelikom, kao nastavnik za dizajn konstrukcija od čelika. Napinjao sam se tako tog leta sve dok nisam sakupio dovoljno novca da dođem u Njujork. Zatim u Njujorku ja sam radio najniže činovničke poslove.

Želeo sam da dospem u Cuper Union, arhitektonsku školu. Moja zamisao je bila da postanem Frank Vrajt. Cuper Union me je prihvatio. Mada je čak i školarina bila besplatna. Još uvek sam morao da radim, i na kraju da padnem od umora od preteranog rada i moguće zbog nedostatka prave ambicije da postanem arhitekta. Arhitekte treba da uče dosta dosadnih stvari i to dosta vremena i ja verovatno nisam bio tome dorastao «

Diš se kasnije vratio na koledž, ali: *»Jedini cilj koji sam tada imao na umu, pošto bi svaka diploma napravila od mene samo akademskog građanina, mislio sam da bi bilo bolje da postanem pisac, tako da čim sam prodao svoju prvu priču ja sam se otkačio od koledža.«*

Uzimam u obzir da je glavni faktor koji utiče na ljude da čitaju puno naučnu fantastiku, i da je potom pišu, jeste zbog osećaja dečačke otuđeosti. Pitao sam Diša da li je on imao takvo iskustvo. On je skeptičan:

»SVI mladi su skloni da se osećaju otuđeno, zato jer je to njihova životna situacija. Vrlo često oni ne pronalaze karijeru, nemaju društveni krug za koji osećaju da je njihov, i shodno tome oni žale sami sebe. Sigurno je da je to nešto stvarno što vam se dogada, ali sa srećom pronalazite svoj put iz svega toga i vaš društveni kalendar će se ispuniti i više se nećete žaliti na otudenje. Oženite se. Malo oženjenih ljudi sa decom se žale da su otuđeni.«

Sam Diš izgledao je vrlo društveno, za pisca, i mnogi od njegovih projekata bili su napisani u saradnji sa raznim drugim autorima. Njegov prvi saradnik bio je Džon Sladek. *»Počeli smo zajedno da pišemo u Njujorku u leto 1965, isprva samo nekoliko kratkih pričica, a zatim dva romana. Jedan je bio sirov i njega je najbolje zaboraviti, a drugi je bio »CRNA ALISA«.* (Savremen misteriozno-uzbudljiv roman).

»Moje iskustvo u saradivanju sa drugim autorima jeste da je to zajedničko uživanje. Jedan ima dobru ideju a drugi kaže, to je odlično, i onda šta ako... Kada pišete u saradnji sa osobom čiji rad obožavate, na čudnovat način, delovi knjige koji su za vas urađeni, to je kao snevanje sna da si pisao nešto, to eliminiše stvarni rad oko pisanja.

Planirao sam i drugu saradnju. Radio sam sa kompozitorima na malom mjuziklu i operi, i upravo volim, proces odvijanja svega toga. Želeo bih da pišem za film. Drugi pisci se žale zbog užasa u radu sa režiserima, ali ako je reditelj onaj kojeg obožavate ja mislim da bi to bilo uzbuđujuće, a ako to nije reditelj kojeg obožavate onda ne bi trebalo to da radite. Bilo bi teško podeliti sa drugima moje najzaslužnije romane, ali za komična dela, na primer, mislim da bi bilo mnogo uzbudljivije pisati za SUBOTNJA NOĆ ŽIVI nego pisati humorističke komade samo za magazine, pa bilo koliko da je

velika vaša inspiracija.«

Ljudi sa kojima je Diš radio reflektuju opseg različitih formi pisanja za koje je on bio zainteresovan. *»Deo mog razmišljanja o pravoj ambiciji jeste da bi trebalo da se pokažemo na širokom spektru zadataka. Želeo bin da pišem operske librete, želim da pišem svaku vrstu ro-mana ili priče. Pisao sam puno poezije i nastaviću da činim to. Pronašao sam jedan model kao altemativu između naučnofantastičnih romana i romana istorijskog ili savremeno-realističkog karaktera«*.

Pitam ne brine li se da će to doprineti previše difuznoj slici u mislima izdvača, koji su mnogo srećniji ako bi se autor mogao nasloviti sa jednim posebnim žanrom.

»Izdavači se osećaju udobnije sa vama ako ste vi, u jednom smislu, u njihovoj milosti i nemilosti. Oni više vole da vi budete ograničeni kao autor. Ako ste pisac naučne fantastike koja nije po ukusu izdavača sa kojim ste radili, oni će zauzvrat reći, prioni na ono što znaš najbolje, vrati se i napiši knjigu koja će te napraviti uspešnim piscem. Ako ste žanrovski pisac, onda žanrovski izdavači mogu da diktiraju uslove žanra. Za dugo vremena oni će tražiti smrt mašti, a samim tim suha jednoličnost mašte, zapleta, i karaktera dolazi kao rezultat toga.« Pošto se Diš trudio da izbegne da bude takav primer, pitam ga šta je njemu više značajno — uspeh i priznanje na polju naučne fantastike ili izvan nje.

»Uzimam da bi svaki pisac naučne fantastike radije želeo da bude uspešan u većem, a ne u manjem svetu. Nagrade su veće. Ne samo financijski, već nagrade javnog mnjenja. Ako odobravanje vaših pobornika nešto znače onda odobravanja više vaših pobornika više znače. Nisu sve palate koje biste hteli da zagolicate, tj. kritičari kojima biste hteli da udovoljite u okviru polja naučne fantastike. U stvari, sedište velikog suda jeste izvan tog polja.«

Pitam da li je Dišov najpoznatiji roman 'LOGOR KONCENTRACIJE' bio pokušaj da dosegne priznanje izvan polja naučne fantastike.

»Logor Koncentracije« je bio roman sa polja naučne fantastike, i ja mislim da nije bio dovoljno snažan da bi sam stajao izvan ovog žanra. Ne kao književno delo. Mogao je da bude označen kao poluintelektualni uzbudljiv roman — nešto naučne fantastike se prošvercovalo u realni svet na takav neukusan način — ali ja mislim da je publika izvan naučne fantastike čak više ljuta na intelektualno prikazivanje, dok u okviru polja naučne fantastike postoji nekakva vrsta tradicije tog prikazivanja. O tome svedoči nešto kao što je Besterov RAZORENI ČOVEK, koji je u svojim danima bio proglašen kao pirotehnika. Pirotehničari su deo estetike u naučnoj fantastici, i to je ono na šta je LOGOR KONCENTRACIJE ciljao.

»U Americi ovaj roman nije privukao mnogo pažnje i postao je meta za negodovanje kod nekih fuddy-duddy elemenata koji su čangrizali o njemu. Nikada nisam imao dovoljno uspeha sa knjigom koja je od mene pravila da izgledam kao pretnja nečemu, i ja nisam veliki samoreklamer, tako da je knjiga upravo iščezla na način kako je to kod nekih knjiga. U celosti to nije loša stvar. Vrsta uspeha koja izaziva puno pažnje mogla bi uzbuditi ego, i ljudi koji imaju tu vrstu uspeha često su ohrabrivani da ponove uspeh. To bi bila veoma loša stvar ako bi se ja poklonio pritiscima da napišem drugu knjigu kao LOGOR KONCENTRACIJE, što je i bilo očekivanje, do nekog stepena, čak i u meni. Za jedno vreme ja sam želeo da pišem stvari koje su čak bolnije, i ozbiljnije.«

LOGOR KONCENTRACIJE je dnevnik jednog karaktera koji je zaključan i kome je data droga za povećanje njegove inteligencije; jedno nesrećno tek uzgred-pojavno biće u koje droga unosi smrt i samo je pitanje meseca kada će ona nastupiti. Knjiga je time bila dvostruki izazov za Diša: on je morao da piše dnevnik čoveka koji zna da će umreti, i on je morao da piše o čoveku čija se inteligencija čvrsto uvećavala do nadljudskog nivoa. Na neki način to je bila samosamilost — svesni komad samo-analiziranja — na način na koji je Diš sam svestan o svojoj inteligenciji do stupnja koji je ponešto i idolatrijski.

Dok je radio na *LOGORU KONCENTRACIJE*, on se poverio Majklu Murkoku (kako to Murkok kaže): »Pišem knjigu o onome što svako najvise želi.«

Na sta le Murkok odgovono:

»Zaista? Da li je o slonovima?«

»Slonovima? Ne, govori o tome kako postajemo više inteligentni.«

»O«, rekao je Murkok. »Ono što sam ja oduvek želeo jeste da budem slon.«

Razgovarajući sa Tom Dišom, setio sam se ove anegdote, jedino da bih proverio njenu tačnost. Diš se smeje i komentariše: *»Pa, nagađam da smo i Majk Murkok i ja ostvarih svoje tajne snove.«*

S engleskog preveo Žika Jorgačević

OSVRT NA SMRT DVA SF VELIKANA

Dnevne novine, čini se interes za naučnu fantastiku uglavnom ograničava na objavljivanje umrlica najpoznatijim SF piscima, imale su, na žalost, puno posla. U roku od petnaestak dana, krajem, aprila i početkom maja, umrla su dva velika pisca: Kliford Simak i Robert Hajnlajn.

Iako bi sad trebalo pisati njihove kratke biografije, razmatrati njihova dela, smeštati ih na neko od počasnih mesta u istoriji naučne fantastike, to neću učiniti. Mislim da je mnogo lepše i poštenije pisati o tome kako sam ih ja doživeo, kako su uticali na moje bavljenje naučnom fantastikom.

Rođen sam nekoliko meseci pre nego što je ruski heroj Jurij Gagarin prvi put obleteo zemaljsku kuglu i pripadam generaciji koja je detinjstvo provela posmatrajući na treperavom, crno-belom ekranu prve letove na Mesec. Zato ne mogu sa sigurnošću da tvrdim da li je moje interesovanje za svemir posledica knjiga koje sam čitao ili direktnih prenosa koje sam gledao. U svakom slučaju, neke nevidljive mreže bile su bačene i samo su čekale da se upecam u njih.

Knjige sam, kao i većina novobeogradskih klinaca koji su u svojim naslaganim spavaonicama imali sve drugo samo ne knjige, pronalazio u biblioteci. Rijući po dečijem odeljenju biblioteke u zgradi bioskopa »Fontana« otkrivao sam zalutala dela nasumično prevodenih pisaca: Čiltona, Savčenka, Langrenusa, Beljajeva (njega sam već znao iz lektire), Asimova... Među njima je bila i jedna knjiga koju sam zapamtio bolje od svih, iako je bila tanka i nije imala tvrde korice koje su dugo za mene bile znak posebnog kvaliteta... Svemirska patrola Roberta Hajnlajna.

Od tada do danas pročitao sam sasvim sigurno bar tri stotine SF romana, od kojih je pedesetak po svim književnim merilima bolje od ovog romana pisanog za kategoriju koja se u fudbalu zove petlići. Međutim, ne stidim se da kažem da nijedan od njih na mene nije uticao u onoj meri u kojoj je to učinio ovaj roman. Jer Svemirska patrola mi je tada pružila sve ono što knjiga može pružiti dečaku od trinaest godina: žudnju za nepreglednim svemirskim prostranstvima, avanturu, identifikaciju sa glavnim junakom...

Grad Kliforda Simaka koji je objavljen u »starom« Kentauru sa crnim koricama prvi put sam pročitao negde u isto vreme, ili čak i nešto kasnije, ali od svega sam zapamtio samo nekog robota i pse koji pričaju. Knjigu sam brzo zaboravio smatrajući je lošom.

Trebalo je da prode punih deset godina i da u međuvremenu pročitam puno toga, pa da se pri ponovnom čitanju pred mene otvori sva lepota i jednostavnost Simakove vizije budućnosti. Iako Simak nikada više nije napisao tako dobru knjigu, njome je sebi zauvek obezbedio čitaoce.

Uostalom, zar je piscu potrebno nešto drugo?

Miodrag Petrović

DOSADA MODERNOG DOBA

Džon Braner, »Dela vremena«, Narodna knjiga, Beograd 1987. Preveo Zoran Stanojević

Ne pominje se slučajno u Branerovom romanu Haksli i njegov »Vrli, novi svet«. Kontrola i nadzor pod koji su zapali glavni junaci, »slučajno« odabrani, u veštački stvorenom mikrokosmosu, doveden je do apsurda u kojem je individua samo manipulisani egzemplar »iskoristljivog« ljudskog materijala.

Priča je, do pred sam kraj, tipičan roman detekcije gde, u nedostatku »stručnog« lica — policijskog inspektora ili privatnog detektiva — ulogu detektiva — amatera na sebe uzima Marej Daglas, nekada vrhunski glumac kojeg je alkohol doveo na rub egzistencije (kako mo-ralne, tako i fizičke). Nije u pitanju namerno izazvan habitus Mareja; nije on mladić koji se zabavlja ili pokušava da, nepozvan, pomogne ugroženim kolegama. Marej je čovek na ivici, samo ga kap (alkohola) deli od ponora iz koga se neće nikada izvući. Njemu je znači već dosta i to što mora da se bori sam sa sobom, da ne bi poklekao. A ovde ga još i drugi ugrožavaju upravo »idući mu na ruku« tako što ga podržavaju u njegovoj slabosti. Ima li šta normalnije nego da se on brani!?

A opasnost je povelika: »kradljivci doživljaja« posežu, bez ikakvih skrupula, za krajnjim, drastičnim sredstvima, ukoliko im ona mogu omogućiti da dobiju »doživljaj« koji mogu unovčiti. Roman je tako pisan da, držeći čitaoce u napetosti do pred sam kraj, nije ni toliko bitno što se pisac rešio da rasplet bude po propozicijama SF žanra. To jest, do samog kraja je neizvesno kom žanru pripada ovaj roman. Tek SF poenta — rasplet, okvir — čini od romana ono zbog čega sada (i ovde) o njemu pišemo. Možda je upravo taj »razložni« kraj upravo i najslabiji deo knjige. Da i ne govorimo da je to ipak nešto što je od ovog solidnog romana druge kategorije pomalo nasilno napravilo SF delo.

Vratimo se našem junaku Daglasu. Taj propali umetnik, zašao već u četvrtu deceniju života, zaista je ni kriv ni dužan ispao heroj. Čini se da je tu presudila njegova rođena mrzovolja i nepoverenje prema čitavom svetu proisteklo upravo iz teške situacije u kojoj se u tom trenutku zatekao. Do svih otkrića dolazi slučajno, a samo njegov inat i »treće oko« očajnika koje ne želi da završi u jarku kao poslednja pijanica uslovljuju seriju slučajnih otkrića. A šta se u stvari dešava?

Devijantne ličnosti iz daleke budućnosti krišom se vraćaju u prošlost — koja je za nas sadašnjost — i tu od glumaca »izvlače« doživljaje za koje se ne bi moglo reći da su baš obični. Naprotiv. Problemi sa drogom, alkoholom, seksualne nastranosti... Široki spektar ljudskih devijacija. To je zaista stvar koja se može ponuditi na korišćenje ljudima iz budućnosti koji su rešili sve materijalne i duhovne probleme. Ali kojima je, upravo zato, užasno dosadno. Jedina nezgoda je u tome što menjanje svesti glumcima, da bi svoju ulogu zaista odigrali iskreno, donosi i sve posledice koje iz toga i inače proističu. Manipulisana jedinka — glumac posle ovakvog tretmana, dakle, ostaje gola ruševina. Preostaje im da biraju između ludila i smrti. Zahvaljujući Mareju Daglasu, ipak se sve dobro završilo.

Ali, zahvaljujući nespretnoj upotrebi izmišljenih tehničkih izraza od strane pisca, koji su trebali da daju veran SF milje, relativno dobar roman detekcije sa elementima socijalne utopije pretvorio se u pomalo neprirodni (i nespretni) hibrid sa naprasnim i nezgrapnim SF primesama.

Đorđe Pisarev

Dejvid Brin
PODIZANJE ZVEZDANE PLIME
Kentaur, Beograd, 1988.

Sami nismo.

Naprotiv, Galaksija prosto vrvi od bezbrojnih razumnih stvorenja, najčešće dovedenih do stadijuma razuma genetskim manipulacijama. U Galaksiji vlada strogi red. Tačno se zna koliko koja vrsta mora služiti sojim »roditeljima« pre nego što postane samostalna.

Mi, ljudi, takođe posedujemo »štićenike«—delfine i šimpanze. Međutim, tajna naših praotaca nije poznata i provlači se kao crvena nit čitavim romanom negde u pozadini glavnih zbivanja.

Jedan broj ljudskih »štićenika«, delfina, sa nešto malo ljudi i jednim šimpanzom tek da začini stvar, u nepoznatom delu svemira otkriva flotu brodova za koju se sumnja da pripada rasi »praotaca«. U blizini je pronađeno i jedno tajanstveno biće čiji hologram, poslan na Zemlju, izaziva pomutnju u čitavoj galaksiji. Uskoro je jadnim delfinima za vratom čitava silesija vanzemaljskih ratnih brodova.

Delfinski brod se skriva u dubinama mora planete Kitrup, dok na nebu mesecima besni bitka izmedu tuđinaca za prevlast ko će prvi uhvatiti brod i saznati koordinate izgubljene flote.

Ako mislite da smo vam ovim otkrill sadržinu čitavog romana, grdno se varate. Sve ovo događa se još pre nego što počnu doživljaji opisani u ovoj knjizi. A sama radnja romana teče baš kao što uvod obećava: brzo, logično, zanimljivo. Retka su zastranjivanja, nepotrebna filozofiranja, nema zavođenja čitalaca jeftinim trikovima, ni govora o proturanju nekakve ideologije. Tek povremeno, između redova, pažljiviji čitalac može otkriti suptilno distanciranje autora, kao da pisac žell da pokaže da mu je jasno šta piše i zašto to čini.

Pred nama je klasična svemirska opera, to je jasno. Ali ono što izdvaja ovu od bezbrojnih drugih kojima nas maltretiraju drugorazredni pisci je brižljiva razrada situacije i likova. Iako su rađeni po klasičnom obrascu popularnih romana: mladi kadet koji prolazi kroz prvo životno iskustvo, dvoje zaljubljenih koje dužnost razdvaja, naučnik koji ni od čega ne preza, likovi su vrlo uverljivi, i što je vrlo važno za, ovu vrstu literature, čitalac se lako može identifikovati sa njima. Delfini i njihova psihologija su priča za sebe. Rasna netrpeljivost različitih delfinskih vrsta je prosto dražesna. Specifični delfinski jezici takođe.

Naravno, nije ovo savršen roman. Brin je relativno mlad pisac i moglo bi se naći dosta zamerki pogotovo u strukturi romana. Međutim, kad je sve manje ovako detaljno prostudiranih knjiga, kada većina pisaca preživakava sopstvene bajate ideje i gubi u beskrajnim sagama o Konanima i drugim varvarima, sve bi se ovo moglo shvatiti kao sitničarenje.

Na kraju bih posebno želeo da istaknem vrlo kvalitetan prevod Zvezdane Babić koja se odlično snašla u nimalo lakom zadatku.

Miodrag Milovanović

Stanislav Lem
FIJASKO
Biblioteka »Polaris«,
Beograd, 1988

Neko mora biti ili vrlo samouveren ili veliki pisac pa da se usudi da roman nazove »fijasko«. Bože, pred kakva iskušenja to stavlja ciničnog kritičara koji se iz petnih žila trudi da što efektnije prikaže pročitane romane da bi i te njegove prikaze neko čitao.

»Fijasko Stanislava Lema«, krasan naslov, ali »nažalost« vrlo neprimeran. Jer »Fijasko« je sve samo ne ono što mu ime kazuje.

Sam roman počinje krajnje netipično za Lemova dela. Mladi pilot sleće na Titan, najveći Saturnov mesec, i tu otkriva da je pre izvesnog vremena u blizini baze nestao legendarni pilot Pirks (sećate li ga se iz jednog starog SIRIUSA). On kreće u poteru za svojim idolom u jednoj usavršenoj napravi za kretanje po planetama, dalekom rođaku metalne naprave u kojoj Sigurni Viver u »Ejlijensima« konačno savladava čudovište. Pilot kreće u groteskni hod po površini Titana kroz

fantazmagorične predele koje kao da opisuje Pol Anderson. Pilot ne uspeva da pronade Pirksa, već svoju smrt, međutim, pre nego što ona dode, uspeva da aktivira uredaj za trenutno zamrzavanje.

Iz smrti se budi mnogo vekova kasnije na brodu koji neobično nalikuje brodu iz starog, nezaboravnog Lemovog romana »Ana sa zvezda«. S njegovom posadom putuje na daleku planetu na kojoj su pronađeni znakovi inteligentnog života. Međutim, kao u »Glasu gospodara« dolazi do potpunog nerazumevanja proisteklog iz drastičnih razlika u ustrojstvu i funkcionisanju nas i tih stvorenja. Motiv već korišćen u »Solarisu« ili »Nepobedivom« na jedan sličan način.

Kao što se iz priloženog može zaključiti, u pitanju je svojevrsna sinteza dosadašnjih radova. Lem neprestano, kao svaki dobar mislilac, preispituje svoje primese, osnovne stožere svojih razmišljanja. To u romanu ponekad može delovati zamorno i prenaglašeno, ali to su zamerke žanrovskih čistunača. Lem je jedan od retkih pisaca naučne fantastike koji čitaocu pruža ono zbog čega veliki deo nas zaljubljenika uopšte uzima u ruke ovaj žanr: nešto što leži izvan granica sakodnevnog razmišljanja.

A ako vam ni to nije dovoljno, preostaje vam poslednje poglavlje gde Lem pokazuje u jednom ekstatičnom finalu da može biti virtuozne ne samo misli već i radnje, napetosti, u kome svo suprotno uzbudenje iz prethodnih stranica sliva u katarzičnu sliku potpunog uništenja, kataklizme proistekle iz beskrajnog ljudskog samoljublja i nerazumevanja. Sjajno.

Međutim, da sve ne bude previše dobro pobrinula se Emilija Bogdanović, prevodilac ove knjige. Neprestanim insistiranjem na rogobatnim izrazima »većma«, »sasma«, »sledstveno tome« i sličnim konstrukcijama davno potisnutim iz našeg jezika, potpuno iritira prosečnog čitaoca, tako da sam pola knjige proveo neprestano strepeći kad ću ponovo naleteti na sličnu frazu.

Miodrag Milovanović

FILMOVI

ZVEZDANE STAZE V

Režija: Corey Allen
SAD, 1987

»Morate se vratiti u svoj svet i završiti sa komunistima. Trebaju vam samo dobri ljudi.«

Proteklo je dvadeset godina od prvih avantura broda »Enterprise« i njegove posade, u međuvremenu smo gledali televizijsku seriju (i oduševljavali se njome, dok smo još bili mladi), koja je nosila isti naziv kao i tri potonja filma (STAR TREK I, II, III) i sa mister Spokom na velika vrata ušli u beskrajnu zgradu spejs-opere. Zatim smo pre godinu—dve dočekali staru dobru posadu »Enterprise«-a, koja je u »Zvezdanim stazama I« sletela na Zemlju, u naš nimalo slavan XX vek, otišavši u zasluženu, zvezdanu penziju. Ali, nažalost, ogroman medijski i komercijalni uspeh ove spejs-sage, koja je postala deo modernog folklora, nije mogao ostati daleko od očiju boje novca producenata. Tako smo doživeli i STAR TREK V-THE NEXT GENERATON.

»Enterprise« ponovo jezdi svemirom, sa potpuno novom posadom, čija imena neću navesti zbog poštovanja prethodne posade. Sreću nekakav viši kosmički entitet, koji obožava da se prerušava u kostime iz Zemljine istorije, koji ledi (bukvalno) krv u žilama samim pogledom i koji na pasja kola ismejava zemljane, izrićući pri tom slavnu rečenicu iz zaglavlja ovog teksta. Zatim dotični viši entitet organizuje nekakvo suđenje posadi »En-terprise«-a, zbog grehova naše, ljudske rase, i osuđuje je da za 24 časa učini neko delo koje će Zemlju opravdati pred svemirom. Kako je svemir čudna biljka u kome svako gleda svoja posla, zemljani nemaju baš mnogo šansi da se dokažu, ali ipak spašavaju nekakve kosmičke polipe i okreću presudu u svoju korist. Glupavo, zar ne?

Snimanje ovako anahronog filma u vreme Spilbergovog i Lukasovog miksa žanrova i medijskih citata može biti iz dva razloga: autorskog viđenja ili bezobzirne manipulacije popularnim fenomenima. Kako od ličnijeg pristupa nema ni korova, ostaje samo šušketava boja novca kao jedini cilj. »Zvezdane staze V« ne poseduju ni minimum filmskog poštenja: stupidnu radnju prate specijalni efekti koji više ne mogu proći ni u obdaništu, a ni u snu među generacijom vas-pitavanom na vizuelnoj atraktivnosti »novog Holivuda«; likovi su karikirana kopija prvobitnih junaka. Dijalozi i »dramske situacije« se tek eufemizmom mogu nazvati dosadnim. Posebna priča je reganovska, napadna tendencioznost i ideološka obojenost filma, koja kulminira u završnoj viziji »oslobodenje« zemlje i njenih »branioca«: »Svemir, poslednja granica«. Ovo su putovanja broda ENTERPRISE. Njegova misija je da istražuje čudne nove svetove, da nađe nove živote i nove civilizacije, da ode tamo gde nikada niko nije bio.« I da dodam: da se odatle ne vrati.

Uvek je tužno blaćenje prijatnih uspo-mena. Iz ove perspektive, »Zvezdane staze« (kao celokupan serijal) su tipična spejs-opera, koja se može gledati i voleti samo u nedostatku nečeg boljeg i dubljeg. Kada se ljudi pod starost vrate dečačkim ljubavima, onda je to infantilnost. Kada se to radi zbog dolara, utisak je još tužniji. Upravo se to dogodilo sa petim delom »Zvezdanih staza«.

Goran Stanković

PUTNICI U VREMENU

Režija: Michael Schultz
SAD, 1987.

Kao jedan od najnovijih filmova iz svetske SF produkcije, koja godišnje obuhvata oko 80 filmova, »Timestalkers« pripada pomalo zaboravljenom podžanru

putovanja kroz vreme, revitaliziranom posle Kameronovog »Terminatora«. I ovde se radi o obračunu putnika iz budućnosti, ali je sada mesto sukoba pomereno u prošlost, u vreme i prostor kada su revolveraški dueli bili obična stvar — u vreme mitskog Divljeg Zapada.

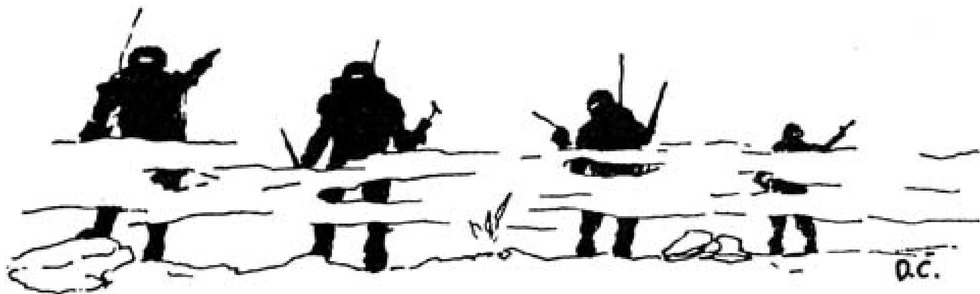
Radnja je sledeća: vojni naučnik dr Skot Mekenzi (glumi ga William Devane) u saobraćajnoj nesreći gubi ženu i sina (možda ste već naslutili kraj; ali, idemo dalje). Fanovski zaljubljen u vestern vremena, na lokalnoj aukciji kupuje stare stvari (sam je izuzetno brz i precizan revolveraš-amater). Te stvari za njega predstavljaju izvor nostalgije, ali za jednog drugog čoveka (Klaus Kinski) one su stvar života ili smrti, u 1898-oj, za njega veoma realnoj godini. U pitanju su srebrni revolveri i kroz zanimljive, »sagorevajuće« rezove pratimo dve naizgled odvojene priče, razdvojene skoro celim vekom. Stvari se komplikuju kada dr Mekenzi na fotografiji iz 1898-e prepozna »magnum 357« iz 1980-e. tada se pojavljuje nepoznata devojka, koja ga uvlači u vremensku igru u kojoj otpadnik iz budućnosti pokušava da promeni svoj svet, tako što će ubiti dalekog predka svog neprijatelja. Posle dosta jurnjave i pucnjave, što u prošlosti što u sadašnjosti, dr Mekenzi konačno upotrebi svoj hobi, brzo izvlačenje pištolja, ubivši dr Cola, u pravom revolveraškom obračunu. Tako je svet spašen od vremenskih paradoksa, sem malog ustupka dr Mekenziju: on biva vraćen malo pre nesreće svoje porodice. Dakle — hepiend.

Međutim, priča je priča, dok je film artikulacija vizuelnih elemenata i njihovo funkcionisanje. Mišel Šulc je režiser, bez sumnje, sasvim skromnog talenta; njegov stil režije može se sasvim lepo uporediti sa dramaturgijom Cehova: ako je na zidu u prvom činu puška, ona mora opaliti u trećem činu. Takav zahtev za infantilnom jednostavnošću definiše i profil publike kojoj se obraća ovaj film, a publika sa svoje strane određuje režiserske zahvate. Krug je zatvoren — komercionalizovano mediokritetstvo je na delu.

Vrednost filmova sa temom putovanja kroz vreme leži u istim elementima kojima se određuje vrednost šaha: logičke zagonetke, paradoksi, intelektualna akrobacija. Ovakvi filmovi moraju da zadovolje mnoštvo pravila: moraju da budu elegantni, dosledni, domišljati, precizni, originalni, duhoviti. »Putnici u vremenu« većinu ovih zahteva čak i ne dotiču. Predvidljiva priča, nepotrebna kompliciranja kada film zapadne u monotoniju i kada treba ispuniti bioskopskih 90 minuta, nelogično i nedosledno ponašanje junaka. Da i ne govorimo o mučno kičastim scenama iz budućnosti, u kojoj će, izgleda, svi nositi nekakve trikoe i biti blaženo naivni i dobroćudni. Sa izuzecima, časnim, naravno.

Dodirujući dve mitske i medijske teme filma (i kulture uopšte), Divlji zapad i Naučnu fantastiku, ovaj film uglavnom izaziva dosadu i tek povremeno blagu zainteresovanost. Bez gotovo fanovskog udubljivanja u SF nemoguće je snimati prave SF filmove. Nižerazredni zanatlija Mišel Šulc (sa scenaristima — Ray Brown i Brian Clemens) to pogotovo nije u stanju. Ovaj film gledajte ako baš morate.

Goran Stanković

REZULTATI ANKETE

Sve ankete, pa i ova naša, vrlo su čudna stvar. Zakoni verovatnoće toliko dobro funkcionišu čak i u tako subjektivnim stvarima kao što je književnost da je to go-tovo neverovatno. Čovek bi rekao: koliko ljudi, toliko ukusa, ali to ni slučajno nije tačno. O čemu se radi?

Vaši glasovi stizali su u vremenskom periodu od mesec i po dana, pri čemu smo glasove sabirali jednom nedeljno. Naprosto je neverovatno, ali poredak priča koji smo imali nakon prvih dvadeset anketnih listića skoro da se neizmenjen zadržao do kraja glasanja. Zbog toga, skoro sa sigurnošću možemo tvrditi da se pred nama nalazi prosečan uzorak čitalaca Alefa, iako je stigao ukupno l51 anketni listić, što predstavlja tek svakog stočetrdesetog kupca Alefa. Pogledajmo sad kako sve to izgleda u pojedinim kategorijama:

NASLOVNE NOVELE

Ovde je došlo do malog nesporazuma u vezi sa Silverbergovom novelom iz prvog broja, jer su je mnogi svrstali u priču i glasali za nju u kategoriji strane priče. Međutim, sve to nije mnogo poremetilo redosled, »Neprijatelj« Barija Longjeara je trijumfovao sa izuzetnom nadmoćnošću. To nam pokazuje da većina čitalaca naučne fantastike i dalje više voli tradicionalni pristup naučnoj fantastici od novotalasovskih kretanja.

1.	Bari Longjear — »Neprijatelj«	50
2.	Robert Silverberg — »Stanica Hoksbil«	34
3.	Rodžer Zelazni — »Ruža za propovednika«	33
4.	Džin Vulf — »Smrt doktora Ostrva«	18
5.	Majkl Svonvik — »Provalija Ginunga«	14

STRANE PRIČE

U prilično izjednačenoj konkurenciji, što se moglo i očekivati, ipak su se izdvojile dve priče; »Čovek koji je hodao kući« i »Muzika krvi« izgleda da su svojom žanrovskom čistotom prevagnule nad pričama koje naginju fantastici, iako visoko četvrto mesto »Čoveka koji je prodavao čarolije« dokazuje da i te »granične« priče imaju svoju publiku, ako to kvalitetom zaslužuju. Ovo je jasan signal za nas: vi želite najviše čiste naučne fantastike i tek pomalo, kao začin, čiste fantastike. Biće uglavnom tako.

1.	Dž. Tiptri — »Čovek koji je hodao kući«	54
2.	Greg Bear — »Muzika krvi«	42
3.	Stiven King — »Ja sam prolaz«	35
4.	N. Stjuart Grej »Čovek koji je prodavao čarolije«	31
5.	Pol Anderson — »Gibraltarski pad«	27
6.	Filip Haj — »Ubica Džeksona«	27
7.	Ursula Legvin — »Reč oslobodenja«	26
8.	Džon Kesel — »Savršeno bekstvo«	25
9.	Isak Asimov — »Da vodiš brigu o njemu«.	24
10.	Tom Saleven — »Mikimausijada«	20
11.	Č. E. Tah — »Evani«	15
12.	Brajan Stejblford — »Inženjer i dželat«	12

DOMAĆE PRIČE

Mali broj priča (svega tri) ovde ne omogućava sagledavanje pravog stanja u domaćem spisateljstvu. Mnogi su jednostavno preskakali ovu kategoriju, a odredeni broj (34) smatrao je da nijedna priča ne zaslužuje da bude pomenuta. Bilo je i onih koji su priču »Filmovi« uvrštavali u kategoriju strane price. U svakom slučaju, ova kategorija će tek naredne godine dobiti svoj puni smisao.

1. Konstantin Tezeus — »Filmovi« 46
2. Radmilo Andelkovic — »Planina u Međurečju« 36
3. Živko Prodanović — »Psi u oluji« 21

NASLOVNE STRANICE

Ovde nema puno priče: bez obzira što te korice nisu plastificirane, robot i mačkica osvojili su većinu srca (47 glasova). Dalji redosled je sledeći: *Alef* broj 4 (28 glasova), 5 (27), 2 (14) i 1 (9)... svaki šesti glasač smatrao je da nijedna naslovna strana nije dovoljno dobra.

PREDLOZI AUTORA

Od samog početka pristizanja vaših glasova pet autora se izdvojilo i, uz manje medusobne izmene, ostalo na vrhu do kraja. Robert Silverberg, ako je izgubio u konkurenciji za najbolju novelu, ovde je to obilato nadoknadio. Iako je kod nas relativno malo objavljivan, ipak je uspeo da zadobije široku čitalačku publiku. Cini se da se tajna njegovog uspeha krije u tome da su za njega glasali i oni koji vise naginju sta-roj gardi (Klarku i Asimovu) kao i oni koji su svim srcem za mlade snage — Martin, Kard, Gibson. Redosled ostalih je manje-više očekivan, mada će za neke biti iznena-denje visoko mesto Rodžera Zelaznija i slab plasman Roberta Hajnlajna.

1. Robert Silverberg 53
2. Artur Klark 51
3. Rodžer Zelazni 46
4. Isak Asimov 44
5. Ursula Legvin 43
6. Filip Hose Farmer 24
7. Frederik Pol 23
8. Rej Bredberi 19
9. Džordž Martin 19
10. Vilijam Gibson 18
11. Harlan Elison 18
12. Kliford Simak 16
13. Orson Skot Kard 15
14. Lari Niven 15
15. Robert Hajnlajn 14
16. Džejms Tiptri junior 13

Interesantno je i to što su pojedinci navodili imena domaćih pisaca, kao onih čija bi dela najviše voleli da čitaju. Tako je Slobodan Ćurčić sakupio šest poena, Dragan R. Filipović i Predrag Raos po četiri, Dušan Belča tri, a Vladimir Lazović dva.

ZAKLJUČAK

Kao što smo i obećali, ova anketa neće ostati samo na ovome Pošto vam se Ban Longjear nesumnjivo dopada, za jedan od narednih brojeva *Alef* a pripremamo još jednu njegovu novelu: »Jaren« - prvi deo njegovog romana »Manifest sudbine« iz koga je i preuzet »Neprijatelj«.

U okviru pisaca za koje ste glasali, priredićemo jedan *Alef* (najesen) sa sledećih pet autora: Silverberg, Klark, Zelazni, Asimov i Legvinova, a možda i za pet narednih. No, tada će već kraj godine i novi anketni listić u decembarskom broju.

Na kraju, nagrade i za glasače. Ovoga puta, odlučili smo da pet najboljih glasača dobiju po jednu knjigu: »Enderovu igru. Orsona Skota Karda, koja upravo ovih dana izlazi iz štampe. Najbolje je pogodio: Ivan Novak iz Rijeke, Kvaternikova 4. Pogodio je prve tri strane priče, najbolju domaću i najbolju ilustraciju. Pogodak manje ima Hrvoje Vukić, takođe iz Rijeke, Nike Katunara 6. Sledećih troje su: Gordana Čapeta iz Omiša, Vladimira Nazora 2; Jovo Kozlović, Novi Beograd, II bulevar 145- i Ilija Bakić iz Vršca, Ljutice Bogdana 26.

MENTALNI MOST

II DEO

Joe Haldeman:
MINDBRIDGE, 1977
Prevod sa engleskog:
Miodrag Milovanović

Tokom sledećeg sata isprobali su pet različitih seksualnih položaja, pa se Kerol dobro iscrpla posle devetog ili desetog orgazma. Žak je bio još iscrpljeniji zbog izostanka ijednog.

Mogao je da započne, ali ne i da završi. Ne uz misli druge osobe, bez obzira koliko privlačne, koje zadiru u njegovu intimu; ne uz njegova sopstvena maštanja koja mu bivaju reflektovana iskrivljena Kerolinim simpatijama — i ponekad gnušanjem, iako je pokušavala da ga maskira.

Kerol nije imala takvih problema; ona i nije bila zatvorena osoba, a bila je i manje osetljiva na most. Njena povezanost sa Žakom predstavljala joj je ukusnu mirođiju, poput vođenja ljubavi sa ogledalima svuda unaokolo, sa pornografskom storijom koja se odmotavala u njenom umu.

Kerol je ležala na kauču i drhtala. Žak je podigao most, kruto prišao akvarijumu i pustio stvorenje u vodu. Skinuo je jaknu sa kamere i seo pored Kerol.

»Zaboravili smo peškire«, rekao je i počeo ju je tapkanjem sušiti.

Ispustila je predući zvuk i istegla se.

»Ne želiš da...«

»Ne, imao sam vremena.«

»Imaš ga još.« Sat je pokazivao 23:14. »Ako bismo bez mosta...«

»Molim te.«

»Samo sam... «

»Kerol, bilo bi mi drago, ali ne sad, *ne sad!*«

Odustala je. »Ne ljuti se na mene.«

»Ne ljutim se na tebe.«

»Ne ljuti se ni na sebe. Nisi mogao...«

»Ne govorimo. Molim te ne govorimo.«

»U redu.« Pokušala je da ga osuši, ali on se okrenuo i otišao da se obuče. Okrenula mu je leđa i tumarala po torbici tražeći papirnu maramicu.

20

Koda

Manje-više nezavisan pasaž na kraju kompozicije uveden da je dovede do zadovoljavajućeg završetka

Imali su osam časova pre nego što su morali da se vrate u komoru zbog Raj-

novog testa. Zak je ispratio Kerol do njene kuće. Bila je maglovita noć, u pozno leto, oblaci teški od kiše kotrljali su se; munje su osvetljavale horizont. Hodali su svako za sebe i nisu mnogo pričali.

Uzela ga je za ruku i držala je, dok je otvarala vrata. »Nemam ništa za piće u...«

»Kerol, uh, vidi. Žao mi je. Nije to zbog tebe. To je zbog toga prokletog...«

»Ššš.« Obavila je ruke oko njega i naslonila glavu na njegove grudi. Odmah zatim: »Dugujem ti jelo, Lefevr.«

»O, to..,«

»Jesi li sutra Slobodan za doručak?« Gurajući ga ka vratima: »Hajde. Imam pravih jaja.«

21

U braku pravih osoba dopuštene su zapreke

Uticaj telepatske komunikacije na koitus napisao Dr Rejmond Svini

STROGO POVERLJIVO

1. Nije zamišljeno da se iz ovog izveštaja zasnovanog na jednom jedinom eksperimentu mogu izvoditi ikakvi zaključci. Međutim, neki njegovi aspekti mogli bi biti zanimljivi istraživačima čovekovih seksualnih poriva i podbačaja.

2. U eksperimentu su učestvovali Žak (sic) L. i Kerol V., dva veterana prve misije na Grumbridž, najosetljiviji na efekat pojačavanja Grumbridžskog mosta. Eksperiment je trajao dva časa, bez posmatranja, pod uslovom da posle toga pristanu na intervju.

3. Subjekti su se činili seksualno prijemčivim, ali nisu imali prethodnih međusobnih seksualnih kontakata (gledajući unazad, ovo se čini nesrećnom okolnošću). Niti jedno nije imalo značajnijih prethodnih problema. Kerolino svedočanstvo otkriva relativno visoku učestalost seksualnih kontakata; Žakovo relativno nisku.

4. Subjekti su intervjuisani odvojeno dva ili tri sata, dva dana posle eksperimenta. Kerol je dopustila da se deo intervjua obavi pod hipnozom; Žak nije.

5. Kerol je izvestila relativno normalan, iako neobično intenzivan i ubrzan, obrazac seksualnih reakcija. Žak je patio od akutne ejakulatorne impotencije.

6. Žak se prisetio dve prethodne epizode ejakulatorne impotencije, obe sa dobro definisanom etiologijom: neuobičajen umor, preterana doza alkohola, nedostatak emocionalne veze sa partnerkom (prostitutka, kada mu je bilo šesnaest godina). On tvrdi da u ovom slučaju nije bilo niti jednog od ovih faktora u nekom značajnijem obliku i potpuno pripisuje epizodu uticaju mosta.

7. Kerol bi, sa druge strane, volela da ima svoj most.

8. Odmah posle eksperimenta par je dva puta imao međusobno zadovoljavajući koitus što, naravno, potvrduje Žakove tvrdnje.

9. Transkripti intervjua i medicinske istorije priloženi su ovde.

22

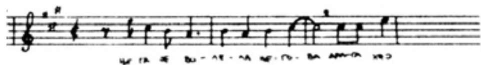
PEVAJMO PESMICE
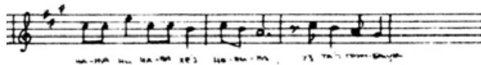
(Iz Kritičke istorije američke popularne muzike, tom 6 (2040-2060), od Eliota Grina, Copyright © Kvadrangl TFX, 2072.)

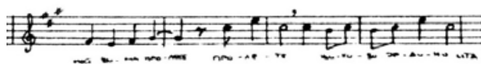
... dominirala je kopilanska tvorevina krštena »Neoelizabetanski pokret.«

Instrumenti su bili onoliko elizabetanski koliko je to dozvoljavalo umeće mašina 21-og veka — a i melodije i mnogo reči ukradeno je iz tog perioda. Iza toga ležao je duh čistog profita; trgovci i muzičari računali su na tupu bezosećajnost publike željne novina.

Tipičan primer u negativnom smislu je pesma »Slatki ljubavnici ljube proleće«, popularna u jesen te godine:

Čak ni cela strofa, ali koga je to briga? Muzički, ona je nemaštovita — a reči imaju trenutno emetičko dejstvo na bilo koga ko voli Šekspira.

Pronele su se glasine da je pesmu napisao kompjuter u Odelu za odnose sa javnošću Agencije za vanzemaljski razvoj...

23

Sedma glava

Žak je za sobom zatvorio vrata sobe za obuku i klimnuo svakom u znak pozdrava. Seo je pored Kerol. Blago puckanje kože bio je jedini zvuk koji se u sobi čuo.

»O kej«, reče Tanja, podižući pogled sa table za pisanje. »Svi smo tu. Žak, ovo je novi član našeg tima, Gustav Hasenfel iz Bremehauzena. Žak Lefevr.«

Žak se nagnuo preko seminarskog stola da se rukuje. »Guten Tag.« Svetla, plava kosa, lepe snažne crte lica, visok, neizmerna tuga u bistrim plavim očima. Stisak ruke topao, suv, čvrst. Žaku se nije dopao.

»Tag. Sind Schweizer?«

»Ja natürlich. Mein Akzent?«

»Jawohl.«

»Hej«, reče Kerol. »Pričajte na francuskom ili nekom drugom jeziku.«

»Gas je Dreser 2«, reče Tanja. »Bio je na četiri misije.« Što znači, pomisli Žak, da je posle završetka poslednje njegov tim spao na dva ili tri člana. U protivnom, ne bi rasformirali tim; AED je voleo da ljude drži skupa.

»A sad«, reče Tanja, tapšući tablu, »dve stvari. Žak i Gas, vas dvojicu šalju u misiju za oplođavanje. Prekosutra, drugog septembra u 0536.«

»Jadni moj prezaposleni dečko«, prošaputa šaljivo Kerol.

»Gde će to biti?«, upita Gas.

»Labud 61 B. Predivno mesto.«

»Stvarno. Proveli smo tamo dva meseca u geoformiranju.«

Nasmejala se. »Tamo sam prošle godine rodila bebu.«

»Onda nas tri godine dele.«

Kratka stanka dok su klimali jedno drugom. »Mi ostali nećemo ići sve do sledećeg meseca. Uspeli su da se izbore za još jednu, ovoga puta dužu ekspediciju na Grumbridž. Ostaćemo tamo četrdeset sedam dana, počev od jedanaestog oktobra. Sa masenim spektografom.«

»Početak geoformiranja?«, upita Vivijen.

»Verovatno ne. Preliminarne analize pokazuju da bi od Grumbridža bilo više štete nego koristi. Moguće je da ćemo samo podići nekoliko zgrada za psihološku istraživačku stanicu. Svrha misije biće prikupljanje mostova. I priprema elemenata za inženjerski tim koji će stići kroz nekoliko nedelja. Do poslednje nedelje septembra imaćemo odštampan plan rada. Svi osim Žaka i Gasa su slobodni do dvadeset petog.«

»Koliko traje misija za oplođavanje?«, upita Žak.

»Dvadeset časova. Oh, evo ti«, gurnula mu je u ruke plastičnu bočicu. »Počev od ponoći, svakih šest časova uzimaj po jednu pilulu i budi dobar dečko.« Podigla je obrvu.

»Počev od ponoći«, reče Kerol.

Tanja se nasmejala. »Počev od ponoći. Ipak, nemoj ga izmoriti. Danas se i most vraća. U devetnaest nula nula počeće seciranje. Ko god želi da gleda, pozvan je.«

Kerol podiže ruku. »Jesu li saznali kako je Č’ing umro?«

»Ne. Sve zavisi koga pitam. Medicinari kažu da mora da je odelo u pitanju. Bioinženjeri tvrde da nije. I dalje rade na tome.«

»Vrlo utešno«, reče Kerol.

Tanja je slegla ramenima. »I ranije se to dešavalo. Ne znam kome da verujem. Samo se nadam da odelo nije u pitanju. Sledeći sastanak održaćemo dvadeset petog. Nekoliko dana pre toga proverite poštanske sandučiće; do tada će biti gotovi preliminarni rezultati istraživanja. Matematički komitet i biogrupa već su izdali neke nalaze. Ako želite, pogledajte. U protivnom, slobodni ste za ovaj mesec. Koliko vas hoće da prisustvuje seciranju?«

Svi osim Kerol podigli su ruke; zatim je i ona to učinila.

»Dobro. Reći ću im. Vidimo se tamo.«

Žak i Kerol su otišli u grad da ranije večeraju. Meksički restoran i nije bio nešto naročito, ali bio je bolji od kafeterije AED-a.

»Zašto ne izbegnemo seciranje«, upita Kerol, nakon što su poručili hranu. »Provedimo mirno veče kod kuće«.

Nasmejao se. »Ponašaš se kao da idem na neki dug put.«

»Pa, ideš.«

»Na manje od dana.« Igrao se ledom u čaši za vodu. »U stvari, mislim da si ljubomorna.«
»Nisam. Ne budi smešan.«
»Ne mislim da si ljubomorna baš na tu ženu. Mislim na situaciju. To što ti moras da ostaneš na jednom mestu i rađaš decu dok ja... švrćkam galaksijom poput uspaljenog leptira.«
»Ja ne ležim na jajima.« Nasmejao se njenoj šali. »Pored toga, to je sigurnije.«
»Znaš li kada će te...«
»Oploditi? Ne. Tanja kaže da ću verovatno imati još dva normalna skoka. Onda će, ako budem sledila njen primer, da me drže trudnom nekoliko godina.«
»Ona ih je imala šestoro?«
»Da, ali to nije uobičajeno.«
Kelner im je doneo tanjire. Pržen grašak i neka mesolika supstanca.
»Da sam devojka, ne bih bio lud za tim.«
»Tako srećeš puno zanimljivih muškaraca.« Probala je hranu i sipala vrući sos preko celog tanjira. »Šta misliš o Gasu?«
»Pretpostavljam da je OK.«
Nasmejala se. »Ajde, molim te. Da si samo mogao da vidiš kako ste se merkali.«
»Daj. Nisam ni dve reči s njim progovorio.«
»Naravno«, blago je rekla. »Jesi li čuo šta mu se dogodilo?«
»Šta?«
»Mi smo mu treći tim. Prvi, njih četvoro, nestalo je. Otišli su na flouteru i nešto kasnije supervizor je primio četiri simultane smrti. Flouter se vratio neogreben.«
»Odvratno. Jesu li saznali šta se dogodilo?«
»Nikada. Nije bilo tela, niti odela. Ničega. To se dogodilo pre dve godine na Zmijonoši Sedamdeset A. Druga nesreća dogodila se prošle godine pri geoformiranju na Tau Ceti. Nekakva eksplozija pobila je pola njegovog tima.«
»Kako to da sve ovo znaš?«
»Obično poranim na sastanak.«
Neko vreme su ćutke pili. Žak je nasuo ostatak piva. »Jadni Gas«, rekao je. »Dobro je da nismo sujeverni.«
»Da, dobro je.«

U komoru pod pritiskom naguralo se tridesetak ljudi pokušavajući da se ukloni sa puta Vilardovoj bio-grupi i holo-timu koji se pripremao da snima seciranje.
Reporter Naučnog programa TFX-a upitao je dr-a da li će tragati za nekim određenim organom.
»U stvari, mi ne znamo tačno za čim tragamo. To jest, kako bi taj organ mogao da izgleda, ali u svakom slučaju, pokušaćemo da nađemo izvor tog neobičnog talenta.
Stvorenje smo skenirali neutronima i neutrinima; X-zracima, kako ih vi nazivate. Jedino što za sada možemo tvrditi je to da mu je nervni sistem na nivou zrna grožđa. Jedva da predstavlja nešto više od obične prazne tube koja uzima hranu na jednom kraju, a ispušta ostatke na drugom. A čini da ljudi jedni drugima čitaju misli.«
Otvorio je crnu kutiju i stao razmeštati blistave alatke po stolu ispred sebe. »Neće biti anestezije. Ako proučite konačne izveštaje, naći ćete taj eksperiment pod brojem jedanaest od dvadeset šestog avgusta. Koliko sada znamo, ništa ne prouzrokuje bol kod tog stvorenja. Za to nemam objašnjenja. Čak i protozoe reaguju na nadražaj.«
»Jesu li Žak Lefevr i Kerol Vočal prisutni?«
Podigli su ruke. »Molim vas, priđite... Imate li nešto protiv da nam ovde malo pomognete?«
»Ni najmanje«, reče Žak. Kerol je klimnula glavom. »Međutim, nismo sterilisani.«
»U redu je, nisam ni ja.« Reporteru: »Lefevr i Vočalova su Dreseri najosetljiviji na efekat mosta.«
»Ovo je predložio dr Džejmeson. Želimo da tokom eksperimenta dva Dresera budu u stalnoj vezi sa mostom. Ako budemo imali sreće, vas dvoje ćete nam reći u kom trenutku je stvorenje izgubilo svoju moć, i dati nam neko subjektivno gledište o, oh, stepenu slabljenja; da li se sposobnost naglo gubi, ili postoje kolebanja... i tako to. U redu?«
»Pokušaćemo«, reče Žak. Kerol je bila pomalo bleda. Kao što mu je i objasnila

na povratku sa večere, oseća nekakav iracionalan strah od vivisekcije. Kada joj je bilo pet ili šest godina, na televiziji je posmatrala kako su živoj kornjači izvadili srce i nedeljama ga održavali u životu. I sada su je mučile noćne more sa tim srcem.

Postavili su Dresere tako da ne smetaju holo-kamerama. Kada su dotakli most, Žak je u Kerolinom umu osetio nadolazeći strah. Pokušao je da zrači sigurnost, nežnost. Napola je slušao šta dr Vilard govori:

»Naravno, nikada niko nije vivisecirao jedno ovakvo stvorenje. Medutim, po strukturi su prilično analogni mekušci.« Podigao je skalpel. »prema tome, ja ću... Ja... ću načiniti zzz-rez, hm. Duž dor-dors...«

»Doktore...« jedan od pomoćnika pošao je ka njemu.

Skalpel je zazvečao na stolu. Sa zbunjenim izrazom na izboranom licu Vilard se uhvatio za grudi i seo na pod. Pao je u stranu, ne ispruživši se.

Pomoćnik mu je opipao puis. »Srce je stalo« rekao je. Rasparao je prednju stranu Vilardove tunike.

»*Izvedite ga odavde!*« vikao je dr Džejmeson. »Vodite ga u salu, kiseonik, »*ti*...« pokazao je na drugog pomoćnika, »... zovi flouter!«

Bilo je mnogo zbrke, vike, guranja kroz masu. Džejmeson je zamolio da svi osim medicinskog osoblja ostanu u komori dok Vilarda ne prebace u bolnicu.

Posle nekoliko minuta Džejmeson se vratio. Stao je ispred stola i obratio se grupi:

»Ovo je grozna... stvar. Jurio sam Boba...« pokazao je prstom na reportera. »Ovo je grozna... stvar. Jurio sam Boba...« pokazao je prstom na reportera. »Ovo nije za javnost. Jurio sam Boba deset godina da operiše srce. Osamdesetogodišnjak koji pije i puši kao on... pa, većina vas je poznavala Boba. Rekao je da će otići na operaciju kada prestane da se bavi tenisom.«

»Došli su za četiri minuta i sada je u rukama kardiološkog tima Opšte bolnice. Možda će ga spasiti.«

»U međuvremenu... ja bih voleo da nastavim da pričam o Bobu, ali ostalo nam je manje od pola sata da ovo završimo, pre nego što se stvar vrati. Zato, napred s tim.«

Obišao je sto i podigao skalpel koga je Bob ispustio.

»Ja ne tvrdim da ni upola ne poznajem anatomiju beskičmenjaka od onoga koliko je Bob znao. Ima li ovde nekoga ko misli da to može bolje da uradi?«

Niko nije odgovorio.

»Prokletstvo, recite nešto. Ja se ne guram. Modibo, šta je s tobom? Ti si seckao onog prokletog puža prošlog meseca.«

Veliki crnac koji je stajao u prvom redu lagano je odmahnuo glavom:

»Nije to bilo zbog toga što imam iskustva. Prosto sam se tamo zatekao.«

»Fil, nastavi samo«, reče drugi. »Ako nešto primetimo, vikaćemo.«

»U redu.« Kerol i Žaku: »Vas dvoje, držite stvar.«

»Sada. Dorsalni rez.« Spustio je oštricu i oklevao. »Hm. *Dorsalni.*«

Pogledao je Žaka i grubo odmahnuo glavom. Zatim je pažljivo podigao skalpel i sebi prerezao grlo.

24

Geoformiranje II:

Pristup oruđu

Za: Odnose sa javnošću, Vestinghaus Internešenel
Od: Blek Morgenštern
Datum: 11. novembar 2075.
Predmet: Tekst i preliminarne instrukcije za kameru, četvorominutni spot (za pauzu u sredini Šoua Dona Lofta, 17. januara 76.)

MESTO: Krateri Mesečevog nacionalnog parka
OPREMA: Animacijski sto; tri (3) lake holo kamere, tri (3) glumca, dva (2) simulacijska GPEM odela, jedan (1) Vestinghausov maseni spektograf.

Spot počinje 30-sekundnim crtanim filmom. Prvo imate uprošćen vanzemaljski pejsaž, čudnu muziku. Pet Dresera

'pop'—nu; izadu iz formacije i razmile se unaokolo, čekajući.

Na mestu na kome su se pojavili ponovo se dogodi 'pop', ovoga puta ostavljajući gomilu cigala, maltera, oruđa za zidanje. Muzika se pretapa u nežnu melodiju dok oni počinju da grade kuću. Tempo se ubrzava kako oni sve brže i brže rade. Nove gomile cigala 'pop'—nu kad zatrebaju; nakon četiri gomile, kuća je završena.

Likovi Dresera sede oko kuće i dahću. Iznenada muzika prestaje i donji sloj cigala nestaje. Gornje tri četvrtine padaju uz zaglušujući tresak. Ovo se ponavlja još tri puta, kako svaki sledeći sloj nestaje.

Dreseri stoje i drže se za glavu. Onda i oni nestaju u sekvenci Krateri na Mesecu.

(Pozicija kamere je u konvencionalnom kartuzijanskom stilu. U prvom planu je zemljište nešto ispod masenog spektografa koji će biti postavljen na tlu 1250 metara SSZ od nivelmanskog znaka 1728 (dozvola kupljena od Park Servis Inc.). Početna orijentacija X—ose 20° i od S.)

vreme	baza	vožnja	X	Y	Z	
030	31,00,3	00	8,5	8,5	3,0	Razmrskan pejzaž
035	31,00,3	00	8,5	8,5	3,0	NARATOR:
		LAGANO SKRETANJE PO X-OSI				(t=33) »Ništa načinjeno na
045	10,00,2	00	8,5	8,5	3,0	Zemlji ne može ostati na
050	05,05,2	00	8,5	8,5	3,0	drugoj planeti«
055	00,00,0	00	7,5	7,5	3,0	
		PRILAZAK NA				(t=55) »Ovo je mašina
065	00,00,0	00	2,0	2,0	2,0	koja će čovečanstvu pokloniti zvezde.
		KOSA VOŽNJA				(t=70) »Vestinghausov
075	00,00,0	-180	1,5	1,5	2,0	… maseni spektograf. «
		ZADRŽATI OVU				(t=72) Dva Dresera
		KONFIGURACIJU DO				hodajući zajedno prilaze
101	00,00,0	-180	1,5	1,5	2,0	mašini. Oni u naručju
		LAGANO				nose velike kamene
		PRILAŽENJE (VOŽNJA) SPUŠTANJE				gromade koje bacaju na
102	00,00,0	-175	1,4	1,4	1,9	već poveliku gomilu pored
103	00,00,0	-170	1,3	1,3	1,9	mašine.
104	00,00,0	-166	1,2	1,2	1,8	NARATOR:
105	00,00,0	-163	1,1	1,1	1,8	(t=88) »Oni se ne koriste
106	00,00,0	-161	1,0	1,0	1,7	Vestinghausovim masenim spektro-
107	00,00,0	-159	0,9	0,9	1,7	grafom da zidaju kuće
108	00,00,0	-158	0,9	0,9	1,6	od cigala. Oni se njime koriste
109	00,00,0	-157	0,9	0,9	1,6	da izdvoje čiste elemente…
110	00,00,0	-156	0,9	0,9	1,6	da sagrade mašine…
111	00,00,0	-155	0,9	0,9	1,6	koje će pretvoriti ovaj
112	00,00,0	-154	0,9	0,9	1,6	sterilni svet … u raj
113	00,00,0	-153	0,9	0,9	1,6	za buduće generacije. «
		MUTNA VOŽNJA				(t=114) »Ova gomila brojčanika
114	00,00,0	-098	0,9	0,9	1,6	i prekidača predstavlja stvar za kojom
						su stari alhemičari tragali:
						Filozofski kamen. «
		ZADRŽATI OVU				(RITAM od t=125) »Ali mi
		KONFIGURACIJU DO				za razliku od alhemičarskih
122	00,00,0	-096	0,9	0,9	1,6	snova, ne želimo da pretvaramo osnovne
						metale u zlato. Mi
		VAN I MALO GORE				radije pretvaramo stene u

		(skloniti kamenje)				korisne metale. «
123	00,00,0	-098	1,0	1,0	1,7	Dok NARATOR priča,
124	00,00,0	-098	1,2	1,2	1,8	Dreseri kamenjem pune
125	00,00,0	-098	1,4	1,4	1,9	levak na mašini.
126	00,00,0	-098	1,7	1,7	1,9	U Vestinghausovom masenom
127	00,00,0	-098	2,1	2,1	1,9	spektrografu temperatura je
128	00,00,0	-098	2,7	2,7	2,0	tako visoka da se ovo
129	00,00,0	-098	3,5	3,5	2,0	kamenje raspada na

vreme	baza	vožnja	X	Y	Z	
		ZADRŽATI OVU				pojedinačne molekule.
		KONFIGURACIJU DO				Molekule je moguće
143	00,00,0	-098	3,5	3,5	2,0	razvrstati i prikupiti
		LAGANA VOŽNJA				one od željenih elemenata.
		(do druge strane mašine)				
144		-096				(UPOZORENJE: Tokom
145		-094				vožnje holo-tim mora
146		-092				biti oprezan. Kamerman na
147		-090				Y – osi mora da nosi termički
148		-088				oklop, pošto prilazi na dva
149		-086				metra od izduvnog mlaza
150		-084				mašine.)
151		-082				U t=156, jedan od Dresera
152		-081				podešava komande na
153		-080				mašini.
154		-079				(t=156) »Evo, sada je mašina
155		-078				podešena da proizvede
156		-077				srebro. «
		PRESTATI SA VOŽNJOM DO				(RITAM do t=173) »Ona će
161		-066	3,5	3,5	2,0	sve to kamenje da
		BRŽA VOŽNJA, LAGANO				preradi za približno
		PRILAŽENJE I SPUŠTANJE				petnaest sekundi. «
162		-066	3,3	3,3	1,9	
163		-055	3,1	3,1	1,8	
164		-044	2,9	2,9	1,7	
165		-033	2,7	2,7	1,6	
166		-022	2,5	2,5	1,5	
167		-011	2,3	2,3	1,4	
168		000	2,1	2,1	1,3	
169		011	1,9	1,9	1,2	
170		022	1,8	1,8	1,1	
171		032	1,8	1,8	1,1	
172		042	1,8	1,8	1,1	
173		053	1,8	1,8	1,1	
174		060	1,8	1,8	1,1	
175		067	1,7	1,7	1,1	
176		073	1,6	1,6	1,1	
177		077	1,5	1,5	1,1	
178		080	1,4	1,4	1,1	
179		081	1,3	1,3	1,1	
180		082	1,2	1,2	1,1	

vreme	baza	vožnja	X	Y	Z
181		082	1,1	1,1	1,1
182		082	1,0	1,0	1,1
183		082	0,9	0,9	1,1
184		082	0,8	0,8	1,1
		ZADRŽATI OVU KONFIGURACIJU DO			
187		082	0,8	0,8	1,1
		MUTNO PRILAŽENJE			
188		082	0,3	0,3	1,1
		ZADRŽATI OVU KONFIGURACIJU DO			
197		082	0,3	0,3	1,1

REZ NA:
UPOTREBITI AED SNIMAK
44/5398/0329-0345 (Dreser se
koristi strugom na površini
neoplemenjene planete) BLEDI NA:
214 ZADRŽI STATIČAN PRIPLEJ
DO t=30 DO
219-221 LAGANO BLEDI NA:
UPOTREBITI AED SNIMAK
79/4760/0000-0008 (Bujan
pejsaž, dvojno sunce na nebu)
REZ NA:
230
UPOTREBITI AED SNIMAK
PR001/0000-0010
(Vestinghausov amblem
na pozadini dubokog svemira.
18°/sec. zakošenje.)
232 UNETI
VESTINGHAUSOVU
HIMNU
239-240 BLEDI

(t=188) Grumen se
pojavljuje na izlaznom
levku.
GLAS PREKO: »Srebro! «
(RITAM do t=191) »Ili bilo
koji drugi koristan metal.
Dreseri inženjeri iskoristiće
ove metale da izrade oruđe…«
(t=196) »Oruđe za izgradnju
mašina za geoformiranje. «
»A elementi koji će ući
u ove mašine takođe će
poticati iz Vestinghausovog
… masenog spektrometra. «
(t=214) NARATOR:
»A za godinu ili
dve…«

(DRSKO)
»…ili deset – ili pedeset…«
(RITAM do t=221) »Nastaće
novi svet na kome će čovek
moći da živi. «

(RITAM do t=226) »Još jedan
svež početak za ljudsku vrstu. «
(t=230) NARATOR:
»Vestinghaus. «
(t=232)
»Gradi bolje svetove…
(t=234)
»Za vas. «

25

Nošenje semena

(Iz Propovedi iz nauke od Teodora Laskog, copyrght © 2071, Brum sindikat. Preštampano iz Vašington Post-Tajms-Herald-Star-Njusa, 25. novembar 2071:)

Originalan plan bio je da se iskoristi LMT da se postavi automatska geoformna aparatura na jednom od Zemlji nalik pratilaca 61 Labuda A. Ljudi bi zatim bili transportovani do novog sveta takozvanim »generacijskim brodom.«

Uzmite cilindričan asteroid dugačak oko deset kilometara; prošupljite ga i geoformirajte unutrašnjost. Lagano ga zavrtite, kraj preko kraja, da dobijete veštačku gravitaciju. Dajte mu propulzioni sistem i usmerite ga ka 61 Labudu, naseljenom sa nekoliko hiljada ljudi. U zavisnosti od toga koji plan sprovedete, tj. koliko para možete da uložite u projekat, put može trajati od dvadeset, pa sve do hiljadu godina.

Otuda i ime. Generaclje, desetine njih, mogu se roditi i umreti na putu.

Žena po imenu Džeri Kovali učinila je da ovaj nezgrapan plan bude nepotreban.

Dr Kovali bila je biolog u kasnim 2030-tim uključena u fazu geoformiranja života na 61 Labudu A. (Ona je bila ta koja je iskovala »ksenastenija«, da opiše iznenadnu slabost i dezorijentaciju koju osećaju Dreseri kada se vrate na Zemlju, ako su jeli hranu gajenu na drugoj planeti, u trenutku kada strani molekuli povratnim efektom napuste njihovo telo.)

Planetu 61 Labud A bilo je lako geoformirati; skoro od samog početka, ljudi su bez zaštite mogli da hodaju po njenoj površini. Bila je to prva planeta čiji su se plodovi pokazali jestivim, bila je to prva planeta na kojoj je začeto ljudsko biće.

U toku rutinskog pregleda pre njenog četvrtog skoka na 61 Labud A, otkriveno je da je dr Kovali već nekoliko nedelja trudna. Došlo je do malog skandala pošto je njen muž na Zemlji sterilisan vasektomijom; kada je dr Kovali izjavila da namerava da nastavi trudnoću i rodi dete, zatražio je razvod i dobio ga. (Identitet oca nikada nije otkrila).

Takođe je odlučila da rodi dete na 61 Labudu A, delimično zbog toga što je njen posao tamo bio u ključnoj fazi, a delimično zbog toga što joj se svidela ideja da će biti majka prvog ljudskog bića rođenog na drugoj planeti.

Beba, dečko, rođena je bez ikakvih komplikacija. Nekoliko nedelja kasnije bilo je vreme za skok dr Kovali. Ona je okupila troje drugih koji su skočili sa njom, uzela »crnu kutiju« i novorođenog sina i svi su se vratili na Zemlju.

U vreme povratnog efekta, dete je nestalo.

Ono je bilo od strane materije.

Pored toga što je to bio strašan šok za dr Kovali — u to vreme ona je povijala dete — nestanak je bio naučna i filozofska misterija. Brižna za zdravlje embriona, dr Kovali nije za vreme trudnoće jela domaću hranu niti pila domaću vodu. Tako su molekuli koji su prolazili kroz placentu u embrion bili zemaljski. Beba, stvorena potpuno od zemaljske tvari trebalo je da ostane na Zemlji.

Dr Kovali se vratila na 61 Labud A i dobrovoljno ponovo ostala trudna. Na vreme je rodila dete. Ali ovoga puta — njen postupak su mnogi zvali bezdušnim — kada se vraćala na Zemlju, ostavila je bebu van domašaja crne kutije.

Tako je dete ostalo za stalno na 61 Labudu A. Prvo ljudsko biće bona fide stanovnik druge planete.

Tako je pronađena bolja alternativa generacijskom brodu. AED je počeo da regrutuje veliki broj žena...

...politika koju je AED prvo okarakterisala kao »nošenje semena.« Kombinacija bestidnog značenja i sarkastičnih primedbi učinila je da ovaj moto smesta odbace.

Ali ta politika se i dalje sprovodi. AED regrutuje tri puta vise žena za Dresere i zahteva od njih da rode minimum dva deteta na dve različite planete (a još dva ako žele da ubrzaju unapređenje u »punopravan« status).

Jedan od najtežih testova kroz koji potencijalni Dreser mora da prođe je genetska analiza. Svaka genetska predispozicija ka bolestima koje su na crnoj listi AED-a smesta obara kandidata, bez obzira koliko je on, ili ona, kvalifikovan za taj posao. A brižljive geneologije čuvaju se na svim geoformiranim planetama: teorijski, nije dozvoljeno nikakvo sparivanje među rođacima bližim od trećeg kolena. Ovo još nije postao problem jer su ljudi prve generacije stanovnika Svetova, de facto nameštenici AED--a, intenzivno lojalni i zavisni od Agencije od kolevke pa do groba.

Dok ovo pišem, Svetovi imaju 7498 stanovnika, većinom prve generacije (ovaj broj će se verovatno udvostručiti svake decenije, barem neko vreme). Najstariji je, naravno, Primus Kovali, koji u svojoj trideset prvoj godini već ima petoro dece. Navodno, odupro se iskušenju da neko od njih nazove Sekundus.

26

Autobiografija 2051

(Iz Mirotvorca: Dnevnici Zaka Lefevra, copyright © St. Martin's TFH 2131.)

15. sept. 2051.

Niti jedna beleška već dve nedelje; zauzet. Pokušaću da sve sredim.

61 Labud B je zanimljivo mesto, umerenije od Zemlje, uglavnom pod šumom i okeanom. Gas i ja smo skočili u košuljama u flouteru za dvoje; Gas je držao crnu kutiju. S obzirom na to koliko je planeta bila mirna, teško da smo mogli pri spuštanju dospeti u težu situaciju.

Pojavili smo se na oko metar iznad okeana i smesta bili poklopljeni ogromnim talasom. Oluja se pojačavala. Uspeli smo da se držimo za flouter dok je ovaj poskakivao po zapenušanom okeanu, ali se činilo da će proteći večnost dok se ne uspentrasmo na njega, kao kad pokušavaš da se vratiš u prevmuti kanu.

Naposletku sam uspeo i privezao ga. Zatim sam pomogao Gasu da se i on popne kada je bio u sedlu, podigao sam zaklon od vetra i uzleteli smo. Želeo sam da se izvučemo iznad oluje pre nego što se priključimo na usmeravajuci zrak. To je potrajalo jer je vetar bio snažan i nepredvidiv, ali smo se ipak dokopali sunčeve svetlosti i priključili se oko osamsto kilometara (tako se ispostavilo) od Zvezdane baze.

Leteli smo skoro četiri sata. Samo jedno sunce bilo je na nebu i potpuno smo se smrzli. Povremeno smo nadletali ostrva (uključujući i jedan savršeno kružni atol), a ostalo vreme nije bilo baš zanimljivo što se tiče posmatranja.

Zvezdana baza je sagrađena na obali široke, spore reke, na nešto više od kilometar udaljenosti od vode; okružena nekom vrstom borove šume. Većina zgrada je načinjena od balvana, a ulice od tucanih školjki. Mirno, uredno mesto, ako se izuzmu deca kojih ima na hiljade. Sleteli smo u rano poslepodne i većina mladeži je dremala.

Spustili smo se na trg usred grada, gde je dvoje ljudi igralo neku vrstu kuglaške igre. Činilo se da nisu iznenađeni što nas vide, ali su nam pokazali komandu AED-a. Bila je to mala brvnara sa druge strane trga, a upravitelj nije bio unutra (kod kuće na ručku i siesti. Ali na vratima je ostavio ekserom pričvršćenu poruku gde se naše partnerke nalaze.

Par na trgu poslao nas je u suprotnim smerovima. Gasa ka ženi po imenu Hester, a mene ka Eleni. Pokušavali smo da se ne krećemo neprikladno žurno.

Elena me je dočekala šoljom biljnog čaja i uznemiravajućim vestima da malo odstupa od plana. Prema jutrošnjim proverama, moraćemo da sačekamo bar još osam sati.

Popili smo čaj i pričali neko vreme. Elena se bavila planetarnom atmosferom; specijalizovala se za tercijamu vremensku kontrolu (tako da je u svako doba mogla dobiti posao na Zemlji ako joj dosadi da bude Dreser.) Ovo će joj biti četvrto i poslednje dete; AED joj je dopustio da ga dobije na 61 Labudu B, tako da može da učestvuje u odgoju svoje najstarije ćerke.

Nisam mogao da izgovorim njeno prezime, koje je bilo afričko i imalo čudan »klik« u sredini (njen otac je bio crni Amerikanac, potomak robova, koji se borio u drugoj Revoluciji.)

Bila je inteligentna i privlačna i u drugim okolnostima uživao bih u njenom društvu. Ona je, međutim, osetila moj nemir i predložila da se prošetam oko Zvezdane baze; da vidim znamenitosti i vratim se uveče.

Pilule koje vam daju za misiju oplodnje treba da maksimiziraju broj i pokretljivost spermatozoida, ali kao uzgredan efekat uzrokuju snažno i trajno stanje priapizma. Zato je prilično razdražujuće kad si sam sa prelepom ženom koju ne smeš da dotakneš.

Lutao sam gradom nekoliko sati; dovoljno dugo da sve vidim. Na igralištu sam video crnu devojčicu, približno šestogodišnjakinju, koja je mogla biti Elenina ćerka. Pitao sam da li su izmislili termine za srodstvo poput »čovek koji je otac moga brata, ali sa mnom nema veze.« Očuh mi se činilo neodgovarajućim.

Izvan grada obišao sam električnu centralu i šumarsko naselje, a zatim iznajmio čamac da veslam po reci. Vratio sam se u šumarsko naselje i pomogao jednoj ženi da pretesteriše veliko deblo. Moje vreme na planeti je AED više od deset dolara po minuti; mogli su i da mi nađu neki posao.

U sumrak vratio sam se u grad. U ovo doba godine, nikada se u stvari ne smrkava, jer 61 Labud A izlazi otprilike kada B zalazi. On ne odaje mnogo toplote, ali je dobrano svetliji od punog meseca.

Pronašao sam jedinu krčmu na planeti, mali prispojak prostoru za obedovanje odraslih. Pet mušterija skoro ju je ispunilo. Jedan od njih bio je Gas.

Naravno, on je već obavio svoju misiju. Hester je otišla na reku da proveri zamke za rakove; srešće se s njim na večernjoj zabavi (svi će se skupiti da posmatraju kako nestajemo.) Počeo sam da mu pričam o mojim problemima sa Elenom, ali on je rekao da zna. Ceo grad je znao.

Jedino piće koje su imali bilo je jako oporo pivo, koje su služili sa ledom, pomešano sa voćnim sokom. Ako ga dovoljno brzo popijete i ako brižljivo pazite da izbegnete aromu, liči na Berlinerweiss. Počeli smo da pričamo o tome, prirodno na nemačkom, i nastavili smo na nemačkom i kada je razgovor prešao na žene, posebno na četiri preostale žene u baru. A to je izazvalo problem.

Pa ipak, nemački je bio poslednja kap. Nisam se tako razdražljivo osećao još od školskih dana, što zbog psihičke napetosti, nervoznog pogledavanja na sat, droga što su mi izazivale lučenje hormona... što zbog poređenja mog bednog stanja sa Gasovim očiglednim zadovoljstvom. I podozrenja da sam predmet iz-vesnog broja besramnih komentara odraslih na planeti, od kojih je devedeset procenata žena.

Gas je imao tu iritirajuću nemačku naviku da vas stalno ispravlja dok pokušavate da govorite mrmljajući sotto voce pravilne oblike. To me je iznerviralo; dok sam sastavljao složenu rečenicu uspeo sam da upotrebim pogrešno vreme, stavim pogrešan glagol na pogrešno mesto u pogrešnom obliku.

Nasmejao se.

Tresnuo sam ga.

Bio je više iznenađen nego povređen. Udario sam ga u rame, ne previše jako, ali ni on ni ja nismo bili prilagodeni na tri četvrti gravitacije, pa je udarac bio dovoljan da mu sruši stolicu. Njegovi dreserski refleksi su preovladali; izvukao se sa nje, meko dočekao na prste i stopala i skočio na noge.

Skočio sam sa stolice da mu pomognem; bes je prošao istom brzinom kojom je i došao. Gledao me je začudeno i objasnio mi da se nije nasmejao mom nemačkom, koji nije bio loš za nekoga ko ga ne praktikuje, već nesvesnoj grešci koju sam načinio sa rečju schiessen. Izvinio sam se i nasmejao šali i pokušao da objasnim svoje mentalno stanje. Savršeno me razume, rekao je, ali mi se činio dalekim. Pitao sam se kakav će izveštaj dostaviti.

Sat pre vremena Elena se pojavila na vratima krčme i dala mi znak. Požurili smo nazad do njene brvnare. Pokazala je da je nežna i duhovita ljubavnica. Moja izvedba je bila osobita na neki onespokojavajući način, ali na to je bila navikla. Rekla je da bi trebalo da se jednoga dana sretnemo pod normalnim okolnostima.

Setno je primetila da dvojica od trojice njenih partnera nisu doživeli da dođu na zakazani sastanak.

Oproštajna zabava u našu čast bila je uspela, ali bilo je malo čudno to što su većinu sačinjavale trudne žene (sedmorica muškaraca koji su tamo bili skoro stalno stacionirani imali su vasektomijske grivne i izmučen izgled). Kuvani rakovi — ako stvorenje sa dvanaest nogu možete zvati rakom — bili su egzotični i ukusni; retka gozba, koliko za Gasa i mene, toliko i za domoroce. Deca su ih sve vreme jela, ali su odrasli imali strogo određenu granicu do koje smeju uzimati strane proteine. U protivnom, ksenastezija bi mogla biti fatalna.

U određeno vreme skočili smo natrag u Kolorado Springs. Posle kratkog ispitivanja, razišli smo se svako na svoju stranu.

U mom boksu nalazila se poruka od Kerol u kojoj je pisalo da je na nekoliko nedelja iznajmila vilu u Nasauu. Trebalo je da je pozovem ako ne želim da dođem, našla bi drugog partnera.

Let Denver—Majami trajao je jedan sat. Uspeo sam da se ukrcam, a zatim iznajmim dotrajali flouter za Nasau. Telefonirao sam iz Majamija, tako da me je čekala na helidromu Rajskog Ostrva.

Dreseri ne zarađuju dovoljno da ostanu na Rajskom Ostrvu. Rikšom smo se odvezli do mesta koje je zakupila na teritoriji Nasaua.

Prošlo je dosta vremena otkako sam, barem na Zemlji, bio na nekom neobičnijem mestu od Denvera. Nasau je bio pun čudnih mesta, zvukova i mirisa i bio je krcat. Bože, baš je bio krcat. Pola miliona duša na majušnom komadu zemlje.

Kao i svaki Dreser, cinično posmatram kićeni stil kojim AED opravdava svoj kolonizacijski program. Svako sa osnovnim poznavanjem makroekonomije zna stvarnu priču. Ali neizbežno se nameće poređenje izmedu ovog prenatrpanog ostrva i pastoralnog sela koje sam pre nekoliko časova napustio. Možda će se stvari ponovo raspasti; možda će ovaj put to biti poslednji put. Jedna nerazborita osoba na pravom mestu i Zemlja bi u trenutku mogla postati sterilni pepeo; ali to je već stotinu godina tako.

Ipak, drago mi je što postoje sve te bebe tamo na nebu. I prijatno je znati da će jedna od njih delimično biti deo mene.

Kada smo ušli u vilu, Kerol me je upitala da li sam uspešno »odneo seme«. Rekao sam joj da je većim delom bilo obrnuto — i ponudio se da demonstriram. Efekat poslednje pilule još nije bio prošao, a i dodatne dve su mi ostale. Učinilo joj se to zanimljivim.

Dva dana kasnije bio sam tako iscrpljen da je na plivanje otišla bez mene. Mark Tven je jednom napisao da nema žene koja ne može desetoricu muškaraca pobediti na poslednjem bojnom polju izmedu polova. Kada sam to prvi put pročitao mislio sam da preteruje (i uopšte ne zavidim sedmorici stanovnika Zvezdane baze.)

Radili smo na Ostrvima i druge stvari: išli smo na festivale, jedrili starinskim jedrenjakom, plivali i ronili, sunčali se i odmarali, pročitavši neke dobre knjige. Pisaću više sutra ujutru. Ne smem više da odlažem čitanje izveštaja.

Drago mi je što je dr Džejmeson preživeo. Vivijen kaže da on tvrdi da ga je most na to naterao.Možda je to negde u ovoj hrpi.

27

Ne dodiruj me

Tekst postoperativnog intervjua dr-a Rejmonda Svinija (šef Psih. grupe) i dr-a Filipa Džejmesona 2. septembar 2051.

(Trideset sekundi uvodnih ljubaznosti)

DŽEJMESON: Snimaš li ovo, Rej?

SVINI: Zašto...

DŽ: Hajde, Rej. Nisam paranoičan, radili smo zajedno više od deset godina i nikada te nisam video da nosiš mantil. Potreban ti je da u njega staviš magnetofon... jer u jednom od džepova na košulji držiš cigare, a u drugom...

S: U redu, Šerloče, snimam. Imaš li nešto protiv?

DŽ: Zašto bih? Kao što sam rekao bolničaru — pričao si sa njim?

S: Nije razumeo šta hoćeš da kažeš.

DŽ: Misliš, smatrao je to suludim.

S: Pa...

DŽ: I meni zvuči suludo. Ali je tačno. Nisam pokušao da izvršim samoubistvo. To prokleto stvorenje, taj most, kontrolisao me je, naterao me je da sebi prerežem grlo.

S: Stručno je to obavio.

DŽ: (*Opipavajući ožiljak*) I jeste. Odmah ispod uva i onda pravo preko karotide, duboko. Srećan sam što mogu da govorim.

S: Rad iskusnih hirurga...

DŽ: Sranje, Svini. Naravno da je imao

pristup do mog mozga (Pauza) Ako bih želeo da izvršim samoubistvo mogao bih to da uradim na hiljadu načina, i to uspešno. Sigurno ne otvarajući arteriju u sobi punoj doktora, odmah pokraj bolnice.

S: File, većina samoubica ne želi da umre. Žele da budu spaseni.

DŽ: U redu, znam to. Ali zar ne misliš da je puno koincidencija? Uz sve što se Vilardu dogodilo?

S: Ali Vilard nije pokušao samoubistvo; on je...

DŽ: Imao srčani napad, naravno. Put najmanjeg otpora. (Pauza) Stvorenje je napalo i moje srce, Rej. Pre nego što mi se zamaglilo, osetio sam stezanje, sapinjanje u grudima. Ali moje srce je jako. Stvorenju je bilo lakše da kontroliše moj um.

S: Zamaglilo?

DŽ: Tako je. Baš kad sam se spremao da načinim prvi rez. Osetio sam vrtoglavicu i... zamaglilo se, ne znam. Zatim je sve pobelelo i probudio sam se kad su me pripremali za operaciju.

(Pauza) Jesu li uradili autopsiju na Vilardu?

S: Da.

DŽ: Pa?

S: Bila je neubedljiva. Specialisti će...

DŽ: Drugim rečima, srce je stalo i niko ne zna zašto.

S: Moramo da sačekamo...

DŽ: prokletstvo, to podržava moj slučaj! Pitaj svog kardiologa kakav je to srčani napad koji može prouzrokvati da robustan čovek sedne i mirno umre za sekundu. Ta stvar ga je kontrolisala, Našla je najslabiju tačku na njegovom telu i iscedila mu život.

S: To je grozno dramatično.

DŽ: Ono što se meni dogodilo je takođe prokleto dramatično. Svini, bio sam tamo, osetio sam ga. Ono prosto meni nije uspelo da uradi ono što je Bobu uradilo. A taj prvi Dreser, Kinez... Da li je iko razgovarao sa dvoje Dresera koji su bili u kontaktu sa stvorenjem dok smo pokušali da ga vivisecIramo?

S: Jedan od njih je na misiji. Drugi je rekao da je most do vremena kad bi ga ti ili Vilard dodirnuli funkcionisao normalno. Onda bi prestao da funkcioniše.

(*Pauza*) Međutim, to su i očekivali. On nikada ne radi kada ga troje dodiruju.

DŽ: Shvatam. Slušaj, Svini. Pogodićemo se. Možeš da kopaš po mojoj glavi koliko hoćeš; saradivaću sto posto. Ako zaključiš da imam tendencije ka samoubistvu, odmah ću dati neopozivu ostavku.

S: Mislim da...

DŽ: Ali... u međuvremenu, naučiću te sve što znam o anatomiji beskičmenjaka. A sledeći put kada donesu jedno od tih stvorenja...

S: Moraću da ga iseckam.

DŽ: Tako je.

S: Pošteno. Osim ako me ne ubediš. Mislim da ni ja nemam tendencije ka samoubistvu.

28

OSMA GLAVA

Džonu Tomasu Riliu obično se dopadao posao: direktor personala i operativni šef AED-a u Koloradu Springsu. Ponekad posao i nije bio tako prijatan.

Ušao je u sobu za obuku i razgovor je smesta prestao. Seo je na kraj seminarskog stola i počeo bez uvoda:

»Čuo sam za glasine«. Deset Dresera ga je gledalo. Zažalio je što nije poneo nekakve papire da prebira po njima. »Ljudi ovo zovu samoubilačkom misijom. Ali ona to svakako nije.«

Troje njih je klimnulo, dobro je. »Dobro je poznato da je Grumbridžski most ubio dva čoveka i učinio to skoro i s trećim, telepatski kontrolišući njihova tela. A od vas tražimo da odete i prikupite što je vise moguće tih stvorenja.«

»Međutim, ovaj most dodirivalo je ukupno trideset osam ljudi i on nije povredio njih trideset pet. Znamo da je u dva od tri slučaja stvorenje ubilo u samo-odbrani. Ill pokušalo da ubije. A mi od vas ne tražimo da ga povredite. Lefevr?«

Žak je spustio ruku.

»To je ono što nas najviše brine. Čing ne bi povredio most. Ne namerno, u svakom slučaju«.

»Možda je to bila neka vrsta nesreće«, reče Kerol. »Stisnuo ga je previse, ili nešto slično.«

»Naravno, nikad nećemo saznati«, reče Rili. »Ali moramo da pretpostavimo da ono može da oseti kada mu neki organizam preti i da u torn trenutku stupa u akciju.«

»Kako to može, ostaje tajna. Fiziološki, čini se da je jedva nešto složenije od sunđera. Ali postoje i drugi očigledni dokazi da je sposobno za tako nešto, pored nasilja učinjenog nad ljudima koji su pokušali da ga viviseciraju. Dživs, ti si pripremila izveštaj.«

»Tako je«, reče Tanja. »O ovome sam razgovarala sa mojim timom, ali ne i sa Manuelovim.«

»Postoji jedna indicija u geofizičkoj analizi. Pokupili smo nekoliko fosila za koje se čini da su ostaci velikih vodenih oblika životinjskog sveta. Na mestu koje je potpuno izolovano od ostalog ekosistema.«

»Moguće je da su se mostovi pojavili posle neke prirodne katastrofe koja je ubila sav životinjski svet na planeti. Ili su sami mostovi bili ta prirodna katastrofa: jednom kad su razvili telepatske sposobnosti, nastavili su da ubijaju sve svoje suparnike. Nisu morali da ubiju baš svaku jedinku: samo da smanje gus-tinu populacije do granice kada više nema dovoljno prilika za parenje da bi vrsta opstala. Ovo se u prošlom veku dogodilo nekim vrstama kitova na Zemlji«.

»Naravno, posle ovog puta imaćemo jasniju sliku.«

»To i dalje ne objašnjava Čingov slučaj«, reče Žak. »Možda stvorenje greši, ubija i kad nije napadnuto. Možda ubija nasumice, da bi vežbalo.«

Kerol je klimnula glavom.

»Možemo večito da teoretišemo, ali u stvari ništa o tome na znamo.«

»Patimo od odsustva podataka«, reče Žak. »Ta vašljiva nauka.«

Rili je izveštačeno slegao ramenima.

»Da li neko od vas dvoje želi da bude izostavljen?«. Što bi značilo komisija za ispitivanje i verovatno otkaz — a zatim život u dugovima, otplaćivanje skupocene obuke AED-u.

Odmahnuli su glavama.

»Neko drugi? Treba samo ispuniti nekoliko formulara.«

Bez odgovora.

»Dobro.«

»U svakom slučaju, ne treba da stupite u kontakt, blisku vezu sa mostom, sa bilo kojim mostom koga uhvatite. Glavni zadatak ove misije da nedodirnute mostove donesete na Zemlju tako da mogu biti proučeni pod kontrolisanim uslovima.«

»Džejmeson je predložio da pronađemo ljude sa fenomenalno visokim Rajnovim potencijalom; da oni prvi stupe u kontakt sa mostom. Zvuči dobro.«

»Zato i *ne želimo* da ih dodirnete... osim ako se baš ne desi... poznato vam je da se Grumbridžski efekat može isključiti nekim izolatorima — keramičkim kvazi-metalima, na primer. Proizveli smo produžetke, valdoe, za vaša odela, koji su celi napravljeni od ovih keramičkih materijala. Njima ćete, nadamo se, pokupiti ove mostove.«

»O tome nam ništa nije rečeno«, reče Dživsova.

»Nismo bili sigurni da li ćemo ih na vreme završiti. Krup je radio danonoćno. Ipak, sada ih imamo; zato sam i sazvao ovaj sastanak. Danas ćete ti i tvoj tim vežbati sa njima.«

»Tim B, Ubiko, slobodni ste, osim ako nema pitanja«. Nije ih bilo. »Tim A, pitanja?« Nijedno. Ustao je. »Onda dobro. Siđite u pripremnu sobu i obucite odela. Na platformi C čeka flouter koji će vas odvesti do reke Kolorado; na njemu se nalaze valdoi i mreže koje ćete koristiti. Kad završite, slobodni ste do jedanaestog.«

Aparatura je dobro radila. Dve mreže su bile elastične, napravljene tako da tačno slede dno reke. Svaku mrežu opsluživala su dva čoveka, po jedan na svakoj obali. Mreže bi zagradile deo reke dugačak nekoliko kilometara, a onda bi se lagano spajale. Zarobile bi svaki objekat koji pliva ili lebdi, a koji je širi od jednog centimetra.

U Koloradu one bi zarobile hiljade zbunjenih riba. Testirali su svoje valdoe za hvatanje vadeći nekoliko najboljih pastrmki. Trebalo im je pola sata da ulove tri ribe, all pastrmke su brže i klizavije od Grumbrldžskih mostova. Zatim su namotali mreže i piknikovali.

MISIJA GRUMBRIDŽ 1618, 11. OKTOBRA 2051.
A TIM

LJUDSTVO:

1. DRESER 5 TANJA DžIVS. ŽENSKO, 31. 9TA MISIJA. SUPERVIZOR.
2. DRESER 3 GUSTAV HASENFEL. MUŠKO, 26. 6TA MISIJA.
3. DRESER 2 (PROB) ŽAK LEFEVR. MUŠKO, 26. 3ĆA MISIJA.
4. DRESER 1 VIVIJEN HERIK. ŽENSKO, 24. 2GA MISIJA.
5. DRESER 1 KEROL VOČAL. ŽENSKO, 24. 2GA MISIJA,

OPREMA:

5 GREMP MODULA V/GRUMBRIDŽ
1618 MOD
1 RIKORDER PERSONALA
1 POVRATNI FLOUTER V/GRUM-
BRIDŽ 1618 MOD (DRUGI HITAC)
2 SERVO MREŽE (TREĆI HITAC)
1 MASENI SPEKTOGRAF, VESTINGHAUS MOD 17 (ČETVRTI HITAC)
1 REZERVOAR ZA PRIKUPLJANJE (ČETVRTI HITAC)

ZAHTEVANA ENERGIJA:

3 HICA 17.89688370924 SJ, PODEŠAVA-
NJE • LOKALNOG VREMENA
10:24:38.37677BDK399057
10:32:29.66498BDK399059
10:36:46.00983BDK399060
1 HITAC 17.89688370930 SJ, PODEŠAVA-
NJE • LOKALNO VREME
10:42:05.83997BDK399062

MISIJA PRIORITETA 1.

FONDOVI * 733092 PSIH 40%
* 483776 EGZO 20
* 000101 PR 20
* 000100 GENE 20

Pojavili su se iz LMT-a blizu Grumbridžovog južnog pola. Flouter koji je stigao osam minuta kasnije bio je modifikovan tako da priđe, a zatim da ostane da lebdi u blizini, čekajući na Tanjine komande (da bi se izbegao incident koji ih je u prvoj misiji prikovao za zemlju).

Ukrcali su se u flouter i usmerili ga ka mrežama. To i prenošenje mreža do reke u kojoj su pronašli prvi most, trajalo je preko tri sata. Iskrcali su se i Tanja je zatražila dobrovoljca.

»Rezervoar za prikupljanje i MS su nekoliko stotina kilometara daleko.« Tišina. »Manje do dva sata posla.«

»Mogli smo da sredimo da ih B tim pokupi«, reče Gas. »To je ionako njihov posao.«

»Sada je kasno da se išta menja«, reče Žak. »Izvlačićemo slamku.«

Tanja je rekla da svako odabere broj izmedu jedan i sto. Kerol je izgubila.

Ostalo četvoro smesta su postavili mreže izolujući kilometar dug potez reke. Zamisao je bila da iznenade veći broj stvorenja, ne dopuštajući da jedno upozori ostale.

Naravno, bilo je moguće da na planeti postoji samo jedan jedini most i da je on njih našao. Ako je tako, provešće četrdeset sedam dana bezuspešno gacajući po vodi.

Žak je smatrao da će ih verovatno uhvatiti na desetine, možda stotine, u svakoj mreži. Zatim će provesti veći deo ostalih sedam nedelja igrajući se masenim spektometrom.

Stvarni rezultati bili su negde između tih krajnosti. Kada se Kerol vratila sa flouterom, skoro su završili prvi lov. Bio je to pravi kontrast obuci; nikakva aktivnost, samo sjedinjena masa lebdeće travuljine. Mreže su se spojile na dnu i oni su ih izvukli.

Posle čitavog sata prebiranja po masi, našli su jedan most.

Požurili su pedeset kilometara nizvodno i ponovili proces. Ništa. Ponovo su pokušali: opet ništa.

U četvrtom pokušaju pronašli su još jedan most.

B tim se pojavio, uzeo MS i počeo da kopa mulj.

Samo prvog dana Tanjin tim uhvatio je dva mosta. Posle sedam nedelja imali su

ukupno osam mostova. B tim je bolje napredovao. Sagradili su gradić od hermetički međusobno povezanih baraka u obliku slova A: grubih srebrnastih šatora od legure aluminijuma i silicijuma. Moral im je bio na visini.

Tanjin tim se dosađivao i nervirao. Žak je nekoliko puta prasnuo i čak vikao na Kerol. Kada su se grupisali za povratak na Zemlju učinili su to sa očajničkim olakšanjem.

29

I oni služe

Arnold Bejts pola života provodi u snu ili drogiran. Droge mu većinom pomažu da zaspi. On je višestruki milioner, ali malo troši: stanarina, hrana i droga. Hobija nema.

Kada je budan, budniji je od većine ljudi. Mora biti. On je Stariji kontrolor LMT komore u Kolorado Springsu. Njegov 120-centimetarski kristal najveći je kristal koji AED poseduje, i najzaposleniji.

Bejts je nizak, žilav čovek raščupane bele kose koja uokviruje indijansko lice. Koža mu je bleda za Indijanca. Čini se kao da mu je pedeset godina, a ima trideset dve. Već deset godina je Kontrolor, duplo duže nego što je to uobičajeno dovoljno da čovek izludi. On poseduje neku vrstu nervozne samokontrole koja bi od njega načinila izvanrednog Dresera, međutim geni su mu suviše loši za taj posao.

Želudac mu je plastičan, a jetra mašinska. Ima IQ 189 i reflekse revolveraša.

Posao mu se uglavnom sastoji u sprečavanju nove los alamoske katastrofe. Dva ljudska tela koja su pokušala da u isto vreme budu na istom pretvorila su planinu u duboku provaliju i prouzrokovali radioaktivne padavine od laboratorije do Meksiko Sitija.

Posmatra prvu stranicu za danas 27. novembar 2051.

Skokovi	Povratci	Vreme	Misija	Komentari
06:09:14		12:38	τ Ceti	Oplođavanje (3)
		17:20		
	06:26:34		61 Labud B	Uzorci za Polj. grp
		09:40		
	06:36:14		Prokion A	Dreseri (5)
		06:31		
	06:42:45		Prokion A	Flouter
		22:14		
	07:04:59		70 Ofejuki A	Dreseri (6)
		07:34		
	07:12:33		70 Ofejuki A	Flouter
		05:11		
07:17:44			τ Ceti	Hrana (brza posada)
		17:43		
	07:35:27		Grumbridž 1618	Dreseri (5)
		07:51		
	07:43:18		Grumbridž 1618	Flouter
		04:18		
	07:47:37		Grumbridž 1618	Razna oprema
		05:19		
	07:52:56		Grumbridž 1618	Uzorci za Bri – grp Psi – grp (obe u pripravnosti)
		11:05		
	08:04:01		E Indi	Dreseri (5) Obuka

Danas će raditi ujutru od šest do deset i posle podne od dva do šest. Sat u kontrolorskoj čekaonici pokazuje 05:59.

Vrata kontrolne sobe se otvaraju i jedan mladić izlazi. Bejts ga viđa skoro godinu dana, ali mu ne zna ime.

»Bejts«, klima; Arnold odgovara klimanjem. »Sada je čisto. Imaš više od dest minuta.«

Naravno, Arnold to zna: deset minuta i četrdeset i nešto sekundi. Čim ujutru otvori oči, u minutu zna koliko je sati.

Mladic je bled, trlja čelo.

»Problem?«

»Da. Dogodilo se pre jednog sata. Tim za geoformiranje sa trojicom povređenih, jednim smrtonosno. U povratku.«

»Dreseri«, kaže Arnold. »Nikada neće naučiti da drže ruke unutra.«

»Da.«

Odvlači se i Arnold ulazi u kontrolnu sobu. Partnerka mu je Mejvis Ejzenštajn, njena smena poklapa se s njegovom od četiri do osam. Zna je već četiri godine.

»Jutro, Mejvis.« Ona klima i uzdiše, ustaje sa prednje stolice i prelazi na drugu, pozadi.

Arnold seda i otvara novo paklo cigareta. Spušta i nju i staru na sto ispred sebe; svetla gore.

»Želela bih da si bio ovde u pet«, kaže Mejvis. »Umesto mene.«

»To je i on rekao. Prava zbrka?«

Klima i nastavlja da klima.

»Jedan od donjih presečen je na pola. Čak je i na staklu bilo krvi. Svi ostali su pali unaokolo. Koordinator i ostalo dvoje su bili u nesvesti. I dalje ne znaju šta se dogodilo«.

»Tim za geoformiranje?«

»E Eridani. 05:27:14. Njihov jebeni MS dolazio je pravo na njih kroz 03:29. Moralo se sterilisati i spržiti.«

»Ciklus traje samo dva-dvadeset.«

»Misliš da ne znam?« Glas joj je visok, obojen. »Zadržala me je jebena autopsija. Želeli su leš. Skoro da nisam uspela. Mislim da sam gadno spržila jednog utovarivača. Kada se ciklus završio, ostalo je devet sekundi.«

»Preblizu. Bolje prijavi.«

»Možeš se u svoj sat kladiti da ću da prijavim. Šest«, kaže automatski kada dvostruko zvono najavi pun sat. »Jebeni autopsičari rade kao da je ovo njihova dedovina.«

»'Oćeš pilulu?«

»Uzela sam pre šest minuta. Biću dobro.«

On proverava jedanaest misija koje će zajedno obraditi.

»Neko čeka uzorke Polj. grupe?«

»Ne. Zvali su sinoć; treba da uskladištimo. Kurir dolazi u devet.«

»Rekla si utovarivačima za frku sa pošiljkom hrane?«

»Oh, da. Bolje opet pozovi. Pripremila sam ih u četiri, ali su možda dobili neke nove ljude posle pet-pedeset-sedam. Jednog sigurno.«

Arnold zove.

»U stvari, imaju potpuno novu grupu.«

»Šta je s onim što sam ga ispržila?«

»Živ je«, Arnold smesta laže. Kasnije će saznati. »Ispravan postupak.«

»Mrzim da to činim.«

»Plaćaju ih za to.« Pokazuje kroz prozor. »Eno naših sejača.«

»Trideset sekundi pre vremena.«

»Dvadeset pet«, ispravlja.

Utovarivači su već doneli flouter koji sada stoji uspravno iznad centra LMT kristala. Tri Dresera mu prilaze. »Hej, momci.«

Mašu mu.

»Ne penjite se još. Moraćete da visite sedam minuta. Cilindar ću odbaciti posle pet; što znači da ćete stajati tako dva minuta četrnaest sekundi. Dobra vežba.«

»Bolje da su od ovoga napravili dvostruki skok«, kaže Mejvis. »Nema mnogo tolerancije zapremine.«

»Kod Tau Ceti to nije moguće«, kaže Arnold.

»U pravu si, zaboravila sam. Puno vode, velike ribe.«

Ćutke čekaju nekoliko minuta. Zatim Arnold kaže sejačima da se popnu i stavlja kontrolnu tastaturu na kolena. Lagano spušta prste na osam dirki za slučaj opasnosti: PROSPI, ISPUNI, POLUPROSPI, POLUISPUNI, SPRŽI, ISKUVAJ, DOKTOR, UNISTI MISIJU.

U tri reda ispod nalaze se dopunska dvadeset četiri dugmeta. Njegov desni kažiprst automatski dodiruje jedno na kome je pisalo ODBACI CILINDAR. Slova su izbrisana sa dugmeta. Jedino drugo dugme čija su slova izbrisana je AUTO-PSIJA. .

»Šta ćemo im oboje?« pita Arnold. Obično u prednjoj stolici sedi iskusan kontrolor, a u zadnjoj novajlija.

»Grumbridžska stvar.«

»Ah«.

Sejači su na svom mestu, Arnold odbacuje cilindar. Njegov prst lagano leži na dugmetu UNISTI MISIJU. On, naravno, ne lansira LMT — to zahteva podešavanje reda veličine sto hiljaditog dela sekunde — ali on može uništiti skok ako iz cilindra dopre signal opasnosti.

Cilindar se automatski diže.

»Otišli su.« Sklanja tastaturu u stranu i diže pogled ka njoj. »Kakva Grumbridžska stvar?«

»Čitaš li ikad novine?«

»Ne.«

»Našli su ta stvorenja pomoću kojih ljudi jedni drugima mogu čitati misli. Mala migoljava...«

»O, da. Video sam na kocki, onaj doktor. Tvrdio je da ga je jedno stvorenje nateralo da sebi prereže grlo.«

»To je to. I ubilo je drugog doktora. Nisu baš sigurni šta se desilo.«

Arnold odmahuje glavom.

»Kao da svet već nije dovoljno opasan. Ako žele da se igraju tim stvarima, neka idu na Grumbridž pa nek to tamo rade.«

»Da«, kaže Mejvis. »Naučnici...«

30

Devet života

(Iz Mostouma: preliminarni zaključci Džejmeson et al, AED TFX, Kolorado Springs, 2052:)

Prvi eksperimenti sa Grumbridžskim mostom tragično su završili; druga serija počela je tragično.

Druga ekspedicija na Grumbridž donela je osam nedodirnutih mostova. Skupili smo dvadeset tri čoveka koji su bili među najdarovitijim ljudima na svetu po pitanju psihičkih sposobnosti: njihovi kontrolni rezultati na standardnom Rajnovom testu kretali su se od 413.4 do 499.9.

Poslednji rezultat pripadao je čudesnom Jeržiju Križiškofijaku, jedinom čoveku u istoriji koji je stvarno posedovao sposobnost telekineze. U našoj laboratoriji mogao je da postigne pritisak od nekoliko grama na tas ispražnjene analitičke vage i da ga satima održava, iako je vaga bila u susednoj sobi, van njegovog vidnog polja.

Dvadeset tri psihičara kockom su izabrala među sobom sedmoricu koji će biti privilegovani da postignu primarni kontakt (svi su se složili da bi Križiškofijak morao biti među »srećnom« osmorkom). Osmorica drugoizabranih trebalo je da postignu sekundarni kontakt.

Ova šesnaestorica ušli su u Grumbridžsku komoru u 14:36, 27. novembra 2051.

Za manje od sedam minuta polovina je bila mrtva.

Sve osobe koje su doživele primarni kontakt umrle su. Niko nije pokazao nikakav znak uznemirenosti sve dok prvi nije umro, nešto više od minute pošto je dodirnuo most. Eksperimenti su prestali dok je dvoje fizičara otišlo po pomoć. Zatim su, jedan po jedan, i ostali primarni umrli.

Analizirajući trake tragedije, otkrili smo direktnu povezanost individualne psihičke sposobnosti i vremena koje su on ili ona živeli posle primarnog kontakta. Priložena tabela i grafik ilustruju ovu povezanost.

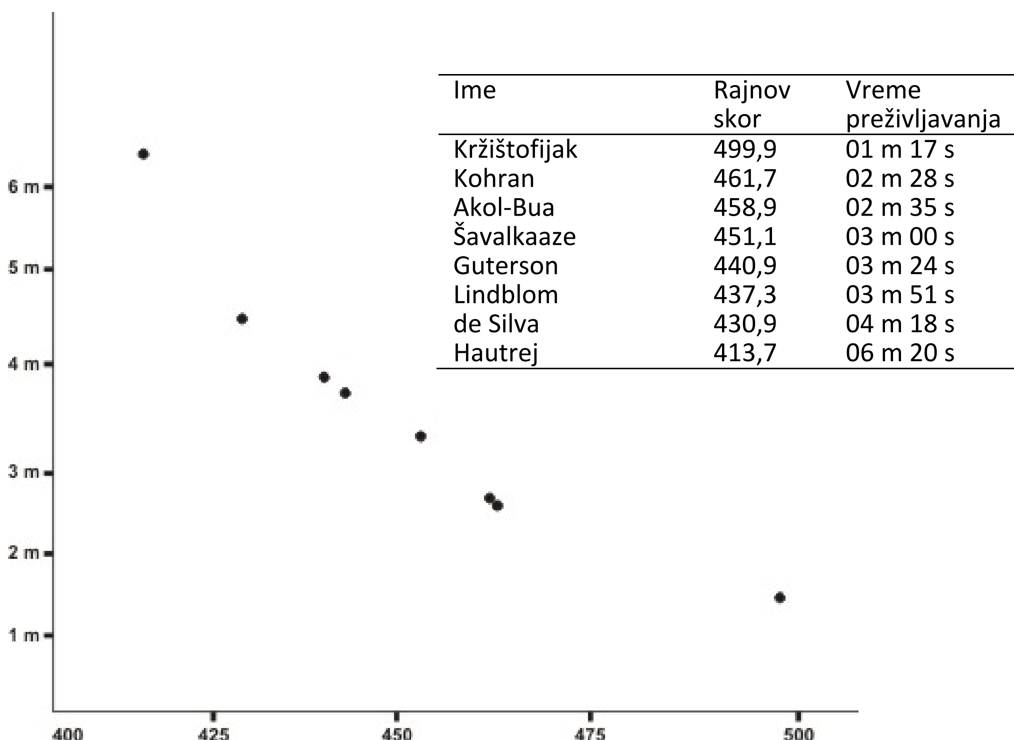
Prva osoba koja je načinila prvi kontakt bio je Dreser Hsi Čing, koji je preživeo tri časa i četrdeset minuta. Ako pretpostavimo da je njegov Rajnov skor bio 100 (nema podataka), onda se njegova smrt uklapa u eksponencijalnu krivu.

Pokazalo se da sekundarni kontakt nema negativnih efekata, kao što se pokazalo i u prvom nizu eksperimenata.

Nekoliko teorija je izneseno da se opravda ovo »refleksno ubijanje« od strane mostova. U prethodnom delu opisali smo nesrećnu smrt Roberta

Vilarda i pokušaj mosta da oduzme život autoru ovog teksta u trenutku kada smo pokušali da vivisečiramo stvorenje pre njegove transformacije povratnim efektom. U ovom slučaju, refleks je razumljiv u terminima samoočuvanja. Ali teže je opisati refleksno ubijanje primarnih i očiglednu vezu izmedu vremena-preostalog-do-smrti i Rajnovog potencijala.

Teorija koju je prvi izneo Guho Van der Vals uzima u obzir fosilne dokaze o.

Ime	Rajnov skor	Vreme preživljavanja
Kržištofijak	499,9	01 m 17 s
Kohran	461,7	02 m 28 s
Akol-Bua	458,9	02 m 35 s
Šavalkaaze	451,1	03 m 00 s
Guterson	440,9	03 m 24 s
Lindblom	437,3	03 m 51 s
de Silva	430,9	04 m 18 s
Hautrej	413,7	06 m 20 s

31.

Kristalna kugla I

Niko živ u 2051. nikada neće razumeti Grumbridžski most.

Istinu je slučajno otkrila 2213. godine žena koja je slučajno bila pra-pra-pra-pra-pra rođaka Žaka Lefevra (što i nije velika slučajnost; barem pola planete je na taj način bilo s njim povezano). Njeno ime je teško prevesti pošto je njen jezik delimično telepatski, ali lični na »Miran Oblak A Ipak Promenljiv: Antropolog.«

Miran Oblak je istraživala nekakve nespektakularne ruševine na planeti koja je kružila oko Antaresa; ostatke neke istrebljene humanoidne rase koju su opsežno ispitale ranije generacije. Ove ruševine su tek bile otkrivene, ali Miran Oblak ih je godinama proučavala bez ikakvih značajnih rezultata.

Ova rasa obožavala je ružno stvorenje čije ime možemo prevesti kao Bog, za koje se pretpostavlja da je živelo unutar planete. Čudna crta ove religije bila je da su oni verovali da svaka naseljena planeta ima svog Boga — iako ta rasa nije otkrila svemirsko putovanje. Naučnica nigde nije mogla da pronađe nikakav konkretan dokaz da su znali da život postoji na drugim planetama; prosto su verovali.

Konačno je Miran Oblak otkrila palatu koja je pripadala najvišem religijskom vođi na planeti. Ispod palate nalazio se lavirintni sistem tunela, od kojih je jedan vodio u prostoriju, ili apartman, koji je i dalje blistao luksuzom, iako je bio napušten četvrt miliona godina: mesto na kojem je Bog živeo.

Ono što su ona i drugi istraživači smatrali mitom i metaforom, bila je činjenica: njihov Bog bio je besmrtno, svemoćno biće koje se spustilo sa neba da živi pod zemljom i rukovodi njihovim životima i sudbinama. Bio je to predstavnik rase koja je jednom vladala ovim uglom galaksije dobroćudnim, ali apsolutnim autoritetom.

U apartmanu nalazila se mašina koja je funkcionisala kao biblioteka. I dalje je bila u radnom stanju; besmrtnici grade stvari da traju. U njoj se nalazila primedba o zvezdi koju su ljudi zvali Grumbridž 1618 i o telepatskim stvorenjima koja tamo žive.

Ta besmrtna rasa konstruisala je Grumbridžski most za svoju zabavu. On je služio kao semafor u igri koja je trajala decenijama, a koja se sastojala u tačnom podešavanju emocionalnih stanja. Planeta Grumbridž bila je podvrgnuta nekoj vrsti reverzibilnog geoformiranja: njena ekologija je uprošćena, tako da nikakva domorodačka fauna ne zasmeta igri.

Ljudski naučnici su pokazali ograničenost kada su proglasili Grumbridžski most fiziološki prostim stvorenjem. On je, u stvari, najsloženiji organizam ikada proučen — daleko kompleksniji od naučnika koji su ga morali secirati daljinskim komandama.

Njihov istinski oblik ljudi nikada neće moći opaziti; ljudska čula ograničena su trima prostornim dimenzijama i jednosmernom strelom vremena. Migoljivo mekušasto stvorenje, koje je naučilo ljude da čitaju umove, čista je iluzija i uprošćena projekcija četvorodimenzionalnog objekta na tri dimenzije. Na isti način, projekcija neskraćenog rečnika na dve dimenzije — njegova senka — jednaka je sivom pravougaoniku koji se dobija i od praznog lista papira i ne daje nikakvu sliku o složenosti objekta.

Kada je ova rasa Bogova odlučila da sebe uništi, nije našla nikakav razlog da za sobom počisti svoje stvari. Tako je Grumbridžska igračka ostala da buduće, prostije rase razbijaju njome mozak.

Planeta koju je Miran Oblak proučavala bila je mrtva i hladna već dve stotine milenijuma, otkako su Bogovi otišli kući da umru. Kuća im je bila udaljena nekoliko hiljada svetlosnih godina, udaljenost koju su snagom volje trenutno prelazili.

U vreme Žaka Lefevra sve što je ostalo od doma Bogova bio je rapidno ekspandirajući netermalni radio-izvor zvan Rakova petlja.

Svetlost Njihovog prolaska omogućila je Neandertalcima da nekoliko meseci noću love.

32

Traži se pomoć

Oglas koji se pojavio u svakoj većoj novini u Nevadi u nedelji od 4. do 11. marta 2052:

UMRITE
ZA
NOVAC
TRAŽE SE: LEGALNE SAMOUBICE

Ako posedujete legalnu dozvolu za samoubistvo i možete priložiti dokaz o dobrom zdravstvenom stanju i mentalnoj stabilnosti, nudimo vam šansu da nauci pružite jedinstveni prilog ostavljajući bližnjima popriličnu svotu.

PROJEKAT TANOS platiće do $10,000 kvalifikovanim subjektima. Visina premije zavisiće od rezultata subjekata na bateriji psiholoških testova. Minimalna suma biće $2,500.

Ako ste zainteresovani pišite ili pozovite:

PROJEKAT TANOS
Box 7777
Kolorado Springs
Kolorado 7019464
3037-544-2063, Lokal 777

33

Deveta glava

Žaku i Kerol sledeće dve godine bile su ispunjene. Zajedno su proveli nekoliko meseci pasjeg posla na geoformiranju Prokiona A, zatim šest meseci na Zemlji kao subjekti intenzivnog istraživačkog projekta u vezi Grumbridžskog mosta. Ponavljali su eksperiment od 26. avgusta 2051, ovoga puta sa simetričnim rezultatima.

Navikavali su se na zajednički život i razgovarali o tome da, jednom kada Kerol bude određena za misiju oplođavanja, sklope ugovor. Žak se ponudio da bude otac, zahtev koji bi obično bio uslišen, ali, na nesreću, planeta koja je bila određena bila je 61 Labud B. AED-ova politika bila je kruta: nijedan čovek nije smeo pridoneti genetskom fondu planete sa vise od 0.05% (ženama je bilo dozvoljeno 0.2%) u prvoj i drugoj generaciji.

Tokom devet meseci Kerol je radila i zaokrugljavala se na 61 Labudu B; videli su se samo jednom, čak iako je ona provela četiri meseca na Zemlji da minimalizuje ksenasteziju.

Žak je pokazao neuobičajenu osetljivost na Grumbridžski most, tako da je, kada je projekat premešten na manji kristal u Šarlevilu u Australiji, i on pošao tamo. Prebacivao se tamo i nazad između Šarlevila i Grumbridža (oba mesta su podjednako turobna, tvrdio je), stupajući u sekundarni kontakt sa mostovima, pošto bi ga samoubica dobrovoljac prvi dotakao.

Nije mu bilo prijatno da bude u kontaktu sa nekim za koga zna da će umreti. Neki od njih jedva su čekali. Neki su imali druge misli. Jedan je pokušao da ubrza proces utrčavajući u izduvni mlaz masenog spektografa. Sa GPEM odelom ništa mu se ne bi dogodilo. Sa minimalnom zaštitom koju su nosili na Grumbridžu, živeo je još jedan sat.

Kerol je imala lak porođaj i AED je njoj i Žaku dao šest mesci zajedničkog odmora. Uštedeli su veliki deo zarade, nemajući na šta da je potroše, pa su rešili da je svu spiskaju u Africi i Evropi.

Kasnog oktobra 2052. Pariz je bio pomalo hladan, ali Žak je bio odlučan. Pronašao je na levoj obali kafe čiji je vlasnik izneo nekoliko stolova na pločnik nadajući se da će upecati nekog ludog turistu. Žak je podigao okovratnik i nasuo još nekoliko kapi vode u svoj Pernod. Kada je ovde bio kao dečak, još je bilo moguće videti Senu, čak i odavde, prekoputa Luvra. Sada su tu bile, jedna do druge, kućice na vodi. Bilo je to, govorili su vodiči, i nezdravo mesto za turiste kada padne mrak. Ali Žak je bio zaštićen dreserskom uniformom. Ne samo što se za Dresere znalo da su čvrsti, već i zbog toga što ako ozlediš nekoga, AED će te ostatak života smestiti u bajbokanu.

Pozivač ugrađen u kopču na kaišu tri puta je kratko zazujao: signal koji znači da treba da pozove Kolorado Springs. Desetak puta su ga pozivali dok je bio u Francuskoj; različiti ljudi prekopavali su njegov izveštaj iz Šarlevila. Obično su zvali u vreme večere.

Poneo je piće u kafe i prišao barmenu.

»Où se trouve le tėlėphone?«

Barmen je posegao ispod pulta i izvukao prastari ručni model sa ekranom umesto kocke i upitao da li je poziv lokalni. Žak je odgovorio da nije, ali da račun ide na pozvanu stranku. Klimnuo je i otključao ga. Žak je ukucao 3037-544-2063.

Centrala ga je prikopčala na Operativu, ali tamo je dobio znak zauzeća sa porukom OBEZBEDITI TAJNOST. Ovaj antikvitet nije posedovao fokusiranje slike i zvuka, tako da ga je morao odneti u najudaljeniji ugao pre nego što je pritisnuo dugme ZAPOČETI.

Poruka se izbrisala i pojavilo se lice Džona Rilija. Znači, nije bio rutinski poziv. Žak je nevoljno osetio da mu se odmor približava kraju.

»Ovo je snimak«, reče Rili. »Svi Dreseri stacionirani na Zemlji pozivaju se u Kolorado Springs. Smesta. Ovo je najvažnija stvar koja se dogodila Agenciji. A to je vrlo blago rečeno.«

»Ostanite na liniji. Ako zovete

međugradskom, bićete prebačeni transportnom operatoru. U protivnom — budite ovde što pre možete. Glavni amfiteatar.«

Rili je izbledeo i zamenio ga je Majk Son, Žakov prijatelj sa pića. Činilo se da je u žurbi.

»Majk! Šta se to događa?« Pola sekunde pauze; satelitska veza. »Oh. Zdravo Žak. Ne znam, mislim da ću saznati kad i ti. Ovde je frka, svi nekuda trče, a niko ne govori. Sve što znam je da su se sa jedne daleke misije svi vratili mrtvi. Ni u to nisam baš siguran... Ti si u Parizu?«

»Tako je.«

»Srećni kurvin sine. Vidi, ovde treba da si do 1.300. To je 2000 po Griniču. 2100 po tvom.«

»Dva sata?« Proverio je na satu. »Ti si...«

»Tako je. Sat i pedeset minuta.«

»Onda ćete morati da počnete bez mene. I da završite. Ne mogu da uhvatim let...«

»Uh, uh, Žak. Dovuci samo svoju guzicu na Orli. Je li Vočalova s tobom?«

»Ne. Izašla je nekud u kupovinu.«

»Mislim, u Parizu je?«

»O, naravno. Samo ne znam... «

»Znači da je dobila nekog drugog transportnog operatora. Kreni ka Orliju što pre možeš i pričekaj je. Ili će ona tebe sačekati. Rezervisano vam je mesto u letu trideset devet, to je suborbitalni ekspres.«

»Ali, Majk, vidi... sve su mi stvari u hotelu moj jebeni *pasoš*! Ne mogu... «

»Ne brini za to, počistićemo sve za tobom. Ukucao sam ovde budžet za put i dobio sve devetke. Koji hotel?«

»Uh... Studio Etoile, samo trenutak.« Izvadio je kutiju šibica iz džepa. »To je 32—754—69—31, imaš ga?«

»Okej. Pasoš... Znaš li broj?«

»Ne.«

»Nije važno, Daću im sliku. Kad stigneš na Orli idi do krila za odlaske i nađi ko tamo radi.«

»U redu.«

»Vidimo se za koji sat. Gotovo.«

»Gotovo«, reče Žak praznom ekranu.

Žak i Kerol sedeli su u amfiteatru u Kolorado Springsu.

»Oh, jesi li našla tu haljinu koju si tražila?«

»Komplet, a ne haljinu. Ne, oni koji su mi se svideli bili su preskupi. Da sam znala da se danas vraćamo, jedan bih kupila.«

»Da.« U sali je bilo četiri do pet stotina ljudi; žagorili su. »Pio bih brže.«

»Pio si dovoljno brzo. I dalje mirišeš kao fabrika džumbira.«

»Volim to.« Jedna žena izašla je na pozornicu i postavila podijum. »Osećaš li se bolje?«

»Ne.« Uzimala je hormone da spreči lučenje mleka. Bila je omamljena i grudi su je bolele. »Slobodan pad nije pomogao.«

Treperava kocka pojavila se oko podijuma. Beli mehur u centru skupio se u izoštrenu tačku i kocka je nestala: holoprojektori su bili fokusirani. Džon Rili se pojavio i stavio nekoliko listova papira na podijum. Gomila je zaćutala. Pogledao je unaokolo.

»Ne znam tačno odakle da počnem.« Nervozno je tapkao po podijumu. »Sve je započela astrofizičarska grupa. Neki tipovi sa Univerziteta Belkom došli su im sa zahtevom za skok. Na Achernar.«

Neko je zazviždao.

»Tako je, 115 svetlosnih godina. Skup predlog. Belkom je ponudio da podelimo troškove, ali smo se cenkali... pristali su da plate devedeset posto.«

»Pa, činilo se to razumnim. Nikako ne bismo mogli da koloniziramo tako daleku planetu. Pored toga, to je zvezda tipa B5, malo je verovatno da poseduje išta zanimljivo.«

»Ljudi sa Belkoma, dr Vili i Ajsberg kartirali su gravitacione talase. Uhvatili su snažno pulsiranje sa Achernara. Pregledajući podatke, otkrili su slične pulsacije u periodu od dvadeset godina u nepravilnim vremenskim intervalima.«

»Poznati su vam normalni mehanizmi koji stvaraju gravitacione talase. Ništa što je poznato o Achernaru ne ukazuje da bi on mogao biti izvor. Zato su želeli da odu i pogledaju.«

»Odredili smo za ovo tim Širli O'Brajan; tridesetminutni skok. Opremili smo ih kao za normalan zadatak utiranja puta, plus neke stvarčice koje su im ljudi iz Belkoma dali. Ovo se vratilo.«

Svetla auditorijuma su se pogasila i podijum i Rili nestadoše. Zamenio ih je lik LMT komore. Nekoliko sekundi ništa se nije dešavalo. Zatim se pojavila polovina GPEM odela. Srušila se i prosula. Kolektivan uzdah straha.

Svetla su se ponovo upalila; Rili je maramicom brisao čelo. »U redu, nije baš lepo. Ali to je rizik koji preuzimamo svaki put kad kročimo na taj kristal.«

»I mi smo mislili da je to u pitanju, samo grozna nesreća pri povratku. Jasno je bilo da je O'Brajenova bila odvojena od tima i da se crna kutija decentrisala kada je nastupilo vreme povratka. Kako su uspeli da se razdvoje u tridesetminutnom skoku, nije nam bilo jasno.«

»Međutim, njen rikorder personala bio je uključen, a za Belkom je nosila automatsku holo-kameru. Tako smo otkrili šta se dogodilo.«

Zastao je i odmahnuo glavom.

»Neću vas držati u napetosti«, tiho je rekao. »Naišli su na neobično zemljoliku planetu. Naseljenu planetu.«

»Tišinu molim. Ljudi, stvorenja, na toj planeti očigledno nisu bili domoroci. Čini se da su i oni bili istraživački tim. U stvari, oni su pronašli O'Brajenovu, a na *vice versa*.«

»Spustili su se na noćnu stranu i čekali flouter«, Rili je klimnuo projekcionisti.

Dreseri su stajali u prostranoj savani na tamnoplavoj mesečini. Na obzorju nazirale su se tamne planine, a na svakih stotinjak metara pojedinačno drveće znatne veličine. O'Brajenova je upravo poslala informaciju da planeta poseduje terestrijalnu atmosferu.

Kada je flouter stigao, uzeli su uzorke zemljišta i biljaka. Krenuli su da se ukrcaju; žurno prema mestu sa koga je Achernar vidljiv, pre nego što istekne pola sata.

Zatim je sleteo još jedan flouter.

Bila je to okrugla platforma ograničena ogradom, unutar poluprovidne kupole. Kupola je nestala kada je dodirnula tlo.

Na platformi su se nalazila četiri ljudska bića; dve prave žene i dvojica pravih muškaraca, koji na sebi nisu imali ništa osim tamne kože i srebrnih opasača. Bili su predivni.

Lako su skočili iz floutera i prišli timu O'Brajenove. Žena koja ih je predvodila podigla je desnu ruku u gestu za koji se činilo da znači »čekaj«. Ili možda u znak miroljubivih namera. Zatim je nebo palo.

Između njih i planina bešumno se spustila ogromna crna masa. U mutnom svetlu, detalji nisu bili uočljivi; video se samo vitak elipsoid dugačak oko tri kilometra, a širok pola. Svemirski brod.

O'Brajenova je povratila moć govora.

»Ne činite ništa što bi moglo izgledati kao znak agresije. Mora da u odelima izgledamo prilično zastrašujuće.«

Procep se otvorio na prednjem delu broda i topložuta svetlost prosula se napolje. Žena ih je gestom pozvala ka svetlu.

»Da li bi trebalo da pođemo sa njom?« upita jedan od članova tima.

»To — ne znam«, reče O'Brajenova. »Da. Ali svi ostanite uz mene. Skok je za dvadeset jedan minut.«

Povela ih je ka rampi koja se spustila iz otvora na brodu. Dreseri su sačekali da se tuđinci popnu uz rampu koja nije posedovala ni jedan očigledno pokretljiv deo, ali je radila kao pokretna traka, a zatim su ih sledili.

Rampa se završavala na jednom kraju hodnika koji se prostirao celom dužinom broda. Njegovi zidovi bili su od bešavne staklaste supstance koja je zračila ravnomernu nežnožutu svetlost.

Kada je poslednji sišao sa rampe, pod se za njima zatvorio. Zatim se začuo šupalj »bum«. Verovatno usled vraćanja rampe na mesto.

»Čini se kao da smo kidnapovani«, reče neko.

»Ili sakupljeni«, reče O'Brajenova. »Nema veze. Tavanica je dovoljno visoko da napravimo piramidu. Ne mogu da zamislim da nas mogu sprečiti.«

Vođa tudinaca napola je skupila šake u pesnicu i stavila ih preko svoje grudne

kosti, zatim ih je lagano raširila: gest koji ih je verovatno pozivao da otvore svoja odela. Ponovila ga je nekoliko puta, zatim je rukom pogladila svoje nago telo i nasmešila se. Imala je previše očnjaka.

»Biće mi drago da izadem iz odela«, reče muški glas. »ako obećaš da nećeš da otvaraš usta.«

»Zaveži, Džeri. Pusti me da odgovorim.«

Pošto su kamere bile na njenom odelu, nije se moglo videti šta je O'Brajenova uradila. Tuđinka je odmahnula glavom i nešto rekla iznenađujuće niskim režanjem.

»To čak i na Zemlji može značiti i da i ne.«

Jedan od muškaraca kucnuo je o zid i mali pravougaonik se otvorio. Obema rukama posegao je unutra i izvadio četiri predmeta koja su ličila na staromodne mikrofone. Kratka srebrnasta žica visila je sa svakog od njih.

Pružio je jedan vođi, a zatim i ostalima. Svako od njih utakao je žicu u svoj srebrni pojas.

»Ne može da bude prevodilac«, reče Džerijev glas. »Oružje?«

»Možda je prevodilac«, reče neko. »Ne znamo ništa... «

Predvodnica je prišla najbližem Dreseru, uperila mikrofon u njega i nasmešila se.

Zvuk holo-kocke vrisnuo je delić sekunde pre nego što su to prisutni učinili.

Zrak iz deset megavatnog lasera ne bi mogao da probije odelo, ali na mestu na koje je ona uperila štapić, otvorila se okrugla rupa, koja se zatim proširila u duboku ranu iz koje je šikljala krv. Dreser koji je umirao zgrabio ju je za ruku i povukao. Ispustila je štapić pošto joj je po-jačan stisak slomio ruku.

Ostala tri tuđinca simultano su napala; sve je za tren bilo gotovo. Holo-slika nagnula se u stranu, zatim se zamutila crvenom bojom i pretvorila u dvodimenzionalnu, pošto je krv prekrila dva od tri sočiva.

Tuđinci su lagano odlazili hodnikom; povređeni nije pokazivao nikakve znake bola, mada se zupčasta siva kost pomaljala kroz krvavu mrlju na neupotrebljivoj ruci. Nekoliko desetina koraka dalje, zid se otvorio i oni skrenuše levo.

Svetla auditorijuma se upališe.

»To je sve«, reče Rili. »Postoji još dvadeset minuta iste scene. Tuđinci se nisu vratili.«

Po prvi put pogledao je u beleške.

»Mi — ja i predstavnici Bio, Psiho i Istraživačke — došli smo do nekih probnih zapažanja, opaski na račun ovih tuđinaca.«

»Naravno, najuočljivija je tolika sličnost sa nama. Iznudeno objašnjenje je postojanje zajedničkih predaka, bilo u praistoriji, bilo... pa, ima mnogo zanimljivih scenarija. Druga je mogućnost da su oni sposobni da menjaju oblik i da su prilagodili svoj oblik tako da Dresere uhvate na spavanju.«

»Postoji samo pitanje otkud su mogli da znaju kako ljudi izgledaju. Možda su sposobni da čitaju misli Dresera.«

»To što su oni prilagodeni trenutnim standardima lepote, još je jedna sumnjiva podudarnost. Kao što je dr. Svini istakao, kultura će smatrati bajnim one karakteristike koje su značajne za opstanak, bilo pojedinca, bilo vrste. Slična estetika tela znači sličnu okolinu. Naravno, dva visokorazvijena tehnološka društva imaće slične okoline, najkomfornije moguće. Što nas vraća do korena iz jedan.«

Podigao je list papira.

»Vidite da li imate nešto da dodate ovoj listi. Napravio ju je dr Džejmeson: anatomske razlike izmedu nas i njih.«

»Očigledna je razlika u zubima. Ali to može da bude kozmetika; različite kulture na Zemlji popunjavale su ili strugale zube da bi izgledale što opasnije.«

»Jeste li primetili da muškarci nemaju bradavice? Ja nisam. Džejmeson kaže da je moguće da su odstranjene u detinjstvu zbog kozmetičkih ili ritualnih razloga, i da ožiljci ne bi bili vidljivi sa ove udaljenosti.«

»Njlhovi pipkovi su svi isti, prost vertikalni žljeb. Kod četlri čoveka koji su slučajno izabrani ovo skoro nikada nećete naći. Isto je i sa veličinom genitalija muškaraca. Ali nemamo razloga da pretpostavljamo raznolikost; možda se za

taj posao biraju samo ljudi sa velikim genitalijama i čudnim pupkovima.«

»Takođe, kod žena... genitalni otvor pruža se oko centimetar više nego što je to kod ljudi normalno, gledano frontalno. A iz niskog leđnog ugla, poslednji pogled koji imamo na povređenog tuđinca, spoljne genitalije nisu vidljive. Kod ljudskog bića bile bi.«

Odmahnuo je glavom.

»Ovo su sitni detalji, ali možda se krije rešenje u nekom od njih.«

»Niti jedan tudinac nema mladež, pege, ili neki drugi vidljivi deformitet kože. Svi imaju smeđe oči. Dve žene su iste visine, 173 centimetra. Muškarci su četiri i sedam sentimetara viši. Nijedan muškarac nije otvorio usta. Sve četvoro imaju duge, skladne prste i visoka čela, što mi nesvesno pogrešno vezujemo za intelektualnu sposobnost.«

»Nokti su im isečeni do jagodica, što bi kod ljudi bilo bolno. Ključne kosti i lopatice su manje istaknuti nego kod prosečnog čoveka.«

»Dr Džejmeson oseća da je skeletna struktura nogu i karlice neznatno različita od ljudske. Ali to će morati da pričeka preciznija merenja.«

»Konačno, povreda koju je pretrpela tuđinka. Većina ljudi doživela bi šok — onesvestila bi se od takvog preloma. Ljudsko biće moglo bi da ignoriše takvu vrstu povrede samo ako bi se nalazilo u stanju neobuzdanog besa ili pod dubokom hipnozom i anestezijom. Čini se da se i pre i posle povrede ona ponaša na isti način.«

»Takode, po mom mišljenju, povreda je morala biti izbiljnija. On ju je zgrabio iznad lakta i u samrtnom ropcu dvaput protresao. Sa pojačivačkim kolima na GPEMU, to bi bilo kao kad bi vas napao buldožer. Ruka bi morala da joj otpadne.«

»Nekoliko dana ćemo ovu kocku vrteti u studiju A, odmah tu pored. Želim da je svako iznova i iznova gleda, koliko god može da izdrži. Ne postoji ništa posebno na šta bi trebalo obraćati pažnju; ne postoji, isto tako, ništa što je nevažno. Ako išta primetite, pošaljite mi to preko Planskog.«

»Naravno, tamo se moramo vratiti. Verovatno ćemo upotrebiti automatsku sondu; nikome ne bin naredio da krene u samoubilačku misiju.«

»Takode, đavolski je skupo. Energija koju moramo proterati kroz kristal za skok od 115 svetlosnih godina, u trajanju od samo nekoliko časova, isplatila bi stotine rutinskih misija.«

Skupio je papire i nabrao ih.

»Ali kada jednom pokažemo ovu kocku, sumnjam da ćemo imati problema sa plaćanjem troškova.«

134

Brojevi i dolari

***(Iz Priručnika za, nameštenike AED-a, AED TFX, Kolorado 2053**:)*

Može se činiti neefikasnim to što se geoformiranje izvodi nizom kraćih skokova, pre nego manjim brojem dužih. Matematika Levent-Mejerove Translacije dokazuje da je to neizbežno.

Da bi se ovo prihvatilo nije neophodno poznavati potpun tehnički opis LMT-a; zaista, jedva jedan od hiljadu nameštenika AED-a razume sve nijanse procesa. Ali, poučno je uporediti potrebe za energijom za skokove različitog trajanja.

(Čitaoci koji ne poseduju znanje matematike sa prve godine fakulteta mogu da pređu na poslednju tabelu.)

Osnovna jednačina koja opisuje potrebnu energiju za dati skok glasi:

$$E = C\frac{e^{t/k}\cosh s^{1/t}}{(1/t)+1} \quad \{t \geq 0{,}1356$$

$$s \geq 9{,}4095$$

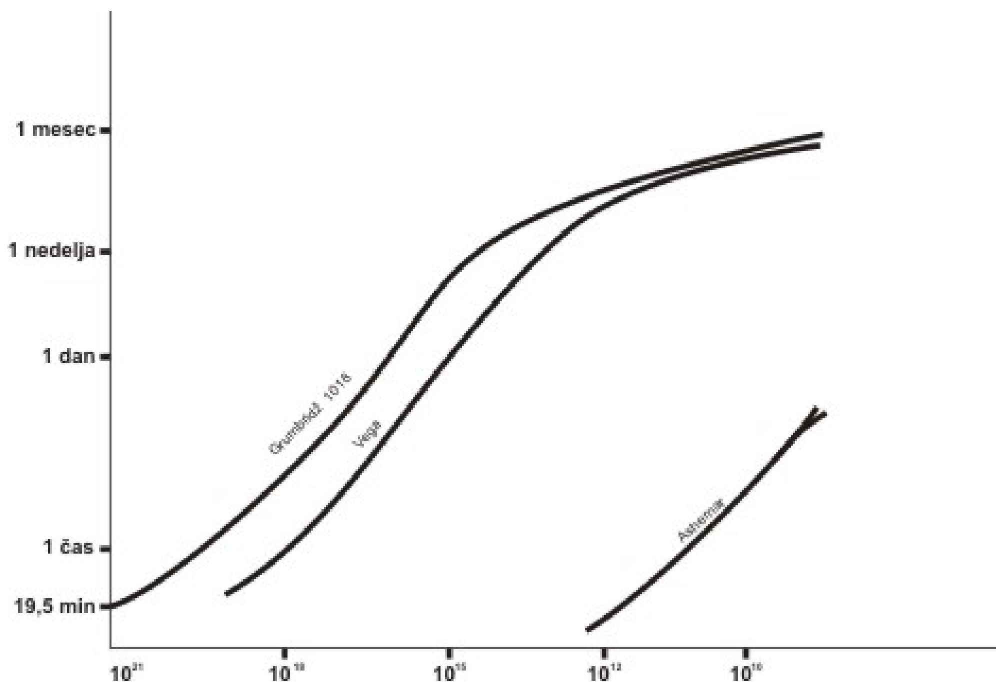
pri čemu su *C* i *k* konstante, *t* je trajanje skoka, a *s* rastojanje. Račun se obično sprovodi u MKS sistemu, ali zbog jasnoće mi ćemo kao jedinicu za *t* uzimati dane, a za *s* svetlosne godine.

Ograničenje u zagradi na desnoj strani potiču od energetskog praga LMT

kristala. Skokovi se ne mogu izvoditi na udaljenost manju od 9,4095 svetlosnih godina, niti skok može trajati manje od 19,5 minuta. Prvo ograničenje sprečava nas da istražimo obećavajući sistem α Kentaura[1]. Drugo čini nemogućim istraživati planete udaljenije od 100 svetlosnih godina.

Obično se misli da ova jednačina važi za sav opseg dozvoljenih vrednosti. Međutim, LMT ne može da transportuje objekat u bilo koju željenu tačku u prostoru: on ga transportuje od granica materije, do granica druge materije. »Blizu« tačke na koju je LMT kristal podešen, mora postojati neki objekt — planeta ili asteroid — sa očiglednom i relativno hladnom površinom (pokušaji da se sonde pošalju na površine zvezda bez planeta uvek su propadali). Granica dopuštene greške je opisana diferencijalnom jednačinom koja uzima u obzir rastojanja, energiju i ugaono odstupanje dodavačkog naboja od osovine rešetke LMT kristala[2].

Ova porodica krivih pokazuje vezu potrebne energije i trajanja skoka za reprezentativna rastojanja.

1. Međutim postoje planovi da kolonija na τ Ceti sagradi LMT opremu od tamošnjeg materijala za skokove na α Kentaur.

2. Kao što je opisano u monografiji *Matematike Levent-Mejerove Translacije: umetnički pristup*, Luis Cendler, AED TXF, Kolorado 2051.

Zapazićete da desetostruko povećanje udaljenosti daje hiljadu puta veću zahtevanu energiju.

Energija je, naravno, novac pa je AED najveći korisnik energije na svetu. Kao i ostali korisnici, i mi plaćamo Međuplanetarnom Vestinghausu svaki kilovat čas, iako po nižoj ceni i zbog količine i zbog međusobnog interesa istraživačkih institucija MV-a.

Poučno je uporediti cenu skoka na različite planete za različita trajanja:

	UDALJENOST			TRAJANJE SKOKA (DANI)				
IME	(S.G)	0.02	0.1	1.0	5.0	10	30	70
Ross 248[1]	10.3	0.48	2.24	13.6	34.7	64.8	589.0	43,301.4
61 Labud A	11.2	0.55	2.58	15.6	39.9	74.3	675.3	49,654.5
Grumbridž 1618[2]	15.0	0.93	4.37	26.5	67.7	126.0	1,145.2	84,200.0
Vega	26.0	3.17	14.85	89.9	229.9	428.3	3,891.0	286,000
Achernar [3]	115	89.97	4,113.82	24,913	63,717	119,000	1,079,000	52,440,000
Kanopus [4]	240	10,354	484,200	2,932,000	7,499,000	13,970,000	127,000,000	9,330,000,000

BROJKE PRIKAZUJU CENU U HILJADAMA DOLARA (STAB)

1. Najbliža zvezda do koje je Levent—Mejerova Translacija moguća.
2. Planeta na kojoj je pronaden »Grumbridžski most«.
3. U toku pisanja ovog teksta priprema se ekspedicija na Ashernar.
4. Samo kao ilustracija; do skoka na Kanopus nikada nije došlo, a verovatno i neće nikada doći. Energija potrebna za sedamdesetodnevni skok (čak i da imamo načina da je proizvedemo i uskladištimo) mogla bi da podmiruje potrebe Zemlje za deset hiljada godina)

Brižljivo proučavanje ove tabele doprineće razumevanju složenosti rasporeda skokova (njihove koordinacije, tako da kristal uvek ostane čist kada dođe vreme za povratak).

Kao ilustrativni primer razmotrićemo tok misije za oplodnju na Labudu A. Trudna Dreserka provešće van planete 150 dana. Cena energije za različite kombinacije skokova je sledeća:

150 jednodnevnih skokova = $ 2,340,000
30 5-dnevnih skokova = $ 1,197,000
15 10-dnevnih skokova = $ 1,114,500
5 30-dnevnih skokova = $ 3,376,500

Tako da niz kratkih skokova u stvari manje košta od manjeg broja dužih skokova. U praksi se računa najjeftinija kombinacija, a zatim dolazi do prilagođavanja u cilju smanjenja prenatrpanosti kristala.

(Nastaviće se)

ROMANI KOJI DOLAZE

ORSON SKOT KARD

ENDEROVA IGRA

Orson Skot Kard, pisac koji jeu poslednjoj godini dobio najznačajnije nagrade u svetu SF literature (Nebulai Hugo, izmedu ostalih) svojom ENDER TRILOGIJOM (»Enderova igra«, »Govornik za mrtve« i još neobjavljeni »Ender izdajnik«) uvodi novu poetiku u SF žanr i otvara još jednu »Dnevnikovu« SF ediciju. »Enderova igra nalaziće nove čitaoce i onda kad 99 odsto knjiga objavljenih ove godine bude sasvim zaboravljeno« — Džin Vulf. »Sva zbivanja koja u romanu Enderova igra možemo paralelno da pratimo (na tri nivoa: u svesti glavnog junaka, objektivnog »trećeg lica« i onih koji odlučuju o sudbini glavnog junaka) tako plene pažnju da je čitanje teško prekinuti — još je teže biti svestan činjenice da prisustvujemo »izmišljenoj« radnji, fikciji. To svedoči o velikom literamom iskustvu autora, o njegovom talentu za uverljivu naraciju unutar price koja je van domašaja naših realnih znanja i pretpostavki...
Ovaj uzbudljivi roman čita se veoma lako, iako, zapravo, predstavlja višeslojnu dramu ljudskog morala, surovosti i trijumfa humanosti, građenu na perspektivi rata svetova ali i na plemenitoj ideji konačne pobede 'vise kosmičke pravde' koja je u rukama pobednika 'govomika za mrtve'« — Vojislav Despotov.

Format: 10,5 x 17 cm. Povez: broširano, višebojne plastificirane korice. Latinica. 320 strana **Cena 7.500**

NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST, 21000 NOV1 SAD Vojvođanskih brigada 7/VI

ODELJENJU FIKSNE PRODAJE

NARUDŽBENICA

Ovim se neopozivo pretplaćujem na ________ primeraka knjige Orsona Skota Karda »ENDEROVA IGRA« po pretplatnoj ceni od 7.500 dinara, koju ću uplatiti u roku od 15 dana po prijemu »Dnevnikove« uplatnice. Izdavač se obavezuje da mi odštampanu knjigu isporuči najkasnije do 30. juna 1988. godine.

____

(Ime, očevo ime i prezime)

____

(mesto, ulica i broj)

______________________ ______________________

(mesto i datum) *(svojeručni potpis)*

ALEF 11

U JEDANAESTOM BROJU »ALEFA« MOĆI ĆETE DA ĆITATE ZAVRŠNI DEO HALDEMANOVOG ROMANA »MENTALNI MOST«. NASLOVNA NOVELA BIĆE »U HOLU MARSIJANSKIH KRALJEVA« DŽONA VARLIJA; A OD ZNAČAJNIJIH PRIČA IZDVAJAMO »HELBENT 4« STIVENA ROBINSONA, »EMISAR« REJA BREDBERIJA I »SMRT I SENATOR« ARTURA KLARKA. DOMAĆE AUTORE PREDSTAVLJA ZORAN JAKSIĆ SA PRIČOM »ZNAK ZVERI«, INTERVJU JE SA FRICOM LAJBEROM, A TEORIJSKI ČLANAK O NASTANKU, RAZVOJU I VRHUNSKIM DOMETIMA »SPACE-OPERE« IZ PERA JEDNOG OD NAJBOLJIH DOMAĆIH SF KRITIČARA - PEĐE VUKOVIĆA..

Cena pojedinačnog primerka 1500 dinara. Godišnja pretplata: 18.000 dinara. Polugodišnja pretplata: 9.000 dinara. Godišnja pretplata za inostranstvo: 39 DM, 270 Asch, 32 Sfr, 128 FF, 134 Skr, 31 USA $, 42 A $ i 42 C $

Dinarska pretplata uplaćuje se opštom uplatnicom na žiro-račun: 65700—603—6350 — NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, Novi Sad, sa naznakom »za Alef«.

Pretplate za inostranstvo uplaćuju se na devizni račun NIŠRO »Dnevnik«, Radna zajednica zajedničkih službi: 25730—421—8049882, takođe sa naznakom »za Alef«.

Cena oglasnog prostora za crnobelu stranu iznosi 300.000 dinara, za unutrašnje strane korica 400.000 i za poslednju, spoljnju stranu — 500.000 dinara.

ALEF - SCIENCE FICTION MAGAZIN • Izdavač: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, 21000 Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31 • Direktor NIŠRO »Dnevnik«: JOVAN SMEDEREVAC • Rukovodilac OOUR Izdavačka delatnost: ILIJA VOJNOVIĆ • Glavni i odgovorni urednik OOUR Izdavačka delatnost: TODOR ĐURIĆ • Sekretar Redakcije: ZDENKA KARABASIL • Korektor: SAVA MALEŠEVIĆ •Štampa: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Štamparija

ENDEROVA IGRA

Orson Skot Kard

